

KİTÂB-I ÜSTÜVÂNÎ
(DİL İNCELEMESİ-METİN-DİZİN)

Osman KARABAŞ

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı
Doç. Dr. Uğur UZUNKAYA
Erzurum - 2021

Her hakkı saklıdır

T.C.
ERZURUMTEKNİKÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

KİTÂB-I ÜSTÜVÂNÎ
(DİL İNCELEMESİ-METİN-DİZİN)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Osman KARABAŞ

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Uğur UZUNKAYA

ERZURUM-2021

TEZ ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada orijinal olmayan her türlü kaynağa eksiksiz atıf yapıldığını, aksinin ortaya çıkması durumunda her tür yasal sonucu ve tezimin erişim sürecine ilişkin aşağıdaki beyanımı kabul ediyorum.

...../...../20....

İmza

Osman KARABAŞ

☐ Tezle ilgili patent başvurusu yapılması / patent alma sürecinin devam etmesi sebebiyle Enstitü Yönetim Kurulunun/....../.... tarih ve sayılı kararı ile teze erişim 2 (iki) yıl süreyle engellenmiştir.

☐ Enstitü Yönetim Kurulunun/....../.... tarih ve sayılı kararı ile teze erişim 6 (altı) ay süreyle engellenmiştir.

☐ Enstitü Yönetim Kurulunun/....../.... tarih ve sayılı kararı ile teze erişim süresi ile ilgili bir kısıtlama bulunmamaktadır.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	X
ABSTRACT.....	XI
KISALTMALAR LİSTESİ	XII
ÖN SÖZ	XIV
GİRİŞ.....	1

A. ARAŞTIRMA HAKKINDA

A.1. ARAŞTIRMANIN KAPSAMI	2
A.2. ARAŞTIRMANIN KONUSU	2
A.3. ARAŞTIRMANIN AMACI	2
A.4. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ	2

B. ESER HAKKINDA

B.1. ÜSTÜVÂNÎ HAKKINDA	3
B.2. KİTÂB-I ÜSTÜVÂNÎ HAKKINDA	3
B.3. ESERİN NÜSHALARI	4
B.4. ESERİN İÇERİĞİ	5

BİRİNCİ BÖLÜM

İMLÂ ÖZELLİKLERİ

1.1. ÜNLÜLERİN İMLÂSI	8
1.1.1. /a/ Ünlüsünün İmlâsı	8
1.1.2. /e/ Ünlüsünün İmlâsı	9
1.1.3. /ı/, /i/ Ünlülerinin İmlâsı.....	10
1.1.4. /o/, /ö/ Ünlülerinin İmlâsı	11
1.1.5. /u/, /ü/ Ünlülerinin İmlâsı	12
1.2. ÜNSÜZLERİN İMLÂSI	13
1.2.1. /ç/ Ünsüzünün İmlâsı.....	13
1.2.2. /η/ Ünsüzünün İmlâsı	13
1.2.3. /p/ Ünsüzünün İmlâsı	14
1.2.4. /t/ Ünsüzünün İmlâsı	15
1.3. SÖZCÜK VE EKLERİN İMLÂSI.....	15
1.3.1. kim Bağlacının İmlâsı	15
1.3.2. ki Bağlacının İmlâsı	15
1.3.3. dağı Bağlacının İmlâsı.....	16

1.3.4. için Edatının İmlâsı	16
1.3.5. {-dUr} Ek-fiilinin İmlâsı.....	17
1.3.6. kadar Sözcüğünün İmlâsı	17
1.3.7. i- Cevher Fiilinin İmlâsı	17
1.3.8. ile Sözcüğünün İmlâsı	18
1.3.9. Zamir /n/'sinin İmlâsı.....	18

İKİNCİ BÖLÜM

DİL İNCELEMESİ

2.1. SES BİLGİSİ.....	20
2.1.1. Ünlüler.....	20
2.1.1.1. Kapalı /è/	20
2.1.1.2. Ünlü Uyumları	21
2.1.1.3. Ünlü Değişimi.....	31
2.1.1.3.1. Yuvarlaklaşma.....	31
2.1.1.3.2. Düzleşme	35
2.1.1.3.3. Genişleme	37
2.1.1.4. Ünlü Düşmesi	37
2.1.2. Ünsüzler	38
2.1.2.1. Söz Başı Ünsüzleri.....	38
2.1.2.1.1. b- Ünsüzü.....	38
2.1.2.1.2. k- Ünsüzü.....	38
2.1.2.1.3. t- Ünsüzü	39
2.1.2.2. Söz İçi ve Söz Sonu Ünsüzleri.....	40
2.1.2.2.1. –b Ünsüzü.....	40
2.1.2.2.2. –d- Ünsüzü.....	41
2.1.2.2.3. –ğ-, -g-, -ğ-, -g Ünsüzleri.....	41
2.1.2.2.4. –k-, -k-, -k-, -k Ünsüzleri.....	44
2.1.2.2.5. -l- Ünsüzü	44
2.1.2.2.6. –p Ünsüzü.....	45
2.1.2.2.7. –t Ünsüzü.....	45
2.1.2.3. Ötümlüleşme.....	45
2.1.2.3.1. Aslî Uzun Ünlüler Nedeniyle Ötümlüleşme.....	45
2.1.2.3.2. Ünlüler Arası Durumda Ötümlüleşme.....	46

2.1.2.4. Ünsüz Türemesi	46
2.1.2.4.1. -y- Türemesi	46
2.1.2.5. Ünsüz İkizleşmesi	47
2.1.2.6. Ünsüz Uyumu	47
2.1.2.7. Hece Yitimi.....	47
2.1.2.8. Göçüşme	48
2.2. ŞEKİL BİLGİSİ.....	48
2.2.1. İsimler	48
2.2.1.1. İsim Çekim Ekleri.....	48
2.2.1.1.1. Çokluk Eki: {+lAr}	48
2.2.1.1.2. İyelik Ekleri	48
2.2.1.1.2.1. Teklik 1. Kişi: {+(U)m}	48
2.2.1.1.2.2. Teklik 3. Kişi {+I}, {+sI}	48
2.2.1.1.2.3. Çokluk 1. Kişi {+(U)mUz}	49
2.2.1.1.2.4. Çokluk 2. Kişi {+(U)ηUz}	49
2.2.1.1.2.5. Çokluk 3. Kişi {+lArI}	49
2.2.1.1.2.6. İyelik Eki Yığılması	49
2.2.1.1.3. Hâl Ekleri.....	49
2.2.1.1.3.1. İlgi Hâli Eki: {+(n)Uη}	49
2.2.1.1.3.2. Belirtme Hâli Eki: {+(y)I}, {+n}	50
2.2.1.1.3.3. Yönelme Hâli Eki: {+(y)A}	50
2.2.1.1.3.4. Bulunma Hâli Eki: {+dA}	50
2.2.1.1.3.5. Ayrılma Hâli Eki: {+dAn}	51
2.2.1.1.3.6. Vasıta Hâli Eki: {+(I)lA}	51
2.2.1.1.3.7. Eşitlik Hâli Eki: {+cA}	51
2.2.1.1.3.8. Yön Gösterme Ekleri	52
2.2.1.1.3.8.1. {+rA}	52
2.2.1.1.3.8.2. {+ArU}	52
2.2.1.2. İsim Yapım Ekleri.....	52
2.2.1.2.1. İsimden İsim Yapım Ekleri	52
2.2.1.2.1.1. {+An}	52
2.2.1.2.1.2. {+cUK}	52
2.2.1.2.1.3. {+IİK}	53

2.2.1.2.1.4. {+II, +İİ, +IU, +IÜ}	53
2.2.1.2.1.5. {+IncA}.....	53
2.2.1.2.1.6. { +sIz, +sİz, +sUz, +sÜz, }	54
2.2.1.2.1.7. {+düz}	54
2.2.1.2.1.8. {+ıl}	54
2.2.1.2.1.9. {+kek}	54
2.2.1.2.1.10. {+mİş}	55
2.2.1.2.1.11. {+rA}	55
2.2.1.2.2. Fiilden İsim Yapım Ekleri	55
2.2.1.2.2.1. {-mA}.....	55
2.2.1.2.2.2. {-mAK}.....	55
2.2.1.2.2.7. {-IcI}	56
2.2.1.2.2.8. {-UK}	56
2.2.1.2.2.9. {-maz}	56
2.2.1.2.2.10. {-men}	56
2.2.1.2.2.11. {-mur}	56
2.2.1.2.2.12. {-U}	57
2.2.2. Fiiller	57
2.2.2.1. Fiil Çekim Ekleri	57
2.2.2.1.1. Zaman Ekleri	57
2.2.2.1.1.1. Görülen Geçmiş Zaman Eki.....	57
2.2.2.1.1.2. Öğrenilen Geçmiş Zaman Eki: {-mİş}.....	57
2.2.2.1.1.3. Geniş Zaman Eki: {-(I)r, -(İ)r, -(U)r, -(Ü)r, -Ar}	58
2.2.2.1.1.4. Gelecek Zaman Ekleri.....	58
2.2.2.1.1.4.1. {-(y)AcAK}	58
2.2.2.1.1.5. Şimdiki Zaman Eki: {-(I)r, -(İ)r, -(U)r, -(Ü)r}	58
2.2.2.1.2. Tasarlama Kip Ekleri.....	59
2.2.2.1.2.1. İstek Kipi: {-(y)A}	59
2.2.2.1.2.2. Gerekliklik Kipi	59
2.2.2.1.2.3. Şart Kipi Eki: {-sA}	59
2.2.2.1.2.4. Emir Kipi Ekleri.....	60
2.2.2.1.3. Şahıs Ekleri.....	60
2.2.2.1.3.1. Birinci Tip Şahıs Ekleri.....	60

2.2.2.1.3.1.1. Teklik 1. Şahıs Eki: {-m}	60
2.2.2.1.3.1.2. Teklik 3. Şahıs Eki: -	61
2.2.2.1.3.1.3. Çokluk 1. Şahıs Eki: {-Uz}	61
2.2.2.1.3.1.4. Çokluk 3. Şahıs Eki: {-lAr}	61
2.2.2.1.3.2. İkinci Tip Şahıs Ekleri	61
2.2.2.1.3.2.1. Teklik 1. Şahıs Eki: {-m}	61
2.2.2.1.3.2.2. Teklik 3. Şahıs Eki: -	62
2.2.2.1.3.2.3. Çokluk 1. Şahıs Eki: {-K}	62
2.2.2.1.3.2.4. Çokluk 3. Şahıs Eki: {-lAr}	62
2.2.2.1.3.3. Üçüncü Tip Şahıs Ekleri	62
2.2.2.1.3.3.1. Teklik 2. Şahıs Eki: -	62
2.2.2.1.3.3.2. Teklik 3. Şahıs Eki: {-sUn}	62
2.2.2.2. Fiil Yapım Ekleri	63
2.2.2.2.1. Fiilden Fiil Yapım Ekleri.....	63
2.2.2.2.1.1. Çatı Ekleri	63
2.2.2.2.1.1.1. Ettirgen Çatı.....	63
2.2.2.2.1.1.1.1. {-t-}	63
2.2.2.2.1.1.1.2. {-dUr-}	63
2.2.2.2.1.1.2. Oldurganlık	63
2.2.2.2.1.1.2.1. {-t-}	63
2.2.2.2.1.1.2.2. {-dUr-}	64
2.2.2.2.1.1.2.3. {-Ur-}	64
2.2.2.2.1.1.2.4. {-Ar-}	64
2.2.2.2.1.1.3. Edilgenlik.....	64
2.2.2.2.1.1.3.1. {-(I)l-, -(İ)l-, -(U)l-, -(Ü)l-}	64
2.2.2.2.1.1.3.2. {-(I)n-}	64
2.2.2.2.1.1.4. Dönüşlülük.....	65
2.2.2.2.1.1.4.1. {-(I)n-}	65
2.2.2.2.1.1.4.2. {- (I)l-}	65
2.2.2.2.1.1.5. İşteşlik: {-ş-}.....	65
2.2.2.2.1.1.6. Fiillerde Olumsuzluk	65
2.2.2.2.1.1.6.1. {-mA-}	65
2.2.2.2.2. İsimden Fiil Yapım Ekleri	66

2.2.2.2.2.1. {+A-}	66
2.2.2.2.2.2. {+(A)r-}	66
2.2.2.2.2.3. {+lA-}	66
2.2.2.3. Birleşik Fiiller	66
2.2.2.3.1. İsim+Yardımcı Fiil Şeklinde Olan Birleşik Fiiller	66
2.2.2.3.1.1. èt-	67
2.2.2.3.1.2. eyle-	67
2.2.2.3.1.3. ol-	68
2.2.2.3.2. Fiil+Yardımcı Fiil Şeklinde Olan Birleşik Fiiller	68
2.2.2.3.2.1. Yeterlilik	68
2.2.2.3.2.2. Tezlik	68
2.2.3. Cevher Fiili	69
2.2.3.1. Birleşik Çekimler	69
2.2.3.1.1. Hikâye Çekimi	69
2.2.3.1.1.1. Geniş Zamanın Hikâyesi	69
2.2.3.1.2. Şart Çekimi	69
2.2.3.1.2.1. Geniş Zamanın Şartı	69
2.2.4. Fiilimsiler	70
2.2.4.1. İsim-Fiiller	70
2.2.4.1.1. {-mAK}	70
2.2.4.1.2. {-mA}	70
2.2.4.2. Sıfat-Fiiller	71
2.2.4.2.1. Öğrenilen Geçmiş Zaman Sıfat-Fiilleri	71
2.2.4.2.1.1. {-mİş}	71
2.2.4.2.2. Görülen Geçmiş Zaman Sıfat-Fiili	71
2.2.4.2.2.1. {-dUK}	71
2.2.4.2.3. Gelecek Zaman Sıfat-Fiili	72
2.2.4.2.3.1. {-(y)AcAK}	72
2.2.4.2.4. Geniş Zaman Sıfat-Fiilleri	72
2.2.4.2.4.1. {-(y)An}	72
2.2.4.2.4.2. {-mAz}	73
2.2.4.3. Zarf-Fiiller	73
2.2.4.3.1. Zaman Zarf-Fiilleri	73

2.2.4.3.1.1. {-(y)IcAK}	73
2.2.4.3.1.2. {-(y)IncA}	73
2.2.4.3.1.3. {-mAdIn}	73
2.2.4.3.1.4. {-dUKdA}	74
2.2.4.3.1.5. {-dUKdAn}	74
2.2.4.3.1.6. {-mAzdAn}	74
2.2.4.3.2. Hâl Zarf-Fiilleri	74
2.2.4.3.2.1. {-ken}	74
2.2.4.3.3. Bağlama Zarf-Fiili	75
2.2.4.3.3.1. {-(y)Up}	75
2.2.5. Sıfatlar	75
2.2.5.1. Niteleme Sıfatları	75
2.2.5.2. Belirtme Sıfatları	76
2.2.5.2.1. İşaret Sıfatları	76
2.2.5.2.2. Sayı Sıfatları	76
2.2.5.2.2.1. Asıl Sayı Sıfatları	76
2.2.5.2.2.2. Sıra Sayı Sıfatları	77
2.2.5.2.2.3. Üleştirme Sayı Sıfatları	77
2.2.5.2.3. Soru Sıfatları	77
2.2.5.2.3.1. ne	77
2.2.5.2.4. Belirsizlik Sıfatları	77
2.2.5.2.4.1. bir	77
2.2.5.2.4.2. ba'zı	78
2.2.5.2.4.3. her	78
2.2.5.2.4.4. çok	78
2.2.5.2.4.5. birkaç	78
2.2.6. Zarflar	79
2.2.6.1. Yer-Yön Zarfları	79
2.2.6.1.1. yukarı	79
2.2.6.1.2. aşağı	79
2.2.6.2. Zaman Zarfları	79
2.2.6.2.1. şimdi, şimdi	79
2.2.6.2.2. gece	80

2.2.6.2.3. gündüz	80
2.2.6.2.4. geç.....	80
2.2.6.3. Azlık-Çokluk Zarfları	80
2.2.6.3.1. çok	80
2.2.6.3.2. az.....	81
2.2.6.3.3. eksük.....	81
2.2.7. Zamirler.....	81
2.2.7.1. Şahıs Zamirleri.....	81
2.2.7.1.1. Teklik 1. Şahıs Zamiri: ben	81
2.2.7.1.2. Teklik 2. Şahıs Zamiri: sen.....	81
2.2.7.1.3. Teklik 3. Şahıs Zamiri: ol, (ekleşmede) a(n+).....	81
2.2.7.1.4. Çokluk 1. Şahıs Zamiri: biz.....	82
2.2.7.1.5. Çokluk 2. Şahıs Zamiri: siz	82
2.2.7.1.6. Çokluk 3. Şahıs Zamiri: anlar.....	82
2.2.7.2. İşaret Zamirleri	82
2.2.7.2.1. bu, bunlar.....	82
2.2.7.2.2. a (ol zamirinin ekleşmedeki hâli), anlar	82
2.2.7.2.3. ol.....	83
2.2.7.2.4. şol (<şu+ol).....	83
2.2.7.3. Belirsizlik Zamirleri.....	83
2.2.7.3.1. kimse.....	83
2.2.7.3.2. biri, birisi, her biri.....	83
2.2.7.3.3. cümle	84
2.2.7.4. Dönüşlülük Zamiri “kendî”	84
2.2.7.5. Soru Zamiri “kim”	84
2.2.7.5.1. ne	84
2.2.7.5.2. mi.....	85
2.2.8. Edatlar	85
2.2.8.1. Çekim Edatları	85
2.2.8.1.1. ile	85
2.2.8.1.2. için	85
2.2.8.1.3. gibi.....	85
2.2.8.1.4. kadar	86

2.2.8.1.5. deġin	86
2.2.8.1.6. göre	86
2.2.8.1.7. üzre	86
2.2.8.1.8. evvel	86
2.2.8.1.9. sonra	87
2.2.8.1.10. karşı	87
2.2.8.2. Bağlama Edatları.....	87
2.2.8.2.1. Sıralama Edatları	87
2.2.8.2.1.1. daħı.....	87
2.2.8.2.1.2. ve	88
2.2.8.2.2. Denkleştirme Edatları.....	88
2.2.8.2.2.1. yā	88
2.2.8.2.2.2. yāħūd	88
2.2.8.2.2.3. veyā	89
2.2.8.2.3. Cümle Başı Edatları.....	89
2.2.8.2.3.1. lākin.....	89
2.2.8.2.3.2. ancak	89
2.2.8.2.3.3. ammā	90
2.2.8.2.3.4. eger.....	90
2.2.8.2.3.5. meger.....	90
2.2.8.2.4. Sona Gelen Edatlar	91
2.2.8.2.4.1. daħı.....	91
2.2.8.2.4.2. ki.....	91
2.2.8.2.4.3. kim	91

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
METİN
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
DİZİN

SONUÇ	575
KAYNAKÇA.....	577
EKLER	580

ÖZET
YÜKSEK LİSANS TEZİ
***KİTÂB-I ÜSTÜVÂNÎ* (DİL İNCELEMESİ-METİN-DİZİN)**

Osman KARABAŞ
Tez Danışmanı: Doç. Dr. Uğur UZUNKAYA
2021, 580 sayfa

Jüri: Doç. Dr. Uğur UZUNKAYA (Danışman)
Prof. Dr. Süleyman EFENDİOĞLU (Üye)
Prof. Dr. Yusuf Ziya SÜMBÜLLÜ (Üye)

Bu çalışmada Muhammed b. Ahmed b. Muhammed eş-Şâmî el-Hanefî el-Üstüvânî (H.1017/1072) - (M.1608/1661)'nin vaazlarını içeren *Kitâb-ı Üstüvânî* adlı eserin dil bilgisi özelliklerinin incelenmesi ve neşrinin yapılması amaçlanmaktadır. Eser, Üstüvânî'nin ismini vermeyen bir öğrencisi tarafından kaleme alınmıştır. Yüksek lisans tezi olarak hazırlanan bu çalışma; giriş, dil incelemesi, metin ve dizin-sözlük olmak üzere beş bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde, Türklerin İslamiyet'i kabul etmesiyle hayatlarında meydana gelen değişiklikler; *Kur'an*'ın Türkçeye tercümelerinin yapılması, Arapça ve Farsçanın Eski Anadolu ve Klasik Osmanlı Türkçesine etkileri üzerinde durulmuştur. Daha sonra *Kitâb-ı Üstüvânî* adlı eserin nüshaları tanıtılarak incelenen nüshanın tavsifi yapılmıştır. Son olarak da metnin kurulması ve dizinin oluşturulmasında uygulanan yöntem ele alınmıştır. İnceleme bölümünde, 18. yüzyıl Klasik Osmanlı Türkçesi özellikleri taşıyan, bununla beraber Eski Anadolu Türkçesinin imlâ, ses ve şekil özelliklerini de kimi yönlerden devam ettiren bu eserin imlâ, ses ve yapı bakımından ayırt edici yönleri metinden örneklerle irdelenmiştir. Metin bölümünde, eserin çeviri yazıya aktarımı yapılmıştır. Dizin bölümünde ise metnin sözlüğü oluşturulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Klasik Osmanlı Türkçesi, *Kitâb-ı Üstüvânî*, metin neşri, dil incelemesi

ABSTRACT
MASTER'S THESIS
***KİTÂB-I ÜSTÜVÂNÎ* (LINGUISTIC ANALYSIS-TEXT-INDEX)**

Osman KARABAŞ

Advisor: Assos. Prof. Dr. Uğur UZUNKAYA

2021, 580 pages

Jury: Assoc. Prof. Uğur UZUNKAYA (Advisor)

Prof. Dr. Süleyman EFENDİOĞLU (Member)

Prof. Dr. Yusuf Ziya SÜMBÜLLÜ (Member)

In this study, it is aimed to publish the work called *Kitâb-ı Üstüvânî*, which includes the sermons of Muhammed b. Ahmed b. Muhammed eş-Şâmî el-Hanefî el-Üstüvânî (M.1017/1072) - (H.1608/1661), and to examine the grammar features. The work was written by a student of Üstüvânî who did not give his name. This study, which was prepared as a master's thesis; It consists of five sections: introduction, language review, text and index-dictionary. In the introduction, the changes that occurred in the lives of the Turks with the acceptance of Islam; the translation of the Qur'an into Turkish, the effects of Arabic and Persian on Old Anatolian and Classical Ottoman Turkish are emphasized. Afterwards, the copies of the work called *Kitâb-ı Üstüvânî* were introduced and the description of the examined copy was made. Finally, the method applied in the establishment of the text and the creation of the index are discussed. In the analysis section, the distinctive aspects of this work, which has the characteristics of the 18th century Classical Ottoman Turkish, but also maintains the spelling, phonetic and morphological features of the Old Anatolian Turkish, are shown in terms of spelling, sound and structure. In the text section, the work has been transcribed. In the index section, the dictionary of the text is created.

Keywords: Classical Ottoman Turkish, *Kitâb-ı Üstüvânî*, text edition, linguistic analysis

KISALTMALAR LİSTESİ

- Ar.** : Arapça
AYS : Altun Yaruk Sudur
BK D : Bilge Kağan Doğu Yüzü
BK G : Bilge Kağan Güney Yüzü
BK K : Bilge Kağan Kuzey Yüzü
bk. : bakınız
c. : cilt
DİA : Diyanet İslam Ansiklopedisi
DLT : *Divânu Lugâti't-Türk*
ET : Eski Türkçe
Fars. : Farsça
KB : *Kutadgu Bilig*
KÇ : Küli Çor
krş. : karşılaştırınız
KT D : Kül Tëgin Doğu Yüzü
KT G : Kül Tëgin Güney Yüzü
KT K : Kül Tëgin Kuzey Yüzü
KT : Karahanlı Türkçesi
O : Ongi Yazıtı
T : Tunyukuk
TDK : Türk Dil Kurumu
UT : Uygur Türkçesi
Yun. : Yunanca
[...] : Köşeli ayraç yazmada yer alan sözcüğün yazılmayan kısımlarını gösterir.
< : Başka bir dilden alıntılanan sözcüğün orijinal biçimini ifade eder.
→ : Çalışmanın dizin bölümünde yer alan sözcükler arası çapraz göndermeleri ifade eder.
I : Düz dar ünlülere işaret eder.
U : Dar yuvarlak ünlülere işaret eder.

ÖN SÖZ

Türklerin İslamiyet’i kabul etmesiyle başlayan dönüşüm, dilde de kendini etkin bir şekilde göstermiştir. Yeni dine dair söz varlığı hem Doğu Türkçesinde hem de Batı Türkçesinin ilk yazı dilini teşkil eden Eski Anadolu Türkçesinde (13-15. yüzyıl) ve bunun ardılı Klasik Osmanlı Türkçesinde (16-19. yüzyıl) kendini göstermeye başlamıştır. Din muhtevalı birçok öğretici metin sayesinde insanların bu mukaddes dini öğrenme ve yaşama hevesi artmış, *Kur’an-ı Kerim*’in Türkçeye tercümesi yapılmış ve yine aynı minvaldeki dinî muhtevalı eserlerin sayısı giderek çoğalmıştır. Eski Anadolu Türkçesi döneminden izler taşıyan ve Klasik Osmanlı Türkçesiyle yazılan eserler de bu noktada tarihte yerini almıştır.

Kur’an-ı Kerim tercüme ile tefsirleri ve bununla birlikte dinî muhtevalı eserler Türk dili çalışmaları içinde önemli bir yer tutar. Bu eserlerde hem ilahi kitabımızın kutsallığına halel getirmemek hem de yapılan çalışmaların doğruluğunu ortaya koymak maksadıyla büyük bir özveri gösterilmiştir. *Kur’an* tercümeleri ve yine bununla alakalı kaleme alınmış fıkıh ve benzeri türdeki eserler Türk dilinin çeşitli dönemlerini ve gelişimini yansıtmaları bakımından önemli birer kaynak niteliğini taşımaktadır. Bu alana küçük bir katkı sunmak maksadıyla üzerinde çalıştığımız *Kitâb-ı Üstüvânî* adlı eser de 18. yüzyıl Klasik Osmanlı Türkçesiyle kaleme alınmış iman ve İslam’ın şartlarını bâblar hâlinde sunan mensur bir kaynaktır. Eser, dinî meseleler hakkında topluca bilgi vermesi açısından oldukça önemlidir. Eserde ahlâki değerlere ve içtimaiyata ilişkin bilgiler de verilmiştir. Bununla birlikte eserde yer verilen bilgiler kudemanın muhtelif eserlerine referanslar taşımaktadır.

Tez, bahsi geçen *Kitâb-ı Üstüvânî* isimli eserin tam olan ve dil özelliklerini göstermesi bakımından da tamamı harekeli ve nesih yazılı olan bir nüshasının neşrini konu almaktadır. Bu çalışma imlâ özellikleri, dil incelemesi, metin ve dizin-sözlük bölümlerinden oluşmaktadır.

Çalışmaya dâhil edilen yazmanın nüshası Ankara Milli Kütüphane’de 06 Mil Yz A 5445/2 arşiv numarasıyla saklanmaktadır ve bu el yazması nüsha toplam 168 varaktan mürekkeptir. Bu nüshanın tercih sebebi hem harekeli güzel bir nesih hatla yazılması hem de diğer nüshalarla mukayese edildiğinde en bütünlüklü ve döneminin özelliklerini en iyi şekilde yansıtan nüsha olmasıdır. Eserin Türkiye ve Türkiye dışındaki kitaplıklarda başka

nüshaları da mevcuttur; ancak bu metnin kurgusunda diğer nüshalarda kimi bâbların noksan olması sebebiyle tenkitli bir neşir yapılmamıştır.

Bilindiği üzere Klasik Osmanlı Türkçesindeki eklerin ses düzeni muhtelif birçok çalışmaya konu olmuş ve bu dönemdeki eklerin ses düzenindeki tutarsızlık hem Batılı araştırmacılar tarafından hazırlanan transkripsiyon metinleri hem de harekeli metinler üzerinden izlenmiştir. Tarihsel olarak 16-19. yüzyıllarla tasnif edilen Klasik Osmanlı Türkçesinin son dönem metinleri hem mevzubahis dönemin ses bilgisinin anlaşılmasına katkı sağlayacak hem de o dönem Türkçesinin söz varlığına ışık tutacak niteliktedir. Bu metnin bu teze konu olarak seçilmesinin temel gayesi de işte tam da bu noktada Klasik Osmanlı Türkçesindeki eklerin ses düzenini ve çoğu zaman da bu tutarsızlığı belgelemesi sebebiyledir. Buna ilaveten metin, dönemin Türkçe dinî söz varlığına da katkı sunmaktadır.

Bu tezin imlâ hususiyetleri bölümünde metnin çoğu noktada tutarsızlık gösteren yazım özellikleri olması sebebiyle orijinal Arap harfli metinden tanıklar sunulmuştur. Çalışmanın dil incelemesi bölümünde ise yalnız ses ve şekil bilgisine yer verilmiş, söz dizimi bu çalışmanın kapsamını çok daha fazla artıracığından hariç tutulmuştur. Metnin yazı çeviriminde Türkoloji araştırmalarında yaygın olarak kullanılan transkripsiyon alfabesi tercih edilmiştir. Bu bölümde metne müdahale edilmemek istendiğinden noktalama işaretlerine başvurulmamıştır. Bir diğer taraftan eklerin kimi zaman bir sonraki satıra taşıdığı durumlarda iki kısa çizgi ile bu durum vurgulanmıştır. Metnin sözlüğü ve dizininin hazırlanmasında Prof. Dr. Ceval KAYA tarafından hazırlanan *Cibakaya* 2.3 programı kullanılmıştır ve akabinde madde başları düzenlenmiştir. Birbiriyle ilgili madde başları arasında çapraz gönderme yapılmış; sözlerin kökenine ilişkin açıklamalara yer verilmiştir. Arapça ve Farsça terkipler, kimi noktada teknik bir anlam ihtiva ettiğinden bu hâllerıyla madde başı olarak verilmiştir. Basit bir zeminde hazırlanan dizin bu hâliyle son kullanıcıya hitap eden bir sözlük hüviyeti taşımaktadır. Dizinde metindeki anlamı tespit edilemeyen yahut da bir eser ismi olduğu düşünülen ancak yine de tespit edilemeyen sözler ise soru işareti ile gösterilmiştir. Eserin son olarak hazırlanan kaynakça kısmında atıf yapılan eserlere yer verildiği gibi doğrudan atıf yapılmayan ancak metin ve dil incelemesi hazırlanırken kullanılan Arapça, Farsça ve Türkçe sözlüklere ve dil bilgisi kitaplarına da yer verilmiştir.

Tez konumun belirlenmesi, hazırlanması ve tamamlanması sürecinde bilgi, tecrübe ve yönlendirmelerini benden ve çalışmamdan hiçbir zaman esirgemeyen saygıdeğer

danışman hocam Doç. Dr. Uğur UZUNKAYA'ya; bu yola çıkmamda bana destek olan Sayın Prof. Dr. Yusuf Ziya SÜMBÜLLÜ'ye; süreç boyunca teknik bilgi ve tecrübesine başvurduğum Edebiyat Fakültesi Sekreteri Sayın Sedat KIZILTUNÇ'a ayrı ayrı teşekkürlerimi sunuyorum. Ayrıca tez yazım sürecindeki ilgi ve anlayışları için sevgili eşime ve canım kızıma teşekkür ederim.

Osman KARABAŞ

Erzurum-2021

GİRİŞ

Tarihin bilinen çağlarından günümüze hemen her toplulukta rastlanan din değiştirme, milletler üzerinde çoğu noktada toplumsal ve kültürel izler bırakan bir durumdur. Özellikle 950’de Satuk Buğra Han öncülüğünde Türklerin İslam dinini kabul etmesi Türk dilini de doğrudan etkilemiştir. Türk dilindeki görünümü itibarıyla, terminolojisi Arapça ve Farsça olan bu yeni dinin terimleri Türkçeye ilk olarak satır arası *Kur’an* tercümeleri ile girmeye başlamıştır. İslamiyet’in kabulü bu yeni dinin kutsal yazının anlaşılmasını gerekli kılmış ve bununla birlikte de İslam dinine ilişkin birçok tercüme ve tefsir çalışmalarının başlamasını sağlamıştır. Türkçeye ilk *Kur’an* tercümesinin ne zaman yapıldığına ilişkin bilgi kaynaklarda ihtilafli olsa da, Zeki Velidi Togan’a göre, *Kur’an*’ın Türkçeye tercümesi Farsçaya tercümesi ile aynı zamanda, belki de aynı komisyonun Türk üyeleri tarafından yapılmıştır. Abdülkadir İnan’a göre ise *Kur’an*’ın Türkçeye tercümesi, Farsçaya tercümesinden yaklaşık bir asır sonra, yani XI. yüzyılın ilk yarısında yapılmış olmalıdır (Sağol 1997: 379).

Türklerin İslam dinini kabul etmesiyle birlikte kültürel alanda çok ciddi değişimler ve etkileşimler olmuştur. Hiç şüphe yok ki etkilenme dil üzerinde de olmuş ve birçok kelime Türkçede zamanla kalıcı hâle gelmiş, Türkçeleşmiştir. Dinî terimlerin yanı sıra günlük hayatta kullanılan kelimelerde de böylesi bir durum söz konusu olmuştur. Dinî terminoloji bakımından İslam öncesi döneme ait elimizde sınırlı kaynakların bulunması nedeniyle Türkçenin bu dönemine ait sözcükler de mahduttur. İslam’la birlikte Türkçenin bu kavramları karşılama sürecinde Eski Anadolu Türkçesi dönemi önemli bir aşamadır. Bu dönemde Anadolu ve çevresinde kaleme alınan pek çok eser kendine dini konu edinmiştir. Dini içerikli bu metinler tanıklığında İslam’a geçişle birlikte dini terimlerin ne oranda alınmış oldukları rahatlıkla görülebilir. Eski Anadolu Türkçesi, tercümeyle bağılılık yüzünden nadir olarak kırıldığı yerler dışında umumiyetle sağlam yapısını muhafaza ederek ve birçok noktada klasikleşerek Osmanlı Türkçesi devrine zemin hazırlamıştır.

Türk dilinin tarihi gelişiminin ve söz varlığının ortaya konulması bakımından yazılı kaynaklar büyük bir önem taşımaktadır. Dini yazın ise bu noktada büyük bir malzeme sunmaktadır. İslamiyet’e geçişle birlikte *Kur’an-ı Kerim*’in kutsallığı göz önünde bulundurularak tercüme ve tefsirlere büyük önem verilmiştir. Dolayısıyla başlayan tercüme faaliyetleri daha çok Arapçayı bilmeyen Türklerin dininin gereklerini ve esaslarını yerine getirmek için yapılmış ve bu yolla Türkçe pek çok yeni terim ve kelime kazanmıştır.

İncelemesini yaptığımız *Kitâb-ı Üstüvânî* adlı eser, 18. yüzyıl Klasik Osmanlı Türkçesi özellikleri taşımakla beraber Eski Anadolu Türkçesinin imlâ, ses ve şekil özelliklerini de ihtiva etmektedir.

A. ARAŞTIRMA HAKKINDA

A.1. ARAŞTIRMANIN KAPSAMI

Fevâidü'l-emâli ve ferâidü'l-le'âli veyahut daha çok *Kitâb-ı Üstüvânî* olarak bilinen ve bu çalışmaya konu olan eserin birden fazla nüshası vardır. Bu tez yalnız bir nüshaya dayanmaktadır ve bu çalışmaya dâhil edilen yazma Ankara Milli Kütüphane’de 06 Mil Yz A 5445/2 arşiv numarasıyla saklanmaktadır. Yazmanın kâğıt ölçüleri 160 x 105 – 140 x 85 mm’dir. Yazma birlikte ciltlendiği eserin 17a – 185a varakları arasında yer almaktadır. Her sayfada 13 satır mevcuttur. Yazmanın yazı türü harekeli nesihdir. Kâğıt türü ise su yolu filigranlıdır. Yazmanın diğer özellikleri ise katalogta verilen bilgiye göre şöyledir: Sırtı desenli bez, zencirekli, kahverengi meşin bir cilt içindedir. İstinsah tarihi 1721’dir. Eserin sonunda 174b-176b varakları arasında bir dua nakli vardır.

A.2. ARAŞTIRMANIN KONUSU

Bu tezin konusunu devrin ünlü vaizlerinden biri olan Muhammed b. Ahmed b. Muhammed eş-Şâmî el-Hanefî el-Üstüvânî (1017/1608 - 1072/1661)’nin vaazlarını içeren *Kitâb-ı Üstüvânî* adlı eser oluşturmaktadır. Eser, Üstüvânî Mehmed Efendi’nin konuşmalarının, öğrencisi tarafından not edilmesi suretiyle meydana getirilmiştir. Üstadının düşüncelerini, çeşitli meseleler hakkındaki görüşlerini onun ağzından çıktığı gibi kaydetmiş olan öğrencisinin kim olduğu ise maalesef bilinmemektedir.

A.3. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu çalışmanın amacı *Kitâb-ı Üstüvânî* adlı Klasik Osmanlı Türkçesiyle kaleme alınmış olan eserin bir nüshası üzerinden hem 18. yüzyıl Türkçesinin ses ve şekil özelliklerine bir katkı sunmak hem de bu dönem söz varlığı hakkında genel bir görünüm ortaya koymaktır.

A.4. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Şimdiye kadar Türk dili ile ilgili metin çalışmalarında edebi metinler üzerinde yoğunlaşmış, edebiyat dışı metinler üzerinde çok fazla durulmamıştır. Ancak edebî metinlerde değişmeyen metafor, kelime kadrosu, fonetik ve morfolojik öğeler çalışmaların

seyrini özellikle Osmanlı Devletinin hâkim olduğu yüzyıllarda kaleme alınan edebiyat dışı metinlere yöneltmiştir. Bu metinler içerisinde yer alan dinî konulu eserler, hem alan terminolojisi, hem söz yapımı ve hem de içerdiği bilgilerle bir dönemin dinî anlayışına ve dil özelliklerine ışık tutmaktadır. Bu bağlamda Klâsik Osmanlı döneminin dil, kültür tarihi ve dinî anlayışını yansıtacak olan *Kitâb-ı Üstüvânî* isimli eser bu çalışmaya konu olarak seçilmiştir.

B. ESER HAKKINDA

B.1. ÜSTÜVÂNÎ HAKKINDA

Tam künyesi Muhammed b. Ahmed b. Muhammed eş-Şâmî el-Hanefî el-Üstüvânî olan Üstüvânî Mehmed Efendi 17 Muharrem 1017 (3 Mayıs 1608) tarihinde Şam'da dünyaya gelmiştir. XVII. yüzyılda Osmanlı Devleti'nde fikir ve düşünceleriyle ön plana çıkan Kadızâdelilerin önemli ve etkili vaizlerinden biri olarak bilinmektedir.

“İlk eğitimini Şam'daki Ümeyye Camii'ndeki hocalardan aldı. Arapça ve mantık derslerinde kendini ilerletti. Şafî mezhebini öğrendi. Daha sonraki öğrenimi için Kahire'ye gitti. Burada kendini yetiştiren Üstüvânî, hocalarıyla fikir ayrılığına düşünce önce Şam'a oradan da İstanbul'a geldi. Burada Ayasofya Camii vâizliği yaptı. Derslerini işlerken sırtını mermer sütuna dayamasından dolayı Üstüvânî lakabını almıştır. Verdiği vaazları ile sarayda birçok kişinin dikkatini çekmiş ve Saray Has Odası'na kadar yükselmiştir. Halk arasında ve sarayda gördüğü ilgiden dolayı taraftarlarınca padişah şeyhi unvanını aldı. Vaazlarında sürekli Kadızâde Mehmet Efendi'nin düşüncelerini dile getirdi ve onları savundu. Saray içinde de sözü dinlenir hâle geldi. Kendi düşüncesinden olanları önemli mevkilere getirtti. Çınar Vak'ası'na kadar Mehmet Efendi'nin üstünlüğü ve gücü sürdü. Bu olay neticesinde saraydaki birçok adamını kaybetti. Adının karıştığı olaylar neticesinde (Kadızâdeliler Hareketi) İstanbul'dan uzaklaştırıldı ve arkadaşlarıyla beraber Kıbrıs'a sürüldü. Kısa bir süre sonra doğduğu şehre Şam'a geri döndü (1067/1656). Hayatının geri kalan kısmını hatiplik yaparak ve çeşitli camiilerde vaazlar vererek geçirdi. 16 Muharrem 1072'de (11 Eylül 1661) Şam'da vefat etti ve Ferâdis Mezarlığı'na defnedildi.” (Göçmen 2012: 396-397).

B.2. KİTÂB-I ÜSTÜVÂNÎ HAKKINDA

Üzerinde çalışma yaptığımız, *Kitâb-ı Üstüvânî* adlı eser Üstüvânî'nin konuşmalarının öğrencisi tarafından kaleme alınması şeklinde meydana getirilmiştir. Üstadının

düşüncelerini, görüşlerini ve tespitlerini aynen yazan öğrencisi maalesef kendi adını vermemektedir. Bu eseri de “ihvan-ı ahiret salihin”in isteği üzerine yazdığını şu cümlelerle dile getirmiştir: “...Bu ‘abd [u] za‘ife fazl edüb rabbu’l-‘âlemîn ‘ulemâ-yı dînden ve fûzelâ-yı dehrden kıdvetü’l-‘ârifîn mefhar-i ehl-i sünnet ve’l-cemâ‘at sultânü’l-vâ‘izîn kâmi‘ü’l-fesekati’l-fecere el-bâğiyyeti’l mübtede’in nâkil-i kitâbu’l-lâh ‘âmil-i sünneti seyyidi’l-mürselîne üstâdım Üştüvânî Muhammed Efendi mu‘in-i dîn huzûru şerîfinde ahz u zabt edtüğüm hükmi mübîn-i îmân ve İslâma vuzû’ ve namâza müte‘allik mesâ’il-i dîn olanlardan ba‘zı ihvân-ı âhîret şâlihîn tahrîrini iltimâs etmeleri ile ‘âmilîn su‘âllerine icâbet ma‘kûl gördi bizi ve üstâdımızı hayr ile yâd êde fâzılîn fâ‘idesi müminine ‘âm olduğıçün yakîn şüru‘ olundu tahririn müyesser êde hakkdAN. AMİN...”.

Bu tez *Kitâb-ı Üstüvânî* isimli eserin bütünlüklü ve dil özelliklerini göstermesi bakımından tamamı harekeli olan yalnız bir nüshasına dayanmaktadır. Bu çalışmaya dâhil edilen yazma Ankara Milli Kütüphane’de 06 Mil Yz A 5445/2 arşiv numarasıyla saklanmaktadır. Yazmanın kâğıt ölçüleri 160 x 105 – 140 x 85 mm’dir. Yazma birlikte ciltlendiğı eserin 17a – 185a varakları arasında yer almaktadır. Her sayfada 13 satır vardır. Yazmanın yazı türü daha evvel de söylendiğı gibi harekeli nesihdir. Kâğıt türü ise suyolu filigranlıdır. Yazmanın diğer özellikleri ise katalogda verilen bilgiye göre şöyledir: Sırtı desenli bez, zencirekli, kahverengi meşin bir cilt içindedir.

B.3. ESERİN NÜSHALARI

Araştırmanın kapsamı başlığında bu çalışmaya esas alınan nüshadan söz edilmişti. Bununla birlikte eserin Türkiye ve Türkiye dışı kitaplıklarda başka nüshaları da mevcuttur.

(1) Bunlardan biri Diyanet İşleri Başkanlığı Kütüphanesi’nde 297.58 İSC arşiv numarasıyla saklanmaktadır. Bu nüsha birlikte ciltlendiğı eserin 215a-284b varakları arasında yer almaktadır. Nüshanın yazı türü nesihdir. Mensur olarak kaleme alınan bu nüshanın her sayfasında 15 satır bulunmaktadır.

(2) Viyana Milli Kütüphanesi’nde (Nat. Bibl., Cod. Mixt. 1189) yer alan bir diğer nüshanın özellikleri de şöyledir: Bu nüsha orta hacimde toplam 101 varaktır. Varaklar yaldızlı ve cetvellidir. Nesihle yazılmış olan bu nüsha oldukça muahhardır. Nüshanın 101b numaralı varağında bulunan kayıttan 15 Şevval 1242/13 Nisan 1827 tarihinde istinsah edildiğı anlaşılmaktadır.

(3) Bu eserin farklı bir yazma nüshası ise Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Kütüphanesinde bulunmaktadır. Bu nüshanın arşiv numarası 9115'tir. Bu arşiv numarasında kayıtlı bir mecmuanın ilk eserini bu nüsha teşkil etmektedir; fakat bu nüsha eksiktir. Oldukça hasarlı olan bu nüshada istinsah tarihi ve müstensih ile ilgili herhangi bir kayıt bulunmamaktadır.

(4) Bu eserin Topkapı Sarayı Müzesi Yazma Eserler Kütüphanesi, Emanet Hazinesi 803'te kayıtlı bir başka nüshası daha vardır.

B.4. ESERİN İÇERİĞİ

Kitâb-ı Üstivânî, İslam dini üzerine yazılmış bir eserdir. Eserde ahlâki değerler ve içtimaiyata ilişkin bilgiler verilmiştir. Çeşitli meseleler üzerine açıklamalarda bulunulmuştur. İlk iman ve İslâm'ın şartları açıklanmakta (vr. 5b), daha sonra bâblar halinde türlü dinî meseleler hakkında bilgi verilmektedir. Eser 50 bâbdan oluşmaktadır ve sırasıyla şöyledir:

birinci bâb tahârete müte'allik mes'eleler beyanındadır (23b).

ikinci bâb istincânın sünneti beyanındadır (24b).

üçüncü bâb istincânın edebi beyanındadır (25a).

dördüncü bâb istincânın mekrûhları beyanındadır (25b).

beşinci bâb guslun mücibleri beyanındadır (27a).

altıncı bâb guslun farzları beyanındadır (27b).

yedinci bâb guslun sünnetleri beyanındadır (29b).

sekizinci bâb guslun haramı ve mekrûhları beyanındadır (30b).

dokuzuncu bâb âbdestin şürûti beyanındadır (31b).

onuncu bâb âbdestin farzları beyanındadır (32a).

on birinci bâb âbdestin sünnetleri beyanındadır (32b).

on ikinci bâb misvâkın fâ'ideleri beyanındadır (34a).

on üçüncü bâb âbdestin müsteḥabları beyanındadır (34b).

on dördüncü bâb âbdestin mekrûhları beyanındadır (35b).

on beşinci bâb âbdestin müfsüdleri beyanında (36b).

- on altıncı bāb** ābdestiñ kısımları beyānındadır (38b).
- on yedinci bāb** cāmi'e girmeniñ ādabı beyānındadır (41a).
- on sekizinci bāb** namāzıñ farzları on sekizdir (42a).
- on dokuzuncu bāb** ta'dīl-i erkān beyānındadır (43a).
- yirminci bāb** namāzıñ vācibleri beyānındadır (45b).
- yirmi birinci bāb** namāzıñ sūnnetleri beyānındadır (47a).
- yirmi ikinci bāb** namāzıñ müsteḥabları beyānındadır (50a).
- yirmi üçüncü bāb** namāzıñ mekrūhları beyānındadır (54b).
- yirmi dördüncü bāb** namāzıñ mübāḥātı beyānında (67a).
- yirmi beşinci bāb** namāzıñ müfsidler (68b).
- yirmi altıncı bāb** cum'a namāzına müte'allik mes'eleler beyānındadır (75b).
- yirmi yedinci bāb** bayram namāzına müte'allik mes'eleler beyānındadır (79b).
- yirmi sekizinci bāb** vitir namāzına müte'allik olan mes'eleler beyānındadır (83a).
- yirmi dokuzuncu bāb** namāzı vaktıyla kılanlara beş fā'ide daḥı kazāya koyanlara on zarar vardır anı beyān eder (86).
- otuzuncu bāb** imāma müte'allik olan mes'eleler beyānındadır (89b).
- otuz birinci bāb** imāma uyanlara müte'allik olan mes'eleler beyānındadır (97b).
- otuz ikinci bāb** secde-i sehive müte'allik olan mes'eleler beyānındadır (103b).
- otuz üçüncü bāb** ezāna müte'allik olan mes'eleler beyānındadır (110b).
- otuz dördüncü bāb** dört rek'at namāzda kırk vācib vardır (114b).
- otuz beşinci bāb** ābdeste müte'allik olan mes'eleler beyānındadır (117b).
- otuz altıncı bāb** vakıtlarıñ ve vakt-ı kerāhatıñ beyānındadır (126a).
- otuz yedinci bāb** niyyete ve müfside müte'allik olan mes'eler beyānındadır (130a).
- otuz sekizinci bāb** terāviḥ namāzı sūnnet-i mü'ekkededür (133b).
- otuz dokuzuncu bāb** musāfire müte'allik olan mes'eleler beyānındadır (135b).
- kırkinci bāb** şāḥib-i 'özre müte'allik olan mes'eleler beyānındadır (140b).

kırk birinci bāb  azāya kalmış namāzların mes'eleleri beyānındadır (143b).

kırk ikinci bāb secde-i sehiv lāzım olmayan ve secde āyeti mes'eleleri beyānındadır (149a).

kırk üçüncü bāb mes'eleler beyānındadır (151a).

kırk dördüncü bāb imāma uyan kimse  a'de-i āhireniñ secdesinde uyusa (155b).

kırk beşinci bāb meyyit namāzına mütē'allik mes'eleler beyānındadır (157b).

kırk altıncı bāb millet ve ğayrı mes'eleler beyānındadır (161a).

kırk yedinci bāb devr-i ra ş etmek harāmdur (166b).

kırk sekizinci bāb 'ulemā harām dēyü beyān ētdükleri mes'eleler beyānındadır (171a).

kırk dokuzuncu bāb şirk beyānındadır (173b).

ellinci bāb hay  ve nifāse mütē'allik mes'eleler beyānındadır (179b).

BİRİNCİ BÖLÜM

İMLÂ ÖZELLİKLERİ

1.1. ÜNLÜLERİN İMLÂSI

1.1.1. /a/ Ünlüsünün İmlâsı

Metinde söz başlarında /a/ ünlüsü elif ile yazılmıştır:

aķarsa	38a/1	
altıncı	44a/5	
andan	50b/8	
ata	38b/8	
ayağını	41b/1	

/a/ ünlüsü söz içinde elif ve hareke ile yazılmıştır:

ayaķların	128b/11	
Başın	55a/2	
ķalmaz	129a/1	
ķanķı	103b/1	
ķaşra	140b/2	

/a/ ünlüsü söz sonunda güzel he ile yazılır:

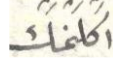
buluna	47a/1	

ola 137a/8

oluna 164b/2

1.1.2. /e/ Ünlüsünün İmlâsı

Eserde söz başında /e/ ünlüsü elif ile gösterilmiştir:

eglenmek 65a/11

ekin 26a/10

eliniñ 122b/7

eylese 111a/9

eyüdür 112a/4

Metinde söz içinde /e/ ünlüsü elif veya güzel he ile gösterilmiştir. Bazı durumlarda söz içinde /e/ ünlüsünün yazılmadığı da olmuştur:

eyleyüp 68a/11

gelürse 103b/6

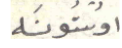
gerekdür 22a/5

güneşe 65b/6

sene 146b/3

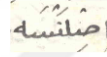
Eserde söz sonunda /e/ ünlüsü güzel he ile gösterilmiştir:

bile 98b/11

birine	87a/4	
nesneye	47a/1	
üstüne	74a/1	
yüzünde	86b/6	

1.1.3. /ı/, /i/ Ünlülerinin İmlâsı

Yazmada söz başında /ı/ ve /i/ ünlüleri, elif, elif+ye veya hareke ile gösterilmiştir:

ışlansa	119a/11	
içinde	72a/1	
ikisi	71a/3	
ile	77a/3	
isteye	94b/2	

Metinde söz içinde /ı/ ve /i/ ünlüleri /ye/ veya hareke ile gösterilmiştir. Bazen sadece hareke ile gösterilmemiştir:

bilüp	18a/9	
birine	50a/5	
gibi	59b/11	
şimdi	21a/4	

yigirmi

20b/11

يَكْرَى

Eserde söz sonunda /ı/ ve /i/ ünlüleri /ye/ ve hareke ile gösterilmiştir:

dahı

137a/6

دَحَى

dédügi

84b/7

دِيدُوكِ

elini

25a/6

إِلَيْنِي

istedügi

138b/10

أَسْتَدُكِي

kaldığı

49b/10

قَالِدِي

1.1.4. /o/, /ö/ Ünlülerinin İmlâsı

Yazmada söz başında /o/ ve /ö/ ünlülerinin yazımında elif+vav kullanılmıştır:

orta

152a/1

أَوْرَثَهُ

öñün

25b/4

أَوَّلُونِ

örtmek

57a/8

أَوْرَثَكَ

ötürü

82a/3

أَوْرَثَ

öyle

71a/1

أَوَّلَهُ

Metinde söz içinde /o/ ve /ö/ ünlülerinin yazımında /vav/ kullanılmıştır:

çokdur

21b/4

جَوْدَرُ

koya

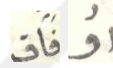
125a/10

قَوِيَهُ

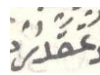
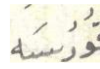
şonra	101a/9	
yokdur	18a/11	
yol	26b/3	

1.1.5. /u/, /ü/ Ünlülerinin İmlâsı

Eserde söz başında /u/ ve /ü/ ünlüsünün yazımı için elif+vav kullanılmıştır:

uçdan	51b/11	
ufağ	55b/7	
uzatsa	91b/1	
uzunluğı	87a/9	
üzre	56a/2	

Metnimizde söz içinde /u/ ve /ü/ ünlüsünün yazımında /vav/ kullanılmıştır; bununla birlikte bu ünlünün yalnız hareke ile gösterildiği durumlar da tanıklanmıştır:

budur	141b/6	
degül	144a/4	
dutmağdur	67b/11	
ķurusa	139b/11	
olur	144b/4	

Yazmada söz sonunda /u/ ve /ü/ ünlüsünün yazımında vav kullanılmıştır; bununla birlikte bu ünlünün yalnız hareke ile gösterildiği durumlar da tanıklanmıştır:

ayru	63b/3	
dürlü	169b/4	
ilerü	70b/5	
kendü	43a/1	

1.2. ÜNSÜZLERİN İMLÂSİ

Metnimizde, Türkçe kelimelerin ünsüzlerinin yazımında bir düzensizlik bulunmaktadır. Özellikle /ç/ ve /p/ ünsüzleri, eserde hem /çim/ ve /pe/ hem de /cim/ ve /be/ ile yazılmıştır. Ancak, “Arap yazısının Türkçenin ses yapısını karşılamadaki yetersizliği dolayısıyla, özellikle ilk dönem metinlerinde, ön ve son seslerinde ç, p fonemleri bulunan kelimelerin, bu fonemleri, b, c harfleri ile karşıladıkları bilinmektedir.” (Korkmaz 2005: 500).

1.2.1. /ç/ Ünsüzünün İmlâsı

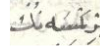
Eserde /ç/ ünsüzünün yazımında /çim/ ve /cim/ kullanılmıştır. Ancak metinde Türkçe kelimelerin imlâsında ister /çim/ ve isterse /cim/ kullanılmış olsun metin içi tutarlılık sağlaması bakımından /ç/ tercih edilmiştir:

üç	173a/8	
üçünci	173a/8	

1.2.2. /η/ Ünsüzünün İmlâsı

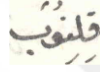
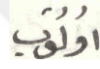
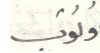
Genizsil art damaksıl /η/ ünsüzü metnimizde /kef/ ile yazılmıştır:

anuçla	59a/9	

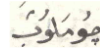
aḡa	59a/9	
bunuḡ	148a/8	
kimsenüḡ	147b/10	
şonra	176a/11	

1.2.3. /p/ Ünsüzünün İmlâsı

Metinde Türkçe sözcüklerde söz başı, söz içi ve söz sonu /p/ ünsüzünün imlâsında /b/ ünsüzü kullanılmıştır:

iplige	171b/9	
ķılınup	114a/3	
olup	120a/4	
olup	120a/4	

Eserde {-(U)p} zarf-fiilinin imlâsında /b/ tercih edilmiştir:

çömelüp	55b/4	
diküp	55b/4	
okuyup	171b/9	
uyuyup	99a/10	
vérüp	135b/7	

1.2.4. /t/ Ünsüzünün İmlâsı

Metnimizde Türkçe kelimelerin imlâsında söz başında /t/ ve /d/ ünsüzlerinin yazımında kimi zaman ikili yazım şekilleri görülmektedir:

dutmağ

68a/1

ıtıtsa

18b/3

1.3. SÖZCÜK VE EKLERİN İMLÂSİ

1.3.1. kim Bağlacının İmlâsı

Bu bağlaç, “ کم ” şeklinde metinde birkaç yerde geçmiştir:

kim

121a/2

kim

166b/11

kim

177a/2

kim

148b/8

1.3.2. ki Bağlacının İmlâsı

“که” şeklinde ve kendisinden önceki sözcükle ayrı ve bitişik olarak yazıldığı örnekler bulunmaktadır:

budur ki

177a/7

buyurdı ki

172a/3

dêrler ki

177b/5

dése ki 173a/10

oldur ki 178a/4

1.3.3. daḥı Bağlacının İmlâsı

Bu bağlaç metnimizde hep kendinden önceki sözcükten ayrı olarak yazılır:

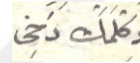
bir daḥı 159a/1

bu daḥı 162a/3

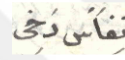
diḡlemek daḥı 167b/11

evlād daḥı 184a/10

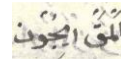
nifās daḥı 180b/8

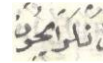
1.3.4. içün Edatının İmlâsı

“içün” edatı metnimizde çoğunlukla kendisinden önceki sözcükten ayrı yazılır:

almak içün 148a/10

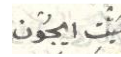
anlar içün 165b/3

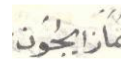
hıfz içün 128a/11

meyyit içün 158b/4

namāz içün 151a/1

1.3.5. {-dUr} Ek-fiilinin İmlâsı

{-dUr} ek-fiilinin kalıplaşmış kullanımları mevcuttur:

budur	125b/2	
gibidür	128b/11	
ķavlinedür	126b/11	
mekrūhdur	127a/4	
zamāndur	126b/3	

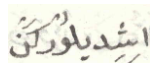
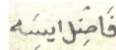
1.3.6. ķadar Sözcüğünün İmlâsı

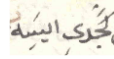
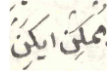
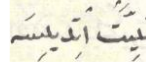
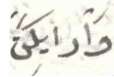
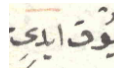
“ķadar” sözcüğü kendisinden önceki sözcükten ayrı yazılmıştır:

ķadar	155a/8	
ķadar	154b/11	
ķadar	18b/4	
ķadar	18a/11	
ķadardır	87a/10	

1.3.7. i- Cevher Fiilinin İmlâsı

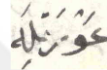
Eserde *i-* cevher fiili bazen kendisinden önceki sözcükle bitişik bazen de ayrı yazılmıştır:

ēşidilürken	92b/6	
fāzıl ise	23a/7	

geçdi ise	23a/5	
mümkin iken	55b/7	
niyyet êtdiyse	71a/4	
var iken	39b/4	
yok idi	79b/7	

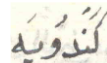
1.3.8. ile Sözcüğünün İmlâsı

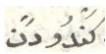
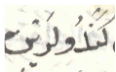
“ile” sözcüğünün imlâsında metin içerisinde bir tutarlılık yoktur. “ile” bazen kendisinden önce gelen kelimeyle ekleşerek birleşik yazılmış bazen de ayrı yazılmıştır:

‘avratıla	37b/5	
elile	24b/9	
şuyıla	33b/1	
taş ile	24b/5	
yaprak ile	26a/11	

1.3.9. Zamir /n/’sinin İmlâsı

Eserde, zamir n’sinin imlâsında /nun/ (ن) kullanılmıştır. Ancak “kendü” dönüşlülük zamirine yönelme ve belirtme hâli eki geldiğinde zamir /n/’sinin yerine /y/ (ي) kullanılmış ve ayrılma hâli eki geldiğinde ise zamir /n/’si kullanılmamıştır:

kendüye	125a/1	

kendüyi	74b/1	
kendüden	176b/3	
kendülerin	178b/2	

İKİNCİ BÖLÜM

DİL İNCELEMESİ

2.1. SES BİLGİSİ

2.1.1. Ünlüler

Eserde kullanılan /a, e, ı, i, o, ö, u, ü/ ünlülerine ek olarak Türkçenin dokuzuncu ünlüsü olarak da kabul edilen bir kapalı /è/ sesi bulunmaktadır.

2.1.1.1. Kapalı /è/

Metinde yukarıda anılan ünlülerin dışında bir de kapalı /è/ ünlüsünden bahsetmek gerekmektedir. “Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlıcada kök hecede e sesi için ى ye yazılışı yaygındır. Türkologlar çoğunlukla, bugün Türkiye Türkçesinde e ile söylenip de Eski Anadolu Türkçesi ve Eski Osmanlıcada ى ye ile işaretlenmiş köklerde bir è görme eğilimindedir.” (Yılmaz 2007: 531).

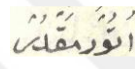
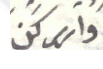
Yazmada kapalı /è/ sesinin yazımında bazen /y/, bazen hareke ve bazen de ne hareke ne de /y/ kullanılarak yazılmıştır; fakat çalışmada kapalı /è/ etimolojik olarak değerlendirilmiş her defasında Türk dillerinde yaygın yazım gereği iki biçim arz eden sözler kapalı /è/ ile yazılmıştır:

bêş	139a/8	
dédiler	112b/2	
èderler	127b/9	
vèrüp	63b/1	
yèrde	31b/1	

2.1.1.2. Ünlü Uyumları

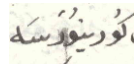
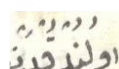
a) Dil Uyumu:

“Türkçenin tarihî devrelerinden beri en belirgin ses özelliği, dil uyumudur. Kelime tabanları ve eklerin seslilenmesini sınırlayan bir kaide halinde ortaya çıkan bu uyum ET devresinden beri Türk dillerinde görülür.” (Develi 1995: 48). Dil uyumunun hemen hemen tam olduğu metnimizde bugün de bu uyum dışında kalan {-ken} zarf-fiil ekinin uyuma girmediği görülmektedir:

kalkarken	61a/3	
kılarken	58b/11	
kılarken	69b/6	
otururken	62b/8	
varırken	59a/2	

b) Dudak Uyumu

Çeşitli kaynaklarda düzlük-yuvarlaklık uyumu, dudak benzeşmesi ve küçük ünlü uyumu şeklinde de geçen dudak uyumu, Türkçenin tarihî dönemlerinde, dil uyumu kadar sağlam değildir. Bu uyum eserin ait olduğu dönem için önemli bir ölçüttür. Şöyle ki, Eski Anadolu Türkçesi döneminde dudak uyumu tam değilken, eserde bazı sözcüklerde dudak uyumuna uygun olan ve uygun olmayan örnekler görülmektedir:

görünürse	120a/5	
öğrenür	112b/10	
kurusa	28b/6	
olundukdan	41b/7	

tolundukdan

145b/3

طُولُنْدُقْدَن

yudukda

35a/2

يُودُقْدَه

Dudak uyumuna aykırı olarak sözcük kök ve gövdelerinde görülen yuvarlaklıklar

1. Eski Türkçeden Beri Dudak Uyumuna Aykırı Olan Örnekler:

altun

55a/4

اَلتَّوْن

(< OT. altun, KT G 5, KT K 12, BK K 3, BK G 11, T 48)

eyüdür

112a/4

اَيُودِر

(<OT. edgüdür, KT G 6, 6, 7, KT D 23, BK K 4, 4, 5, 14, BK D 19, 39, BK G 12, O 18, KÇ 3)

kendü

48a/2

كَنْدُو

(<OT. kentü, KT D 23, KT K 4, BK D 19).

2. Dudak Ünsüzleri Sebebiyle Uyuma Aykırı Örnekler:

Türkçede dudak ünsüzlerinin etkisiyle bazı sözcüklerde yuvarlaklaşma ortaya çıkmaktadır. Metinde bazı sözcükler ET'den beri süregelen yapısını korusa da bazı sözcüklerde dudak ünsüzleri sebebiyle uyuma aykırı örnekler bulunmaktadır:

demür

140b/1

دَمُور

(<OT. temir, KT G 4, KT D 2, 8, 17, 39, BK K 3, BK D 4, 8, 15, T 45, 46, KÇ 16).

3. Söz Sonu -ğ/-g Ünsüzlerinin Sıfırla Nöbetleşmesi Sebebiyle:

Eski Türkçeden Eski Anadolu Türkçesine gelindiğinde birden fazla heceli sözcüklerin sonunda bulunan -ğ/-g sesleri düşerken kendinden önceki ünlüyü yuvarlaklaştırmıştır. Klâsik Osmanlı Türkçesinde bu durumun hem uyum dışı hem de uyuma girmiş şekilleri mevcuttur:

ayru

63b/3

(<KT. adrıq, DLT c.1
98/18).

şaru

142b/8

(<OT. sarığ, BK K 11, T
48).

Metinde, son ses -ğ/-g sesinin sıfırla nöbetleşmesine rağmen ünlüsü yuvarlaklaşmayan örnekler bulunmaktadır:

şarı

129b/2

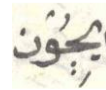

(<OT. sarığ, BK K 11, T
48).

Yukarıda sıralanan sebepler dışında eserde dudak uyumuna aykırı sözcükler de bulunmaktadır:

içün

39a/8

(<OT. üçün, KT D 3, BK D
4, BK D 28).

Eski Türkçe döneminde dudak uyumuna aykırı olup metnimizde uyuma giren sözcükler de bulunmaktadır.

a) İlk hecesindeki yuvarlak ünlünün etkisiyle bazı sözcüklerin ikinci hecesindeki düz-dar ünlünün eserde birkaç yerde, yuvarlaklaşıp uyuma girdiği görülmüştür:

uyumak 40a/8

اِيُوْمَق

(<OT. udıma- KT D 27, BK D 22)

kurutmağdur 24b/10

قُوْرُقْدُر

(<KT. kurıdı DLT c.1 20/1).

b) İlk hecesi düz, ikinci hecesi yuvarlak ünlülü Eski Türkçe “bedü-“ fiili de ikinci hecedeki yuvarlak ünlünün ilk hecedeki düz ünlüyü yuvarlaklaştırmasıyla uyuma girdiği görülür:

böyük 44b/4

بِيُوْك

Eklerde Görülen Dudak Uyumuna Aykırı Yapılar

1. Eski Türkçe Döneminde de Yuvarlak Ünlülü Olan Ekler

Fiilden İsim Yapma Eki {-UK}:

açuk 60a/5

اچُق

karışuk 38b/4

قَارِشُق

Ettirgenlik Eki {-dUr-}:

kaldurdukda 43b/3

قَالْدُرْدُقْدَا

bildürmek 93a/6

بِلْدُرْمَك

getürüp (< keltür-) 78b/9

كَلْتُرِب

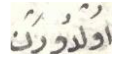
Oldurganlık Eki {-dUr-}:

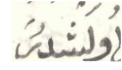
bekiştürür 34a/9

بَكِشْتُرُر

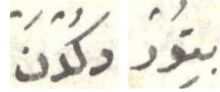
ovuşdurmak 35a/4

اُوْشْدُرُق

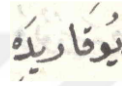
öldüren 19b/6

ulaşdur 57b/8

Oldurganlık Eki {-Ur-}:

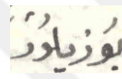
bitürdükden 80b/9

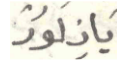
Yön Gösterme Eki {+ArU}:

yokaruda 54b/6

Geniş Zaman Eki {-(U)r}:

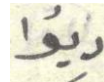
çevirür 94b/3

bozılur 121a/3

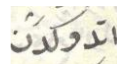
yazılur 87b/7

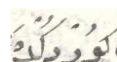
öğrenür 112b/10

Zarf-fiil Eki {-(y)U}:

düyü 129a/11

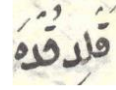
Sıfat-fiil Eki {-dUK}:

ëtdükden 105b/2

gördükde 164a/3

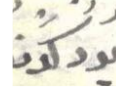
kalḳdukda

100a/3

yüdükden

158b/11

Ek-fiil {-dUr} (<durur):

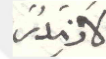
budur

19a/9

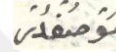
lāzımdur

111b/8

mevşufdur

112a/5

vardur

87a/7

yokdur

18a/11

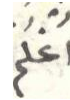

2. Dudak Ünsüzleri Nedeniyle Klâsik Osmanlı Türkçesinde ve Yazmada Yuvarlak Olan Ekler:

1. Tekil Şahıs İyelik Eki {- (U)m}:

oğlum

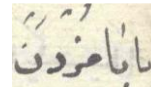
171a/8

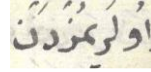
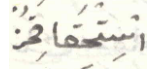

1. Çoğul Şahıs İyelik Eki {- (I)m, - (İ)m, - (U)m, - (Ü)m, Uz}:

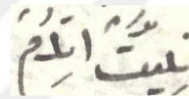
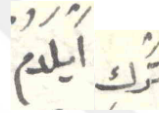
babamuzdan

177a/1

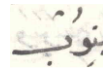
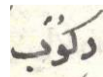
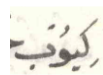

evlerimizden	177a/2	
istihkākumuz	175b/4	

Görülen Geçmiş Zaman 1. Tekil Şahıs Eki {-dUm}:

inandum	21b/9	
kılmadum mı	154b/7	
niyyet étdüm	95b/6	
terk eyledüm	144b/1	

{-(U)p} zarf-fiil ekinin bağlama ünlüsü Eski Türkçe döneminde dudak uyumuna uygunken Klâsik Osmanlı Türkçesinde yuvarlak ünlülüdür ve eke dâhildir. Bu durum bazı sözcüklerin dudak uyumuna aykırı örnek oluşturmasına sebep olmuştur:

bilüp	18a/9	
binüp	38b/8	
diküp	68a/3	
gèyüp	42a/4	
vèrüp	63b/1	

Ancak bu zarf-fiil eki eserde {-(I)p} şeklinde de harekelenmiştir ve sözcük bu örnekte dudak uyumuna tâbidir:

şarıp

64b/2

صَارِپ

3. Söz Sonu -g/-ğ Ünsüzlerinin Düşmesi Sonucu Yuvarlaklaşan Ekler:

Sıfat Yapan Ek {+IU}:

adlu

169a/4

اَدْلُو

delîlûdür

124b/4

دِلِّلْدُر

hayırludur

21b/1

حَايِرْلُوْدُر

marazlu

142a/3

مَرَضَاو

yêrlü

45b/11

يِرْلُو

4. Benzeşme Sonucu Yuvarlak Ünlülü Olan Ekler

İsimden İsim Yapım Eki {-sIz, -sİz, -sUz, -sÜz}:

îmānsuz

44a/7

اِيْمَانْسُز

kavuksuz

64a/2

كَاوُكْسُز

perdesüz

60a/8

پِرْدِهْسُز

susuz

22a/4

سُوسُز

İlgi Hâli Eki {(n)Uḡ}

anuḡ

123a/9

اَنُكْ

barmaqlarınuḡ

123a/8

بِرْمَقَارِيْنُكْ

bunuŋ	148a/8	
hātunuŋ	73b/9	
yatsunuŋ	109b/9	

Sözcük Kök ve Gövdelerindeki Dudak Uyumuna Aykırı Düzlükler

Eski Türkçe Döneminden Beri Dudak Uyumuna Aykırı Olarak Düz Ünlülü Olan Sözcükler:

ķurı	146b/7	
toĝrı	103a/5	

Ancak, “ķuru” örneğinde olduğu gibi, ilk hecedeki yuvarlak ünlünün etkisiyle birkaç yerde, yuvarlaklaşıp uyuma girme eğilimi görülmektedir.

ķurusa	28b/6	

Eklerdeki Dudak Uyumuna Aykırı Düzlükler

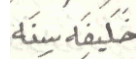
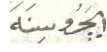
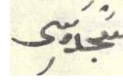
1. Eski Türkçeden beri düz ünlülü olan aşağıdaki ekler dudak uyumuna aykırı olarak sürekli düz ünlülüdür:

a. İsimden İsim Yapım Eki {+cI}:

yolcı	139a/1	

b. 3. Tekil Şahıs İyelik Eki {+I}, {+sI}:

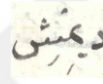
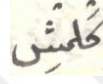
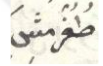
birisi	20a/9	
fā'idesi	112b/6	

ḫalīfesine	93b/4	
içerüsine	88b/5	
secdesi	102a/8	

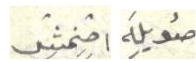
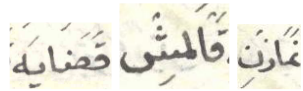
c. Aitlik Eki {+kI}:

evvelki	114b/11	

d. Duyulan Geçmiş Zaman Eki {-mİş}:

demiş	132b/8	
kalmış	144b/8	
toğurmış	182a/6	

e. Duyulan Geçmiş Zaman Sıfat-fiil Eki {-mİş}:

ḫayzı kesilmiş ḫātūn	130b/3	
ışınmış şuyla	36a/10	
ḫazāya ḫalmış namāzın	129a/8	

2. Klâsik Osmanlı Türkçesi ve Eski Anadolu Türkçesi Dönemlerinden Önce Kullanılmayan (Dudak Uyumuna Aykırı) Sürekli Düz Ünlülü Ekler

Zarf-fiil Eki {-IcAK}:

olıcak	155a/8	

3. Klâsik Osmanlı Türkçesi Döneminde Yuvarlak Ünlülü Olup Metinde Dudak Uyumuna Girerek Ünlüsü Düzleşen Ekler

Sıfat Yapma Eki {+IU} (<+IIG):

bilgili	23b/1	
evli	94b/10	
şehirli	76a/8	

2.1.1.3. Ünlü Değişimi

2.1.1.3.1. Yuvarlaklaşma

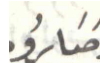
Klâsik Osmanlı Türkçesindeki yuvarlaklaşmaların birtakım sebepleri vardır:

1. Dudak Ünsüzleri Sebebiyle: Sözcük kök ve gövdelerindeki /b, p, m, v/ dudak ünsüzlerinin yanlarında bulunan dar /ı, i/ ünlülerinin yazmada yuvarlak şekilleri bulunmaktadır:

demür	140b/1	

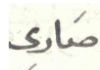
(<OT. temir, KT G 4, KT D 2, 8, 17, 39, BK K 3, BK D 4, 8, 15, T 45, 46, KÇ 16).

2. {+G} Ünsüzünün Düşmesi Nedeniyle: Eski Türkçe söz sonu {+G} ünsüzü düşerken kendinden önceki ünlüyü yuvarlaklaştırmıştır:

şaru	38b/1	

(<OT. şarığ, BK K 11, T 48).

Söz sonu ünsüzleri düştüğü halde ünlüleri yuvarlaklaşmayan sözcükler de bulunmaktadır:

şarı	129b/2	

3. Benzeşme Nedeniyle:

Eserde Eski Türkçe döneminde dudak uyumuna aykırı olarak düz ünlülü olan ancak Eski Anadolu Türkçesi döneminde uyuma girerek düz ünlüleri yuvarlaklaşan ve Klâsik Osmanlı Türkçesi döneminde de bu yuvarlaklığı koruyan sözcükler vardır.

a) İlk hecesinde yuvarlak ünlü bulunan bazı sözcüklerin, ikinci hecesindeki düz-dar ünlü, ilk hecedeki yuvarlak ünlünün etkisiyle birkaç yerde yuvarlaklaşıp uyuma girdiği görülür:

ķuru

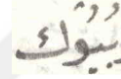
142b/7

(<KT. ķurıdı DLT c.1 20/1),

böyük

44b/4

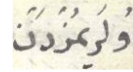
Eklerde Görülen Yuvarlaklıklar

Dudak ünsüzlerinin etkisiyle ünlüleri yuvarlaklaşan ekler şunlardır:

1. Tekil ve Çoğul Şahıs İyelik Eki {- (U)m}, {- (U)mUz}:

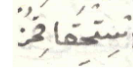
evlerimizden

177a/2

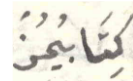
istihķākūmuz

175b/4

kitābumuz

161a/8

oğlum

171a/8

Görülen Geçmiş Zaman 1. Tekil Şahıs Eki {-dUm}:

ēşitdūm

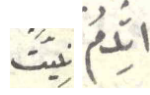
172a/4

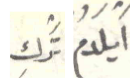
inandum 21b/9

niyyet êtdüm 144b/10

terk eyledüm 144b/1

uydum 93b/10

Zarf-fiil eki {- (U)p}: Eski Türkçe döneminde dudak uyumuna dâhil olan bu zarf-fiil eki, Klâsik Osmanlı Türkçesinde yuvarlak ünlülüdür:

alup 122a/6

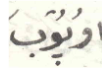
çıķup 87b/2

gelüp 104a/6

öpüp 112a/3

varup 102b/3

Ancak bu zarf-fiil eki metnimizde {- (I)p} şeklinde de harekelenmiştir ve sözcük bu örnekte dudak uyumuna tâbidir:

şarıp 64b/2

2. Söz Sonu -g/-ğ Ünsüzlerinin Düşmesi Sonucu Yuvarlaklaşan Ekler:

Sıfat Yapan Ek {+IU}:

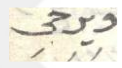
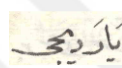
bağlu 140b/1

isimli	166a/8	
odlu	88b/1	
yêrlü	116b/6	

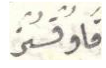
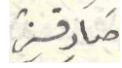
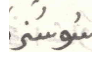
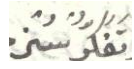
Fiilden İsim Yapım Eki {+UcI}:

Klâsik Osmanlı Türkçesinde hem yuvarlak hem de düz ünlülü biçimleri kullanılan bu ekin, eserde yalnızca düz ünlülü örneği bulunmaktadır:

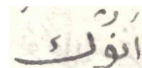
kılcı	128a/7	
vêrici	176/5	
yaradıcı	174a/3	

3. Benzeşme Yoluyla Yuvarlaklaşan Ekler

İsimden İsim Yapım Eki {+sIz, +sİz, +sUz, +sÜz}:

īmānsuz	44a/7	
ķavukşuz	64a/2	
şarıksız	64a/7	
susuz	22a/4	
tefekkürsüz	131b/7	

İlgi Hâli Eki {-(n)Uḡ}:

anur	19b/7	

bunuŋ	148a/8	
ḥātūnuŋ	73b/9	
pābūcunuŋ	67a/6	
yatsunuŋ	109b/9	

Fiilden Fiil Yapan Çatı Eklerinin Koruyucu Ünlüsü:

Eserde, çatı eklerinin koruyucu ünlülerinin yuvarlak biçimleri bulunmaktadır:

dēnilür	94a/5	
görinürse	120a/5	
olunduğdan	41b/7	

2.1.1.3.2. Düzleşme

Sözcük Kök ve Gövdelerinde:

a) Eski Türkçedeki “üçün” sözcüğünde ilk hecedeki /ü/ ünlüsü, /ç/’nin tesiriyle daralmış ve düzleşmiştir:

içün	107b/5	

(<OT. üçün, KT D 3, BK D 4, BK D 28).

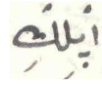
b) Eski Türkçede yuvarlak ünlülü olan “tüp” sözcüğünün ünlüsü daralarak düzleşmiştir:

dibi	120a/5	

(<UT. tüp)

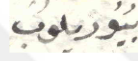
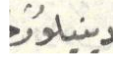
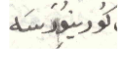
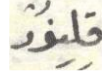
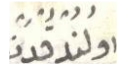
Ünlüsü Düzleşen Ekler:

a) İsimden İsim Yapım Eki {+IIK}: Metinde ünlüsü düz olan isimden isim yapım eklerine örnekler şu şekildedir:

aylık	88b/3	
dişilik	20a/3	
erkeklik	20a/3	
iplik	129a/1	

b) Fiilden Fiil Yapan Çatı Eklerinin Koruyucu Ünlüsü:

Metinde çatı eklerinin koruyucu ünlülerinin hem düz, hem de yuvarlak biçimleri bulunmaktadır:

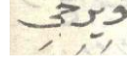
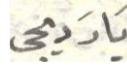
buyurılıp	164b/2	
dénilür	136a/4	
görünürse	120a/5	
kılınur	134a/10	
olundukdan	41b/7	

Klâsik Osmanlı Türkçesi Döneminde Yuvarlak Ünlülü Olup Yazmada Kimi Zaman Ünlüsü Düzleşen Ekler:

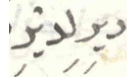
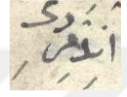
a) Sıfat Yapma Eki {+IU} (<+IIG):

evli	94b/10	
şehirli	76a/8	

b) Fiilden İsim Yapım Eki {+Ucl}:

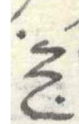
vèrici	176b/5	
yaradıcı	176b/5	

c) Oldurganlık Eki {-dUr}:

dirildir	174b/6	
èndirdi	177a/11	
kıldıra	150a/9	

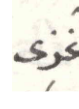
2.1.1.3.3. Genişleme

Eski Türkçedeki “ığaç” sözcüğünün, söz başı ünlüsü genişlemiş, sözcük eserde “ağaç” şeklinde tanıklanmıştır:

ağaç	176a/5	

(<OT. ığaç, BK G 11).

2.1.1.4. Ünlü Düşmesi

ağzı	182a/5	

(<ağ(1)z+1).

karnını (<kar(1)n+ın+1),	51b/7	

2.1.2. Ünsüzler

2.1.2.1. Söz Başı Ünsüzleri

2.1.2.1.1. b- Ünsüzü

b->v-

Eski Türkçedeki söz başı /b/ ünsüzü, şu sözcüklerde /v/ ünsüzüne değişmiştir:

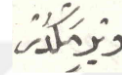
varınca 45b/8

(<OT. bar-, KT D 34).

vermekdür 48b/7

(<OT. bër-, BG D 21).

b->Ø

Eski Türkçe “bol-“ ‘ol-‘ fiilinin söz başı /b/ sesi düşmüştür:

olmak 89a/8

2.1.2.1.2. k- Ünsüzü

k->g-

Eski Türkçe söz başı /k/ ünsüzünün, Eski Anadolu Türkçesi ve Klâsik Osmanlı Türkçesinde ötümlüleştiği görülmektedir:

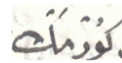
gelen 57b/3

(<OT. kel-, BK D 31, KT K 7).

görmek 31a/2

(<OT. kör-, KT K 10, BK K 14).

gözi 68/10

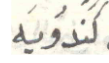
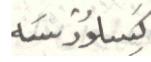
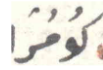
(<OT. köz, KT K 11, BK D

2).

k- = k-

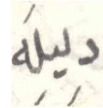
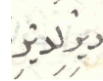
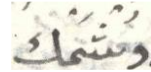
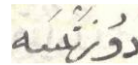
Metinden alınan aşağıdaki sözcüklerde söz başı /k/ ünsüzünün korunduğu görülmektedir:

kendüye	125a/1	
kesilürse	179b/5	
kömür	26a/2	

2.1.2.1.3. t- Ünsüzü

t->d-

Söz başı /t/ ünsüzü ön ünlülü bazı sözcüklerde /d/'ye değişmiştir:

demür	140b/1	
(<OT. temir, KT G 4, KT D 2, 8, 17, 39, BK K 3, BK D 4, 8, 15, T 45, 46, KÇ 16)		
dilile	19a/3	
(<UT. til, AYS VI. Kitap 0998, 0278).		
dirildir	174b/6	
(<OT. tiril-, BK D 3).		
düşmek	154a/4	
(<OT. tüş-, KT K 4).		
düzelte	63a/8	
(<OT. tüz, KT D 3, BK D 4).		

t->d-

Metinde art ünlülü sözcüklerde de söz başı /t/ > /d/ ötümlüleşmesi olmuştur:

dağı

19b/10

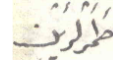

(<OT. tağı, KT G 13).

Yazmadan alınan aşağıdaki örneklerde söz başı /t/ ünsüzü korunmuştur:

taamların

34b/1

(<KT. tamur).

tavar

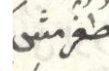
70b/2

(<UT. tavar, AYS VI. Kitap
0185).

toğurmuş

182a/6

(<UT. tug-, AYS VI. Kitap
0396).

toğuz

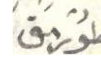
183b/10

(<OT. tokuz, KT K 9, KT K
6).

turmak

43a/11

(<UT. tur-, AYS VI. Kitap
0465).

2.1.2.2. Söz İçi ve Söz Sonu Ünsüzleri

2.1.2.2.1. -b Ünsüzü

-b > Ø

Yazmada, Eski Türkçedeki “sub” sözcüğünün yalın biçimindeki söz sonu /b/ sesinin /v/ üzerinden düştüğü görülmektedir:

şu

24b/7

صُو

(<OT. sub, KT D 19).

2.1.2.2.2. -d- Ünsüzü

-d-> -y-

Eski Türkçenin söz içi /d/ sesi /y/’ye değişmiştir:

ayak

35a/11

اَيَاق

(<OT. adak, KT K 7, BK D 30).

böyük

44b/4

بُيُوكْ

(<KT. bedük, KB).

eyüdür

112a/4

اَيُودُرْ

(<OT. edgü, KT G 6, 6, 7, KT D 23, BK K 4, 4, 5, 14, BK D 19, 39, BK G 12, O 18, KÇ 3).

2.1.2.2.3. -ğ-, -g-, -ğ-, -g Ünsüzleri

-g, -ğ> Ø

Eski Anadolu Türkçesi döneminde düşmüş olan çok heceli sözcüklerin ve eklerin sonundaki -g, -ğ’lerin metnimizde örnekleri şöyledir:

a) Çok Heceli Sözcüklerin Sonundaki

ayru

63b/3

اَيَرُو

(<KT. adrıq, DLT c.1 98/18).

dirildir

174b/6

دِيرَلَدِيرْ

(<OT. tiril-, BK D 3).

şaru

36b/8

صَارُو

(<OT. sarıġ, BK K 11, T
48).

b) Sıfat Yapan Ek {+IIG}:

adlu

169a/4

اَدْلُو

(<lġ),

baġlu

146a/8

بَاغْلُو

(<lġ),

dürlü

22a/3

دُرْلُو

(<lüg),

Belirtme Hâli Eki:

Eserde Eski Türkçenin {+(I)G} belirtme hâli ekinin ünsüzü düşmüş, ekin bağlama ünlüsü ek durumuna geçmiştir:

kendüyi

74b/1

كَنْدُيْ

(<kendü+(y)i),

şuyı

129b/11

صُويْ

(<şu+(y)ı),

topraġını

170a/11

طَبْرَاغْنِيْ

(topraġın+ı).

vaqtını

126a/6

وَقْتِيْ

(<vaqtın+ı),

c) Ek veya Hece Başında

Eserden alınan aşağıdaki örneklerde ek başındaki ġ-, g- ünsüzü düşmüştür:

Yönelme Hâl Eki {+A} (<+GA):

başına	33b/9	بَاسْنَه
kulaqlarına	33b/1	قَوْلَقَارِنَه
topuklarına	32b/6	طَبُوقَارِنَه

Yön Gösterme Eki {+ArU} (<+GArU):

içerüsine	88b/5	اِجْرُسْنَه
(<iç+gerü+sin+e		
yokaruda	54b/6	يُوقَارِيَه
(<yok+garu+da).		

Sıfat-fiil eki {-An} (<+GAn):

çıkan kurt	142b/7	قُورَفُ جَمَان
eden şüfîlerin	168b/9	صُوفِيَارِكْ اِيْدَن
uyan kimse	136a/8	مَكْسَه اَوِيَان

Zarf-fiil Eki {-IncA} (<-GIncA):

gelince	149b/5	كَلْنَجَه
varınca	181b/8	وَارَنْجَه

2.1.2.2.4. -k-, -k-, -k-, -k- Ünsüzleri

-k-> -h-

Metinde, -k->-h- sızıcılılaşması bir örnekte görülmektedir:

dağı

19b/10

-k-, -k > -ğ-, -g

İki veya daha çok heceli sözcüklerin sonundaki /k, k/ ünsüzleri, sözcük ünlüyle başlayan bir ek aldığı anda ötümlüleşerek /g, ğ/'ye döner:

ètdüğü

69a/9

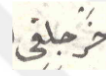
gömlegi

58a/1

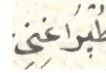
harcılığı

139a/4

toprağı

61a/4

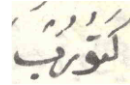

2.1.2.2.5. -l- Ünsüzü

-l-> Ø

getürüp

78b/9

(<UT. keltür-)

Eski Türkçe “ol” zamir ve sıfatı, metnimizde de “ol” biçimindedir:

ol

78b/9

oldur

93a/2

2.1.2.2.6. –p Ünsüzü

-p>-b

Tek heceli bazı sözcüklerin sonundaki ötünsüz /p/ ünsüzü, ünlü ile başlayan bir ekten önce ötümlüleşerek /b/ ünsüzüne döner:

dibinde

26b/7

ķabı

120b/10

2.1.2.2.7. –t Ünsüzü

-t > -d

a) Tek heceli sözcüklerin sonundaki ötünsüz /t/ ünsüzü, ünlü ile başlayan bir ekten önce ötümlüleşerek /b/ ünsüzüne dönüşür:

ēder

143a/2

(<ēt-er).

dadı

119b/4

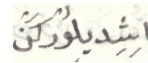

(<tat+ı)

b) İki ve daha çok heceli sözcüklerin sonundaki /t/ ünsüzü, sözcük, ünlüyle başlayan bir ek aldığıında ötümlüleşerek /d/'ye döner:

ēşidilürken

92b/6

2.1.2.3. Ötümlüleşme

2.1.2.3.1. Aslî Uzun Ünlüler Nedeniyle Ötümlüleşme

Aslî uzun ünlü ile kurulmuş tek heceli sözcüklerin sonundaki ötünsüz /p, t, k, ķ, ç/ ünsüzleri, ünlü ile başlayan bir ekten önce ötümlüleşerek /b, d, g, ğ, c/ ünsüzlerine değışirler:

dibinde

26b/7

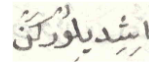
2.1.2.3.2. Ünlüler Arası Durumda Ötümlüleşme

t > d

İki veya daha çok heceli sözcüklerin sonundaki /t/ ünsüzü, sözcük ünlüyle başlayan bir ek geldiğinde ötümlüleşerek /d/'ye değişir:

ëşidilürken

92b/6

2.1.2.4. Ünsüz Türemesi

2.1.2.4.1. -y- Türemesi

Türkçenin genel yapısı gereği, ünlüyle biten bir köke ünlüyle başlayan bir ek geldiğinde arada Türkçenin tek yardımcı sesi olan /y/ türer:

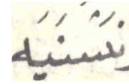
dë-y-ü

54a/10

nesne-y-e

59a/2

secde-y-e

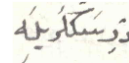
55a/11

“ile” sözcüğü ünlü ile biten kök ve gövdelere geldiğinde araya /y/ yardımcı sesi girer:

dirsekleriyle

32b/3

eliyle

36a/5

sebebiyle

113a/2

2.1.2.5. Ünsüz İkizleşmesi

Söz içi /s/ sesi metnimizde bazı seslerin değişmesi veya düşmesi sonucu ikizleşmiştir:

issiden

178a/5

اِسِيْدِن

(<UT. isig)

2.1.2.6. Ünsüz Uyumu

Ötümsüz ünsüzle biten kök ve gövdelere gelen eklerin başındaki ötümlü ünsüzler Klâsik Osmanlı Türkçesinde ve metnimizde bazı eklerin kalıplaşmış imlâ şekilleri sebebiyle uyuma girmemektedir:

alçağda

62a/7

الْجَقْدَ

güneşde

36a/10

كُونَشْدَ

oldukda

123b/2

اُولَاَقْدَ

turmağdur

117a/1

طُورَمَقْدُر

2.1.2.7. Hece Yitimi

Eserde, hece yitiminin en öne çıkan örneği ek-fiil olarak kullanılan “durur”un {-dUr} şeklinde ekleşmiş biçimidir:

budur

19b/9

بُودُرَا

mevķūfdur

18a/7

مَوْقُودُر

muttaşıfdur

19b/1

مُتَّصِفْدُر

münezzehdür

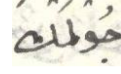
19b/9

مُنَزَّهْدُر

2.1.2.8. Göçüşme

çölmek > çömlek

184b/4

2.2. ŞEKİL BİLGİSİ

2.2.1. İsimler

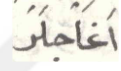
2.2.1.1. İsim Çekim Ekleri

2.2.1.1.1. Çokluk Eki: {+lAr}

Türkçenin her döneminde oldukça yaygın bir şekilde kullanılan {+lAr} çokluk eki eserde aynen muhafaza edilmiştir:

ağaçlar

21b/6

göklerde

176b/3

şeyler

178a/8

2.2.1.1.2. İyelik Ekleri

Yazmada iyelik eklerinin Eski Anadolu Türkçesinden çok farklılaşmadığını görmekteyiz:

2.2.1.1.2.1. Teklik 1. Kişi: {+(U)m}

oğlum

171a/8

2.2.1.1.2.2. Teklik 3. Kişi {+I}, {+sI}

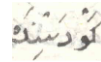
anası

154a/1

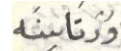
gevdesinde

142b/4

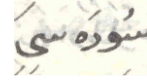

ortasına

157a/6

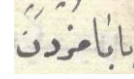

sūresi 153b/9

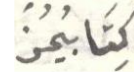

2.2.1.1.2.3. Çokluk 1. Kişi {+(U)mUz}

babamuzdan 177a/1

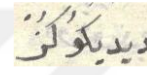

kitābumuz 161a/8

2.2.1.1.2.4. Çokluk 2. Kişi {+(U)ŋUz}

dēdigūŋüz 167a/6

2.2.1.1.2.5. Çokluk 3. Kişi {+IArI}

dīnleri 161a/1

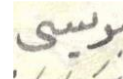

yanlarında 1130b/4

2.2.1.1.2.6. İyelik Eki Yığılması

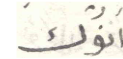
birisi 20a/9

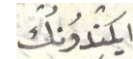
2.2.1.1.3. Hâl Ekleri

2.2.1.1.3.1. İlgi Hâli Eki: {+(n)Uŋ}

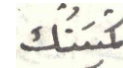
anūŋ 19b/7

ikindünūŋ 126b/4

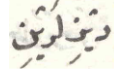
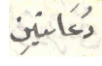
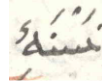
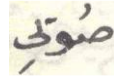
kimsenūŋ 122b/4

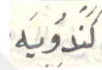
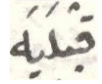
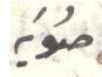
milletimüzūŋ 162a/4

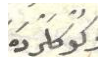
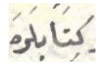
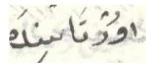
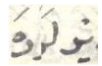
2.2.1.1.3.2. Belirtme Hâli Eki: {+(y)I}, {+n}

dizlerin	149b/4	
du'āsın	149b/1	
nesneyi	55a/6	
şuyı	28a/7	

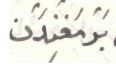
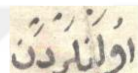
2.2.1.1.3.3. Yönelme Hâli Eki: {+(y)A}

aya	25b/7	
kendüye	125a/1	
kıbleye	31a/10	
suya	25b/3	

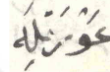
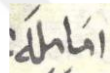
2.2.1.1.3.4. Bulunma Hâli Eki: {+dA}

anda	23b/2	
göklerde	176b/3	
kitâblarda	171a/2	
ortasında	183b/4	
yérlerde	176b/2	

2.2.1.1.3.5. Ayrılma Hâli Eki: {+dAn}

andan	19b/8	
barmağından	21b/4	
dirhemden	23b/11	
kenefden	25a/10	
olanlardan	17b/3	

2.2.1.1.3.6. Vasıta Hâli Eki: {+(I)IA}

‘avratıla	37b/5	
imāmıla	52a/11	
şıfatıyla	174b/4	
şuyıla	33b/1	

2.2.1.1.3.7. Eşitlik Hâli Eki: {+cA}

Metinde eşitlik ekinin ünsüzünün -Arap harfli metinlerde imlânın kalıplaşması sebebiyle- çoğunlukla /ç/ sesi yerine /c/ (ج) kullanıldığından bu ekin ünsüzünün yalnızca ötümlü şekillerine rastlanmıştır:

êrkence	75a/8	
öñünce	166b/3	

yeñice

75a/6

2.2.1.1.3.8. Yön Gösterme Ekleri

2.2.1.1.3.8.1. {+rA}

şonra

21b/10

(Zaman zarfı işlevinde)

taşra

38a/5

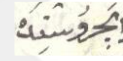

(Yer zarfı işlevinde)

2.2.1.1.3.8.2. {+ArU}

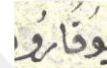
içerüsünde

88b/7

yokaru

61a/9

2.2.1.2. İsim Yapım Ekleri

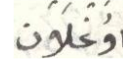
2.2.1.2.1. İsimden İsim Yapım Ekleri

2.2.1.2.1.1. {+An}

İsimlere gelerek çokluk işlevinde isimler yapan bu ek bir sözcükte kalıplaşmıştır:

oğlan

182a/6

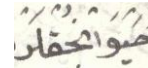

2.2.1.2.1.2. {+cUK}

İsimden, küçültme ifade eden isimler türetir.

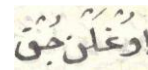
hayvāncuqlar

21b/6

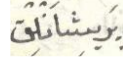
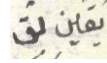
oğlancuq

73b/8

2.2.1.2.1.3. {+IIK}

İsimlerden soyut isimler türeten işlek bir ektir.

aylık	88b/3	
perişânlık	95a/8	
yakınlık	183a/6	

2.2.1.2.1.4. {+II, +İİ, +IU, +IÜ}

Eski Anadolu Türkçesinde yalnızca yuvarlak şeklinin görüldüğü bu isimden isim yapım ekinin, eserde düz örnekleri de mevcuttur:

adlu	89b/4	
isimli	166a/8	
odlu	88b/1	
şehirli	76a/8	

2.2.1.2.1.5. {+IncA}

İsimlerden sıra sayı sıfatları türeten bu ekin yalnızca düz ünlülü şekline rastlanmıştır:

bêşinci	23b/9	
ikinci	23b/7	
sekizinci	256/11	

yedinci

25b/10

2.2.1.2.1.6. { +sIz, +sİz, +sUz, +sÜz, }

Yokluk ifade eden isimler türetir. Yazmada bu ekin düz şekilleri de bulunmaktadır:

ābdestsiz

31b/9

īmānsuz

44a/7

ķavuksuz

64a/2

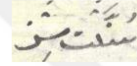
susuz

22a/4

sūnnetsiz

125a

2.2.1.2.1.7. {+düz}

Metnimizde zaman zarfı yapım işlevinde kullanılan bir isimden isim yapım ekidir:

gündüz

45a/8

2.2.1.2.1.8. {+ıl}

Renk adlarına gelerek isimden isim türetir:

ķızıllık

126b/8

2.2.1.2.1.9. {+kek}

Bu ek eserde kalıplaşmış olarak yalnızca “erkek” sözcüğünde bulunmaktadır:

erkekler

129b/2

2.2.1.2.1.10. {+mIş}

Metinde altı sayısının üzerine gelerek isim türetir:

altmış

153b/5

2.2.1.2.1.11. {+rA}

İsimlere gelerek yön ve zaman zarfları türetir:

sonra

172b/6

taşra

167a/7

2.2.1.2.2. Fiilden İsim Yapım Ekleri

2.2.1.2.2.1. {-mA}

İsim-fiil işlevinde fiillerden isimler türetir:

okumaya

98b/1

uyması

98b/8

2.2.1.2.2.2. {-mAK}

İsim-fiil işlevinde fiillerden isimler türetir:

bilmek

151a/8

demek

111a/2

içmek

40a/6

okumak

40b/4

uyumak

40a/8

اِيُوْمَقْ

2.2.1.2.2.7. {-IcI}

Klâsik Osmanlı Türkçesinde ünlüsünün hem düz hem de yuvarlak şekilleri görülen bu fiilden isim yapma ekinin metnimizde düz ünlülü örnekleri bulunmaktadır:

vêrici

176b/5

وِيرِجِي

yaradıcı

174a/3

يَارِدِجِي

2.2.1.2.2.8. {-UK}

Fiillerden isim türetir:

açuk

60a/5

اِجُقْ

2.2.1.2.2.9. {-maz}

Esasen sıfat-fiil eki olan bu {-maz} eki kalıcı sıfatlar türetir:

yaramazlığı

177b/1

يَارَمَزَلِغِي

2.2.1.2.2.10. {-men}

Yaygın olmayan bu ekin metnimizde tek bir örneği bulunur:

degirmende

66a/4

دِغِرْمِنْدَه

2.2.1.2.2.11. {-mur}

Geçişsiz fiillerden isimler türeten bu ekin metnimizde örneği tektir:

yağmur

70a/3

يَاغُورْ

2.2.1.2.2.12. {-U}

Metinde örneğine az rastladığımız bu ek fiillerden isim türetir.

ayru

63b/3

korķusu

154a/4

2.2.2. Fiiller

2.2.2.1. Fiil Çekim Ekleri

Bu bölümde metnimizde mevcut olan fiil çekim eklerine yer verilecektir.

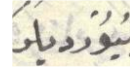
2.2.2.1.1. Zaman Ekleri

2.2.2.1.1.1. Görülen Geçmiş Zaman Eki

Eski Anadolu Türkçesi döneminde görülen geçmiş zaman ekinin ünsüzü daima ötümlüdür. Klâsik Osmanlı Türkçesine gelindiğinde ise de ekin ünsüzü uyuma dâhil değildir. Ekin ünlüsü teklik ve çokluk üçüncü kişilerde düz, diğer şahıslarda ise daima yuvarlaktır. Görülen geçmiş zaman ekinin metindeki örnekleri şu şekildedir:

buyurdılar

167a/3

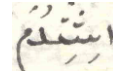
dêdi

54b/1

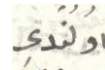
êşitdüm

172a/4

olundı

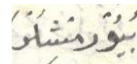
162b/2

2.2.2.1.1.2. Öğrenilen Geçmiş Zaman Eki: {-mİş}

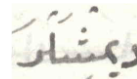
buyurmuşlar

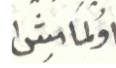
168a/9

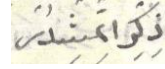

demişler

118b/2

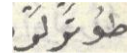

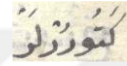
olmamış 182b/3

zikir etmişdür 91a/11

2.2.2.1.1.3. Geniş Zaman Eki: {-(I)r, -(İ)r, -(U)r, -(Ü)r, -Ar}

bozar 36b/6

tutarlar 178a/10

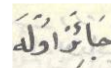
getürürler 167a/3

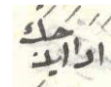
2.2.2.1.1.4. Gelecek Zaman Ekleri

Eski Anadolu Türkçesinde dört tane gelecek zaman eki bulunmaktadır: {-(y)IsAr}, {-(y)A} ve {-(y)AcAK}. Klâsik Osmanlı Türkçesine gelindiğinde ise bu eklerden sadece ikisi yer almaktadır:

2.2.2.1.1.4.1. {-(y)AcAK}

Aslında sıfat-fiil eki olan bu ek metinde gelecek zaman işleviyle oldukça yaygın olarak kullanılmıştır:

câ'iz olacaqdır 97a/1

edâ edecek 148a/3

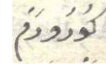
yetecek 130a/3

2.2.2.1.1.5. Şimdiki Zaman Eki: {-(I)r, -(İ)r, -(U)r, -(Ü)r}

Eski Anadolu Türkçesinde şimdiki zaman için özel bir ek olmamasına karşın yine bu dönemde kullanılan geniş zaman {- (I)r, -(İ)r, -(U)r, -(Ü)r} ve istek kipi {-(y)A} şimdiki zaman eki olarak kullanılmıştır:

görürüm

167a/5

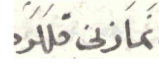
2.2.2.1.2. Tasarlama Kip Ekleri

2.2.2.1.2.1. İstek Kipi: {-y)A}

Eski Anadolu Türkçesi için istek kipinin dilek-istek, tavsiyede gereklilik, şart ve gereklilik gibi çok çeşitli işlevlerde kullanıldığı bilinmektedir. Durum Klâsik Osmanlı Türkçesinde de aynı şekilde devam etmektedir.

cum'a namâzı kıllalar

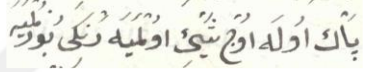
78b/5

(tavsiye işlevinde)

pâk ola üç şeyi' olmaya

119b/3

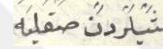

rengi bozulmaya

(gereklilik işlevinde).

şeylerden şaklaya

179a/10

(tavsiye/gereklilik

işlevinde).

2.2.2.1.2.2. Gereklilik Kipi

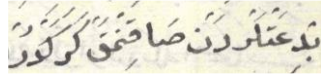
İstek eki Eski Anadolu Türkçesi döneminde gereklilik kipi olarak kullanılmıştır. Bunun yanı sıra gereklilik kipi çeşitli sözcük ve yapılarla da ifade edilmiştir. Metinde gereklilik kipi çoğunlukla {-mAK gerek} yapısıyla karşımıza çıkmaktadır:

bid'atlerden

şakınmak

166a/9

gerekdür

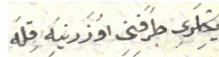

2.2.2.1.2.3. Şart Kipi Eki: {-sA}

Bu ek Klâsik Osmanlı Türkçesinde, Eski Anadolu Türkçesinde kullanıldığı şekliyle aynen devam eder:

esbâb üzerine namâz kılmak

152b/7-8

istese yenleri tarafını

üzerine kıla

اسباب اور رنيه نماز قلمق استغفاره

hātūnlar қаşıнда фитил растық 28a/10-11
olsa altına şu geçmez

اولسم التسم صوا الجمن

خانوندان قاشنده فیتل رستق

zifti kaldırımayup üstünden 29b/1-2
yusa zarar vermez

يوسه ضار وويومر

زفقي خالدر مويوب اوستندون

2.2.2.1.2.4. Emir Kipi Ekleri

Her bir şahıs için ayrı ekler kullanılan emir kipi eklerinin metnimizde tüm şahıslarda örneği bulunmamaktadır:

telkīn eyle 154a/9

تلکین ایلله

każā ètsün 144a/4

قضا ایتسون

tekrār okusun 152b/3

تکرار اوکسون

2.2.2.1.3. Şahıs Ekleri

Türkçenin fiil çekiminde işi yapan kişiyi ifade eden ekler şahıs eki olarak adlandırılır.

Türkçede şahıs ekleri üç türdür:

2.2.2.1.3.1. Birinci Tip Şahıs Ekleri

Bu şahıs ekleri zamir kökenli olup, emir, şart, görülen geçmiş zamanların dışında kullanılır:

2.2.2.1.3.1.1. Teklik 1. Şahıs Eki: {-m}

görmem 167a/4

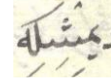
کورمم

2.2.2.1.3.1.2. Teklik 3. Şahıs Eki: -

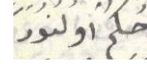
benzer 178b/8

demiş ki 137a/5

hükm olunur 183a/9

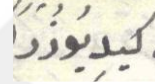

2.2.2.1.3.1.3. Çokluk 1. Şahıs Eki: {-Uz}

buluşuruz 175b/10

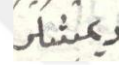

gidiyoruz 177a/2

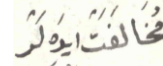

2.2.2.1.3.1.4. Çokluk 3. Şahıs Eki: {-lAr}

demişler 178b/6

muhâlefet edeler 51b/9

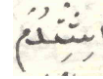

2.2.2.1.3.2. İkinci Tip Şahıs Ekleri

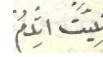
İkinci tip şahıs ekleri görülen geçmiş zaman ve şart çekimlerinde karşımıza çıkan iyelik kökenli şahıs ekleridir:

2.2.2.1.3.2.1. Teklik 1. Şahıs Eki: {-m}

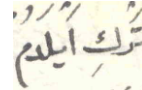
ëşitdüm 172a/4

niyyet ëtdüm 144b/10

terk eyledüm 144b/1

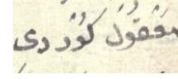

2.2.2.1.3.2.2. Teklik 3. Şahıs Eki: -

gelürse 103b/6

ma 'kūl gördi 17b/6

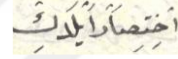
2.2.2.1.3.2.3. Çokluk 1. Şahıs Eki: {-K}

Aslında bu ek geçmiş zaman sıfat-fiilinin ek aktarması yoluyla oluşturulmuştur:

geldük 86b/4

ihtişār eyledük 171a/4

2.2.2.1.3.2.4. Çokluk 3. Şahıs Eki: {-lAr}

dédiler 112b/2

déseler 151a/6

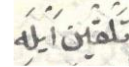

2.2.2.1.3.3. Üçüncü Tip Şahıs Ekleri

Üçüncü tip şahıs eklerini emir ekleri oluşturur:

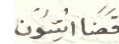
2.2.2.1.3.3.1. Teklik 2. Şahıs Eki: -

telkîn eyle 154a/9

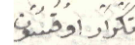

2.2.2.1.3.3.2. Teklik 3. Şahıs Eki: {-sUn}

każā êtsün 144a/4

tekrār okusun 152b/3

2.2.2.2. Fiil Yapım Ekleri

2.2.2.2.1. Fiilden Fiil Yapım Ekleri

2.2.2.2.1.1. Çatı Ekleri

Fiillerin çatılarını ettirgenlik, oldurganlık, işteşlik ve dönüşlülük bakımından değiştiren eklere çatı ekleri adı verilir. Eserde kullanılan çatı ekleri şunlardır:

2.2.2.2.1.1.1. Ettirgen Çatı

2.2.2.2.1.1.1.1. {-t-}

Bu ekin tespit edildiği örnekler şöyledir:

aķıtımazsa

29b/7

çıtlatmaķdur

56a/1

2.2.2.2.1.1.1.2. {-dUr-}

döndürmekdir

71a/11

ķaldurup

62b/6

ulaşdurmaķdur

57b/8

2.2.2.2.1.1.2. Oldurganlık

2.2.2.2.1.1.2.1. {-t-}

Metnimizde bu ekin ötümlü biçimine rastlanmıştır:

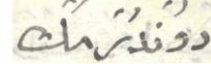
oynadmaķ

28a/9

2.2.2.2.1.1.2.2. {-dUr-}

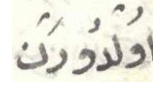
döndürmek

95b/11

öldüren

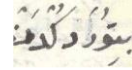
19b/6

2.2.2.2.1.1.2.3. {-Ur-}

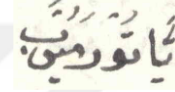
bitürdükden

108b/10

yaturmayup

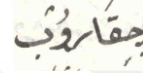
122b/7

2.2.2.2.1.1.2.4. {-Ar-}

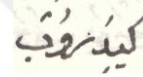
çıkarup

49b/5

giderüp

28b/6

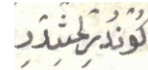

2.2.2.2.1.1.3. Edilgenlik

2.2.2.2.1.1.3.1. {-(I)l-, -(İ)l-, -(U)l-, -(Ü)l-}

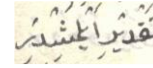
gönderilmişdir

21b/2

tağdır edilmişdir

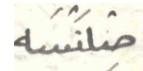
22a/10

2.2.2.2.1.1.3.2. {-(I)n-}

ıslansa

119a/11

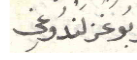
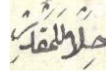
yunmışca

75a/6

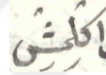
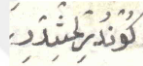

2.2.2.2.1.1.4. Dönüştürme

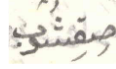
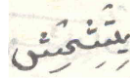
2.2.2.2.1.1.4.1. {-(I)n-}

boğazlandı	65a/5	
dénilür	136a/4	
hılâllanmağdır	30a/9	

2.2.2.2.1.1.4.2. {-(I)l-}

egilmiş	64b/4	
gönderilmişdir	21b/2	

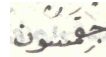
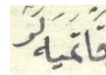
2.2.2.2.1.1.5. İşteşlik: {-ş-}

sıkışup	22a/5	
yetişmiş	86a/1	

2.2.2.2.1.1.6. Fiillerde Olumsuzluk

2.2.2.2.1.1.6.1. {-mA-}

Türkçenin her döneminde yaygın bir şekilde kullanılan bu ek fiillerin olumsuz şekillerini yapar:

çıkmasun	153b/4	
katmayalar	113a/11	
kılmaya	181a/8	

2.2.2.2.2. İsimden Fiil Yapım Ekleri

2.2.2.2.2.1. {+A-}

İsimlerden hem geçişli hem de geçişsiz fiiller türetir:

benzer

178b/8

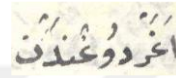

2.2.2.2.2.2. {+(A)r-}

İsimlerden geçişsiz fiiller türetir:

ağarduğundan

181a/2

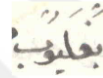

2.2.2.2.2.3. {+IA-}

İsimlerden fiil yapan en işlek ektir:

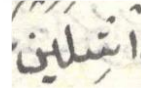
bağlayup

172b/1

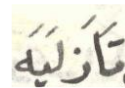
işleyen

167b/5

tāzeleye

102b/7

2.2.2.3. Birleşik Fiiller

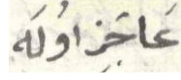
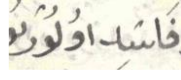
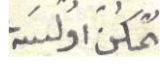
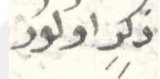
Birleşik fiiller, bir yardımcı fiille bir ismin veya bir fiilin bir araya gelerek oluşturduğu sözcük gruplarıdır. Birleşik fiiller, yardımcı fiilin önüne isim veya fiil gelmesi bakımından ikiye ayrılır:

2.2.2.3.1. İsim+Yardımcı Fiil Şeklinde Olan Birleşik Fiiller

İsimlere eklenerek birleşik fiiller türeten yardımcı fiiller şunlardır: *ét-*, *ol-*, *eyle-*, *yap-* ve *bulun-*. Metnimizdeki yardımcı fiillerle kurulan birleşik fiillere örnekler şunlardır:

2.2.2.3.1.3. ol-

İsimlere gelerek onlardan geçişsiz birleşik fiiller türetir:

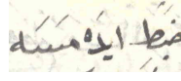
‘âciz ola	25a/9	
fâsîd olur	63a/8	
mümkün olsa	28a/11	
sebeb olur	34a/7	
zıkr olur	34a/4	

2.2.2.3.2. Fiil+Yardımcı Fiil Şeklinde Olan Birleşik Fiiller

Fiillerin zarf-fiil şekillerine yardımcı fiil getirilmesiyle oluşan bu birleşik fiillere tasvir fiilleri de denilmektedir. Metnimizde süreklilik ifade eden birleşik fiiller bulunmamaktadır.

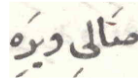
2.2.2.3.2.1. Yeterlilik

Eski Anadolu Türkçesinde bil- ve u- yeterlilik fiilleri kullanılmıştır. Metnimizde bil- fiili yeterlilik fiili olarak kullanılmamışken, u- fiilinin ise sadece olumsuz şekli kullanılmıştır:

zabt edemese	163b/1	

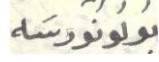
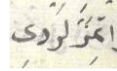
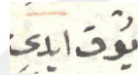
2.2.2.3.2.2. Tezlik

Fiillere tezlik anlamı katar:

şalıvère	81a/4	

2.2.3. Cevher Fiili

Türkçede er- cevher fiilinin dildeki görevi isim soylu sözcükleri fiilleştirmek ve basit zamanlı kiplerden birleşik zamanlı kipler oluşturmaktır. Cevher fiiline örnekler şu şekildedir:

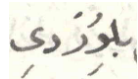
bulunursa	100a/1	
etmezlerdi	177a/3	
var iken	39b/4	
yok idi	79b/7	

2.2.3.1. Birleşik Çekimler

Metinde mevcut olan birleşik çekimler şunlardır:

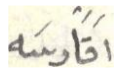
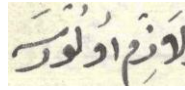
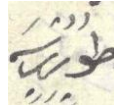
2.2.3.1.1. Hikâye Çekimi

2.2.3.1.1.1. Geniş Zamanın Hikâyesi

bilürdi	174b/7	

2.2.3.1.2. Şart Çekimi

2.2.3.1.2.1. Geniş Zamanın Şartı

aķarsa	36b/9	
lāzım olursa	110a/10	
ŗurursa	56a/8	

2.2.4. Fiilimsiler

2.2.4.1. İsim-Fiiller

Metinde mevcut olan isim-fiiller şunlardır:

2.2.4.1.1. {-mAK}

En işlek isim-fiildir:

ihtilām olmakdır 27a/8

اِحْتِلَامٌ اَوْلَمَقْدَرِ

‘ilm öğrenmek fi’l-hāl lāzım 18a/3
olur

عِلْمُ الرَّمَلَةِ فِي الْحَالِ لَا زِمَ اَوْلُوْر

nāfile kılmak mekrūhdur 127a/4

نَاْفِلَهٗ قَلِمَقْ مَكْرُهْدُر

rivāyet olunmak üzere 172a/2-3
buyurdu ki

رَوَايَتٍ اَوْلَمَقْ اَوْزَرَهٗ بَيُوْرَدِيْلَهٗ

2.2.4.1.2. {-mA}

ikinci vaktin girmesidir 42a/7

وَقْتِكَ كِرْمَسِيْدِي

Qur’ān ezberlemede ābdest 40a/10
almağdır

قُرْآنُ اَزْبَرْلَهٗ اَبْدَسْتِ الْمَقْدَرِ

taşra çıkması mümkün olsa 140b/2

طُشْرَهٗ جَقْسِيْ مُمْكِنٌ اَوْلَسَهٗ

üç rek‘at olması 85a/7-8

اَوْجَ رَكْعَتٍ اَوْلَسَايَا

2.2.4.2. Sıfat-Fiiller

2.2.4.2.1. Öğrenilen Geçmiş Zaman Sıfat-Fiilleri

2.2.4.2.1.1. {-mİş}

güneşde ışınmış şuyla 36a/10-11
ābdest almaqdır

صُورِلَهْ اَبْدَسْتِ الْمَقْدِسْ كُونَشْدَهْ اَصْنَعَشْتِ

hayzı kesilmiş hātūn 130b/3

حَيْضِ كَسَلِمَشْ خَاتُونْ

każāya kalmış 144b/8
namāzı olsa

قَضَائِهْ كَلِمَشْ نَمَازِ اَوْسَهْ

każāya kalmış 129a/8
namāzın

قَضَائِهْ قَالَمَشْ نَمَازِنْ

2.2.4.2.2. Görülen Geçmiş Zaman Sıfat-Fiili

2.2.4.2.2.1. {-dUK}

gusul êtdügi yêrde 31b/2

خُسُلْ اَتْدُوْكِ يُوْدْ

imām êtdügi secdeye 102a/2

اِمَامْ اَتْدُوْكِ سَجْدِيَهْ

namāzda olduġın bilürken 69b/7-8

نَمَازِهْ اَوْلَدُخَايْنِ بِلُوْرَكْنِ

silindügi taş 24b/11

سِلِنْدُوْكِ طَاشْ

tüy bitdügi yêrden 32a/11

تُوْیْ بِيْتْدُوْكِ يُوْرْدِنْ

2.2.4.2.3. Gelecek Zaman Sıfat-Fiili

2.2.4.2.3.1. {-y)AcAK}

ābdest alacak suyu 139a/2-3

أَبْدَسْتُ الْحَقَّ صَوْفِي

birine yetişecek şu 130b/5

بَرِينَهُ يَشْتَجُكُ صَوْفِي

sürür verecek bir şey' 172b/3

سُرُورٍ وَيُرْهِجُكَ بَرِيئِي

üç barmak sığacak delik 121a/9-10

أَوْجُ بَرْمَقِي صَفْحَقُ دَلَكْ

verecek akçası olsa 139a/5-6

وَيُرْهِجُكَ الْجَسِي أَوْلَسَه

2.2.4.2.4. Geniş Zaman Sıfat-Fiilleri

2.2.4.2.4.1. {-y)An}

farz olan tahāret budur 23b/9-10

فَرَضُ أَوْلَانِ طَهَارَتٍ بَوْدُرًا

imāma uyan kimse 101b/6

إِمَامُهُ أَوْبَانِ مَكْسَه

kurı kalan yeri yusa 146b/7

قَرِي قَلَوْنِ يَرِي

rağş eden şūfilerin men'i 168b/9
vācibdür

رَقْصِي أَيْدِنِ صَوْفِيَارِكْ مَنَعِي وَاجِبُدْ

şu işi işleyen kimseler 167b/5

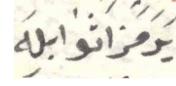
شَوَاشِي أَشْلَلِينِ كَسَارْ

2.2.4.2.4.2. {-mAz}

Olumsuz geniş zaman sıfat-fiil ekidir.

yaramaz eşvābıla

64a/6

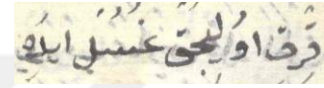
2.2.4.3. Zarf-Fiiller

2.2.4.3.1. Zaman Zarf-Fiilleri

2.2.4.3.1.1. {-(y)IcAK}

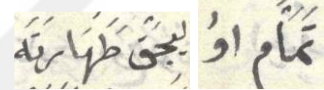
kırk olıcağ ğusul êde

180a/1

tamām olıcağ ṭahāretde

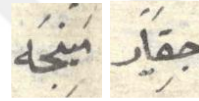
183a/8

2.2.4.3.1.2. {-(y)IncA}

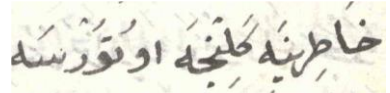
çıkarmayınca

167a/7

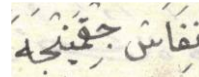
ḥaṭırına gelince otursa

149b/5

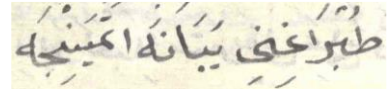
nifās çıkmayınca

184a/9

ṭoprağını yabana atmayınca

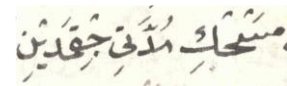
170a/11

2.2.4.3.1.3. {-mAdIn}

meshiñ müddeti çıkmadın

52b/10

2.2.4.3.1.4. {-dUKdA}

Bu ek, {-dUK} sıfat-fiilinin üzerine {+dA} bulunma hâli ekinin gelmesiyle oluşan birleşik bir zarf-fiildir:

âbdest alduğda ayagın 30b/4-5
yaykaya

أَبْدَسْتُ أَلْقَدَهُ إِيَّاعَيْنِ يَأْيَقِيهِ

murād etdükde âbdest 40a/1
almağdır

مُرَادًا تَدُوكَدُ أَبْدَسْتُ الْقَدْسَ

namāzı tamām olduğda 105a/2

نَمَازِي تَمَامًا أَوْلَدُوكَدُ

2.2.4.3.1.5. {-dUKdAn}

Bu ek, {-dUK} sıfat-fiilinin üzerine {+dAn} ayrılma hâli ekinin gelmesiyle oluşan birleşik bir zarf-fiildir:

koğ koğladuğdan şonra 39b/6

كُوَّحَ قَوَّحُوا دُونَهُ شَوْنَرَا

minberden endükden şonra 78b/1

مِنْبَرَدُونِ أُنْدُكْدَنْ شَوْنَرَا

2.2.4.3.1.6. {-mAzdAn}

başını kırmazdan evvel 102a/6-7

بَاشَانِي قَازَدَنْ أَوَّلَ

namāz kılmazdan evvel 182b/7

نَمَازَ قَلَمَزَدَنْ أَوَّلَ

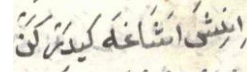
2.2.4.3.2. Hâl Zarf-Fiilleri

2.2.4.3.2.1. {-ken}

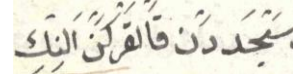
âbdest alurken 32a/8

أَبْدَسْتُ الْوُوكُنْ

ëniř aşağa giderken 38b/9

secdeden ęalkarken 61a/3

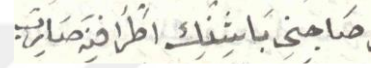

2.2.4.3.3. Bağlama Zarf-Fiili

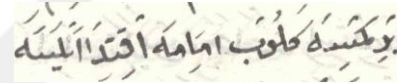
2.2.4.3.3.1. {-(y)Up}

Eski Anadolu Trkęesinde bağlama ünlüsü yuvarlak olan {-(y)Up} zarf-fiil ekinin Klâsik Osmanlı Trkęesine geldiğinde aynı şekilde devam ettiğini söyleyebiliriz.

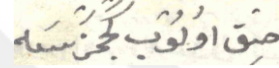
başının etrâfına şarıp 64b/2

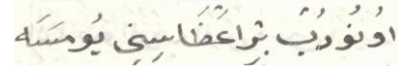
bir kimse gelp imâma 82b/6
iķtidâ eylese

çık olup geçmezse 121b/11

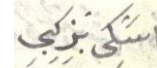
unutup bir â'zâsını yumasa 124a/3

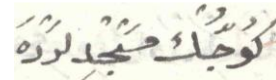
2.2.5. Sıfatlar

2.2.5.1. Niteleme Sıfatları

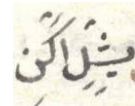
eski böz 44a/11

kğk mescidlerde 92b/5

yeşil ekin 26a/10

2.2.5.2. Belirtme Sıfatları

2.2.5.2.1. İşaret Sıfatları

Eski Anadolu Türkçesinde işaret sıfatları kullanılan bu, ol ve şol sözcükleri Klâsik Osmanlı Türkçesinde de aynı şekilde kullanılmıştır.

bu du'âyı 41b/1

بوردعاء

bu hüküm 31a/3

بوحكم

bu mes'elede 31a/5

بومسئله ده

ol adamın günāhına 44a/3

اولادملك تباھنه

şol nesneye 47a/1

شول نسنه

2.2.5.2.2. Sayı Sıfatları

2.2.5.2.2.1. Asıl Sayı Sıfatları

bir dirhemden 64b/11

بردرهمدن

dört maḥallde 27a/8

دورت محله

iki āyet 65a/2

إلى آيت

on beş fā'idesi 34a/2

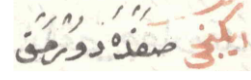
اون بيش فائده سي

üç kıl 70a/9

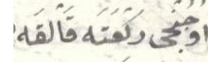
اوع كل

2.2.5.2.2.2. Sıra Sayı Sıfatları

ikinci şafda durmak 41b/8

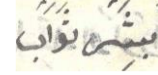

üçüncü rek'ata kalka 155a/2

2.2.5.2.2.3. Üleştirme Sayı Sıfatları

bêşer şevāb 97b/1

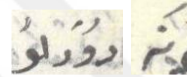

2.2.5.2.3. Soru Sıfatları

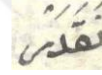
Metinde bulunan soru sıfatları şunlardır:

2.2.5.2.3.1. ne

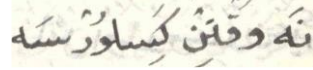
ne dürlü 180a/2-3

ne kadar 144b/9

ne vaktın kesilürse 179b/5

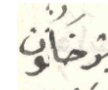

2.2.5.2.4. Belirsizlik Sıfatları

İsimlerin belirsizlik durumlarını gösteren belirsizlik sıfatlarına metnimizden örnekler şu şekildedir:

2.2.5.2.4.1. bir

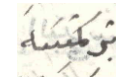
bir hātūn 182b/7

bir iplige okuyup 171b/9

bir kimse 178b/8

2.2.5.2.4.2. ba‘zı

ba‘zı ‘ilāca muhtāc 67b/8

بَعْضُ عِلَاجِهِ مُحْتَاجٌ

ba‘zı ‘ulemādan 33b/8

بَعْضُ عُلَمَاءٍ

2.2.5.2.4.3. her

her birini 20a/5

هَرِّ بَرِّ

her farzları 45b/11

هَرِّ فَرْضَائِهِ

her kişiye 18a/2

هَرِّ كِشْيَةٍ

2.2.5.2.4.4. çok

çok izin-i hākim 77b/6

جَوِّ اِزْنِ حَاكِمٍ

çok kitāblarda 171a/3

جَوِّ كِتَابَرْدِ

çok va‘īd 88a/7

جَوِّ وَعْدِ

2.2.5.2.4.5. birkaç

birkaç adam 83b/5

بِرْقَاجِ اَدَمٍ

birkaç kimseler 120a/11

بِرْقَاجِ كِمْسَلَرِ

birkaç yıldan sonra 146b/1

بِرْقَاجِ يَلَادِنْصَكْرِ

2.2.6. Zarflar

Zarflar yer-yön zarfları, zaman zarfları, azlık-çokluk zarfları ve nicelik-nasıllık zarfları olmak üzere dörde ayrılır:

2.2.6.1. Yer-Yön Zarfları

Metinde kullanılan yer-yön zarfları şunlardır:

2.2.6.1.1. yoku

yoku 61a/11

yokaruda 54b/6

yokaruya 59a/2

2.2.6.1.2. aşıa

aşıa 38b/9

2.2.6.2. Zaman Zarfları

Metnimizde zarf olarak kullanılan zaman isimleri şunlardır:

2.2.6.2.1. emdi, ſimdi

emdi dünyāda olan 86b/4

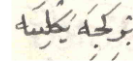
emdi iki kerpiciſ 155b/2
yuksekligi

ſimdi 'amel cā'iz degildir 21a/4

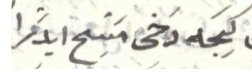
ſimdi evvelki 161a/4
peygamberlerin ſerī'atları

2.2.6.2.2. gēce

bir gēce yeñilse 143a/3

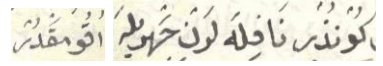

gēce dahı mesħ ēder 123b/9

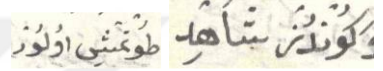

2.2.6.2.3. gündüz

gündüz nāfilelerin cehrile 58a/10-11
oğumağdur

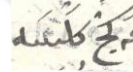

gündüz şāhid tutmış olur 45a/8-9

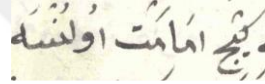

2.2.6.2.4. gēç

gēç gelse 77b/10

gēç imāmet olunsa 52a/9

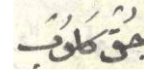

2.2.6.3. Azlık-Çokluk Zarfları

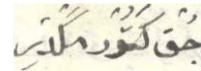
Azlık-çokluk zarfları, azlık, çokluk, miktar ve derece bildiren zarflara verilen isimdir. Metnimizde mevcut azlık-çokluk zarfları şunlardır:

2.2.6.3.1. çok

çok gelüp 71b/9

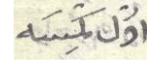

çok getürmekdir 75b/7

ol kimse

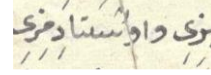
88a/11

2.2.7.1.4. Çokluk 1. Şahıs Zamiri: biz

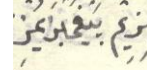
bizi ve üstādımızı

17b/6

bizim peygamberimiz

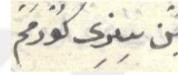
161a/11

2.2.7.1.5. Çokluk 2. Şahıs Zamiri: siz

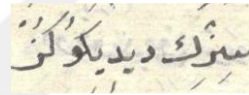
ben sizi görmem

167a/4

siziñ dēdigünüz

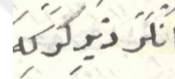
167a/5

2.2.7.1.6. Çokluk 3. Şahıs Zamiri: anlar

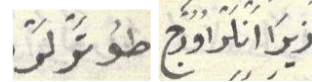
anlar dērler ki

177b/5

anlar oruç tutarlar

178a/9-10

2.2.7.2. İşaret Zamirleri

2.2.7.2.1. bu, bunlar

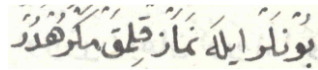
budur ki

19b/9

bunlar ile namāz kılmak
mekrūhdur

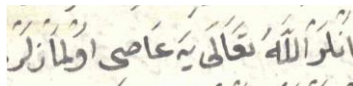
129b/3

2.2.7.2.2. a (ol zamirinin ekleşmedeki hâli), anlar

anlar Allāhu te‘ālāya ‘āṣī
olmazlar

20a/2

anlar d rler ki 177b/5

انلر د رلرکه

a a m b  eret  tmekdir 32a/5

ا ا م ب  ر ت  ت د ر

2.2.7.2.3. ol

 omanı  yolu oldur ki 93a/2

 ومان ک يولي اولد رکه

oldur ki  ayrı ve  erri 174a/2
yaradan

اولد رکه  ايرى و  ررى ياردا 

2.2.7.2.4.  ol (< u+ol)

 ol far  ki 65a/7

   ل ف ر  که

 ol nesneye d rler ki 47a/1

   ل ن س    د رلرکه

2.2.7.3. Belirsizlik Zamirleri

2.2.7.3.1. kimse

im ma i tid   den kimse 54a/6

امام  ا تد  ا دن ک س 

im ma uyan kimse 52a/6

امام  اويان ک س 

2.2.7.3.2. biri, birisi, her biri

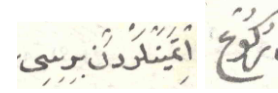
cem 'atden biri fetih eylese 95a/3

جماع دن برى ف ت  ا ل س 

her birini bir  izmete 20a/5
 omı dur

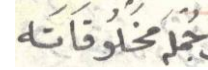
 ر برى ب ر  دم    وم  د ر

rukū' etmeyenlerden birisi 83b/7-8

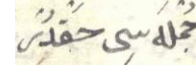

2.2.7.3.3. cümle

cümle maḥlūkātā 45a/9

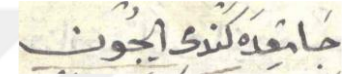

cümlesi ḥaḳdır 20a/8

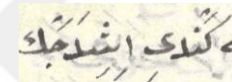

2.2.7.4. Dönüşlülük Zamiri “kendi”

cāmi' de kendi için 66a/1

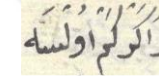

kendi eşidecek 165a/4

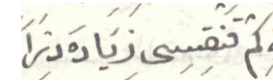

2.2.7.5. Soru Zamiri “kim”

eger kim olsa 177a/2

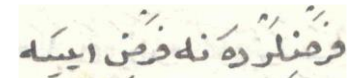

kim ḳanḳısı ziyādedir 121a/2

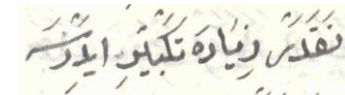

2.2.7.5.1. ne

farzlarda ne farz ise 133a/1

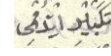
ne ḳadar ziyāde tekbīr 82b/2
ēderse

2.2.7.5.2. mi

tekbîr êtdü mi

108a/10

2.2.8. Edatlar

Yalnız başlarına bir anlam taşımayan ancak cümle içinde diğer sözcüklerle birlikte kullanıldığında anlam kazanan sözcükler edat olarak adlandırılır. Metinde kullanılan edatlar, çekim edatları, bağlama edatları, sıralama, denkleştirme, cümle başı edatları, sona gelen edatlar gibi alt başlıklarda incelenebilir:

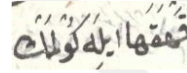
2.2.8.1. Çekim Edatları

“İsimlerden sonra gelerek, bağlı bulundukları isimlerle cümlenin diğer unsurları arasında zaman, mekân, cihet, tarz, benzerlik, başkalık vb. bakımlardan ilgiler kuran kelimeler” (Hacıeminoğlu 1992: IX)’dir. Metinde kullanılan çekim edatlarına örnekler şunlardır:

2.2.8.1.1. ile

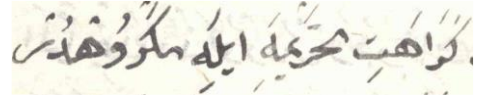
kaḥḫaha ile gülmek

37b/3

kerāhat-ı taḥrīmiyye ile
mekrūhdur

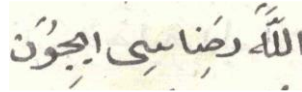
31a/7

2.2.8.1.2. için

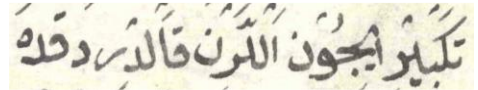
Allāh rızāsı için

93b/10

tekbîr için ellerin
kaldırduḡda

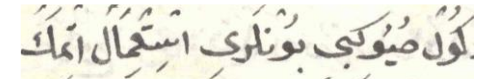
47a/9

2.2.8.1.3. gibi

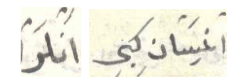
gül şuyu gibi bunları
isti‘māl etmek

83a/7

insān gibi anlar

20a/1-2

pādişāh sarāyı gibi 76b/5

پادشاه سرای کی

2.2.8.1.4. kadar

nokut kadar degil ise 55a/7

نقود قدر دخیل ایه

üç söz kadar yazı 74a/7

اوع سوز قدر یازو

zerre kadar fā'idesi yokdur 18b/4

زره قدر فائده سی یوقدر

2.2.8.1.5. degin

kıyāmete degin bākīdır 21a/1

قیامتہ دگین باکیدر

2.2.8.1.6. göre

imāmın kırā'atın eşitdüğüne 82b/10-11
göre

امامک قرأت اشتدو کوره

2.2.8.1.7. üzre

ābdestden artan şuyu 35a/11
ayaq üzre içmekdir

آبدستدن ارتن شویا اوزره اچمکدر

bir ayak üzre 'özürsüz 56a/2
dişlenmekdür

برایق اوزره غدر و طملادر

2.2.8.1.8. evvel

ābdest aldukdā evvel 36b/2
şolundan başlamaqdur

آبدست الدقه اول صولندن بشلماقد

ğusuldan evvel ābdest 40a/4-5
almaqdır

غسلدن اول آبدست المقدس

imāmdan evvel secdeden 66b/9
kalkmağdur

امامدن اول سجدةن قالققدن

2.2.8.1.9. sonra

ikāmet olunduğdan sonra 41b/6-7

اقامت اولندقدنصکره

şalavāt du‘āsından sonra 48a/2

صلوة دعاسندن صکره

yüzün döndirdikten sonra 48b/3

یوزن دوندیردکدن صکره

2.2.8.1.10. karşı

kabre karşı kılmağdur 60a/7

کبره قشوقلقدن

kibleye karşı dikmekdür 49b/2

کبلیه قشودیکلدن

rūzigāra karşı işemekdir 26b/9-10

روز کاره قارشوایشعلدن

2.2.8.2. Bağlama Edatları

“Cümleleri veya cümle içinde kelimeleri ve kelime gruplarını ya mânâ bakımından, yahut şekil itibariyle birbirine bağlayan sözlerdir.” (Hacıeminoğlu 1992: 112).

Metnimizde mevcut olan bağlama edatları şunlardır:

2.2.8.2.1. Sıralama Edatları

Birbiri arka gelen sözcükleri “ve” anlamında birbirine bağlayan edatlardır:

2.2.8.2.1.1. daşı

daşı ben cümle 21a/5
peygamberlere inandım

دخی بن جمله پیغمبرلره اناند

ve dağı islāmın şartı 22b/4

وَدُنِّيَ اِسْلَامُكَ شَرْطِي

ve dağı kabirde olan 87a/2

وَدُنِّي قَبْرُهُ اَوَّلُون

2.2.8.2.1.2. ve

imāmın ve cemā'atin 90a/3

اِمَامِكَ وَجَمَاعَتِكَ

Ḳāḏīḥān'da ve Fetāvī-yi 90a/11

قَاضِيْخَانِهٖ وَفَتَاوَايِ

Ḳārūn ve Fir'avnlā 89b/3

قَارُونُ وَفِرْعَوْنُهُ

2.2.8.2.2. Denkleştirme Edatları

Birbirine denk iki unsuru bağlayan edatlardır:

2.2.8.2.2.1. yā

bir kerre yā iki kerre 56b/4-5
yellenmekdür

يَا اِلٰهِيْ كَرَّةً يَلْلَعْلَعُ

şolına yā ardında durmaqdır 65b/11

صَوْلَةٍ يَّا اَرْدَنْدِ دُوْرْمَقْدَرِ

yā kavuqsız yā kelle 64a/9
pūşīyle namāz kılmak

يَا قَاوِصِرْ يَّا كَلَّةً بُوْشِيْلَهٗ غَازَلِقْ

2.2.8.2.2.2. yāhūd

bir adam ған aldırса 36b/11
yāhūd ḥacāmat
etdürse

بِرَادِمُ قَانَ الدَّرْسَهٗ يَّا حُوْدُجْحَامَتِ اِنْدُوْر

toprak ile yāhūd kesek 24b/6
ile silmekdir

طَبْرَاقِ اِيْلَهٗ يَّا حُوْدُكْسَاكِ اِيْلَهٗ سِلْمَكِدُرْ

yā evvelinde yāhūd 65a/1-2
āhirinden

يَا اَوَّلَهُ يَا اٰخِرَتَهُ

2.2.8.2.2.3. veyā

bēş veyā yēdi 51b/11

بِشِّ وَيَايَكِ

bir veyā iki kehle 56a/10
öldürmekdür

بِرَّوَيَايَكِ كَهْلَهُ اَوْلَدَهُ

ağrıdan veyā muşbetden 68b/9-10
ötürü

اَحْرِيْدَنْ وَيَا مُصْبِتَدَنْ

2.2.8.2.3. Cümle Başı Edatları

2.2.8.2.3.1. lākin

fāsīd olmaz lākin 149a/4
ķırā'at yērīne
turmaz

فَاسِدٌ اَوْ لَمَّا زَلَلْنِ قَرَارَتِ بَرِيْنِهْ طَوْرَمَزْ

lākin bizim 21a/11
peygamberimiz

لَكِنْ بَرِيْمِ پَيْغَامْبَرِيْمِزْ

lākin şevābı yokdur 118a/4

لَكِنْ تَوَابِيْ يُوْقَدُرْ

2.2.8.2.3.2. ancak

ancak dünyāda cezādan 18b/1
kurtulmuş olur

اَلْحَقُّ دُنْيَا دَهْ جَزِيْدَنْ قَوْرْتَلِيْشِ اُولُوْر بُوْ

ēşitmezlerse ancak 82b/1
mü'ezzini tekbrī
ēşidilürse

اَشْتَمَزْ لَرَسَهْ اَلْحَقُّ مُؤَدِيْنِيْكَ تَكْبِيْرِيْ اَشْتَدْ

yanlarında ancak birine 130b/4-5

يَا نَلَرِيْنْدَهْ اَلْحَقُّ بَرِيْنِهْ يَشْتَحَاكْ صَوَاوَلِسَهْ

yetiſecek ſu olsa

2.2.8.2.3.3. ammā

ammā farz olan tahāret 23b/9-10
budur

أَمَّا فَرَضُ أَوْلَانِ طَهَارَتٍ بَوَدُّرَا

oķumaķdır ammā eger 71b/5
hāfız ise

وَقَمَدَّرَ أَمَّا الرَّحَافِظُ أَيْسَهُ

var ise ammā eger yok ise 84b/11

عَمَّادِكِ دَارِ أَيْسَهُ أَمَّا الْكَرِيُّوقُ أَيْسَهُ

2.2.8.2.3.4. eger

eger lāzım olmayup 127b/4
ķalkarsa

الرَّالَازِمُ أَوْطَيُوبُ قَالِقَرْسَهُ

eger ſu bulunmazsa 129b/10
ſart üçdür

الرَّصُوبُ وَلَغَرْسَهُ شَرْطُ أَجْدَرِ

talep etmekdür eger 130a/1
ol ķankı gördilerse

طَلَبُ أَمَلْدَرِ الرَّأْوُ قَنَقِي كُورُ دِيرَسَهُ

2.2.8.2.3.5. meger

meger gidermeden ‘āciz ola 25a/8-9

مَكْرُكِدَرِ مَدَنٍ عَاجِزِ أَوْلَهُ

meger ki pādīſāh ola 66a/7

مَكْرُكِي پَادِشَاهِ أَوْلَهُ

meger kim ol edegi 148b/8

مَكْرُكِمِ أَوْلَادِكِ

2.2.8.2.4. Sona Gelen Edatlar

2.2.8.2.4.1. daḥı

ḥattā bir yıl daḥı sonra étse 150a/1

حَتَّى يَوْبِلَ رَجُلٌ صَاغِرٌ اِنْسَهُ

okuya ve daḥı zamm-ı sūre 154b/9
eyleye

اَوْقِيهِ وَدَخِيَ ظِلْمٌ سُورَ اَمْلِيهِ

ve daḥı riyā farzda olmaz 153a/9

وَدَخِيَ رِيَا فَرْضِهِ اَوْ اَمْلَا

2.2.8.2.4.2. ki

bir ‘avrat ki insān anuḡla 70b/11

بُرْعَوَتْكِ اِنْسَانٌ اَنُوْطَلَه

buyurdular ki bir kimse 88a/10

بَيُّوْرُوْرَ لَرَكِهْ بَرَكْسِيَه

ma‘ nā budur ki 19b/9

مَعْنَا بُوْدُرَكِهْ

2.2.8.2.4.3. kim

eger kim olsa 177a/2

اَلْوَلَمْ اَوْ لَسَهْ

kim birkaç kimseler 166b/11

بَلَكَمْ بَرَقَاجْ كَمْسَلَرْ

olsa göre kim kankısı 121a/2
ziyadedir

اَوْ لَسَهْ كُوْرَهْ كَمْ تَنْقَسِيْ زِيَادَهْ دَرَا

ey t̄ālib-i	17b/10
āḡiret olan	

اَيُّ طَالِبٍ اَخْرَجْتَ اَوْلَانْ

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

METİN

[17a]

(1) hāzā kitābu Uşşuvānī (2) bi's-mi'l-lāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm (3) el-ḥamdüli'llāhi rabbi'l-
'ālemīn ve's-şalavātu ve's-selāmu (4) 'alā seyyidinā muḥammedin ve ilāhi ve şaḥbihi
ecmā'in (5) ba'd bu 'abd [u] zā'ife faẓl édüp rabbi'l-'ālemīn (6) 'ulemā-yı dīnden ve
füzelā-yı rehberden (7) kıdvetü'l-'ārifīn mefḥar-i ehl-i sünnet ve'l-cemā'at (8) sulṭāni'l-
vā'izīn kāmī'u'l-fesaḳatī'l-fecere el-bāğıyyetī'l- (9) mübtede'in nāḳil-i kitābu'l-lāhi 'āmil-i
sünnetü (10) seyyidi'l-mürselīne üstādım Uşşuvānī Muḥammed Efendi

[17b]

(1) mu'in-i dīni ḥuzūr-ı şerīfīnde aḥz u zabt (2) étdüğüm ḥükmü mübīn-i imān ve islāma
vuzū' (3) ve namāza müte'allik mesā'il-i dīn olanlardan ba'zı (4) ihvān-ı āḥireti şāliḥin
taḥrīrini iltihās (5) étmeleri ile 'āmilīn su'āllerine icābet (6) ma'kūl gördi bizi ve üstādımız
ḥayr ile (7) yād éde fāzılın fā'idesi 'ām olduğıçün (8) yakīn şürū' olundu muḥarririni
müyesser (9) éde ḥaḳḳ ربّ المبین اولا ma'lūm olsun ki (10) ey ṭālib-i āḥiret olan ihvān-ı
mü'minīni (11) ibtidā-yı 'abdı mükellef olan üzerine farz-ı 'ayndır

[18a]

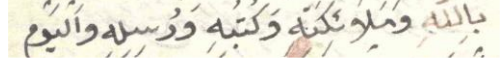
(1) cenāb-ı barīyi tevḥīd édüp birlemek pes (2) imdi her kişiye 'ayandır er olsun 'avrat (3)
olsun 'ilm öğrenmek fi'l-ḥāl lāzım olur (4) evvelā 'ibādet ve tā'atıñ aḥvālını bilmek farz-ı
(5) 'ayndır ibtidā-yı i'timādını ve i'tikādını bilmek (6) lāzımdır zīrā 'ibādetiñ şıḥḥatı
i'tikādıñ (7) şıḥḥatına mevḳūfdur bir kimse i'tikādını (8) bilmese ve kelime-i şehādetiñ
ma'nāsı şerīfin (9) bilüp maẓmūnına delīle ikrār ve ḳalbıla taşdıḳ (10) édüp bilmese
'indallāh ol mü'min degildir (11) [d]emişler āḥiretde zerre ḳadar fā'idesi yokdur

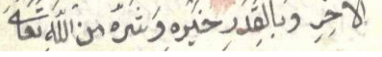
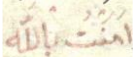
[18b]

(1) ancak dünyāda cezādan ḳurtulmuş olur bu (2) meşābede olan adam biñ yıl namāz kılsa
ve (3) biñ yıl oruç tutsa maḥşer güninde (4) zerre ḳadar fā'idesi yokdur bu kitāb-ı (5)
müsteṭābda olan mesā'il-i şerīfe toḳsan (6) altı pāre kitābdan cem' olmuşdur ve cem' (7)
eyleyeniñ Allāhu te'ālā cümle ümmet-i Muḥammed ile (8) şer'-i şerīfinden ayırmaya ve
'āḳıbetin ḥayr (9) eyleye ve rızā-yı şerīfine muvāfiḳ 'ameller müyesser (10) eyleye āḥir
nefesde ḥüsn-i ḥātime müyesser (11) eyleye ḥisābsız cennete giren ḳulından

[19a]

(1) eyleye āmin bi-hürmeti seyyidü'l-mürselin pes imdi (2) her kişiye imān nedir bilmek farz-ı 'ayndır evvelā (3) imān altı nesnedür dilile ikrār ve ƙalbıla (4) taşdıƙ etmekdir altı

evvel altı nesnedir (5) (6)

 (7) bu kelime-i şerîfin ma'nā-yı laţîfileri icmāleten (8) zıkr olunur demenin ma'nāsı (9) budur ki ben Allāhu te'ālāya inandım birdir zātında (10) ve şıfātında ve te'sirātında şerîki ve nazîri (11) yokdur nokşāndan münezzehdür şıfāt-ı

[19b]

(1) kemāli ile muttaşıfdur zāt-ı şerîfi bir (2) hāl üzere sâbitdir cihāt-ı sitteden kendü (3) münezzehdür evveli āhiri yokdur hîç kimseye benzemez (4) zāt-ı şerîfi ile ƙā'imdir kimsenin doğur- (5) -masına muhtâc degildir uludur (6) öldüren ve dirgüren hasta ve sağ eden (7) oldur cümle eşyâyı bi'z-zāt anuñ (8) maḥlûkıdur ve bi'l-cümle andan ğayrı (9) mü'eşşir yokdur ma'nā budur ki (10) daḥı ben Allāhu te'ālānın meleklerine inandım (11) vardır Allāhu te'ālā anları ƙudretile ḥalƙ

[20a]

(1) etmişdir emirile 'āmillerdir insān gibi (2) anlar Allāhu te'ālāya 'āşī olmazlar yemezler ve (3) içmezler erkeklik ve dişilik anlarda olmaz (4) anların daḥı içlerinde muƙarrebleri ve peygamber- (5) -leri vardır her birini bir ḥızmete ƙomışdur (6) ve ma'nāsı budur ki daḥı ben Allāhu te'ālānuñ (7) ƙitāblarına inandım cümle ƙitābı yüz (8) dördtür cümlesi ḥaƙdır dördi (9) müdevven ƙitābdır birisi tevrâtdır ḥazret-i (10) mūsā 'aleyhi's-selāma enmişdir ikinci (11) zebûrdur ḥazret-i dāvūd 'aleyhi's-selāma enmişdir

[20b]

(1) üçünci incîldir ḥazret-i 'īsā 'aleyhi's-selāma (2) enmişdir dördünci ƙur'ândır ki bizim peygamberimiz (3) Muḥammed bin 'abdullāh şalla'llāhu te'āla 'aleyhi ve (4) sellem üzerine nāzil olunmuşdur ve ğayrısın (5) daḥı ğayrı peygamberlerine endirmişdir ya'nī (6) on şuhuf ḥazret-i ādem 'aleyhi's-selāma ve (7) elli şuhuf ḥazret-i şît 'aleyhi's-selāma (8) otuz şuhuf ḥazret-i idrīs 'aleyhi's-selāma (9) ve on şuhuf ḥazret-i İbrāhīm 'aleyhi's-selāma

(10) nāzil olunmuşdur lākin kūr'ān-ı 'azīmü's-ş-şān (11) cümleden mü'eḥḥir enmişdir az az yigirmi üç

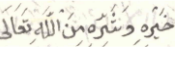
[21a]

(1) yılda tamām olmuştur hükmi kıyāmete degin bākīdir (2) neshden ve tebdīlden biridir ol enen kitābların (3) ba'zı nesih etmiştir ve anlar ile (4) şimdi 'amel cā'iz degildir ma'nā-yı (5) şerīf budur ki daḥı ben cümle peygamberlere inandım (6) cümlesi ḥaḳḳdır evveli Ādem 'aleyhi's-selāmdur (7) anı Allāhu te'ālā kūrı balçıkdan yaratmıştır (8) cümleñüñ aşı oldır āḥiri bizim peygamberimiz (9) ḥazret-i muḥammed 'aleyhiş-şalavātu ve's-selāmdır bu ikisinün (10) arasından ḥaḳḳ peygamber gelmiştir şağışın (11) Allāhu te'ālā bilür lākin bizim peygamberimiz cümleden

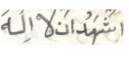
[21b]

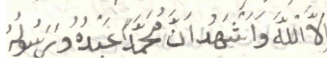
(1) efdaldır ve ümmeti cümle ümmetlerden ḥayırludur (2) ve cümle inse ve cinne gönderilmiştir şer'-i (3) şerīf kıyāmete degin bākīdir mu'cizātı (4) çokdur mübārek barmağından şular akıtmıştır (5) ve ayı mübārek barmağıyla iki pāre etmiştir (6) ve ḥayvāncuḳlar ve ağaḳlar ve taşlar aña (7) söylemiştir ḥaḳḳ resūlin dēmiştir (8) ma'nāsı budur ki yevm-i āhirete (9) inandum ol ḥaḳḳdır ve cümle diri olanlar olsa (10) gerekdir şonra Allāhu te'ālā gēne diri görse (11) gerekdir cümle çıplak ve yalın ayak ve başı

[22a]

(1) kapak kopsa gerekdir emr-i şerīfini tūtanlar (2) 'arş-ı gölgesine taḥṭlar üzerine oturup (3) dürlü tena'um olsa gerekdir gērü kalan (4) ḥalāyık aç ve susuz ve 'üryān ayak (5) üzere sıkışıp derleseler gerekdür (6) ma'nā-yı şerīf (7) budur ki daḥı ben Allāhu te'ālāda gelen ḳazā (8) ve ḳadere inandum ḥayr ve şer' fā'ide ve zarar (9) Allāhu te'ālānıñ taḳdīriyle ve dilemesiyle olur (10) her olup olacaḳ ezelde taḳdīr edilmiştir (11) ve levḥ-i maḥfūza yazmıştır hīç aña muḥālif

[22b]

(1) nesne olmaz Allāhu te'ālā dilemeyince bir nesne vücūda (2) gelmez cümle maḥlūḳāt bir yere cem' olsalar (3) bir nesne vücūda getürmege ḳādir (4) degillerdir ve daḥı islāmın şartı (5) beşdir evvelki budur ki kelime-i şehādet getürmekdir (6) kelime-i şehādet (7)

(8) ve bu kelime-i şerîfin ma'nası budur ki ben (9) şehâdet ederin 'ibâdet lâıyık ve müteḥakk (10) bir vücûd yokdur Allāhu te'ālā vardır (11) ve daḥı şehâdet ederin Muḥammed 'aleyhi's-selām

[23a]

(1) Allāhu te'ālānıñ resûl ve kuludur ikinci (2) beş vakıt namāz kılmakdır üçünci ramazān-ı (3) şerîf ayında bütün şā'im olmakdır dördüncü (4) malınıñ zekātın vèrmekdir ve eger nişāba mālİK (5) ise üzerinde yıl geçdi ise beşinci ḥacc (6) ètmekdir eger kâdir ise ve ḥevāyic-i aşılya ve kevāzim-ı (7) şer'ıyyeden fāzıl ise ve daḥı eger su'āl (8) olunursa mü'min birkaçdır eyit ki altıdur ve daḥı (9) su'āl olunursa islāmın şartı kaçdır (10) eyit ki beşdir bu zikir olunan icmālİdür ve (11) tafşil-i gayrı risālelerde zikir olunmuşdır cümleden

[23b]

(1) biri bilgili Muḥammed efendiniñ risālesi gibi (2) imān ve islām aḥvālİni anda tafşİlen (3) zikir olunmuşdır bāb bu bāb ṭahārete müte'allİK (4) mes'eleler beyānındadır ṭahārete müte'allİK olan (5) mes'eleler beş nev'dir muḥtaşarı vİkāye (6) Şerḥ-i Kuhustānī'de yazar bāb ṭaḥīri'n-necāsede (7) mezkūrdur evvelki farz ikinci (8) vācibdir üçüncü sünnetdir dördüncü müsteḥabdır (9) beşinci bid'atdır ammā farz olan ṭahāret (10) budur ki bir adamın maḳ'adı etrāfında yāḥūd (11) eşvābında dirhemden ziyāde necāset bulaşsa

[24a]

(1) pāk ètmek farzdır ve eger ètmezse namāzı (2) fāsİd olur ammā vācib olan ṭahāret (3) budur ki bir adamın bedenine yāḥūd eşvābında (4) dirhem mİkdārı necāset bulaşsa pāk ètmek (5) vācibdir ve kir pāk ètmezse günāḥkār olur (6) sünnet olan ṭahāret budur ki bir (7) adamın¹ (8) bedeninde dirhemden eksik necāset bulaşsa (9) pāk ètmek sünnetdir eger pāk ètmezse (10) sünneti terk ètmiş olur ammā müsteḥab olan (11) ṭahāret budur ki bir adamın maḳ'adında necāset

[24b]

(1) tecāvüz eylese pāk ètmek müsteḥabdır ammā (2) bid'at olan ṭahāret budur ki yèllense andan (3) ṭahāret etse bid'at ètmiş olur Tātār (4) ḥānī'de sünen-i vuzūda meşṭürdür bāb (5) bu bāb istincānıñ sünneti ṭaş ile silmekdir (6) daḥı toprak ile yāḥūd kesek ile silmekdir (7)

¹ Yazmada bu satırın üstü çizilmiştir:

<maḳ'adına necāset tecāvüz eylese pāk>

İbrāhīm Ḥalebī'de mezkūrdur ve daḥı şü ile (8) tahāret êtdükden şonra istincā mevzu'ını (9) bir bēz ile silmekdir eger bēz yoğısa elile (10) kurutmaḥdur İbrāhīm Ḥalebī'de mezkūrdur ve daḥı (11) istincānuḥ müsteḥab silindüḡi taş tāk

[25a]

(1) olmaḥdur İbrāhīm Ḥalebī'de yazar bāb istincānıḡ (2) edebi beyānındadır istincānıḡ edebi kenefe girdüḡi (3) zamān şol ayaḡıyla gire ve daḥı kenefde söz (4) söylemek ve şol tarafına meyl êdüp oturmaḥdur (5) üzerine ve ḡā'ıta bakmaḥdur İbrāhīm Ḥalebī'de (6) mezkūrdur tahāret êtdükde evveli elini yumaḥdur (7) Ḥülāṣatü'l-Fetāvīde mezkūrdur elinde necāsetiḡ (8) rengi ḡoḡısı ḡalmaya meger gidermeden (9) 'āciz ola fenniyeti'l-fetāvīde yazar andan elini (10) yuya Ḥülāṣatü'l-Fetāvīde yazar ve daḥı kenefden (11) çıḡduḡı zamān saḡ ayaḡıyla çıḡa İbrāhīm

[25b]

(1) Ḥalebī'de mezkūrdur bāb bu bāb istincānıḡ (2) mekrūhları beyānındadır istincānıḡ mekrūhları (3) yigirmi beşdir evvelki suya işemektür İbrāhīm (4) Ḥalebī'de yazar ikinci öḡün ardın ḡibleye dönmeḡdir (5) İbrāhīm Ḥalebī'de mezkūrdur üçüncü daḥı öḡün (6) ve ardın dönmeḡdir İbrāhīm Ḥalebī'de mezkūrdur (7) dördüncü öḡün ardın aya dönmeḡdir İbrāhīm (8) Ḥalebī'de yazar beşinci kemik ile silinmeḡdir İbrāhīm (9) Ḥalebī'de mezkūrdur altıncı otluḡ ile silinmeḡdir İbrāhīm (10) Ḥalebī'de mezkūrdur yedinci ḡarpuz ḡabuḡıyla (11) silinmeḡdür İbrāhīm Ḥalebī'de yazar sekizinci

[26a]

(1) şaman ile silinmeḡdir İbrāhīm Ḥalebī'de mezkūrdur (2) toḡuzuncı kömür ile silinmeḡdür İbrāhīm Ḥalebī'de (3) mezkūrdur onuncı şıḡır tezegi ile silinmeḡdir (4) İbrāhīm Ḥalebī'de mezkūrdur on birinci ḡavun (5) ḡabuḡıyla silinmeḡdir İbrāhīm Ḥalebī'de mezkūrdur (6) on ikinci ḡamış ile silinmeḡdir İbrāhīm Ḥalebī'de (7) mezkūrdur on üçüncü yonḡa ile silinmeḡdir (8) İbrāhīm Ḥalebī'de mezkūrdur on beşinci saḡ (9) eliyle tahāret êtmeḡdir İbrāhīm Ḥalebī'de mezkūrdur (10) on altıncı yeşil ekin ile silinmeḡdir İbrāhīm Ḥalebī'de (11) mezkūrdur on yedinci yapraḡ ile silinmeḡdir İbrāhīm

[26b]

(1) Ḥalebī'de mezkūrdur on sekizinci maḡ'adından (2) necāset bēzi ile silinmeḡdür on toḡuzuncı (3) yol kenārında ḡazā-yı ḡacet êtmeḡdir yigirminci (4) aḡaç altına ḡazā-yı ḡacet

etmekdir İbrāhīm (5) Halebī'de yazar yigirmi birinci elin dīvārına silinmekdür (6) İbrāhīm Halebī'de yazar yigirmi ikinci cāmi' ve mescid (7) dīvār dibinde kaẓā-yı hācet etmekdir İbrāhīm (8) Halebī'de yazar yigirmi üçüncü istincānıñ maḥallinde (9) dünyā kelāmı söylemek yigirmi dördüncü rūzigāra (10) karşı işemekdir İbrāhīm Halebī'de mezkūr[dur] (11) yigirmi beşinci kenefde tükürüp silinmek sümkürmekdür

[27a]

(1) İbrāhīm Halebī'de mezkūrdur bāb bu bāb ğuslūñ (2) mūcibleri on bir vech üzerinedir Münyeti'l-muşallī'de (3) yazar beş vech farzdır evvelki (4) hayẓdan ğusul etmekdir ikinci nefāsdan ğusul (5) etmekdir üçüncü zekeriñ sünnet olduğı yer (6) 'avretiñ fercine girmekdir inzāl olmazsa da (7) dördüncü şehvetle naẓar edüb menī çıkmakdır (8) beşinci ihtilām olmakdır dört maḥalde sünnetdir (9) evvelki cum'a güninde ğusul etmekdir ikinci bayram (10) güninde ğusul etmekdür üçüncü 'arefe güninde (11) ğusul etmekdir dördüncü iḥrām vaktında ğusul

[27b]

(1) etmekdir birisi dağı vācibdir meyyiti ğusul gibi (2) birisi dağı müsteḥabdır kāfir müslümān olduğı (3) zamān ğusul etmekdir Şemsü'l-E'immeti'l-Seraḥsī (4) böylece zıkr eyledi Muḥīṭ-i Burhānī'de böylece (5) zıkr eyledi ki kāfir cünüb olduğı ḥālde islāma (6) gelse ğusul etmek vācibdir şaḥīḥ olan (7) budur ki bāb bu bāb ğuslūñ farzları (8) beyānındadır ğuslūñ farzları üçdür (9) evvelki ağzın yumağ Kaḏīḥān'da mezkūrdur (10) ikinci yüzün yumağdur Kaḏīḥān'da yazar (11) üçüncü cümle bedenün yumağdur Kaḏīḥān'da

[28a]

(1) mezkūrdur ve ğusul etdükte koltukların (2) ve kulağı içini yumağdır ve göbegi içine (3) şuyı akıdup yumağ farzdır eger şuyı (4) akıdınca ıslanmazsa İbrāhīm Halebī'de meşūrdur (5) ve dağı barmağı ḥātmī ve zihgīri olsa (6) altından şuyı akıdup yumağ ve ḥātūnlr (7) dağı küpesin oynadup şuyı altına ve (8) içine geçire bu zıkr olanlarıñ şu (9) geçirmezse oynadmağ lāzımdır İbrāhīm Halebī'de (10) mezkūrdur ve ḥātūnlr kaşında fitil rastık (11) olsa altına şu geçmez mümkün olsa ğusulı

[28b]

(1) ve ābdesti şaḥīḥ olmaz Ḥaddādī'de yazar bāb (2) ğusulda mezkūrdur eger yumaya rastık ise (3) ancak kaşını siyāh eder bununıñ zararı (4) yokdur İbrāhīm Halebī'de mezkūrdur

bir adamın (5) tırnağı altına hamîr yâhūd kana yapuşup (6) kurusa anı giderüp altını yumayınca gusulı (7) ve âbdesti şahîh olmaz İbrâhîm Halebî'de yazar (8) ammâ tırnağı altına kir ve toprak gidüp (9) kurusa zarar vermez altına şu geçer Baḥrû'r-râ'ik'da (10) meşûrdur bir adamın bir yerine balık pulu (11) bulaşsa yâhūd bir gayrı nesne yapuşup

[29a]

(1) altına şu geçmezse gusulı ve âbdesti şahîh olmaz (2) eger barmağında yarası olup azmak ihtimâli (3) olup kifâyât miqdârı barmağına öd geçerse (4) üzerine mesh etmek câ'izdir ammâ eger azmak (5) ihtimâli olmazsa ödi kaldurup altını (6) yaykamak lâzımdır Muḥîṭ-i Burhân'da mezkûrdur (7) ve daḥî el-Münyeti'l-Muşallî'de yazar ve daḥî bir adamın (8) ökçesi yarulup yâhūd ayağında yarığı (9) olsa ol yaraya zift yâ yağ yapışdırup (10) eger ol zifti ve yağı kaldurup altını (11) yuduğı vaktin ol yara azmak ihtimâli

[29b]

(1) olursa yağı ve zifti kaldırmayup üstünden (2) yusa zarar vermez ammâ eger azmak ihtimâli olmazsa (3) yağı ve zifti kaldırup altını yumazsa gusulı (4) ve âbdesti şahîh olmaz İbrâhîm Halebî'de yazar (5) ve daḥî bir adamın barmakları bitişik olsa (6) barmakların açup suyu arasına akıda (7) eger akıtmazsa gusulı âbdesti şahîh olmaz (8) Münyeti'l-muşallî'de yazar bâb bu bâb gusluḡ (9) sünnetleri beyânındadır gusluḡ sünnetleri (10) ondır evvelki ellerin bilekleriyle yumağdır (11) Baḥrû'r-râ'ik'da yazar ikinci ud yerin yumağdır

[30a]

(1) Baḥrû'r-râ'ik'da mezkûrdur üçüncü bedeninde necâset (2) varısa yumağdır Baḥrû'r-râ'ik'da yazar dördüncü (3) âbdest almağdır Baḥrû'r-râ'ik'da yazar beşinci niyyet (4) etmekdir Haddâdî'de bâb-ı gusulda meşûrdur (5) altıncı gevdesini üç kerre yumağdır evvel (6) sağ omuzına daḥî şol omuzına sonra (7) başına vesâ'ir â'zâsına ulaşırdımağdır (8) Münyeti'l-muşallî'de meşûrdur sekizinci (9) gusul maḥallinde eliniḡ barmakların hılâllanmağdır (10) Münyeti'l-muşallî'de mezkûrdur tokuzuncı ardın (11) ve öḡün kıbleye döndürmemekdür Münyeti'l-muşallî'de

[30b]

(1) yazar onuncı gusul êtdüğü zamânda (2) söz söylememekdür Münyâd'da yazar eger ayağı (3) gusul éderiken mâ'-ı müsta'mel içinde durmazsa (4) gusuldan evvel âbdest

alduğda ayağın (5) yaykaya Baḥrū'r-rā'ik'da meşūr bāb bu bāb (6) gusul harāmı ve mekrūhları beyānındadır (7) gusul harāmı göbegi altından dizi altına (8) dek gusul maḥallinde açup göstermekdir² (9) Münyeti'l-muşallī'de yazar ve daḥı hātūnlar (10) gusul maḥallinde göbegi altından dizi altına (11) dek göstermekdir Münyeti'l-muşallī'de yazar

[31a]

(1) ve daḥı ḥamāmda kāfir 'avratları müslimān 'avratlarını (2) görmek harāmdır Ḥaddīde-i Ḥaṭr (3) ve Abāḥda mezkūrdur bu ḥukm ḥamāma maḥşūş (4) degildir her nerde olursa olsun (5) görünmek cā'iz degildir bu mes'elede Sirācū'l-vehkāk'da (6) meşūrdur ve şuyu isrāf (7) etmek kerāhat-ı taḥrīmiyye ile mekrūhdur (8) İbrāhīm Ḥalebī'de yazar gusul maḥallinde söz (9) söylemek mekrūhdur Münyeti'l-muşallī'de yazar (10) ardın önün kıbleye dönmek mekrūhdur (11) Münyeti'l-muşallī'de mezkūrdur gusul étdügi

[31b]

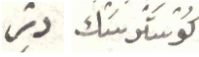
(1) yerde işemek mekrūhdur İbrāhīm Ḥalebī'de (2) yazar ve daḥı ḥamāmda gusul étdügi yerde namāz (3) kılmak mekrūhdur İbrāhīm Ḥalebī'de namāz mekrūhlarında (4) yazar bāb bu bāb ābdestiñ şürūṭı (5) beyānındadır ābdestiñ vüçübiniñ şürūṭı (6) toḳuzdur sıḥḥatiniñ şartı dördür Baḥrū'r-rā'ik'da (7) mezkūrdur vüçübiniñ şartınıñ (8) evvel islāmdır ikinci 'ākıldır üçüncisi (9) bulūğdur dördüncisi ābdestsiz (10) olmamağdır beşincisi şuyun bulunmasıdır (11) altıncısı şuyun isti'māline kādır

[32a]

(1) olmağdır yēdincisi ḥayz olmamağdır sekizincisi (2) nifās olmamağdır toḳuzuncısı (3) her vaḳtiñ aḥir vaḳtidür ābdestiñ (4) sıḥḥatiniñ şartınıñ evvelkisi muṭlaḳ şudur (5) muḳayyed olup aḥa mübāşeret étmekdir (6) ikincisi ḥayzdan pāk olmağdur üçüncisi (7) nifāsdan pāk olmağdır dördüncisi (8) ābdest alurken ābdesti bozacak şey' (9) ovalamamağdır bāb bu bāb ābdestiñ farzları (10) beyānındadır ābdestiñ farzları (11) dör[t]dür evvelkisi yüzün tüy bitdügi yerden

[32b]

(1) çeñe altına dek ve kulakları yumşakından şuyu (2) akıdup yumağdır Ḳāḍīḥān'da mezkūrdur (3) ikincisi eliniñ ucundan dirsekleriyle (4) yumağdır Ḳāḍīḥān'da yazar

² Yz. <göstersekdir>

üçüncüsü başının (5) dört bölükde bir bölümüne mesh etmektir dördüncüsü (6) ayakların topuklarına dek yumağıdır Kāḍīhān'da (7) yazar bāb ābdestiñ sünnetleri (8) beyānındadır ābdestiñ sünnetleri beyānındadır (9) İbrāhīm Ḥalebī'de yazar evvelki e'üzü (10) okumak İbrāhīm Ḥalebī'de yazar ikinci besmele (11) okumaktadır üçüncü ellerin bileklerine dek yumağıdır

[33a]

(1) dördüncü ellerin barmaklarını hılāllamağıdır İbrāhīm (2) Ḥalebī'de yazar beşinci mazmaza etmektir İbrāhīm Ḥalebī'de (3) yazar altıncı istiṣāḳ etmektir Dürer-i ğurer'de yazar (4) yedinci niyyet etmektir İbrāhīm Ḥalebī'de yazar sekizinci (5) her yunan yerin üç kerre yumağıdır İbrāhīm (6) Ḥalebī'de yazar tokuzuncu şakalın hılāllamağıdır (7) İbrāhīm Ḥalebī'de yazar onuncu şakalın bütün (8) yumazsa şakalının şarkanını mesh etmektir (9) İbrāhīm Ḥalebī'de yazar on birinci şağından (10) başlamağıdır on ikinci başına kaplayı mesh (11) etmektir İbrāhīm Ḥalebī'de yazar on üçüncü

[33b]

(1) başından artan şuyıla kulaklarına mesh etmektir (2) İbrāhīm Ḥalebī'de yazar on dördüncü tertībce (3) almağıdır Şadrü's-şerī'a'da yazar on beşinci (4) arasın kesmeyüp birbirine ulaştırmağıdır (5) Şadrü's-şerī'a'da yazar on altıncı meshe (6) altından başlamağıdır Baḥrū'r-rā'ik'da mezkūr on (7) yedinci misvāk isti'māl etmektir İbrāhīm (8) Ḥalebī'de yazar ba'zı 'ulemādan nakl olunmuştur (9) ki bir adam dā'imā 'özürsüz başına kaplayı mesh (10) terk eylese ol adam günāhkār olur bu (11) mes'ele İbn-i Hümām'da tahāretiñ āhırinde yazar

[34a]

(1) bāb bu bāb misvākın fā'ideleri beyānındadır (2) misvākın on beş fā'idesi vardır (3) Sirācü'l-vehkāk'da zıkr olundu bu maḥallde daḥı (4) zıkr olur ve daḥı yetmiş iki fā'idesi İbn-i (5) Mecrihīhīnī 'Ubāb şerhinde zıkr etmiştir (6) yetmiş iki fā'ideden birisi sekerāt-ı (7) mevtdde kelime-i şehādeti getürmege sebep olur (8) on beş fā'ideniñ evveli dişiñ etini (9) bekişdürür ikinci mi'deni kavī eder üçüncü (10) balgamı giderir³ dördüncü şafrāyı kaṭ' eder (11) beşinci dişiñ ağrısın giderir altıncı

³ Yz. <gidedir>

[34b]

(1) ağızı kokuşın giderir yedinci tamarların (2) teskîn eder sekizinci Allāhu ‘azīmü’ş-şān (3) rāzı olur tokuzuncı şeytān yedindirir (4) onuncı başarı kavī eder on birinci hasātı (5) ziyāde olur on ikinci sūnnet ile ‘amel (6) etmiş olur on üçüncü ağzın pāk eder (7) on dördüncü faşih-lisān olur on beşinci (8) iki rek‘at misvāk ile kılınan namāz yêtmiş (9) rek‘at misvāksız kılınan namāz şevābından (10) ziyādedir bāb bu bāb ābdestiñ müsteḥabları (11) beyānındadır ābdestiñ müsteḥabları ondur

[35a]

(1) evvelki boynuna mesih etmekdir Baḥrū’r-rā’ik’da mezkūrdur (2) ikinci ayağını yudukda barmaklarını altından hılāllamaqdır (3) üçüncü ābdest aldığı vakıtdan ā‘zāsını (4) ovuşturmak İbrāhīm Ḥalebī’de yazar dördüncü ābdest (5) aldığı zamān kıbleye karşı durmaqdır İbrāhīm Ḥalebī’de (6) yazar beşinci bir yüksek mekānda durup ābdest (7) almaqdır Baḥrū’r-rā’ik’da yazar altıncı ābdest aldıkda (8) vakt-ı mekrūh degil ise iki rek‘at namāz kılmaqdır (9) İbrāhīm Ḥalebī’de yazar yedinci āsārda vārid olan (10) du‘aları okumaqdır Baḥrū’r-rā’ik’da mezkūrdur sekizinci (11) ābdesden artan şuyu ayak üzre içmekdir

[35b]

(1) İbrāhīm Ḥalebī’de yazar tokuzuncı ellerin yumağa barmakları (2) ucundan başlamaqdır Baḥrū’r-rā’ik’da yazar onuncı (3) ayakların yumağa barmakları ucundan başlamaqdır (4) Baḥrū’r-rā’ik’da yazar bāb bu bāb ābdestiñ mekrūhları (5) beyānındadır ābdestiñ mekrūhları on beşdir (6) evvelki yüzüne şuyu berk urmaqdır Münyeti’l-muşallī’de (7) yazar ikinci her yunan yerin üçden ziyāde (8) yumaqdır İbrāhīm Ḥalebī’de yazar üçüncü her yunan (9) yeri üçden eksik yumaqdır İbrāhīm Ḥalebī’de (10) yazar dördüncü ābdest alurken okumakdur İbrāhīm (11) Ḥalebī’de yazar beşinci şol elile mażmaza etmekdür

[36a]

(1) Ḥaddādī’de yazar altıncı şol elile istinşāk etmekdir (2) Ḥaddādī’de yazar yedinci ābdest alurken ‘avret yerin (3) açmaqdır İbrāhīm Ḥalebī’de yazar sekizinci ābdest (4) aldığı şuya sümkürmekdir ve tükürmekdür İbrāhīm [Ḥalebī’de] (5) yazar tokuzuncı sağ eliyle sümkürmekdir İbrāhīm (6) Ḥalebī’de yazar onuncı gözlerin bek yummaqdır (7) İbrāhīm Ḥalebī’de yazar on birinci gözlerin bek (8) açmaqdır Kādīhān’da yazar on ikinci ābdest

(9) alurken dünyā kelāmı söylemekdür İbrāhīm (10) Halebī’de yazar on üçünci güneşde ışınmış (11) şuyla ābdest almağdır Kınyatū’l-fetāvī’de yazar

[36b]

(1) on dördünci ayakların yumadan silinmekdür on (2) beşinci ābdest aldukda evvel şolundan başlamağdur (3) İbrāhīm Halebī’de yazar bāb bu bāb ābdestiñ (4) müfsüdleri beyānında ābdestiñ müfsüdleri (5) yigirmidür evvelki ardından öñünden çıkan (6) ābdesti bozar Şadrü’ş-şerī’a ve Mültekā’da yazar (7) ikinci bir adamıñ gevdesinde yarası olsa ol (8) yaradan kan ve iriñ ve şaru şu çıkısa (9) yuması lāzım olan yere akarsa ābdesti (10) bozar Mültekā’da ve Şadrü’ş-şerī’a’da yazar üçünci (11) bir adam kan aldırısa yāhūd hacāmat étdürse

[37a]

(1) [ā]bdesti bozar Şadrü’ş-şerī’a’da ve Mültekā’da yazar (2) dördünci bir adam bir kerre ağzı tolusu kadar kuşarsa (3) ābdesti bozar ammā ger balğam ise zarar (4) vèrmez Mültekā’da ve Şadrü’ş-şerī’a’da mezkūrdur (5) [beşinci] bir adam namāz içinde tayanup uyusa (6) ābdesti bozar eger ol tayanuğı şey’i alsalar (7) düşerse Şadrü’ş-şerī’a’da ve Mültekā’da (8) yazar altıncı bir adam yatup uyusa ābdesti (9) bozulur Mültekā’da ve Şadrü’ş-şerī’a’da yazar (10) yedinci bir adamıñ uşşı gitse ābdesti bozar (11) Şadrü’ş-şerī’a’da ve Mültekā’da yazar sekizinci

[37b]

(1) bir adam deli olsa ābdesti bozar Mültekā’da ve Şadrü’ş-şerī’a’da (2) yazar tokuzuncı rukū’ ve sücūd olan (3) namāzlarda kähkaha ile gülmek ābdesti bozar (4) Şadrü’ş-şerī’a’da ve Mültekā’da yazar onuncı çıplak (5) ‘avratıla koçuşmak ābdesti bozar Mültekā’da (6) ve Şadrü’ş-şerī’a’da yazar on birinci bir adam er (7) ile ‘avratı fark étmeyecek kadar şarāb (8) içse ābdesti bozar İbrāhīm [Halebī’de] ve Şadrü’ş-şerī’a’da (9) yazar on ikinci burnı içinde gusulda (10) yuması farz olan yere kan akup énerse (11) ābdesti bozar Dürer-i gurer’de yazar on üçünci

[38a]

(1) bir adamıñ gözünde ‘özri olup yaş akarsa (2) ābdesti bozar Dürer’de yazar on dördünci (3) bir adama hıkkne étdürseler ābdesti bozar (4) Münyeti’l-muşallī’de yazar on beşinci hātūnların (5) fercine kōduğı bēziñ taşra tarafı ıslansa (6) ābdesti bozar Münye’de İbrāhīm

Halebî'de (7) yazar on altıncı bir adamın kulağında ağrısı (8) ve yarası olup kan ve iriğ ve şaru (9) şu akarsa âbdesti bozar Baḥrû'r-râ'ik'da (10) yazar on yedinci bir adamın bir yerinde kabarcuğı (11) olup ve başı kopup içinden kan

[38b]

(1) ve iriğ ve şaru şu çıkup yuması (2) lâzım olan yere akarsa âbdesti bozar İbrâhîm (3) Halebî'de mezkûrdur on sekizinci kan (4) ile karışuk tükürse eger kan ziyâde ise (5) âbdesti bozar İbrâhîm Halebî'de yazar on (6) toḳuzuncı bir adamın dişi arasında kan (7) çıkup akarsa âbdesti bozar İbrâhîm Halebî'de (8) yazar yigirminci bir adam çıplak ata binüp (9) eniş aşğa giderken uyusa âbdesti (10) bozar Baḥrû'r-râ'ik'da İbrâhîm Halebî'de yazar bâb (11) bu bâb âbdestiñ kısımları beyânındadır âbdestiñ

[39a]

(1) âbdestiñ kısımları üç kısımdur Şerenbelâl-i (2) Dürer şerhinde zikir etmişdir evvelki kısımdur (3) dört maḥallde farzdır evvelkisi beş (4) vakıt namâzıñ farzını içün âbdest ve nâfile (5) içündür ikincisi cenâze içün (6) âbdest almaḳdır üçüncü secde-i tilâvet (7) içün âbdest almaḳdır dördüncü kelâmu'llâh (8) başlamak içün âbdest almaḳdır iki kısmı (9) vâcibdir ka'be-i mükerreme tavâf içün (10) âbdest almaḳdır üçüncü kısmı otuz bir (11) yerde âbdest almaḳ müsteḥabdır evvelki

[39b]

(1) uyḳudan kalkduğı gibi âbdest almaḳdır (2) ikinci uyuduğı zamân âbdest almaḳdır (3) üçüncü âbdeste müdâvem etmektir dördüncü (4) âbdesti var iken bir âbdest daḫı almaḳdır (5) beşinci ğıybet söyledüğinden sonra âbdest (6) almaḳdır altıncı koğ koğladuğdan sonra âbdest (7) almaḳdır yedinci yalan söyledikten sonra (8) âbdest almaḳdır sekizinci şî'ir söyledükde (9) sonra âbdest almaḳdır toḳuzuncı (10) ḥâric namâzda kaḫḫa ile güldükden (11) sonra âbdest almaḳdır onuncı miyyit

[40a]

(1) yumaḳ murâd etdükde âbdest almaḳdır (2) on birinci miyyit götürmek murâd etdükde (3) âbdest almaḳdır on ikinci vaḳtında âbdest (4) almaḳdır on üçüncü ğusuldan evvel âbdest (5) almaḳdır on dördüncü cenâbetle ta'âm yemek murâd (6) etdükde âbdest almaḳdır on beşinci cenâbetle şu içmek (7) murâd etdükde âbdest almaḳdır on altıncı ḫâtununa (8) cimâ' etdükde uyumaḳ istedükde âbdest almaḳdır (9) on yedinci ğazabî vaḳtında âbdest

almaktır (10) on sekizinci Kur'an ezberlemede ābdest almaktır (11) on toktuzuncu ḥadīs-i şerīf nakil etmek

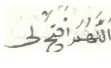
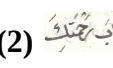
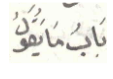
[40b]

(1) murād ētdükde ābdest almaktır yigirminci rivāyet (2) etmek murād ētdükde ābdest almaktır yigirmi birinci (3) dersi müzākere ētdükde ābdest almaktır yigirmi (4) üçüncü ikāmet etmek yigirmi ikinci ezān okumak (5) istedikde⁴ ābdest almaktır yigirmi üçüncü ikāmet (6) etmek istedikde ābdest almaktır yigirmi dördüncü (7) ḥuṭbe okumak istedikde ābdest almaktır yigirmi (8) beşinci peygamberimiz şalla'llāhu te'āla 'aleyhi ve sellem (9) şerīflerinde ziyāret etmek istedikde ābdest (10) almaktır yigirmi altıncı vakfeye durmak istedikde (11) ābdest almaktır yigirmi yedinci sa'y etmek istedikde

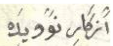
[41a]

(1) ābdest almaktır yigirmi beşinci deveyi yēdükde ābdest (2) almaktır yigirmi toktuzuncu her günāḥ ētdükde (3) ābdest almaktır otuzuncu 'ulemānıñ iḥtilāmı (4) olduğı yerlerde ābdest almaktır otuz birinci (5) her ḥaṭā ētdükde ābdest almaktır bāb bu bāb (6) cāmi'e girmeniñ ādabı beyānındadır cāmi'e girmeniñ (7) ādabı yēdidür evvelki bābūcını çıkarduğı (8) zamān şol ayağını çıkarmaktır Ezkār-ı nevī'de (9) bāb-ı keyfiyet-i libāsü'l-eşvāb mezkūrdır ikinci (10) bābūcunu şol eline almaktır Ezkār-ı nevī'de⁵ (11) yazar üçüncü cāmi'e girdüğü zamānda evvel sağ

[41b]

(1) ayağını koyup bu du'āyı okuya (2) dēye Ezkār-ı nevī'de⁶ (3) Duḥūlü'l-mescid'de yazar dördüncü bābūcunuñ (4) çamurını cāmi'e dökmemektir Şir'a'da mezkūrdur (5) beşinci cāmi' içine tükürüp sümkürmemektür Şir'atü'l- islām (6) ve Kāḍihānda yazar ve daḥı ikāmet (7) olunduğdan sonra evvelki şafa vara evvelki şafda (8) yer var iken ikinci şafda durmak taḥrīme ile (9) mekr[ū]dur İbn-i Hacer-i Heymeti

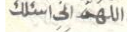
⁴ Yz. <istedikde>

⁵

⁶

Cebr’inde zikir etmiştir (10) Kerāhtanī Mülākī daḥı beyān etmiştir altıncı (11) cāmī’den çıkduğı zamān şol ayağı ile

[42a]

(1) çıkup ve bu du‘āyı okuya (2) dēye Ezkān-ı nevī’de yazar yēdinci (3) bābūcunı gēydüğü zamān evvel sağ ayağını (4) gēyüp çıkmaktadır Ezkān-ı nevī’de mezkūrdur bāb (5) bu bāb namāzın farzları on sekizdir (6) evvelki ābdest almağıdır İbrāhīm Ḥalebī’de yazar (7) ikinci vaktin girmesidir Fıkh-ı Keydānī’de mezkūrdur (8) üçüncü gevdesin pāk etmektir Fıkh-ı Keydānī’de (9) yazar dördüncü esbābın pāk etmektir Fıkh-ı Keydānī’de (10) yazar beşinci namāz kılduğı mekānı pāk (11) etmektir Fıkh-ı Keydānī’de yazar altıncı ‘avret yerin

[42b]

(1) örtmektir Fıkh-ı Keydānī’de yēdinci boynun kıbleye dönmek (2) sekizinci niyyet etmektir Fıkh-ı Keydānī’de yazar toközuncı (3) iftitāḥ tekbirin etmektir namāzın taşrasından (4) olan şartları bunlardır namāzın içinden (5) olan farzlara rükün dērler ol daḥı toközundur (6) evvelki kıyāmdır Fıkh-ı Keydānī’de yazar ikinci kırā’atdır (7) Fıkh-ı Keydānī’de mezkūrdur üçüncü rukū‘da Fıkh-ı Keydānī’de (8) yazar dördüncü secdeyür Fıkh-ı Keydānī’de (9) yazar beşinci ka‘de-i āḥirde müteḥiyyāt okuyacak (10) kadar oturmalıdır Fıkh-ı Keydānī’de yazar altıncı (11) tertīb-i erkāndır Fıkh-ı Keydānī’de yazar yēdinci

[43a]

(1) intikālātdır Mu‘allel-i şulūk yazar sekizinci kendü (2) fi‘lī namāzdan çıkmaktadır Fıkh-ı Keydānī’de yazar (3) toközuncı ta‘dīl-i erkāndır Mültekā’da yazar bāb (4) bu bāb ta‘dīl-i erkān beyānındadır ta‘dīl-i erkān (5) beş maḥallde İmām-ı Yūsuf İmām-ı Şāf‘ī ve İmām-ı (6) Mālik ve İmām-ı Aḥmed raḥimehullāhu katlarında farzdır (7) ve İmām-ı Ā‘zam ve İmām-ı Muḥammed raḥimehullāhu (8) katlarında vācibdür ta‘dīl-i erkānın evvelki rukū‘ya (9) varduğda subḥānallāh dēyecek kadar tırmağ (10) ikinci rukū‘ya kalkdığda subḥānallāh dēyecek (11) kadar tırmağ gērüden gören kıyāmda zann ēde

[43b]

(1) üçüncü başın secdeye kōduğda subḥānallāh (2) dēyecek kadar tırmağ dördüncü başın sec[de]den (3) kaldurduğda iki secdede arasında taḥiyyāt (4) oturur gibi subḥānallāh

dèyecek kadar tırnağıdır (5) beşinci tekrâr başın secdeye kôduğda (6) subhânallâh dèyecek kadar durmağıdır boş (7) maħallde zikir olunan ta'dîl-i erkân terk eden (8) adama otuz zararı vardır bir Birgûlî Muhammed Efendi (9) rahmetu'llâhi 'aleyhi mu'addili'salât ismi ile (10) risâlesinde zikir etmişdir evvelki fakîr olmağa (11) sebep olur ikinci âhîret 'ulemâsı anlara buğz

[44a]

(1) etmege sebep olur ikinci üçünci şehâdetden düşer (2) dördünci bir adam namâz kılariken görüp inkârına (3) kâdir olup inkâr etmese ol adamın günâhına (4) sebep olur beşinci izhâr-ı ma'siyet etmiş (5) olur altıncı kılduğı namâzın tekrâr i'âdesi vâcib (6) olur yedinci son nefesde el-'iyâzü-billâh (7) imânsuz gitmege sebep olur sekizinci namâz hırsız (8) olur tokuzuncu namâzın şevâb gitmege sebep (9) olur onuncu kabûl olmamağa sebep olur on (10) birinci nokşân üzere olur on ikinci melâ'ike-i (11) kirâm eski böz gibi yüzine ururlar on üçünci sū-i zân

[44b]

(1) etmiş olur on dördünci hâsir olur on beşinci (2) sâ'ir 'ibâdeti kıyâmet gününde kabûl olmamağa (3) sebep olur on altıncı nâra müsteħak olur on (4) yedinci bir büyük adam ta'dîl-i erkân terk eylese (5) bir câhil ol adamı görse ol câhile ta'dîl-i (6) erkânsız kıldırmasına sebep olur on (7) sekizinci imâma muhâlefet etmege sebep olur (8) on tokuzuncu intikâlâtde olan sünnetleri (9) terk etmiş olur yigirminci ezkârda umûr-ı (10) mekrûhının birini terk etmiş olur yigirmi (11) birinci Allâhu te'âlâyı gâzaba götürmüş olur

[45a]

(1) yigirmi ikinci şeytânı sevindirmiş olur (2) yigirmi üçünci cennetden ırağ olur yigirmi dördüncü (3) cehenneme yakın olur yigirmi beşinci kendü nefesine (4) hıyânet etmiş olur yigirmi altıncı nefsin (5) tecnîs etmiş olur yigirmi yedinci hafaza (6) meleklerine eziyet etmiş olur yigirmi sekizinci (7) peygamber 'aleyhi's-selâm kabır-i şerifinde maħzûn etmiş (8) olur yigirmi tokuzuncu gece ve gündüz şâhid (9) tutmuş olur otuzuncu cümle maħlûkâta (10) hıyânet etmiş olur ol adamın günâhı (11) seb[eb]i ile yağmur yağmaz olur otlar bitmez olur

[45b]

(1) bāb bu bāb namāzın vācibleri beyānındadır (2) namāzın vācibleri yigirmi birdir cümlesi (3) Fıkh-ı Keydānī'de meşhūrdur yēdisi 'āmdır (4) on dördü hāşdır 'ām olan yēdiniñ (5) evvelki taḥrīme için Allāhu ekber lafzın demektir (6) ikincisi ka'de-i evlāda ya'nī dört rek'at (7) yāḥūd üç olan namāzın içinde oturmaqdır (8) üçüncü ikinci otursa da taḥiyyātı ahirine varınca (9) okumaqdır dördüncü rukū' ve sücūd dērlerinde (10) zamānına etmekdür ya'nī egilince kıla beşinci (11) her farzları yerlü yerince ola altıncı

[46a]

(1) her vācibleri yerlü yerinde etmekdür yēdinci lafz (2) selām ile namāzdan çıkmaqdır dahı hāş olan (3) vācibleriñ evvelkisi iki evvelki rek'atlarda (4) fātiḥa okumaqdır Qur'ān okumağı ta'yīn etmekdür (5) ikinci iki evvelki rek'atlarda fātiḥayı okumağı (6) ta'yīn eylemekdür üçüncü fātiḥayı bir kerre okumaqdır (7) dördüncü iki evvelki rek'atlarda fātiḥayı şerīfeye (8) bir sūre yāḥūd üç āyet-i kaşīre yāḥūd (9) bir āyet-i ṭavīle zamm etmekdür beşinci sūre-yi (10) fātiḥaya zamm olunan sūre ve āyet üzere (11) taḥdīm eylemekdür altıncı vitir namāzında kunūt du'āsın

[46b]

(1) okumaqdır yēdinci imām olanlar cehrile okunucağ (2) namāzlarda cehrile sekizinci imām olanlar (3) ihfā ile okunacağ namāzlarda ihfā ile (4) okumaqdır tokuzuncı imāma uyduğı vaktin (5) şuş olup dikilmekdür onuncı her hālde (6) imāma tābi' olmaqdır eger şonradan (7) gelüp uysa da on birinci secde-i tilāvetdir (8) on ikinci bayram namāzınınıñ tekbīrleridir on (9) üçüncü bayram namāzınınıñ rukū' tekbīrleridir on (10) dördüncü secde-i sehiv etmekdür 'ām şol (11) nes[ne]ye dērler ki cemī'-i muşallīye ve cemī' namāzlarda

[47a]

(1) buluna hāş şol nesneye dērler ki ba'zı (2) namāzda buluna bu vācibātlar Fıkh-ı Keydānī'de (3) meşhūrdur bāb bu bāb namāzın sünnetleri (4) beyānındadır namāzın sünnetleri otuz ikidir (5) yigirmi yēdisi Fıkh-ı Keydānī'de meşhūrdur (6) on yēdisi 'āmdır 'ām olan sünnetleriñ (7) evvelkisi iftitāḥ tekbīrinde ellerin kaldırmaqdır (8) ikinci kunūt tekbīrinde kaldırmaqdır dördüncü (9) tekbīr için ellerin kaldırdıḡda barmaqlarıñ (10) yummayup kıbleye karşı açmaqdır beşinci (11) subḥāneke ahirindek okumaqdır altıncı

[47b]

(1) sağ elini sol eli üzerine koymaktır (2) yedinci rukū‘ secde ve kıyām tekbîrin etmekdûr (3) sekizinci rukū‘da aḳallî üç kerre (4) demekdûr toḳuzuncı rukū‘da iki ellerile (5) dizlerin tutmaḳdır onuncı rukū‘da ellerile dizlerin (6) tutduḡı vaḳtın barmaḳların açmaḳdır (7) on birinci kavmedûr on ikinci celsedir (8) on üçüncü yedi ā‘zâ üzerine secde (9) etmekdûr on dördüncü secdede aḳallî üç kerre (10) demekdûr on beşinci (11) ḳa‘de-i āḫirde taḫiyyât du‘âsından sonra

[48a]

(1) şalavât du‘âsın okumaḳdır on (2) altıncı şalavât du‘âsından sonra kendü nefsiçün (3) vesâ‘ir mü‘minîn içün bir du‘â okumaḳdır (4) on yedinci sağına ve solına selām vèrmekdir (5) bu on yedi sünnet Fıḫh-ı Keydānî’de (6) mestûrdur selām vèrdüḡi maḥallde (7) altı sünnet vardır evvelki kıbleye meleklerle (8) ve imāma ve cemā‘at selām vèrmege niyyet (9) etmekdir Fıḫh-ı Keydānî’de Şerḫ-i (10) Ḳuhustānî’de mezkûrdur ikinci lafz-ı selāmdır eyẓan (11) üçüncü selām vèrdüḡi zamān ardında

[48b]

(1) olan adamın yüzün görmekdûr mecmau‘l-baḫreyn (2) Şerḫ-i İbn-i Melek’de mezkûrdur dördüncü selāmı (3) yüzün döndirdikten sonra vèrmekdir (4) ve Viḳāye-i Şerḫ-i Ḳuhustānî’de yazar beşinci selām (5) vèrirken omuzlarına bakmaḳdır Kenz-i Şerḫ-i ‘Aynî’de (6) şıfât şalavâtta mezkûrdur ikinci sağına (7) bekçe solına yapca vèrmekdûr Fıḫh-ı Keydānî’de (8) Şerḫ-i Ḳuhustānî’de yazar ve dahı ḥāş olan (9) sünnetler ondur Fıḫh-ı Keydānî’de yazar evvelki (10) tekbîrleri cehrile etmekdûr ikinci imāma (11) uyanlar tekbîri berāber etmekdir ya‘nî evvel yâ-

[49a]

(1) yāḫūd sonra olmaya üçüncü namāzın her fi‘linde (2) imāma tâbi‘ olmaḳdır dördüncü ta‘avvuz gözetmekdûr (3) ve ihfâ ile demekdûr beşinci besmeledir ihfâ (4) ile demekdûr ta‘avvuz ve ihfâsı besmele ve (5) ihfâsı ve münferide ‘âmdur altıncı imāma (6) iḳtidâ edenler ihfâ ile âmîn demekdûr yedinci (7) imām olan demekdûr (8) sekizinci muḳtedî olan (9) demekdûr toḳuzuncü münferid olan hem (10) dêsün hem demekdûr on (11) beşinci erler taḫiyyâtta sol ayaḡının

[49b]

(1) üzerine oturup sağ ayağının barmaqları (2) kıbleye karşı dikmekdür Fıkh-ı Keydānī'de yazar zikir (3) olunan yigirmi yedi sünnet tamām oldu (4) yigirmi sekizinci hātunlar ayağının ikisini (5) sağ cānibinden çıkarup şol yanına (6) yere oturmakdur Fıkh-ı Keydānī'de mestūr (7) yigirmi toközuncu sağ elinin baş barmağı (8) ile sırça barmağı şol elinin (9) bileklerinden tutmakdır İbrāhīm Halebī'de yazar (10) otuzuncu ikinci secdede kıyāma kaldığı zamānda (11) bir şeye tayanmadan kalkmakdur Kuhustānī'de

[50a]

(1) faşl-ı erkānī's-şalavatda mezkūrdur otuz birinci (2) ikinci secdeden kıyāma kalkarken oturmadan (3) kalkmakdır Kuhustānī'de erkānī's-şalavatda yazar (4) otuz ikinci rukū'a varduğu zamān topukların (5) biri birine kavuşturmakdır İbrāhīm Halebī'de (6) muhtaşar Vikāye-i Şerh-i Kuhustānī'de mezkūrdur (7) bāb bu bāb namāzın müsteḥabları beyānındadır (8) namāzın müsteḥabları yigirmi üçdür cümlesi (9) Fıkh-ı Keydānī'de yazar on dördü 'āmdır (10) toközü hāşdır 'ām olanın evveli (11) sağına ve şolına meyl edüp hareket etmemekdür

[50b]

(1) ikinci esnemek galebe etdiği zamān ağzını (2) eliyle örtmekdür üçüncü kâdir olduğu kadar (3) öksürüğünü def' eylemekdür dördüncü üç (4) āyetden ziyāde okumakdur beşincisi maḥaric-i ḥurūfa (5) ri'āyet etmekdür altıncı rukū'a varduğu (6) zamān arkasıyla başını berāber eyilmekdür yedinci (7) secde etdiği zamān evvel dizlerin şonra (8) ellerin andan burunı ve elini kımakdur sekizinci (9) secdeden kalkarken evvel elini şonra (10) burnını andan ellerin şonra dizlerin kaldırmakdır (11) toközuncu iki elinin arasına

[51a]

(1) secde eylemekdür onuncu ellerinin ve ayaklarının (2) barmaqların secdede iken kıbleye karşı teveccüh (3) ettürmekdür on birinci yüzinde olan teri (4) ve tozu selāmdan evvel silmekdür on ikinci (5) kıyāmda ayakların birbirinden dört barmağ (6) kadar açmakdır on üçüncü taḥiyyātda iki (7) ellerin dizlerin üzerine kımakdur on (8) dördüncü sağına ve şoluna selām vërdükde (9) yüzün döndermekdür ve hāş olan müsteḥabların (10) evveli erler ellerin kulaklarının yumşığına (11) berāber eylemekdür ve hātunlar ellerin omuzlarına

[51b]

(1) berāber eylemekdür ikinci erler göbegi altına komağdur (2) kıyāmda hātunlar gögsüne komağdur üçünci (3) ellerin bilekleri içinden çıkarmakdur dördünci (4) imāmlar her vaktde imāma müctehidlerin rivāyet (5) étdükleri üzere okumakdur beşinci (6) yalnız kılan adam rukū'a ve sücūda koltukların (7) açup ve karnını ayaklarından çeküp (8) uylukların baldırından çeke erler böylece (9) édeler ammā hātunlar erlere muhālefet édeler (10) altıncı yalnız kılan adam rukū' ve sücūd tabhların (11) uçdan ziyāde demekdür ya'nī beş veya yedi

[52a]

(1) veya toğuz demekdür yedinci dört rek'at olan (2) farzların sonraki rek'atlarında fātiha-ı şerifi (3) okumakdur sekizinci sonra gelüp imāma uyan (4) kimse taḥiyyāt okuduktan sonra (5) imāmın selāmına muntazır olmakdur sonra (6) gelüp imāma uyan kimse taḥiyyātı bütün (7) dedükden sonra yedi yerde imāmın selāmına (8) muntazır olmayup kalkmak cā'izdir biri (9) şabāḥ namāzına geç imāmet olursa imām (10) bir rek'atı kılduktan sonra bir adam iktidā eyles (11) imām taḥiyyāt oturdukdā imāmıla taḥiyyātı

[52b]

(1) okuya imāmın selāmına muntazır olmaya hemān (2) kalkup gün toğmadan bir rek'at kıla (3) sonra selām vère bu mes'ele Bezzārī'de (4) meşūrdur ikinci bir adam şabāḥ namāzında (5) edigin geyüp namāzı kılop soluna selām (6) vèrdükde ābdesti bozulsā ertesi gün edigin (7) çıkarmakdan şabāḥ namāzının bir rek'atına (8) yètişe imām ile taḥiyyātı okuyup imāmın (9) selāmına muntazır olmaya kalka bir rek'atı (10) kıla meşḥin müddeti çıkmadın Bezzārī'de (11) meşūrdur üçünci bir ḥaṭīb bayram namāzı

[53a]

(1) āḥir vaktına te'hīr eylese bir rek'atı kılduktan (2) sonra bir adam gelüp iktidā eylese imām ile (3) bir rek'atı kıla taḥiyyātı okuya imāmın (4) selāmına muntazır olmaya kalka bir rek'atı kıla (5) selām vère vaktı çıkmadın Bezzārī'de yazar (6) dördünci bir ḥaṭīb cum'a namāzı āḥir vaktına (7) te'hīr eylese cum'anın bir rek'atın kıldukd[a]n (8) sonra bir adam iktidā eylese imāmıla bir (9) rek'atı kılop taḥiyyāt okuduktan sonra (10) imāmın selāmına muntazır olmayup hemān (11) kalka bir rek'atı dahı kıla selām vère cum'anın

[53b]

(1) vakti çıkmadan Bezzārī'de zikir olunmuştur beşinci (2) bir adamın bir yerinde çibān olsa dört (3) rek'at namāzı kalça çibāndan bir nesne (4) çıkmasa böyle olan adam bir rek'atı kılduğdan (5) sonra iktidā eylese imāmıla üç rek'atı (6) kılup āhir taḥiyyatı okuduğdan sonra (7) imāmın selāmına muntazır olmayup kalça (8) ol bir rek'atı daḥı kıla çibāndan bir nesne (9) çıkmadın Bezzārī'de yazar altıncı bir adamın (10) kaẓā-yı ḥācet-i taḳāẓī var iken imām ile (11) rek'atı kılduğdan sonra gelüp imāma iktidā

[54a]

(1) eylese imām ile bile āhir taḥiyyatı okuyup (2) imāmın selāmına muntazır olmayup kalça bākī (3) kalan namāzı kıla eger ābdesti bozulmak ihtimāli (4) var ise Bezzārī'de mezkūrdur yedinci küççük (5) mescidlerde mescide yerinden adam geçmek ihtimāli (6) olursa şonradan imāma iktidā eden kimse (7) imāmıla bile āhir taḥiyyatı okuduğdan sonra (8) imāmın selāmına muntazır olmayup kalça bākī (9) kalan namāzı kıla ya'nī cemā'at öñümden (10) geçüp secde yerin çiyemesünler dēyü bu zikir (11) olunan yēdi mes'ele Fetāwī-yi Bezzārī'de kitābü's-şalāvat'dan

[54b]

(1) nev'i fi'l-mesbūk dēdi kûre'de yazar (2) toḳuzuncı fātiḥadan evvel besmele demekdür (3) bu zikir olunan yigirmi üç müsteḥab Fıḫ-ı (4) Keydānī'de meşūrdur bāb bu bāb namāzın (5) mekrūhları beyānındadır namāzın mekrūhları (6) yüz seksendir yigirmi yēdisi yokaruda (7) zikir ētdüğümüz sūnnetlerin terkidir yüz elli (8) üç daḥı bu maḥallde zikir olunur evvelkisi (9) ya'nī tekbīrleri tekrār eylemekdür Fıḫ-ı Keydānī'de (10) cümlesi meşūrdur ikinci tesbiḥleri (11) ve āyetleri eliyle şaymakdur üçüncü elin

[55a]

(1) bögrine ḳomaḳdur dördüncü 'özürsüz tenāḥnuḥ ētmekdür (2) beşinci rukū'dan başın ḳaldurmakdur altıncı (3) sūmkürmekdür yedinci yanında olan adam sekizinci (4) okumağa mānī' olacak kadar ağzında altun veyā (5) akça tutmakdur toḳuzuncı dişlerin (6) arasında olan nesneyi yutmakdur ve eger (7) nokut kadar degil ise onuncı sūnnetlerden (8) birini terk ētmekdür on birinci kırā'atı (9) rukū'da tamām ētmekdür on ikinci havāda uçan (10) ḳuşı bir kerre urmakdur on üçüncü (11) secdeye ēnerken ellerin dizlerin{e}den evvel

[55b]

(1) ‘özürsüz yere kımakdır on dördüncü mescidden (2) kalkarken ‘özürsüz ellerinden evvel dizlerin (3) kaldırmakdır on beşinci tahıyyâtda ellerin (4) yanına diküp dizleri üzerine kıoyup (5) çömelüp oturmaqdır on altıncı (6) namâz içinde gözlerin yummakdır on (7) yedinci secde mümkün iken secde yerinden ufağ (8) taşları gidermekdür on sekizinci (9) selâmdan evvel yüzinden teri silmekdür (10) on toközuncı kaftânını ‘özürsüz düzlemekdür (11) yigirminci gerinmekdür yigirmi birinci esnemekdür

[56a]

(1) yigirmi ikinci barmağların çıtlatmakdır yigirmi (2) üçüncü bir ayak üzre ‘özürsüz dinlenmekdür (3) yigirmi dördüncü rukû’dan ğayrı yerlerde (4) barmağların açmakdır yigirmi beşinci okumağda (5) ‘acele etmekdür yigirmi altıncı rukû’da başıyla (6) arkasını berâber eylemegi terk eylemekdür yigirmi (7) yedinci üç veyâ dört adım ‘özürsüz yürümekdür (8) eğer her bir adımında bir mıkđâr tıurursa (9) yigirmi sekizinci sağına şolına meyl eylemekdır (10) yigirmi toközuncı bir veyâ iki kehle öldürmekdür (11) otuzuncı ölen kehle bir nesne

[56b]

(1) ile öldürmekdür otuz birinci tükürmekdür (2) otuz ikinci az ‘amel ile edegin çıkarmakdır (3) otuz üçüncü rayiha-ı tayyibe kıokmakdır (4) otuz dördüncü yeği ile yâ yelpâze ile bir (5) kerre yâ iki kerre yellenmekdür otuz beşinci (6) dâ’imâ bir namâz için bir süre ta’yîn eylemekdür (7) otuz altıncı farzlarda kıırâ’at evvelki (8) rek’atdan ikinci rek’atda üç âyet ziyâde (9) eylemekdür Fıkh-ı Keydânî’de yazar hâş olan (10) mekrûhlar meştûrdur otuz yedinci (11) bir rek’atda bir süre okuyup ikinci rek’atda

[57a]

(1) evvelde okuduğundan bir süre aşırı okumağdır (2) otuz sekizinci bir âyetden bir âyete nakıl (3) ve işkâl etmekdür eğer mâbeynlerinde bir süre dahı (4) olursa otuz toközuncı evvelki rek’atda (5) okuduğı süreniğ ikinci rek’atında üstünden (6) okumağdır iki rek’atda bile olursa kıırkıncı (7) zamm-ı süre evvelinde besmele okumağdır kıırğ (8) birinci ayağını secdede örtmek Fıkh-ı Keydânî’de (9) Şerh-i Kıuhustânî’de mezkûrdur kıırğ ikinci (10) arkasına ‘özürsüz bir şabî alup (11) götürmekdür bu kıırğ ikinci mekrûh cümlesi

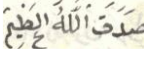
[57b]

(1) ‘āmdur hāş olan mekrūhlar on yēdidür (2) kırk üçünci imām olan kimse taşradan (3) gelen adamın ayağını āvāzını eşidükde (4) ol kimse gelsün yētişsün dēyü (5) tevaḳḳuf eylemekdür kırk dördünci imām rahmet (6) āyetlerin yāhūd ‘azāb āyetlerin okudukda (7) durmakdur kırk bēşinci erler ḳarnını (8) dizinin üzerine düşmekdür ulaşırmakdur (9) kırk altıncı şarığı üzerine secde[e] (10) étmekdür kırk yēdinci secdede ḳolların yēre (11) düşmekdür kırk sekizinci az ‘amel ile

[58a]

(1) gömlegi çıkarmakdur kırk toḳuzuncı şarığın (2) çıkarmakdur Fıḳh-ı Keydānī’de yazar ellinci bunları (3) az ‘amel ile gēymekdür elli birinci imām cemā’at (4) şakıl olacak ḳadar namāzı uzatmakdur elli (5) ikinci cemā’atın ‘acelesi için namāzı (6) taḥfif eylemekdür Fıḳh-ı Keydānī’de yazar elli (7) üçünci imām bir āyet-i tavīle yāhūd üç (8) āyet-i ḳaşīre okudukda ḥaşr olsa (9) uyanlar fetih eylesün tevaḳḳuf eylemekdür (10) elli dördünci gündüz nāfilelerin cehrile (11) okumakdur elli bēşinci ihfā ile ḳırā’at

[58b]

(1) olmayan namāzlarda secde āyetin okumakdur (2) süre āhırinde okursa zarar vērmez Fıḳh-ı (3) Keydānī’de meşṭürdür elli altıncı ferāyizde (4) ‘özürsüz āyet-i kerīme şafāsından yāhūd (5) ḥüzninden tekrār okumakdur ammā sünnetlerde (6) ve nāfilelerde degil elli yēdinci ferāyizde (7) bir süre tekrār okumakdur elli (8) sekizinci imām rahmet āyetlerin yāhūd (9) ‘azāb āyetin okudukda imāma uyanlar (10) demekdür elli toḳuzuncı (11) ferāyiz ḳılarken ‘özürsüz bir nesneye

[59a]

(1) ṭayanmakdur hāş olan bunlardur altmışıncı (2) secdeye varırken etek{r}in yoḳaruya yāhūd (3) yanlarına eşvābını ḳelmekdür Ḥaddādī’de yazar (4) altmış birinci boynunu namāz içinde egmekdür (5) altmış ikinci üzerine bir nesne ile uyanmakdur (6) altmış üçüncü ‘özürsüz bağdaş ḳurmakdur (7) altmış dördüncü ‘özürsüz bir yerini iki kerre (8) ḳaşımaḳdır altmış bēşinci ev ḳolluḡunda gēyüp (9) anuḡla anḡa yēre varamaduḡı ḳaftānla ḳılmaḳdur (10) Fıḳh-ı Keydānī’de Şerḥ-i Ḳuhustānī’de meşṭürdür

[59b]

(1) altmış altıncı adam yüzüne kılmakdur İbrāhīm Halebī'de (2) yazar altmış yedinci oda karşı kılmak ammā (3) mūma ve kandile karşı kılmak mekrūh degildir (4) İbrāhīm Halebī'de yazar altmış sekizinci öñünde (5) hayvān şüreti olmakdur altmış toközuncı (6) eşvābında hayvān şüreti olmakdur (7) yetmişinci kolların koltuklarından çıkarmakdur (8) bileklerin şalındırmak yetmiş birinci (9) başın secdeye kodukdan sonra ayağının (10) birisini yerinden kaldırmakdur yetmiş ikinci (11) inciklerin diküp kelb gibi oturmağdur

[60a]

(1) İbrāhīm Halebī'de yazar yetmiş üçüncü başını (2) kabağ kılmakdur eger tezellül için degil (3) ise İbrāhīm Halebī'de yazar yetmiş dördüncü (4) el ve ayak barmağların kıbleden egmekdür İbrāhīm Halebī'de (5) yazar yetmiş beşinci öñde açık yer (6) var iken yalnız durup imāma uymakdur (7) yetmiş altıncı kabre karşı kılmakdur yetmiş (8) yedinci perdesüz necāsete karşı kılmakdur (9) Bezzārī'de Hülāşatü'l-Fetāvī'de yazar yetmiş (10) sekizinci bir hātun ile berāber durup (11) başka başka namāz kılmakdur Fetāvī'de yazar

[60b]

(1) yetmiş toközuncı kazā-yı hācet tekāzası (2) var iken kılmakdur sekseninci sedki tekāzası (3) var iken kılmakdur Fıkh-ı Keydānī'de (4) Şerh-i Kuhustānī'de yazar seksen birinci (5) imāmdan evvel rukū'a varmakdur İbrāhīm (6) Halebī'de yazar seksen ikinci imāmdan evvel (7) rukū'dan kalkmakdur seksen üçüncü imāmdan (8) evvel secdeye varmakdur seksen dördüncü (9) imāmdan evvel secdeden kalkmakdur seksen (10) beşinci secdeden kalkırken elinin ve yüzünün (11) toprağını silmekdür İbrāhīm Halebī'de

[61a]

(1) yazar seksen altıncı imāmın ardında Kur'ān-ı (2) 'azīmü's-şān okumakdur Fıkh-ı Keydānī'de yazar (3) seksen yedinci secdeden kalkırken elinin (4) tozunı ve toprağını silmekdür seksen (5) sekizinci ayak üzere 'özürsüz aşāya (6) tayanmakdur Fıkh-ı Keydānī'de Şerh-i Kuhustānī'de (7) yazar seksen toközuncı 'özürsüz ayak (8) üzere dīvāra tayanmakdur toksanıncı rukū'a (9) vardukda ellerin yoğaru kaldırmakdur (10) İbrāhīm Halebī'de yazar toğ[s]an birinci 'özürsüz (11) rukū'dan kalkdukda ellerin yoğaru

[61b]

(1) kaldırmak⁷dur⁷ toksan ikinci açup (2) kılmak⁷dur İbrāhīm Halebī'de yazar toksan üçüncü (3) kolları sağlı kılmak⁷dur İbrāhīm Halebī'de yazar (4) toksan dördüncü tekbīr-i intikālâtı rukū'a (5) demek⁷dür Fıkh-ı Keydānī'de Şerh-i Kuhustānī'de (6) yazar toksan beşinci öñünden adam geçmek (7) ihtimālî olan yerde sūtre terk etmek⁷dür (8) İbrāhīm Halebī'de mezkūrdur toksan altıncı (9) imām 'özürsüz mihrābın ğayrıda kılmak⁷dur (10) İbrāhīm Halebī'de yazar toksan yedinci (11) imām yalnız mihrābda tırmak⁷dur imām

[62a]

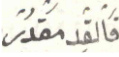
(1) ayakları mescidde ve secdesi mihrābda olsa (2) mekrūh degildir İbrāhīm Halebī'de mezkūrdur (3) toksan sekizinci imām alçağda durup (4) cümle cemā'at yüksekde olmak Fıkh-ı Keydānī (5) Şerh-i Kuhustānī'de yazar toksan toktuzuncı (6) imām yalnız yüksekde tırup cümle cemā'at (7) alçağda olmak ammā ba'zı imāmıla olsa (8) mekrūh olmaz İbrāhīm Halebī'de yazar yüzüncü (9) ridā şalındırmağ Baħrū'r-rā'ik'da yazar yüz (10) birinci secdeden başın kaldırırken deyecek (11) tekbīri celeseye oturduğda demek⁷dür

[62b]

(1) Fıkh-ı Keydānī Şerh-i Kuhustānī'de yazar yüz ikinci (2) cehrile besmele demek⁷dür İbrāhīm Halebī'de yazar (3) yüz üçüncü cehrile âmīn demek⁷dür İbrāhīm (4) Halebī'de yazar yüz dördüncü sağına ve (5) şoluna iltifāt edüp bakmak⁷dur Fıkh-ı (6) Keydānī'de yazar yüz beşinci başını kaldırup (7) göklere bakmak⁷dur İbrāhīm Halebī'de yazar yüz (8) altıncı kıyāma kalkarken yāħūd otururken (9) ellerine ğayrı yere tayanup kalkmak (10) veyā tayanup oturmağdur yüz yedinci (11) rukū'da ve sūcūdda barmağların

[63a]

(1) kaldırmak⁷dur Fıkh-ı Keydānī Şerh-i Kuhustānī'de (2) yazar yüz sekizinci 'özürsüz namāzda toptukları (3) üzerine oturmağdur Baħrū'r-rā'ik'da yazar (4) yüz toktuzuncı meşrū' ve mesnū' olmayan (5) yerlerde ellerin kaldırmak⁷dur Fıkh-ı Keydānī'de (6) yazar yüz onuncı kaftānın yāħūd bedeninin bir elile (7) iki kerre düzeltmek⁷dür Fıkh-ı Keydānī'de yazar eger (8) üç kerre düzeltse namāz fāsıd olur yüz (9) on birinci rukū'a varduğda toptukların (10) biri birine kavuşdurmak⁷dur İbrāhīm (11) Halebī'de yazar yüz on ikinci bir yanına

⁷ Yz. <kalkdımak⁷dur>

[63b]

(1) selām vèrüp bir yanına vèrmemekdür Fıkh-ı Keydānī’de (2) mestürdur yüz on üçüncü secdede (3) iki ellerin kulaqlarından ayru kırmakdır (4) Hazāne-i fıkh’da yazar yüz on dördüncü (5) tekbirlerde ve şenālarda ve şebihlerde ve (6) tahıyyātda sünnetden ziyāde ilhāk edüp (7) okumakdır Fıkh-ı Keydānī Şerh-i Kuhustānī’de (8) yazar yüz on beşinci kıyāmdan secdeye (9) énerken dèyecek tekbirleri başın secdeye (10) kòdukdan sonra dèmekdür Fıkh-ı Keydānī’de (11) yazar yüz on altıncı ‘özürsüz ellerin

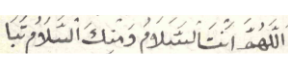
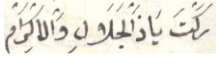
[64a]

(1) üzerine secde eylemekdür yüz on yèdinci (2) kavuksuz başının üzerine şarık şarup (3) depesi açık kılmakdır Fıkh-ı Keydānī’de yazar (4) yüz on sekizinci imām emit éderken (5) evvelki şafda cemā‘at arasında durmakdır (6) yüz on tokuzuncu yaramaz eşvābıla ve haram (7) eşvābıla namāz kılmak Fıkh-ı Keydānī Şerh-i Kuhustānī’de (8) mezkürdur yüz yigirminci şariksız (9) yā kavuksuz yā kelle püşiyile namāz kılmak (10) Fıkh-ı Keydānī Şerh-i Kuhustānī’de yazar yüz (11) yigirmi birinci kıyāmın gayrıda namāz kılmak

[64b]

(1) Fıkh-ı Keydānī Şerh-i Kuhustānī’de yazar yüz yigirmi (2) ikinci saçını başının etrafına şarup (3) kılmak Fıkh-ı Keydānī Şerh-i Kuhustānī’de yazar (4) yüz yigirmi üçüncü egilmiş yerde namāz kılmak (5) Fıkh-ı Keydānī Şerh-i Kuhustānī’de yazar yüz (6) yigirmi dördüncü gümüş yüzügile namāz (7) kılmakdır yüz yigirmi beşinci altın yüzük (8) ile namāz kılmakdır Fıkh-ı Keydānī Şerh-i Kuhustānī’de (9) yazar yüz yigirmi altıncı bir kerre ayağın (10) yere yā elin yere urmakdır yüz yigirmi yèdinci (11) bir dirhemden az necāsetle namāz kılmak

[65a]

(1) yüz yigirmi sekizinci bir sürenin yā evvelinde (2) yāhūd āhirinden bir āyet iki āyet okuyup bırakmak (3) Baḥrū’r-rā’ik’da yazar yüz yigirmi tokuzuncu (4) ağzını bek yummakdır Cāmi‘ü’l-Fetāvi’de yazar (5) yüz otuzuncu koyun sığır boğazlandığı (6) yerde namāz kılmakdır Baḥrū’r-rā’ik’da mestürdur (7) yüz otuz birinci şol farz ki andan (8) sonra sünnet ola farzı kıldukdan sonra (9) (10) dedikden sonra (11) yerinden eglenmek Baḥrū’r-rā’ik’da mezkürdur

[65b]

(1) yüz otuz ikinci iki eliniñ barmaklarını (2) biri birine kitlemek Tātārḥānīye’de yazar (3) yüz otuz üçüncü namāzda iken selām vèreniñ (4) selāmını elile almak Fetāvī’de yazar (5) yüz otuz dördüncü namāzda gölgede tûrurken (6) güneşe gitmek Fetāvī Tātārḥānīye’de (7) mezkûrdur yüz otuz beşinci elile yā yinle (8) ihtiyâçsız sinek kovmak Fetāvī (9) Tātārḥānīye’de yazar yüz otuz altıncı imāma (10) uyan yalnız olduğı zamān imāmın (11) şolına yā ardında durmaqdır yüz otuz

[66a]

(1) yêdinci cāmī’de kendi içün (2) bir yêr ta’yîn eylemek yüz otuz sekizinci (3) aḥûrda namāz kılmak yüz otuz toközuncü (4) degirmende namāz kılmak yüz kırkıncı ulu yolda (5) namāz kılmak yüz kırk birinci bir kimseniñ (6) evine varduğda izinsiz imām olmak (7) meger ki pâdişāh ola yüz kırk ikinci (8) ‘özürsüz evinde ehl-i cemā’at olup (9) namāz kılmak yüz kırk üçüncü imāma yêtişmek (10) içün segirtmek yüz kırk dördüncü (11) ellerin kulağlarından yoğaru qaldurmak

[66b]

(1) Fetāvī-yi Tātārḥānīye’de meştûrdur (2) yüz kırk beşinci ellerin omuzlarına dek (3) qaldırmaqdır Fetāvī-yi Tātārḥānīye’de yazar (4) yüz kırk altıncı imām cāmī’de degil iken (5) ikāmet olunduğda ayak üzere qalkmaqdır (6) Fetāvī-yi Tātārḥānīye’de yazar yüz kırk yêdinci (7) bakır yüzüğüle namāz kılmak Fıkh-ı Keydānī’de yazar (8) yüz kırk sekizinci tuç yüzüğüle namāz (9) kılmakdur Fıkh-ı Keydānī Şerḥ-i Kuhustānī’de (10) mezkûrdur yüz kırk toközuncü (11) sümüğü ve terini sildüğü maḥreme ile

[67a]

(1) kılmakdur Bezzāzī’de yazar yüz ellinci namāz kılmakğa başladuğı (2) zamān ferācesiniñ düğmesini iliklemekdür (3) İbrāhīm Halebī’de yazar yüz elli birinci qaftānın (4) egnine alup ellerini eşvābınıñ (5) içine şokmaqdır Baḥrû’r-rā’iğ’da meştûrdur (6) yüz elli ikinci ayağıniñ pābūcunuñ (7) çamurunı cāmī’niñ dīvārına yā direğine (8) silmekdür Baḥrû’r-rā’iğ’da meştûrdur yüz (9) elli üçüncü namāzda olan adama selām (10) vèrmek Ḥaddādī’de yazar tamām oldu (11) mekrûhlar bâb bu bâb namāzıñ mübāḥāt

[67b]

(1) beyânında namâzın mübâhâtı on birdir (2) cümlesi Fıkh-ı Keydânî'de yazar sekizi (3) 'âmdır üç hâşdır 'âm olanın (4) evvelkisi göz ucıyla yüzün çevirmeden (5) bakmaktadır ikinci mescide mümkün değil ise de (6) 'aşâ ve ğayrı gibi bir kerre yâ iki kerre secde (7) yerin düzlemekdür üçüncü yılan gelse (8) katl eylemekdür eğer ba'zı 'ilâca muhtâc (9) ise de 'aşâ ve ğayrı gibidür dördüncü (10) sünnet kırâ'ata mâni' olmayacak kadar (11) ağzından altun ve akça dutmaktadır beşinci

[68a]

(1) i'timâda mâni' olmak şartıyla elinde şey'i dutmak (2) altıncı kelânullâhda yazıldığı tertîbce okumaktadır (3) yedinci kaftânını bedenine diküp elem vermesün (4) dèyü az 'amel ile düzeltmekdür sekizinci bir (5) sürenin âhirini bir rek'atda ve bir sürenin (6) âhirini bir rek'atda ve bir sürenin âhirini bir (7) rek'atda okumaktadır nâfilede hâş olan (8) evvelkisi nâfilelerde 'özürsüz bir nesneye (9) tayanmaktadır üçüncü imâm kaç rek'at kıldığı (10) şekk eylese iktidâ edenler gözi (11) ucıyla nazar eyleyüp kıyâma kalkarsa

[68b]

(1) kalkmak ve tahîyyâta oturlarsa oturmadır (2) bâb bu bâb namâzın müfsidleri altmışdır (3) evvelkisi dünyâ kelâmın söylemekdür (4) olsun Fıkh-ı Keydânî'de yazar ikinci kendü (5) eşidecek kadar gülmekdür Fıkh-ı Keydânî'de yazar (6) üçüncü 'amel-i keşîr işlemekdür Fıkh-ı Keydânî'de (7) yazar dördüncü 'özürsüz farzlardan birin (8) terk eylemekdür Fıkh-ı Keydânî'de yazar altıncı (9) bedeninde olan ağrıdan veyâ müşîbetden (10) ötüri âh edüp ağlamakdır ammâ cennet (11) veyâ cehennem emekden ötüri ise zarar vermez

[69a]

(1) yedinci zarûretsiz boğazın ayıtlamakdır eğer (2) harf-i zâhir olursa Mültekâ'da yazar ve Baḥrû'r-râ'ik'da (3) yazar sekizinci şakız çiyinemekdür (4) Hülâşatü'l-Fetâvî'de ve Baḥrû'r-râ'ik'da yazar (5) onuncu namâz kılariken selâm kaşdıyla bir (6) ğayrı adam ile müşâfaḥa eylemekdür Hülâşatü'l-Fetâvî'de (7) yazar on birinci sırrıla okuduğunu (8) kendü eşidmemekdür Hülâşatü'l-Fetâvî'de (9) mestûrdur on ikinci tekbîr-i iftitâḥ êtdüğü (10) zamân lafzı kulağı eşidmemekdür İbrâhîm (11) Halebî'de yazar on üçüncü namâz kılariken kimseye

[69b]

(1) bir adam su'âl etse namāz kılan ^{لَا حَوْلَ} (2) ^{وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ} demektir (3) eger murād ol adama haber ise eger namāzda (4) olduğın i'lām ise zarar etmez İbrāhīm (5) Halebī'de mezkūrdur on dördüncü bir kimse (6) namāz kılarken namāzda idigün bilmese unutup (7) selām almağdır yāhūd namāzda olduğın (8) bilürken haṭāen selām almağdır ve murādı (9) selām almak olmayup Allāhu te'ālāyı anmağdır Fetāvī'de (10) yazar on beşinci bir kimse namāz kılarken (11) ağzına şeker alup şormadan karnına gitmekdir

[70a]

(1) dadını tıyarsa Fetāvī-yi Bezzāzī'de yazar on (2) altıncı bir kimse namāz kılarken başını kaldursa (3) boğazına tolu yakar yāhūd yağmur gitse (4) şavmı ve şalavâtı fāsıd olur hāricden (5) ağzına bir şey' gitdüginden ötüri Fetāvī-yi (6) Bezzāzī'de mezkūrdur on yedinci atınıñ yularını (7) almağdır Baḥrū'r-rā'ik'da yazar on sekizinci üç (8) kehle öldirmekdir Bezzāzī'de on toközuncü (9) şakalından veyā saçından üç kıl koparmağdır (10) Fetāvī-yi Bezzāzī'de meşūrdur yigirminci (11) öf demektir Kuhustānī'de ve Mültekā'da

[70b]

(1) meşūrdur yigirmi birinci ayağıyla bir yerden (2) tavar demektir Fetāvī-yi Bezzāzī'de yazar yigirmi (3) ikinci bir ayağıyla üç kerre tavar depmekdir (4) Fetāvī-yi Bezzāzī'de yazar yigirmi üçüncü imāmdan (5) ilerü tırmağdır Fetāvī-yi Bezzāzī'de mezkūrdur (6) yigirmi dördüncü zarūretsiz bir yerden iki (7) şaf kadar yürümekdir Fetāvī-yi Bezzāzī'de yazar (8) yigirmi beşinci saçın ve şakalın tırak (9) ile taramağdır Hülāşatü'l-Fetāvī'de ve Baḥrū'r-rā'ik'da (10) meşūrdur yigirmi altıncı (11) bir 'avrat ki insān anuñla mu'āmele etmege meyl

[71a]

(1) eder öyle olan hātūn bir eriñ yanında namāza (2) tursa ve er ile 'avratıñ arasında bir şey' (3) olmasa eger ikisi bir imāma uymuş ise (4) ve imām 'avrata imām olmağa niyyet etdiyse (5) eriñ ve 'avratıñ namāzı fāsıd olur (6) eger 'avrata imām olmağa niyyet etmediyse (7) 'avratıñ namāzı fāsıd olur eriñ (8) namāzı cā'izdir Şadrü's Şerī'a'da yazar fī (9) faşl-ı yecheü'l-imām dedigi yerde mezkūrdur (10) yigirmi yedinci 'özürsüz göğsin kıbleden (11) döndürmekdir Fetāvī-yi Bezzāzī'de yazar

[71b]

(1) yigirmi sekizinci imâmın gayrıya fetih etmekdir Mültekâ (2) ve Baḥrû'r-râ'ik'da yazar yigirmi tokuzuncu karşusunda (3) açık muşhaf olsa yâ dīvârda yazı (4) olsa yâ gayrı yerde olsa ḥâfız olmayan (5) adam okumaktır ammâ eğer ḥâfız ise fâsid (6) olmaz İbrâhîm Ḥalebî'de yazar otuzuncu imâm (7) namâzda iken gérüde boş şafda bir 'avrat (8) gelüp imâma uysa sonra cemâ'at (9) çok gelüp 'avratın turduğu şaf (10) tolsa ve ardındağı şaf tolsa (11) sağından bir adamın solından bir adamın

[72a]

(1) ardında bir adamın namâzı fâsid olur gayrılarının (2) namâzı câ'izdir Ḥülâşatü'l-Fetâvî'de (3) mezkûrdur otuz birinci hâtûn ma'sûmın (4) eline alup emzirmek Baḥrû'r-râ'ik'da yazar (5) otuz ikinci ta'âm yemektir Mültekâ'da yazar (6) otuz üçüncü şu içmekdür Mültekâ'da yazar (7) otuz dördüncü iki eliyle ferâcesin (8) ve kaftânın bir uğurdan kavuşdır Ḥülâşatü'l-Fetâvî'de (9) ve İbrâhîm yazar otuz beşinci (10) atını üç kerre urmakdır İbrâhîm Ḥalebî'de (11) ve Ḥülâşa'da yazar otuz altıncı namâz içinde

[72b]

(1) iki bir muşibet eşitse **إِنَّا لِلّٰهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ** (2) **رَاجِعُونَ** demektir İbrâhîm Ḥalebî'de yazar otuz (3) yedinci sürür verecek bir şey' namâz içinde (4) eşitse **الْحَمْدُ لِلّٰهِ** demektir Mültekâ'da yazar otuz (5) sekizinci bir mü'min aksırsa namâz kılan (6) **بِعَدْلِهِ** demektir İbrâhîm Ḥalebî'de ve Mültekâ'da (7) mezkûrdur otuz tokuzuncu namâz kılariken (8) ağsırsa yanında bir kimse **بِعَدْلِهِ** dese (9) namâz kılan dağı **بِعَدْلِهِ** demektir İbrâhîm (10) Ḥalebî'de yazar kırkıncı bir kimse namâz kılan (11) 'avratının iki uyluğunun arasına cimâ'

[73a]

(1) eylese namâzı fâsid olur eğer inzâl olmazsa da (2) Fetâvî-yi Bezzâzî'de meştûrdur kırk (3) birinci namâz içinde Allâhu te'âlâdan altın ve (4) yâ akça istemekdir Mültekâ'da mezkûrdur kırk (5) ikinci bir kimse namâz kılan adama bir haber su'âl (6) eylese ol namâz kılan adam **سُبْحَانَ اللّٰهِ** dese (7) eğer murâdı su'âl eden adama haber ise (8) namâzı fâsid olur ve eğer namâzda idüğün (9) i'lâm ise fâsid olmaz İbrâhîm Ḥalebî'de (10) yazar kırk üçüncü dişi arasındaki şey'i (11) yudsa eğer noḥûddan ziyâde olursa namâzı

[73b]

(1) fâsid olur Hülâşatü'l-Fetâvî'de yazar kırk (2) dördüncü başın secdeye koyup ayakların (3) komamakdır Münyeti'l-muşallî'de yazar kırk beşinci (4) ma'nâ bozılacak le'in-i Kur'ânı yanlış okumakdır (5) ya'nî erāyete sūresin okurken (6) dēse namāzı fâsid olur (7) Münyeti'l-muşallî'de yazar mezkûrdur kırk altıncı (8) bir oğlancuk üç kerre bir hātunun (9) memesinden emse hātunun namāzı (10) fâsid olur Baḥrū'r-rā'ik'da yazar kırk yedinci (11) bir kimse secdede ayağının barmağın

[74a]

(1) dikmek farzdır dikmeyüp üstüne (2) otursa namāzı fâsid olur İbrāhīm (3) Halebî'de yazar kırk sekizinci bir adamı eliyle (4) yā kāmçıyla urmağdır Baḥrū'r-rā'ik'da yazar (5) kırk toközuncu etiñ o yanın urmağdır (6) Fetâvî-yi Bezzāzî'de meştûrdur ellinci (7) üç söz kadar yazı yazsa namāzı fâsid (8) olur Baḥrū'r-rā'ik'da yazar elli birinci kapalı olan (9) kapuyı açmak Baḥrū'r-rā'ik'da meştûrdur (10) elli ikinci kaftânın geymek Baḥrū'r-rā'ik'da yazar (11) elli üçüncü tönini bağlatmakdır Baḥrū'r-rā'ik'da

[74b]

(1) elli dördüncü bir adam namāzda iken eli kendüyi (2) çeküp secdesi yerinden ayırmak Baḥrū'r-rā'ik'da (3) yazar elli beşinci bir adam bir adamı (4) kaldırıp at üzerine komak Baḥrū'r-rā'ik'da (5) meştûrdur elli altıncı namāz içinde ölmek (6) Baḥrū'r-rā'ik'da yazar elli yedinci kıbleden (7) mürted olmak Baḥrū'r-rā'ik'da mezkûrdur elli (8) toközuncu hātün hayz görmek (9) Baḥrū'r-rā'ik'da yazar altmışıncı okumağa kâdir (10) olan imāmın ābdesti bozulduğda onamağa (11) kâdir olmayanı yerine halife eylemek

[75a]

(1) Baḥrū'r-rā'ik'da meştûrdur bâbu'l-cum'a bâb-ı (2) cum'a edebi beyânındadır cum'anın edebi (3) on yèdidir İmām-ı Ğazālî'nin İhyā-yı 'ulūmu'd-dīn'inde (4) mezkûrdur evvelkisi pençşenbe (5) günü cum'aya hâzır olmakdır ikinci gusl (6) etmekdir üçüncü helâlden yenice yā yunmuşca (7) eşvâb geymekdir dördüncü cāmi'a (8) erkence varmakdır beşinci halkı çeynememekdir (9) altıncı halkın öğünden geçmemekdir yedinci (10) şaff-ı evvele varmakdır sekizinci haṭib (11) minbere çıkduğdan sonra namāzı kılmayup

[75b]

(1) ve söz söylememekdir toközuncu cum‘adan (2) ğayrıda zikir olanları cum‘a namāzında (3) icrā etmekdir onuncu mescide mülāzemet (4) etmekdir on birinci meclis ‘ilme hāzır olmakdır (5) on ikinci mübārek sā‘atlerde (6) hūsn-i murākabe etmekdür on üçüncü (7) şalavāt-ı şerīfi çok getürmekdir on (8) dördüncü Qur‘ān okumakdır on beşinci (9) şadaķa vürmekdir on altıncı namāz kılmakdır (10) on yedinci cum‘a namāzına ğünü āhıret (11) içün etmekdir bāb bu bāb cum‘a namāzına

[76a]

(1) mütē‘allık mes‘eleler beyānındadır mes‘ele cum‘a (2) namāzı farz olmasının altı şartı vardır (3) evvelkisi şehirde muķīm olmak ikinci (4) er olmakdır üçüncü sağ olmakdır dördüncü (5) hür olmakdır beşinci gözi sağ olmakdır (6) altıncı ayakları salim olmakdır Mültekā‘da (7) yazar mes‘ele cum‘a namāzının şartı altıdur (8) evvelki şehirli olmakdır yāhūd şehre tābi‘ (9) olmakdır mezālif ve ğayrısı gibi ikinci (10) pādīşāh-ı hāṭib olmakdır yāhūd (11) pādīşāhın nā‘ibi olmakdır üçüncü

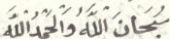
[76b]

(1) öyle vakti olmakdır dördüncü evvel (2) vaktde hutbe okumakdır beşinci cemā‘atden (3) altıncı izin ‘āmdır ya‘nī herkes cum‘a (4) namāzı kılınan yere vara kimse māni‘ olmaya (5) meşelā pādīşāh sarāyı gibi anda cum‘a (6) namāzı kılmak cā‘iz degildir zīrā herkes (7) olmaz Mültekā‘da yazar mes‘ele pādīşāhdan (8) gizlenen kimse cum‘aya çıkmasa cā‘izdir (9) Hūlāşatü’l-Fetāvī’de mezkūrdur mes‘ele (10) hutbenin şartını beyān eder hāṭib olan (11) kimseler hutbenin şartın bilmek lāzımdır

[77a]

(1) Baḥrū’r-rā’ik‘da Eşbāhü’n-nezāyir‘de mezkūrdur (2) mes‘ele cum‘a ğünü ezān okunurken alım (3) ve şatım etmek kerāhat-ı tahrīme ile mekrūhdur (4) Ğurer‘de mezkūrdur mes‘ele serhātlerde (5) kal‘a kapuları kapandığı yerde cum‘a namāzın (6) kılmak cā‘izdir ‘Uyūn-ı mezāhī’de yazar mes‘ele (7) cum‘a ğünlerinde ve bayram ğünlerinde namāz kılduķdan (8) sonra cāmi‘de muşāfaḥa etmek (9) bid‘atdır Tebyīnū’l-meḥārim‘de mezkūrdur (10) mes‘ele cum‘a namāzının evvel vakt (11) öyle ezānı okunduğı zamāndır āḥir

[77b]

(1) vaktı ikindi ezānı okununcaya dekdir (2) Hülāṣatü'l-Fetāvī'de yazar mes'ele bir (3) ḥaṭīb cum'a güninde ḥuṭbe okumak bilmese (4) dēye ḥuṭbesi (5) ṣaḥīḥ olur Hülāṣatü'l-Fetāvī'de yazar (6) mes'ele bir oğlan çok izin-i ḥākim ile (7) ḥuṭbe okusa bir bālīg kimse cum'a namāzı (8) kılsa cum'aları cā'iz olur Fetāvī-yi (9) Bezzārī'de yazar mes'ele cum'a günü ḥaṭīb (10) cāmi'ye geç gelse yerine bir ğayrı adam (11) ḥuṭbe okusa bu mes'elede iki ḳavil

[78a]

(1) vardır bir ḳavilde yerinde degildir dēyeniḡ (2) ḳavli ercaḥdır Hülāṣatü'l-Fetāvī'de (3) tafṣīl üzere mezkūrdur mes'ele (4) bir kimse cum'a namāzı farz degildür dēse (5) kāfir olur dēmişler Hübām'da ve (6) Baḥrū'r-rā'ik'da bāb-ı cum'ada mezkūrdur cum'a (7) güninde ḥaṭīb minberde iken ḳazā ve (8) taḥiyyetü'l-mescidi kılmak ve ḳur'ān okumak (9) kerāhat-ı taḥrīme ile mekrūhdur İbrāhīm (10) Ḥalebī'de mes'ele cum'a güninde ḥaṭīb (11) minberde iken cemā'at ḥuṭbe diḡlese

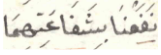
[78b]

(1) bu ḥaṭīb minberden endükden sonra cum'a (2) namāzını kılarlar sonra sünnetini kılarlar eger (3) ḥaṭīb minberde iken gelse hemān otura (4) ḥuṭbeyi diḡleze minberden endükden (5) sonra cum'a namāzı kılarlar sonra sünneti (6) kılarlar eger ḥaṭīb minberde iken gelse (7) hemān oturmuyup ḥuṭbe okunurken (8) namāz kılp yāḥūd ṣalavāt-ı ṣerīf (9) getirüp tesbiḡ ederlerse ol kişilerin (10) cum'ası laḡv olur ya'nī ṣevābı olmaz (11) İbrāhīm Ḥalebī'de mezkūrdur mes'ele cum'a

[79a]

(1) namāzı farz ḳazāsı degildir Eṣbāḥ-ı (2) Naḳāyir'de mezkūrdur mes'ele zuhre āḡiriḡ (3) ikisine zamm-ı sūre olur ikisinde olmaz (4) İbrāhīm Ḥalebī'de yazar mes'ele cum'a günü (5) Ḳur'ān-ı 'aẓīmü's-ṣān okunurken cāmi'ye (6) gitse taḥiyyāt-ı mescidi kılmaya hemān (7) Ḳur'ān diḡlese zīrā Ḳur'ān diḡlemek farzdır (8) İbrāhīm Ḥalebī'de yazar mes'ele cum'a günü (9) maḡfilde Ḳur'ān-ı 'aẓīmü's-ṣān okunurken (10) secde āyeti okunsa eşidenlerin üzerine (11) secde vācib olur cāmi'in içinde

[79b]

(1) secde âyetin eşidmeyenlere vâcib degil (2) demişler Fıkh-ı Keydānī'de Şerh-i Kuhustānī'de (3) yazar mes'ele cum'a güninde peygamberimiz 'aleyhi's (4) selāma zamānında ve Ebū Bekiri's-şiddik (5) ve hazreti 'Ömer rāḍiya'llāhu te'āla 'anhümā ve (6) hazretlerinin (7) zamānında yok idi hazreti 'Osmān bin (8) 'Affān rāḍiya'llāhu 'anhū zamānında cum'a (9) günü minārelerde ezān okunmak zāhir (10) oldı Kuhustānī-yi muhtaşar Viḳāye (11) şerhinde yazar mes'ele bu bāb bayram

[80a]

(1) namāzına mütē'allik mes'eleler beyānındadır mes'ele toḳuz (2) tekbīr ile iki rek'at bayram namāzı vâcibdir (3) Mecālis-i Rūmiyye'de mestūrdur mes'ele (4) ramazān-ı şerīf bayramında yolda namāza giderken (5) tekbīri ihfā ile éde ḳurbān bayramında (6) yolda giderken tekbīri cehrile éde ve (7) daḥı geldügi yoldan gelmeye aḥir yoldan (8) gele Mecālis-i Rūmiyye'de mezkūrdur mes'ele (9) bayram namāzının ol vaḳıt gün iki (10) mızrāk boyu olduğdan şoḡradır āḥir (11) vaḳtı gün üzerine geldigi zamāndır

[80b]

(1) Hülāṣatü'l-Fetāwī'de mezkūrdur mes'ele bir (2) kimse bayram namāzında imāmı evvelki rek'atte rukū'da (3) bulsa ayak üzerinde tekbīr-i iftitāḥ édüp (4) rukū'a vara kılan dört tekbīrleri tesbīhleri (5) yerine dēye Hülāṣatü'l-Fetāwī'de mestūrdur (6) mes'ele bayram bayram namāzında bir rek'atı kılmış (7) olsa bir kimse şoḡradan gelüp tekbīr-i (8) iftitāḥ édüp imāma iḳtidā eylese ol (9) bir rek'atı imām ile bile kıla ḳırā'atı bitürdükden (10) şoḡra üç tekbīri imām ile bile éde (11) andan şoḡra imāmıla bile rukū'a vara taḥiyyāt

[81a]

(1) okuya imām selām vèrdikden şoḡra ḳalka (2) fātiḥa okuya ve bir sūre zamm-ı sūre eyleye şoḡra (3) üç tekbīri ayak üzere éde her tekbīrde ellerin (4) yanına şalıvère dördünci tekbīr ile rukū'a (5) vara taḥiyyātı okuya selām vère Hülāṣatü'l-Fetāwī'de (6) mes'ele bir kimse bayram namāzında imāmı (7) taḥiyyātta oturduḡdan şoḡra selām vèrmezden (8) evvel gelüp yētişse yā secde-i sehvinde yētişse (9) imām selām vèrmezden ayak üzerinde tekbīr-i (10) iftitāḥ édüp imāma uyulsa imām selām (11) vèrdikden şoḡrası sübhāneke okuya şoḡra

[81b]

(1) üç tekbîr éde her tekbîrde ellerin şalıvère sonra (2) ta'avvuz ile besmele éde andan sonra fâtiha (3) okuya sonra bir sûre-i zamm eyleye bir tekbîr dahı (4) éde rukû'a vara sonra secdeye vara andan (5) sonra kıyâma kalkup fâtiha okuya ve (6) zamm-ı sûre éde bu da üç kerr[e] tekbîri ayak (7) üzere éde her tekbîrde ellerin yanına şalıvère (8) ve bir tekbîr dahı éde rukû'a vara ba'dehû secdeye (9) vara otura tahıyyâtı okuyup selâm vère (10) namâzı bu tarîkıla edâ etmiş olur Hülâşatü'l-Fetâvî'de (11) mezkûrdur mes'ele bir imâm bayram

[82a]

(1) namâzın kılarken yâ gelüp tekbîr-i zevâ'id étse (2) cemâ'at dahı étmeyeler unudup terk étdükden (3) ötürü secde-i sehiv éde Hülâşatü'l-Fetâvî'de (4) yazar mes'ele bayram namâzında imâm tekbîrleri (5) yenilese on yâ dahı ziyâde eylese (6) imâmın tekbîrin cemâ'at eşidirse şahâbe-i (7) kirâmdan on altı yedek tekbîr étmek (8) vâkı' oldı aqvâl-ı şahâbe tecâvüz éderse (9) ittibâ' étmeyeler eger imâm tekbîri on altıdan (10) ziyâde éderse cemâ'at ziyâde étmeyeler (11) Bahrû'r-râ'ık'da mezkûrdur eger imâmın tekbîrin

[82b]

(1) eşitmezlerse ancak mü'ezziniñ tekbîri eşidilürse (2) mü'ezzin ne kadar ziyâde tekbîr éderse (3) bile édeler her tekbîrde tekbîrde iftitâh dèyü niyyet (4) édeler mü'ezzin tekbîri yâ gelmişdir dèyü İbrâhîm (5) Halebî'de yazar mes'ele bayram namâzında imâm kırâ'at (6) éderken bir kimse gelüp imâma iktidâ eylese (7) üç zevâ'id tekbîr éde ba'dehû gelüp imâmın (8) kırâ'atını dinlese zîrâ kırâ'at biddikden (9) sonra éderse vâcibi yerinden êrmiş (10) olur bu mes'ele imâmın kırâ'atın eşitdügüne (11) göre ammâ eger imâmın kırâ'atın eşitmezse

[83a]

(1) bi'l-ittifâk tekbîrleri éde ve sübhâneke (2) okuya Tâtârĥânî'de ve Bahrû'r-râ'ık'da bu terkîb (3) vardır mes'ele bayram güninde namâza giderken (4) misvâk-ı şerîf isti'mâl étmek (5) ve pāk eşvâb gèymek ve ğusl étmek (6) güzeldir râyiha koĥmak 'ūd ağacı (7) gibi ve gül şuyu gibi bunları isti'mâl étmek (8) sünnetdir Mecâlis-i Rûmiyye'de yazar bâb (9) bu bâb vitir namâzına müte'allik olan mes'eleler (10) beyânındadır mes'ele bir kimse vitir namâzın (11) yalnız kılarken ħunût du'âsın unudup

[83b]

(1) okumasa sonra hâtırına gelse secde-i (2) sehiv lâzım olur İbrâhîm Halebî'de yazar mes'ele (3) bir imâm ramazân-ı şerîfde cemâ'atle vitri (4) kılariken künût tekbîrin unudup rukû'a (5) varsa cemâ'atden birkaç adam rukû'a (6) édüp imâma tâbi' olsalar birkaç dahı (7) rukû'a étmeyüp kıyâmda dursalar ol rukû' (8) étmeyenlerden birisi سبحان الله dèse (9) imâm sehiv etdügin bilse kalkıp tekbîr (10) édüp ve künût du'âsın okuyup (11) sonra rukû'a varsa ol imâmla bile

[84a]

(1) rukû' étmeyenlerin namâzı fâsid olur (2) ol rukû' edenler namâzı yerindedir (3) zîrâ imâmın sonra etdügi rukû' nâfiledür (4) ol étmeyenlerin rukû' farzdır farzı (5) kılan nâfile kılanâ iktidâ etmek câ'iz (6) degildir İbrâhîm Halebî'de yazar faşl fî (7) mesâ'ili's-şeyy dèdi ki yerde meşûrdur (8) mes'ele bayram ramazân-ı şerîf ayında (9) cemâ'atle vitir kılariken ça'de-i âhirde oturmağı (10) unudup kıyâma kalksa sonra (11) hâtırına gelse oturup tahıyyâtı okuya

[84b]

(1) andan sonra selâm vère farz maḥallinde te'hîr (2) etdüğünden secde-i sehiv ède Dürer-i Ğurer'de (3) ve Şadrü's-şerî'a'da mezkûrdur mes'ele bir (4) kimse vitri kurbân aşlından inkâr eylese (5) dînine zararı vardır demişler eger vucûbetin (6) inkâr eylese kâfir olmaz eşbâh-ı (7) Nazâyir'de kitâbü'l-beşer dedügi yerde (8) mezkûrdur mes'ele bir kimse yatsu namâzın (9) kılduğdan sonra vitri geçeniñ âhîrine (10) te'hîr etmek câ'izdir eger uykusına (11) i'timâdı var ise ammâ eger yok ise

[85a]

(1) te'hîr etmek câ'iz degildir Mültekâ'da yazar (2) mes'ele bir kimse ramazân ayında imâmıla (3) vitri kılariken ça'de-i ülâda uyusa (4) imâm kıyâma kalkduğda o kimse uyanup (5) terâviḥ zann édüp selâm vèrse namâzı (6) fâsid olur sonra imâma uyup üç (7) rek'at vitri tamâm eylese üç rek'at (8) olması İbrâhîm Halebî'de yazar mes'ele bir kimse (9) vitri namâzın kılariken künût du'âsın (10) unudup rukû'a varsa rukû'dan kalkarken (11) hâtırına gelse künût du'âsın okumaz

[85b]

(1) zîrâ rukû‘da kûnût bid‘atdır Fetâvî-yi (2) Bezzâzî‘de yazar mes‘ele vitirde şekk eylese kıyâmda (3) iken ikincide mîm üçüncide mîm dèyü evvel (4) rek‘atı tamâm eder ve kûnût okunur andan (5) şonra oturur şonra secde-i sehiv eder (6) ve namâzı tamâm olur Fetâvî-yi Bezzârî‘de (7) yazar mes‘ele bir kimse ramazân ayında (8) vitiriñ iki rek‘atına yêtişse imâmıla (9) kûnût okur üçünci rek‘ata kâlkıdıkda (10) kûnût okumaz eger üçünci rek‘atıñ rukû‘ında (11) imâma yêtişse gène okumaz zîrâ ol kimse

[86a]

(1) kûnûta yêtişmiş olur Fetâvî-yi Bezzârî‘de (2) yazar bâb bu bâb namâzı vâkıtıyla kılanlara (3) bês fâ‘ide dahı kâzâya kıoyanlara on (4) zararı vardır anı beyân eder mes‘ele (5) bês fâ‘ideniñ evvelkisi Allâhu te‘âlâ on (6) adama rızkıñı âsâñlıgıla ihsân (7) eder ikinci ‘azâb-ı kabirde hâlâş eder (8) üçünci meydân-ı ‘araşâtda ol adama kitâb (9) sağ cânibinden vèreler dördünci şırâtdan (10) yıldırım gibi geçer bêsinci hisâbsız cennete (11) dâhil olur İbn-i Hacer-i Heytemî‘niñ Zevâcir

[86b]

(1) nâm kitâbında mezkûrdur mes‘ele on bês (2) zararıñ bêşi dünyâda üçi sekerât-ı (3) mevtide üçi kabirde dördi meydân-ı (4) ‘araşâtda geldük emdi dünyâda olan (5) bês zararıñ evvelkisi ‘ömründe berekât (6) olmaz ikinci yüzünde nûr olmaz üçünci (7) sâ‘ir ‘ibâdetine şevâb vèrmez dördünci (8) du‘âsı kabûl olmaz bêsinci sâ‘ir (9) mü‘minleriñ du‘âsı ol adamıñ üzerine (10) kabûl olmaz ve dahı sekerât-ı mevtide (11) olan üç zararıñ evvelkisi öldüğü

[87a]

(1) zamân hûrî haķır olur ikinci aç olur (2) üçünci şusuz olur ve dahı kabirde olan (3) üç zararıñ evvelkisi kabir ol adamı şıkar (4) hattâ kelmükleri bir birine geçer ikinci kabri (5) şâfi âteş olur üçünci kabir üzerine (6) bir ezderhâ musallaṭ olur adına subḥâ‘ (7) dèrler elinde bir kâncı vardur ki (8) bir kerre urduğı zamân yère geçer ağzından (9) bir dişi vardır uzunluğı bir günlük (10) yol kâdardır bir kerre o dişi ile yapuşur (11) çıkarur bir kerre dahı urur bu

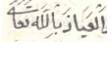
[87b]

(1) minvāl üzere tā kıyāmete dek ‘azāb (2) eder ve dağı kabirden çıkup mahşer yerinde (3) olan dört zararın evvelkisi hisāb-ı (4) şiddet ile görülür ikinci ol adama (5) Allāhu ‘azīm’üş-şān gāzab eder (6) üçüncü cehennem dāhil olur dördüncü ol (7) adamın eline üç sātır yazılır (8) evvelkisi budur ki bu adam Allāhu te‘ālā (9) hakkını zāyi‘ edicidir ikinci nêtekim (10) sen Allāhu te‘ālānın gāzabına mahşüşdur (11) sen üçüncü nêtekim sen Allāhu te‘ālānın

[88a]

(1) hakkını zāyi‘ êtdik bugün sen (2) dağı Allāhu te‘ālānın rahmetinden mahrûmsın (3) bu zikir olunan on beş zararı hadīs (4) ile İbn-i Hacer-i Heytemī Zevācir nām kitābında (5) zikir êtmişdir peygamberimiz (6) ‘aleyhi’s-şalavātu ve’s-selāmdır namāzı vaktından (7) te’hîr eden adam hakkında çok va‘id (8) buyurmuşlar mes’ele İbn-i ‘Ayyās rāđıya’llāhu ‘anhümā (9) rivāyet eder peygamberimiz (10) ‘aleyhi’s-selām buyurdular ki bir kimse (11) tārīkū’s-şalavat olsa ol kimse

[88b]

(1) cehennemde yelim odlu bir dereye mu‘azzāb olur (2) içinde bir yılan vardır kalınlığı deve boynı (3) gibi uzunluğu bir aylık yol kadar var ol (4) adamı şokar şokduğu zamān zehri (5) ol adamın içerüsüne geçer ol zehir (6) ol adamın yüreginde yêtmış yıl kaynar andan (7) sonra yene şokar içerüsünde zehir yêtmış (8) yıl dağı kaynar bu minvāl üzere bu kadar (9) zamān ta‘zīb olunur (10) bu hadīs-i şerīfi İbn-i Hacer-i Heytemī Zevācir’inde (11) zikir êtmişdir mes’ele bir kimse

[89a]

(1) namāzı kazāya kosa cümle peygamberlere ve (2) cümle şalāhaya zulm êtmış olur (3) İbn-i Hacer-i Heytemī Zevācir’inde mezkûrdur mes’ele (4) bir kimse tenhāda namāz kılmasa halk yanında (5) kılsa ya’nī beni adam êtmesünler ve gıybetim (6) söylemesünler dēyü böyle olan kimse (7) kāfir olur Tātārḥānī’de yazar yene ba‘dehū naḳl (8) olmak üzere ve Ebu’l-Leys Tenbīhi’l-gāfilin’de (9) ol adam şırf-ı münāfık olur ya’nī cehennemde (10) Fir’avnla ve Hāmān ile ḥaşr olunur (11) buyurmuşlar mes’ele bir kimse ‘özürsüz dünyā

[89b]

(1) eşğālinden ôturi namāzın kazāya kosa (2) günāhı kebā’irden bir günāh işlemiş olur cehennemden (3) Kārūn ve Fir’avnla ḥaşr olur (4) İbn-i Hacer-i Heytemī Zevācir-i akrārī’l-

Kebā'ir adlı kitabında (5) mezkûrdur bâb bu bâb imâma müte'allik (6) olan mes'eleler beyânındadır mes'ele imâm (7) mihrâbda iken hâdeş vâkı' olsa yerine (8) bir adam çıkısa imâmın secde-i sehiv (9) olsa ol imâm yerine çekdiği (10) adama secde-i sehiv i'lâm etmek murâd (11) êtdükde dünyâ kelâmı söylemeyüp gögsi

[90a]

(1) ile işâret êde ve dahı kaç rek'at namâzı (2) kılmış ise barmağıla işâret êde eger (3) dünyâ kelâmı söylerse imâmın ve cemâ'atın (4) namâzı fâsid olur Kâdîhân'da ve Fetâvî-yi (5) Bezzârî'de mezkûrdur mes'ele bir imâm (6) mihrâbda iken hâdeş vâkı' olsa ve ol (7) imâmın secde-i tilâvet olsa bir adam (8) yerine çekse namâzı kaç kılmışdır i'lâm (9) êde barmağıla işâret êde eger dünyâ kelâmı (10) söylerse imâmın ve cemâ'atın namâzı (11) fâsid olur Kâdîhân'da ve Fetâvî-yi

[90b]

(1) Bezzârî'de mezkûrdur mes'ele bir imâm mihrâbda (2) iken hâdeş vâkı' olsa ol imâmın (3) secde-i tilâveti olsa adamı yerine çekse (4) namâzı kaç kılmışdır i'lâm êde barmağıla (5) işâret êde ve secde-i tilâvet (6) eliyle alına işâret êde dünyâ kelâmı (7) söylemeye eger söylerse namâzı fâsid (8) olur Fetâvî-yi Kâdîhân'da mestûrdur (9) mes'ele bir imâm farzda ve terâvihde üç (10) âyet-i kâsr yâhûd bir âyet-i tavîlden (11) eksik okursa namâzı kerâhat-ı tahrîme

[91a]

(1) ile mekrûhdur Bahrû'r-râ'ik'da Kuhustânî'de (2) ve Mecâlis-i Rûmiyye'de mezkûrdur mes'ele (3) bir imâm mihrâbda namâz kılariken bi'l-emrillâh (4) fevt olsa cemâ'atın namâzı fâsid (5) olur Hülâşatü'l-Fetâvî'de vuzû' bahşinde (6) yazar mes'ele imâm mihrâbda iken rûzigâr (7) götürse cümle cemâ'atın namâzı fâsid (8) olur Hülâşatü'l-Fetâvî'de yazar mes'ele (9) imâm namâzda kırâ'at ederken makâm-ı kâşd (10) eylese namâzı fâsid olur İbn-i Hümâm'da (11) Hidâye şerhinde zikir êtmışdür mes'ele

[91b]

(1) imâm rukû'da ve sücûdda şebihleri uzatsa (2) ya'nî mü'ezzin tağannî tamâm êtsün dëyü imâmın (3) namâzı fâsid olur 'ale'l-kârî-yi Mişkât (4) şerhinde zikir êtmışdır mes'ele imâm namâz (5) kılariken cemâ'atde şekk vâkı' olsa (6) imâma üç rek'at kılduğ dëseler imâm (7) dört kıldım dëse cümle cemâ'atın (8) üç kılduğ dëseler imâmın sözi (9) ile 'amel

olunur Tātārḥānī’de yazar (10) mes’ele bir kimse şonradan gelüp imāmın (11) ardında turup imām üçüncinün kıyāmına

[92a]

(1) kalkduḡda imāma uysa imāma ḥades (2) vākı’ olsa ol kimse yerine çeküp (3) imām iki evvelki rek’atlarda kırā’atı unudsa (4) dileyle işāret edüp bundan kırā’at (5) vākı’ olmadı dēyü ol kimsenin üzerinedür (6) döndere kırā’at etmek farzdır (7) birinde terk eylese namāzı fāsıd olur (8) kılduḡı iki rek’atın ikisinde de süre-i (9) fātiḥa okuya andan şonra ikisinde (10) zamm eyleye taḥiyyātda oturup cemā’atın (11) namāzı tamām olur andan şonra ol imām

[92b]

(1) kalkup iki rek’at fātiḥa okuyup (2) ikisinde de zamm-ı süre eyleye andan (3) şonra ka’de-i āḥirde oturmaḡıla namāzı (4) tamām olur Sirācū’l-Vehhāc’da mezkūrdur (5) mes’ele küçük mescidlerde imāmın (6) tekbīri eşidilürken mü’ezzin def’-i şavt (7) edüp tekbīr eylese namāzı fāsıd (8) olur İbn-i Hümām Hidāye şerhinde zikir (9) etmişdir mes’ele imām secde-i sehiv (10) ederken ‘amel-i keşir işlese namāzı (11) fāsıd olur İbrāhīm Ḥalebī’de yazar mes’ele

[93a]

(1) imāmın ābdesti bozulsa yerine ḥalīfe (2) kıomanın yolu oldur ki ḥalīfe edecek (3) kimsenin eşvābına yapışup miḥrāba çeke (4) Fetāvī-yi Bezzāzī’de yazar on dördünci faşlda (5) mezkūrdur mes’ele eger imām rukū’ etmemiş (6) ise ḥalīfeye bildürmek için elinin (7) dizi üzerine kıor Fetāvī-yi Bezzāzī’de (8) yazar mes’ele imāmın ābdesti bozulsa (9) yerine bir kimse ḥalīfe eylese cemā’at (10) bir ġayrı kimseyi ḥalīfe eyleseler ḥalīfe (11) imāmın etdügidür Fetāvī-yi Bezzāzī’de yazar

[93b]

(1) mes’ele cemā’atın ba’zısı imāmın (2) etdüḡı ḥalīfeye iktidā etseler ve ba’zı (3) cemā’atın etdüḡı ḥalīfeye iktidā eyleseler (4) imāmın ḥalīfesine iktidā edenlerin (5) namāzı yerindedür ġayrısının fāsiddür (6) Fetāvī-yi Bezzāzī’de yazar on dördünci (7) faşlda mezkūrdur mes’ele bir cāmī’in (8) iki imāmı olsa biri kıoca ve biri (9) ġenç olsa bir adam gelüp niyyet (10) edüp Allāh rızası için namāza uydum (11) şı kıoca imāma dēse ol miḥrābdaki

[94a]

(1) genç imām ise iktidāsı şahīḥdir (2) ammā niyyet etdim Allāh rızāsıçün namāza (3) uydum şu genç imāma dесе ol mihrābadaki (4) koca imām olsa iktidāsı şahīḥ (5) degildir zīrā genç imāma koca dēnilür (6) ammā koca imāma genç dēnilmez Eşbāḥü'n-Nazāyir'de (7) yazar mes'ele eger ḥalīfe olan (8) kimse bilmezse ki imām kaç rek'at (9) namāz kılmış imām daḥı işāret etmiş (10) olsa ḥalīfe dört rek'at kılar (11) her rek'atda taḥiyyāt oturur Fetāwī-yi

[94b]

(1) Bezzāzī'de on dördüncü faşılde yazar mes'ele (2) imām selāma işāret etmek isteye (3) yüzün sağına ve şolına çevirür Fetāwī-yi (4) Bezzāzī'de meşṭürdur mes'ele bir imām (5) ka'de-i ūlāya oturduğı vaktında taḥiyyātı (6) sür'atla okusa cemā'atden biri (7) taḥiyyāt du'āsın yetiştirmese imām (8) kıyāma kalksa dilerse ol adam taḥiyyātı (9) tamām okusun ve dilerse okumasın (10) namāzı yerindedür lākin evli olan (11) tamām okuyup andan sonra kalka

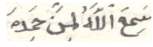
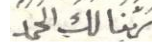
[95a]

(1) İbrāhīm Ḥalebī'de yazar mes'ele imām ferāyizden (2) üç āyet okuduktan sonra ḥaşr (3) olsa cemā'atden biri fetih eylese imām (4) fethi aḥz eylese şahīḥ olan oldur ki (5) imāmın ve fātihin namāzı fāsīd olmaz (6) İbrāhīm Ḥalebī'de yazar mes'ele imāmın (7) cum'a ve bayram namāzında secde-i sehiv olsa (8) etmeye cemā'ate perişānlık olmasın (9) dēyü muḥtaşar Viḳāye şerhinde yazar mes'ele (10) imām ka'de-i ūlāda oturduḡda bir kimse (11) taḥiyyātdan sonra şalavāt du'āsın

[95b]

(1) okusa secde-i sehiv lāzım olmaz İbrāhīm (2) Ḥalebī'de yazar mes'ele imām olan kimse (3) niyyet etdüm şu farzı kılmasına dесе (4) imāma niyyet etmese cemā'atın namāzı (5) şahīḥdür lākin 'avratların namāzı cā'iz (6) olmaz eger niyyet etdüm imām olmaḡa 'avratların (7) namāzı da şahīḥdür 'avratlara (8) başka niyyet lāzım degildir İbrāhīm (9) Ḥalebī'de yazar mes'ele imām mihrābda namāzı (10) tamām etdükden sonra yüzün cemā'ate (11) döndürmek sünnetdir kıbleyi sağına

[96a]

(1) ve şolına alsa bu daḥı cā'izdür İbrāhīm (2) Ḥalebī'de yazar mes'ele imām rukū'dan kalkırken (3) dēye iktidā edenler (4) dēye yalnız kılsarsa ikisin (5) cem' eyleye İbrāhīm Ḥalebī'de yazar mes'ele (6) iki kimse biri birine imāmetlige niyyet (7) etseler namāzı fāsīd olmaz eger ikisi (8) biri birine iktidāya niyyet etseler (9) namāzı fāsīd olur İbrāhīm Ḥalebī'de yazar (10) mes'ele bir kimse kan aldırarsa adamın (11) yarası bitmeden sağ adama imāmeti

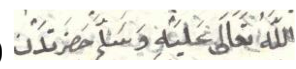
[96b]

(1) cā'izdür Ḥülāṣatü'l-Fetāvī'de mezkūrdur (2) mes'ele imām dört rek'at kılup ka'de-i (3) āḥirde teşehhüd miḳdārı otursa (4) unutup kıyāma kalksa şonradan (5) gelüp imāma uyanın namāzı fāsīd (6) olur Ḥülāṣatü'l-Fetāvī'de yazar mes'ele (7) imām iki rek'at olan farzın birin (8) kılmış olsa şonradan gelüp bir (9) kimse imāmıla ol bir rek'atı kılsa (10) imām ka'de-i āḥirde otururken (11) ol kıyāma kalksa imām teşehhüdden

[97a]

(1) fāriḥ olduğdan şonra namāzı cā'iz olacaḳdır (2) okunmadısa namāzı fāsīd olur (3) Münyeti'l-Muṣallī'de yazar mes'ele imām dört (4) rek'atın farz ikisin kılmış olsa (5) şonradan bir kimse gelüp imāma iktidā (6) eylese imāmıla iki rek'atı kılup imām (7) ka'de-i āḥirde oturup selām vërdükde (8) ol kimse kılan namāzını kılmağa kıyāma (9) kalkduḳda daḥı bir kimse gelüp kıyāmda (10) ol adama uysa şonra ki adamın (11) namāzı fāsīd olur İbrāhīm Ḥalebī'de yazar

[97b]

(1) mes'ele bu bāb imāma uyanlara müte'allik (2) olan mes'eleler beyānındadır mes'ele ḥazret-i (3) resūlü ekrem⁸ vācib muḥterem (4) ḥazretten rivāyet (5) olunmuşdır evvelki şafda imāmın tā ardında (6) duran mü'mine yüz şevāb vërilür (7) evvelki şafda imāmın sağ yanında durana (8) yëtmiş beş şevāb vërilüp (9) evvelki şafda imāmın şol yanında durana (10) elli şevāb vërilür sā'ir şafda duran (11) mü'minlere yigirmi beşer şevāb şavāb

⁸ Yz. <ikrām>

[98a]

(1) vèrilür Mecmau'l-Baḥreyn şerḥ-i İbn-i Melek (2) şıfat-ı şalavatda mestûrdur mes'ele (3) imāma uyan tā ardında imāmıla berāber olsa (4) selām vèrdügi zamān imāma vèrmege (5) niyyet eyleye Fetāvī-yi Kādihān'da ve (6) Şadrü's-şerī'a mezkûrdur mes'ele imāma (7) iktidā eden kimse sübhānekeden sonra ta'avvuz (8) besmele getürmek mekrûhdur kavli-eşah (9) budur Hülāşatü'l-Fetāvī'de yazar mes'ele (10) bir kimse cehrile kılınan namāzlarda imāma (11) iktidā eylese imām Qur'ân okurken ol

[98b]

(1) sübhāneke okumaya zīrā Qur'ân dinlemek farzdır (2) İbrāhīm Halebī'de yazar mes'ele bir kimse şonradan (3) gelüp imāma uysa imām selām vèrdikde (4) ol kimse kalan namāzını kılmağa kıyāma (5) kalkdukda sübhāneke okuya İbrāhīm Halebī'de (6) yazar mes'ele bir kimse imāmı rukū'da mı (7) bulur her ne maḥallde bulursa iktidā eylese (8) eger etmezse nesne lâzım gelmez ammā uyması (9) efḍaldür Quhustānī'de mezkûrdur mes'ele (10) bir kimse imāmıla evvelki secde uysa (11) ikinci secdeyi imāmıla bile etmezse günāhkār

[99a]

(1) olur zīrā her ḥâlde imāma tābi' olmak (2) vācibdir Quhustānī'de yazar mes'ele (3) secde-i sehivde iktidā eylese cā'izdir İbrāhīm (4) Halebī'de mezkûrdur mes'ele imāma iktidā (5) eden kimse ka'de-i āhirde uysa imām (6) selām vèrirken uyansa eger uyandukdan (7) sonra teşehhüd miḳdārı oturmazsa (8) namāzı fāsıd olur İbrāhīm Halebī'de yazar (9) mes'ele bir kimse imāmıla ka'de-i ūlāda (10) otursa uyuyup taḥiyyātı okumasa (11) yāḥūd kaşden terk eylese yāḥūd unudup

[99b]

(1) terk eylese imāmıla üçünci rek'atın kıyāma (2) kalksa sonra ḥatırına gelse ol kimse (3) oturup taḥiyyātı okumazsa namāzı (4) fāsıd olur Kınyatü'l-Fetāvī'de yazar mes'ele (5) bir kimse imāma ka'de-i ūlāda yetişse niyyet (6) edüp taḥiyyāta oturunca imām kalksa (7) o kimse daḥı imāmıla kalkmaya taḥiyyātı (8) okuya kalkarsa namāzı fāsıd olur (9) Baḥrū'r-Rā'ik'da ve Kınyatü'l-Fetāvī'de mezkûrdur (10) mes'ele bir kimse imāmı rukū'da bulsa (11) ayak üzerinde tekbir eylese imāmıla

[100a]

(1) bile arkası rukū'da bulunursa ol (2) rek'ata yetişmiş olur eger imām rukū'dan (3) kalkdukda rukū' ederse ol rek'atdan (4) sayılmaz imām selām vërdükde kalan namāzını (5) kıla İbrāhīm Halebī'de yazar mes'ele bir kimse (6) imāmı secdede bulsa ol kimse imāma (7) uyup қа'de-i ūlāda imāmıla bile otursa (8) ol kimse taḥiyyātı okumazsa namāzı (9) fāsıd olur Baḥrū'r-rā'ik'da ve Sirācü'l-Vehhāc'da (10) mezkūrdur mes'ele bir kimse (11) şonradan imāma iktidā eylese imāmıla

[100b]

(1) üç rek'atı kılup imāma қа'de-i āḥirde (2) oturmayup kıyāma kalksa bir rek'atı (3) dahı kılayım namāzım tamām olsun dese (4) namāzı fāsıd olur Fetāwī-yi Bezzāzī'de (5) yazar mes'ele imāma iktidā eden kimse (6) imām taḥiyyāta oturduğı maḥalldē unudup (7) ayak üzere kalksa odurup taḥiyyātı (8) okuya sehivden lāzım olmaz İbrāhīm (9) Halebī'de yazar mes'ele bir kimse şonradan (10) gelüp imāma uyup imāmıla bile bir (11) rek'atı kılsa oturup taḥiyyātı

[101a]

(1) okuyup imām selām vërdükde kalkup (2) bir rek'atı dahı kılup taḥiyyāta otura (3) kavlı-eşah budur andan şonra iki rek'at (4) dahı kıla selām vëre İbrāhīm Halebī'de yazar (5) mes'ele bir kimse imāma uysa imām қа'de-i (6) āḥirde taḥiyyātı tez okusa ol kimse (7) yetişdirmese imām ile bile selām vërmek (8) lāzım degildir taḥiyyātı ve şalavāt (9) du'āsın okuyup şonra selām vëre (10) taḥiyyātı okusun dëyü İbrāhīm Halebī'de (11) yazar mes'ele bir kimse imāma kıyāmda

[101b]

(1) yetişse imām rukū'a varsa ol adam (2) imāmıla rukū'a varmasa imām rukū'dan (3) kalkarken ol kimse rukū'a varsa (4) ol rek'at sayılır lākin ol kimse (5) günāhkār olur Sirācü'l-Vehhāc'da yazar (6) mes'ele imāma uyan kimse imāmdan (7) evvel başını secdeden kaldırsa (8) ve imām secdeyi uzatsa mütē'addī (9) şansa ki imām ikinci secdedir bu (10) ikinci secdeye varsa ḥālbuki (11) imām dahı evvelki secdedir eger ikinci

[102a]

(1) secdeye vardukda imāma mütāba'ata yāḥūd (2) imām ëtdügi secdeye yāḥūd evvelki (3) secdeye niyyet ederse namāzı cā'izdir (4) ammā eger imām evvelki secdede iken (5) ikinci

secdeye niyyetine ikinci secdeye (6) varsa imām ikinci secdeye başını (7) kırmazdan evvel muḳtedā ikinci secdeden (8) başını kaldırırsa muḳtedānıñ secdesi (9) cā'iz degildir ol secde-i i'āde etmek (10) lâzımdır i'ādesini etmezse namāzı (11) fāsıd olur Hülāşatü'l-Fetāvī'de on

[102b]

(1) beşinci faşılta mezkûrdur mes'ele bir kimse (2) imāma uysa ikisiniñ arasında bir (3) tamlı kan düşse eger imām varup (4) ābdesti tāzelese muḳtedānıñ namāzı (5) yerindedir ammā eger imām ābdesti tāzelemezse (6) muḳtedānıñ namāzı fāsıd olur muḳtedā (7) ābdesti tāzelele Fetāvī-yi Bezzāzī'de yazar (8) mes'ele ayak üzere kılan otururken (9) kılanı uysa cā'izdür Hülāşatü'l (10) Fetāvī'de yazar mes'ele farz kılan (11) nāfile kılanı uymaz nāfile kılan farz

[103a]

(1) kılanı uysa cā'izdir Hülāşatü'l-Fetāvī'de (2) yazar mes'ele yara üzerine mesh eden (3) kimse yara üzere mesh edene iḳtidā (4) etse cā'izdür Hülāşatü'l-Fetāvī'de (5) mezkûrdur mes'ele beli toğrı olan adama (6) böğrı olan kimse imām olsa cā'izdir (7) Hülāşatü'l-Fetāvī'de yazar mes'ele (8) bir kimse imāma uysa imām musāfir (9) midir degil midir bilmesey uyması cā'iz (10) degildir Hülāşatü'l-Fetāvī'de yazar (11) mes'ele bir kimse cāmi'e gelse cemā'at

[103b]

(1) namāza tırmış olsalar şafıñ kankı (2) taraflı eksik ise ol tarafda tura (3) eger iki taraflı berāber ise şafıñ (4) sağında tura eger şafda boş yer yok (5) ise bir kimse gelinceye dek şabr ede (6) gelürse imāmıñ tā ardında tura ammā (7) eger gelmezse ve imāmıñ dağı rukū'a varmağı (8) yaklaşa imāmıñ ardında tura (9) bu yedi mes'ele Şerīf-i Hülāşatü'l-Fetāvī'de (10) kitāb-ı şalavatdan on beşinci faşılta (11) yazar bāb bu bāb secde-i sehiv müte'allik

[104a]

(1) olan mes'eleler beyānındadır mes'ele imām (2) ka'de-i ūlāda oturmağı unutup sehivile (3) ayak üzere kalksa oturmaya eger (4) oturursa namāzı fāsıd olur şonra (5) secde-i sehiv eyleye namāzı tamām Münyeti'l-Muşallī'de (6) mezkûrdur mes'ele bir kimse gelüp (7) imāmı ka'de-i āhirde bulsa ayak üzere (8) tekbir-i iftitāh edüp imāma uysa (9) imām ile taḫiyyātı okuya imām selām (10) vërdükden şonra kalkup kalan namāzını (11) kıla eger secde-i sehiv lâzım olacağ bir

[104b]

(1) nesne işlediyse secde-i sehiv éde İbrāhīm (2) Halebī'de yazar mes'ele bir kimse şonradan (3) gelüp imāma iktidā eylese üç rek'atı (4) imām kılduğda imām ile berāber selām vërse (5) ol kalan bir rek'at hātırına gelse (6) kalka ol rek'atı kıla secde-i sehiv (7) lāzım degildir ammā eger imāmdan şonra (8) selām vërse secde-i sehiv lāzım olur (9) İbrāhīm Halebī'de yazar mes'ele bir kimse ka'de-i (10) ūlāda oturmağı unudup kıyāma (11) kalksa şonra hātırına gelse dönüp

[105a]

(1) ka'deye otursa namāzı fāsıd olur (2) oturmayup namāzı tamām olduğda secde-i (3) sehiv lāzım olur secde-i sehiv ile namāzı (4) tamām olur Münyeti'l-Muşallī'de mezkûrdur (5) mes'ele bir kimse ka'de-i ūlāyı ka'de-i (6) āhırde zann eyleyüp selām vërse şonra (7) hātırına gelse kalkup iki rek'atı (8) dağı kılop selām vère selām vërdükden (9) secde-i sehiv éde namāzı yerindedür (10) İbrāhīm Halebī'de yazar mes'ele imām ka'de-i (11) āhırde oturmağı unudup bēşinci

[105b]

(1) rek'ata kalksa eger bēşinciniñ secdesin (2) étdükden şonra hātırına (3) gelse namāzı fāsıd olur (4) Hülāşatü'l-Fetāvī'de yazar mes'ele imām (5) sūre-i fātihayı unudup evvelki (6) rek'atların birinde terk eylese namāzı (7) kılduğdan şonra selām maħallinde hātırına (8) gelse secde-i sehiv éde Fıkh-ı Keydānī (9) Şerh-i Kuhustānī'de yazar mes'ele bir (10) kimse imāmıla üç rek'atı kılsa imām (11) selām vërdükde ol kimse bir rek'atı

[106a]

(1) kılmaga kalksa ol kimse fātihayı (2) yāhūd zamm-ı sūre unudup okumasa (3) selām vërdükden şonra hātırına (4) gelse secde-i sehiv éde İbrāhīm Halebī'de (5) yazar mes'ele namāz kılariken bir kimse fātihā (6) evvelinde besmeleyi unutsa secde-i sehiv (7) lāzım olur zīrā Qur'ān'a tābi'dir (8) Kınyatü'l-Fetāvī'de yazar mes'ele namāz kılariken (9) bir kimse rukū'da Qur'ān okusa secde-i (10) sehiv lāzım olur Kınyatü'l-Fetāvī'de (11) yazar mes'ele bir kimse öyle namāzınıñ

[106b]

(1) evvelki sūnetini kılariken ka'de-i ūlāda (2) şalavāt du'āsın okusa secde-i (3) sehiv lāzım olur Dürer-i Ğurer'de yazar (4) mes'ele bir kimse namāzınıñ ka'de-i āhırinde (5)

oturması unutup kıyāma (6) kalksa secde-i sehiv eyleye tamām olur (7) Dürer’de yazar mes’ele imām cehr ile (8) okunacak namāzlarda ihfā ile okuta (9) ihfā ile okunacak namāzda cehrile (10) okusa secde-i sehiv lāzım olur (11) Keydānī Şerh-i Kuhustānī’de yazar mes’ele

[107a]

(1) farz kılariken evvelki rek’atda zamm-ı sūreyi (2) unutup tahıyyāta otursa selām (3) vërdükde hātırına gelse secde-i sehiv (4) éde Keydānī Şerh-i Kuhustānī’de yazar mes’ele (5) bir kimse namāz kılariken secdeniñ birin (6) unutup terk eylese selām vërirken (7) hātırına gelse bir secdede dañı éde (8) andan sonra secde-i sehiv éde İbrāhīm (9) Halebī’de yazar mes’ele bir kimse farz kılariken (10) ka’de-i ūlāda şalavāt du’āsın (11) okusa secde-i sehiv éde İbrāhīm Halebī’de

[107b]

(1) yazar mes’ele namāzı bir rek’at kılsa (2) iki kıldım zann édüp ka’de-i ūlāda (3) otursa sonra hātırına gelse kalksa (4) bir rek’at dañı kıla ka’de-i ūlāda oturur (5) namāzı tamām olduñda sehiv içün secde (6) éde İbrāhīm Halebī’de yazar mes’ele bir kimse (7) iki evvelki rek’atlarda zamm-ı sūre (8) étmekdür unudsa sonraki rek’atlarda (9) hātırına gelse okusun sonra secde-i (10) sehiv éde Kuhustānī’de yazar mes’ele (11) bir kimse dört rek’at kıldım zann

[108a]

(1) édüp üçünci rek’atda otursa (2) tahıyyātı okurken hātırına gelse (3) kalkıp bir rek’atı dañı kıla sonra (4) secde-i sehiv eyleye İbrāhīm Halebī’de yazar (5) mes’ele bir kimse farzda sūre-i fātihayı (6) tekrār okusa eger sehven okudıysa (7) secde-i sehiv lāzım olur eger ‘āmdan (8) okıdıysa günāhkār olur Kuhustānī’de (9) yazar mes’ele bir kimse iftitāh (10) tekbīr étdü mi étmēdü mi dēyü şekk (11) eylese bir dañı tekbīr édüp kırā’atı

[108b]

(1) tekrār eylese secde-i sehiv lāzım olur (2) Hülāşatü’l-Fetāvī’de yazar mes’ele bir kimse rukū’ (3) tekrār eylese sehiv secdeyi éder Münyet[’de] yazar (4) mes’ele bir kimse unutup sūreyi evvel (5) okusa sonra fātihayı okusa secde-i sehiv (6) lāzım olur zīrā evvel fātīha okumağ (7) vācibdir Münyet’de yazar mes’ele bir kimse sonra (8) ki imāma uysa imām

ka‘de-i āhirde (9) oturdukdā ol muḳtedā taḥiyyātı (10) bitürdükdēn şonra imāmın selāmına (11) muntazır olmayup kalan namāzı kıılmağa kıyāma

[109a]

(1) kalksa imām selām vërdükdēn şonra secde-i (2) sehiv eyleye ol kimse ēnüp imāmıla bile (3) sehiv secde ētmek gerekdir eger imāmıla secde (4) ētmezse namāzı fāsīd olmaz Baḥrū‘r-rā‘ik‘da (5) yazar mes‘ele bir kimse namāz içinde sūre-i (6) fātihanın evvelin okuyup ekşerin (7) unutsa secde-i sehiv lāzım olur (8) Münyeti‘l-Muşallī‘de yazar mes‘ele bir kimse namāz (9) kıılarken rek‘atları sūre-i fātīḥa okuyup (10) bitürdükdēn zamm-ı sūreyi ḥātırına getürmeyüp (11) bir rükün miḳdārı eglense secde-i

[109b]

(1) sehiv lāzım olur Kınyatü‘l-Fetāwī‘de yazar mes‘ele (2) bir kimse namāz kıılarken ka‘de-i āhirde (3) taḥiyyāt yërine Qur‘ān-ı ‘azīmü‘ş-şāndan (4) okusa sehiv secdeyi lāzım olur zīrā (5) maḥall-i kırāt degildir taḥiyyātı okuyup secde-i (6) sehiv ēde Mültekā‘da yazar mes‘ele bir kimse (7) ka‘de-i ūlāda Qur‘ān okusa secde-i sehiv (8) lāzım olur Hidāye‘de yazar mes‘ele bir kimse (9) yatsunuḡ farzında terāviḡ şanup (10) yāḥūd öyle farzında cum‘a şanup (11) ikide bir selām vërse tekrār kıılmaḡ

[110a]

(1) lāzımdır ammā dört tamām oldı dëyü selām (2) vërse namāza münāfi‘ iş ētmedükdē (3) kalkar iki rek‘at daḡı kıılar şonra (4) secde-i sehiv ēder Fetāwī-yi Bezzārī‘de yazar (5) mes‘ele bir kimse secdeyi üç ētse secde-i (6) sehiv lāzım olur Münye‘de yazar mes‘ele bir (7) kimse aḡşam namāzında imām ikincinin kıyāmında (8) iken iḳtidā eylese selām vërdükdēn (9) şonra ol kimse kalan namāzını kıılmağa (10) kııldıḡından secde-i sehiv lāzım olursa (11) eyleye İbrāḥīm Ḥalebī‘de yazar mes‘ele imām

[110b]

(1) ka‘de-i āhirde taḥiyyāt okuyacaḡ kadar (2) otursa taḥiyyātı unudup okumasa selām (3) vërdüḡi maḥallde ḥātırına gelse sehiv secde (4) ēde Ḳuhustānī‘de yazar mes‘ele nāfilede fātīḥa (5) okumaḡı terk etse secde-i sehiv ēder (6) Ḳuhustānī‘de yazar mes‘ele nāfilede zamm-ı sūreyi (7) unudsa sehiv secdeyi ēder Mecālis-i (8) Rūmiyye‘de yazar mes‘ele bu bāb ezāna müte‘allik (9) olan mes‘eleler beyānındadır ezān (10) okumaḡ sūnnet-i mü‘ekkededür Mültekā‘da yazar (11) mes‘ele taḡannī ile okumaḡ elfāz-ı laṭifesin

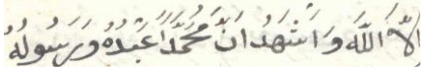
[111a]

(1) bozmaḳ ḥarāmıdır ve daḫı ōnra fātiḥa (2) oḳuya dēmek bid'atdır ve ezān-ı ōerifin (3) ma'nāsın ēderēk oḳuya taḡannīnin (4) ḥarām olduḡını İbn-i Hümām Hidāye ōerhinde (5) zikir ētmiſdür mes'ele iḳāmet sūnnet-i (6) mü'ekkededür Mülteḳā'da yazar mes'ele iḳāmet olduḡı (7) zamān taḡannī ētmek ve elfāz-ı laṭifesin (8) bozmaḳ ḥarāmıdır ve daḫı ma'nāsın fikir (9) eylese ve daḫı namāzdan ōnra du'ā ēderken (10) taḡannī ētmek ḥarāmıdır taḡannīnin ḥarām (11) olduḡı İbn-i Hümām Hidāye ōerhinde yazar

[111b]

(1) mes'ele fāsiḳin ve ōabīnin ezānı mekrūhdur (2) oturunken ezān oḳumaḳ mekrūhdur (3) Mülteḳā'da yazar zikir ētmiſ ki iḳāmet ēden (4) kimse yalnız kendüne ēderse oturunken (5) mekrūh degildir eger cemā'at varsa (6) mekrūhdur İbn-i Hümām bābu'l-ezānda yazar (7) mes'ele taſrada olsa namāz kılduḡı (8) vaḳıtda ezān oḳumaḳ lāzımdır Mülteḳā'da yazar (9) mes'ele İmām Seḫāvī'de maḳāſıd-ı ḥasenesinde (10) buyurdı ki mü'ezzinler ezān (11) ve iḳāmet ēderken

[112a]

(1) (2) dēdükde cemā'at yāḫūd āḫirden bir kimse (3) barmaḳların öpüp gözüne sürmek (4) sūnnetdür ve göz aḡrısına eyüdü dēyü (5) i'tikād ēderse bu ḥadıſ mevſufdur (6) aſlı yoḡdur mes'ele ḥātunlar ezān (7) ve iḳāmet lāzım degildir Ḥülāſatü'l-Fetāwī'de (8) yazar mes'ele cāmi' ḳapusunda oturup (9) mesāwī ōöyleſmek ḥarāmıdır (10) mesāwīnin ḥarām olduḡı Tarīḳa-ı Muḥammediyye'de (11) mezkūrdur mes'ele namāzı cemā'atla ḳılmaḳda

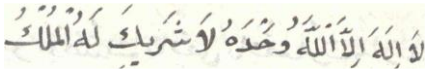
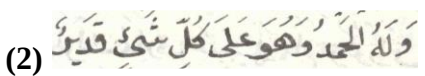
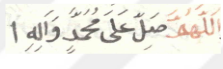
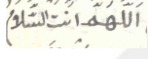
[112b]

(1) 'ulemā ihtilāf ētdiler ba'zısı farzdur (2) ve ba'zısı vācibdir dēdiler ammā bizüm (3) mezhebimiz sūnnet-i mü'ekkede dērler terk (4) olunmaya sūnnet-i mü'ekkede olduḡı Mülteḳā'da (5) yazar mes'ele namāzı cemā'atla ḳılmanuḡ (6) dōrt fā'idesi vardır evvelkisi mü'minler (7) yanında muḥabbet ve müveddet ḥāſıl (8) olur ikinci dūnyā eſḳālinden ḳat' (9) ēder üçüncü 'ālīm ve cāhil cāmi'e cem' (10) olup namāzin ḥüḳmini 'ālīmden öḡrenür (11) dōrdüncü ba'zinuḡ namāzı kāmīl

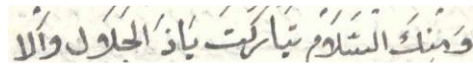
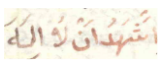
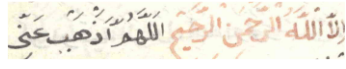
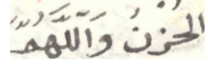
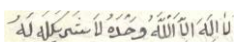
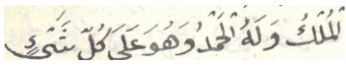
[113a]

(1) ve ba‘zınuñ ḡāķız ḡāķızlarıñ namāzında (2) kāmilleriñ namāzı sebebiyle tamām olur İbni (3) Emīrū’l-Hāc’da yazar mes’ele namāzdan şonra āyete’l-kürsī (4) okumaķ sūnnetdir ve āyete’l-kürsīden (5) şonra şehidullāh āyetin daķı ḡulillāhūmme (6) āyetin āķirine varınca okumaķ (7) müsteħabdır ve daķı otuz üç kerre sübhānallāhu (8) otuz üç kerre elḡamdülillāhi ve otuz üç (9) kerre Allāhu ekber demek sūnnetdir ma’nāsın (10) fikir ederek deye tesbiḡleri bitdükden (11) şonra dünyā kelāmı vesā’ir söz ḡatmayalar

[113b]

(1) (2) deye (3) andan şonra peyḡamber ‘aleyhi’s-selāma şalavāt (4) getüreler (5) deyeler Ebu’s-su‘ūd Maşābīḡ’de (6) zikir etmişdir andan şonra du‘ā eyleye elfāz-ı (7) şaḡīḡa ile mes’ele bir kimse namāzdan şonra (8) otuz üç olan tesbiḡleri unutup (9) ziyāde eylese şevābına māni‘ olmaz Hışn-ı (10) ḡaşīni şerḡinde yazar mes’ele namāz ḡılup (11) selām vērdükden şonra

[114a]

(1) (2) demek sūnnetdür İbn-i Hümām’da zikir etmişdür (3) mes’ele namāz ḡılınup selām vērdükden şonra (4) du‘āyı okumaķ sūnnetdür (5) (6) deye İbrāḡīm ḡalebī’de yazar (7) mes’ele bir kimse her namāzıñ āķirinde on (8) kerre (9) (10) deye Allāhu te‘āla ol adama dört (11) ḡul azād etmişçe şevāb vēre peyḡamber ‘aleyhi’s-selām

[114b]

(1) böyle buyurmuşdur İmām-ı Buḡārī’de (2) ve İmām-ı Müslim’de böyle buyurmuş bu ḡadīs-i (3) şerīfde mezkūrdur mes’ele bir kimse şabāḡ (4) namāzın ḡılduḡdan şonra bu du‘āyı yēdi (5) kerre okuya eger ol gece olursa Allāhu (6) te‘āla ol adamı cehennem odından (7) azād eyleye (8) bu daķı ḡadīs-i şerīfde vardır

Maşābīḥ’de (9) mezkûrdur bâb bu bâb dört (10) rek’at namâzda kırk vâcib vardur (11) evvelki rek’atda olan on vâcibiñ

[115a]

(1) evvelkisi fâtiḥa-ı şerīf āḥirine varınca (2) okumağdur ikinci fâtiḥayı bir kerre okumağdur üçünci (3) fâtiḥaya bir sûre veyāḥūd üç kaşır (4) veyāḥūd bir âyet-i tavīle zamm eylemekdür dördünci (5) fâtiḥayı sûre üzerine taḳdīm etmekdür (6) beşinci her vâcibiñ tertībidür altıncı rukū’a (7) varduğı vâkıt sübhānallāhu dēyecek (8) kadar ṭurmağdır yedinci rukū’dan kıyāma (9) kalkduğda sübhānallāh dēyecek kadar ṭurmağ (10) sekizinci başın secdeden kaldırduğda (11) taḥiyyâtı okur gibi sübhānallāh dēyecek

[115b]

(1) kadar ṭurmağdır toḳuzuncı başın (2) secdeden kaldırduğda taḥiyyāta oturur gibi (3) sübhānallāh dēyecek kadar ṭurmağdır (4) onuncı tekrār başın ḳoduğda sübhānallāh (5) dēyecek kadar ṭurmağdur ve daḥı (6) ikinci rek’atda olan on vâcibiñ (7) evvelkisi fâtiḥayı āḥirine varınca okumağdur (8) ikinci fâtiḥayı bir kerre okumağdur üçünci (9) fâtiḥayı bir sûre yāḥūd üç âyet-i (10) kaşire yā bir âyet-i tavīle zamm etmekdür (11) dördünci fâtiḥayı âyet-i kerīme üzerine

[116a]

(1) taḳdīm eylemekdür mes’ele her vâcibiñ tertībidür (2) mes’ele rukū’a varduğı zamān sübhānallāh (3) dēyecek kadar ṭurmağdır mes’ele rukū’dan (4) kıyāma kalkduğda sübhānallāh dēyecek kadar (5) ṭurmağdur mes’ele başın secdeye (6) ḳoduğda sübhānallāh dēyecek kadar ṭurmağdur (7) toḳuzuncı başın secdeden (8) kaldırduğda taḥiyyāta oturur gibi (9) sübhānallāh dēyecek kadar oturmağdur (10) onuncı tekrār başın secdeye ḳoduğda (11) sübhānallāh dēyecek kadar ṭurmağdur

[116b]

(1) ve daḥı üçünci rek’atde olan vâcibiñ (2) evvelkisi ḳa’de-i ūlāda oturmağdur (3) ikinci ḳa’de-i ūlāda taḥiyyâtı āḥirine varınca (4) okumağdur üçünci fâtiḥayı okumağdur dördünci (5) farzları yêrlü yêrince etmekdür beşinci (6) her vâcibleri yêrlü yêrinde etmekdür altıncı (7) rukū’a varduğda sübhānallāh dēyecek (8) kadar ṭurmağdur yedinci rukū’dan (9) kalkduğda sübhānallāh dēyecek kadar (10) ṭurmağdur sekizinci başın secdeye (11) ḳoduğda sübhānallāh dēyecek kadar

[117a]

(1) tırnakdur tokuzuncı başın secdeden (2) kaldırdıkdā tahıyyāta oturur gibi sübhānallāh (3) dēyecek kadar tırnakdur onuncı tekrār (4) başın secdeye kodıkdā sübhānallāh dēyecek (5) kadar tırnakdur ve dahı dördüncü rek'atda olan (6) on vācibin evvelkisi fātiha okumakdur (7) ikinci her [fa]rızların yerlü yerince etmekdür (8) üçüncü her vācibi yerlü yerinde etmekdür dördüncü (9) rukū'a vardıkda sübhānallāh dēyecek (10) kadar tırnakdur beşinci rukū'dan başın (11) kaldırdıkdā sübhānallāh dēyecek kadar tırnakdur

[117b]

(1) altıncı başın secdeye kodıkdā sübhānallāh (2) dēyecek kadar tırnakdur yedinci başın (3) secdeden kaldırdıkdā tahıyyāta oturur gibi (4) iki secde arasında sübhānallāh dēyecek (5) kadar oturmakdur sekizinci tekrār başın (6) secdeye kodıkdā sübhānallāh dēyecek (7) kadar tırnakdur tokuzuncı ka'de-i āhirde (8) tahıyyāt du'āsın āhirine varınca (9) okumakdur onuncı lafz-ı selām ile namāzdan (10) çıkmakdur bāb bu bāb ābdeste müte'allik olan (11) mes'eleler beyānındadır mes'ele bir kimse ābdeste

[118a]

(1) elini yumağa başladığı zamān niyyet eyleye (2) cümlesine niyyet etmiş olur Eşbāh-ı Nazāyir'de (3) yazar mes'ele bir kimse ābdest alurken (4) niyyet eylemese şahıhdür lākin şevābı yokdur (5) Eşbāh-ı Nazāyir'de yazar mes'ele bir kimse ābdeste (6) şekk eylese ābdesti bozulmaz Fetāvī-yi (7) Bezzāzī'de yazar mes'ele bir kimse ābdesti alsa (8) aldukdan sonra unudsa ābdesti bozulduğunu (9) 'ilme'l-yakīn bilmese ol kimsenin ābdesti (10) yerindedür Fetāvī-yi Bezzāzī'de yazar mes'ele bir (11) kimse ayağına mesih ettiği zamān iki

[118b]

(1) elin bir uğurdan çekmek sünnetdür İbni Emīrū'-Hāc'da (2) yazar ba'zı 'ulemā demişler ki (3) ayağı mestinden oynadığından sonra (4) eger evvel mesti ile yürümek mümkün (5) ise mesih bozulmaz eger mümkün degilse (6) mesih bozulur İbn-i Hümām'da bābu'l-mescidde (7) yazar mes'ele bir kimse boynuna mesih (8) ettiği zamān elinin şāh tamarlarını (9) degire çeke boğazı altına kavıştırmaya (10) eger kavıştırırsa bid'at (11) etmiş olur bid'at olduğu Bahrū'r-rā'ik'da

[119a]

(1) yazar mes'ele bir kimse mesh'etdikden sonra (2) mestine şu girse eger bütün ayağı yāhūd (3) ayağının ekseri ıslandıysa iki (4) ayağın yaykamağ lāzım olur Ḥaddādī'de yazar (5) mes'ele ābdest alırken maẓmaẓa-ı mübālağa (6) etmek müsteḥābdur İbrāhīm Ḥalebī'de yazar (7) mes'ele bir kimse edegine mesh'etdikden sonra (8) mestine şu girse eger ayağı üç barmağ (9) miqdārı yāhūd üçden eksik (10) ıslansa mesih bāṭıl olmaz ammā ayağı (11) bütün ıslansa bāṭıl olur fī bāb

[119b]

(1) el-Mesh 'ale'l-Ḥuffeyn'de yazar mes'ele bir kimse (2) ābdest almak murād'etdikde alduğı şu (3) pāk ola üç şeyi' olmaya rengi bozulmaya (4) ve dadı bozulmaya ve rāyihāsı bozulmaya (5) eger üç şey'in ikisi bulunup (6) birisi bulunmazsa ābdesti ṣaḥīḥ (7) olmaz Mültekā'da yazar mes'ele bir yerde şu (8) olsa ayağı akmasa içinde yaprağ (9) tolsa kezālik üç şey'i bulunmazsa (10) ābdesti ṣaḥīḥdür bulunursa (11) ṣaḥīḥ degildir Mültekā'da yazar mes'ele bir

[120a]

(1) bir kimse bir yerde şu cem' olup (2) içinde necāset olsa ayağı akmasa (3) ābdest almak iktizā eylese eger on (4) arşun özini olup üç ile şu (5) aldıkda şuyun dibi görünürse ṣaḥīḥ (6) olmaz eger görünmezse ṣaḥīḥdür Mültekā'da (7) yazar mes'ele bir kimse aqarşudan ābdest (8) almak murād'etdikde içinde necāset görse (9) eger şu şamanı götürürse ābdest almak (10) cā'izdir eger götürmezse cā'iz olmaz (11) Mültekā'da yazar mes'ele birkaç kimseler bir aqar

[120b]

(1) şuyun kenārında şıyravērdi ābdest (2) almak cā'izdir Münyeti'l-Muṣallī'de yazar mes'ele (3) bir kimse ayağına mesh'etduğı zamān eli (4) barmağların mestin ucuna berāber edüp (5) üç barmağıla incüğine toğrı çeke Mültekā'da (6) yazar mes'ele ābdest alduğı zamān kulağına (7) mesh'ederken şırça barmağın kulağının (8) içüne şokmak mendūbdur İbrāhīm Ḥalebī'de (9) yazar mes'ele ābdest alduğıdan sonra ābdest (10) alduğı kabı tōldura komak (11) müsteḥābludur Münyeti'l-Muṣallī'de yazar mes'ele

[121a]

(1) bir kimse tükürse tükriği kan karışık (2) olsa göre kim kanıksı ziyâdedir eger kan (3) ziyâde ise âbdesti bozulur eger tükruk (4) ziyâde ise bozulmaz İbrâhîm Halebî'de yazar (5) mes'ele bir kimsenin âbdesti var iken (6) hâtunı öpse zekeri harekete gelüp (7) şu çıksa âbdesti bozulur eger şu (8) çıkmazsa bozulmaz Şadrü'sş-şerî'a'da yazar (9) mes'ele bir kimsenin edeginde üç barmağ (10) sığacak delik olsa üzerine mesh etmek (11) câ'iz degildir üç barmağdan eksik olursa

[121b]

(1) câ'izdir bu üç barmağ delik bir delikte (2) olursa Şadrü'sş-şerî'a'da yazar mes'ele bir (3) kimsenin bütün âbdesti var iken edegin (4) çıkarmak iktizâ eylese çıkarsa (5) ancak ayakların yusun bütün almak lâzım (6) degildir İbrâhîm Halebî'de yazar mes'ele bir kimse (7) ayağına topuk mesti geyse eger topuğunu (8) örterse üzerine mesh etmek câ'izdür (9) eger örtmezse câ'iz olmaz eger (10) çāğşîra kaplarsa kapladığı çāğşîr (11) ziyâde sık olup geçmezse mest

[122a]

(1) topuğun örtmezse de câ'izdür eger çākşîrden (2) şu geçerse câ'iz degildir İbrâhîm Halebî'de yazar (3) mes'ele bir kimse âbdest ile çizmesin (4) geyse eger pāk ise ve deligi yok ise (5) üzerine mesh etmek câ'izdir Mültekā'da (6) yazar mes'ele bir kimse âbdest alup (7) istinşāk ederken burunına suyu (8) aldūda üçünde de başka başka sümküremekdür (9) İbrâhîm Halebî'de yazar mes'ele bir kimse âbdest (10) alsa ayağına mesh etmegi unudsa (11) câmi'e vardukdā hâtırına gelse ayağına

[122b]

(1) mesh eyleye bütün âbdest lâzım degildir (2) zîrâ tertîb şart degildir tertîb şart (3) olmaduğı İbrâhîm Halebî'de yazar mes'ele bir (4) kimsenün eli var iken bir âhîr kimse ayağına (5) mesh ederse câ'izdir Hülâşatü'l-Fetāvî'de (6) yazar mes'ele bir kimse ayağına mesh (7) ederken elinin barmakların yaturmayup (8) barmakları ucun diküp eylese (9) mesh şahîl olmaz eger şu tamlar degil (10) ise mes'ele bir kimse ayakların yusa (11) edigin kimse tahâretin bozmadan

[123a]

(1) ābdest alsa ayağına mesh cā'izdür (2) Mültekāü'l-Ebhur'da yazar mes'ele bir kimse ayağına (3) mesh ederken elinün barmakların (4) altına aşurduğu vaktin hikmetin ayağının (5) barmakların üsti üç barmak kadar (6) ıslansa şahīhdür eger üç barmak miqdārı (7) ıslanmadısa şahīh olmaz ayağının (8) altına aşurduğu barmaklarının suyu (9) mā'-ı müsta'mel olur anuñ ile mesh (10) şahīh olmaz eger üç barmak miqdārı (11) ıslandısa şahīhdür İbrāhīm Halebī'de yazar

[123b]

(1) mes'ele bir kimse ābdest alup edigin (2) gëyüp mesh müddeti tamām olduğda ziyāde (3) şovuk olup edigin çıkarsa ve ayağı (4) toñmak ihtimāli olursa üzerine mesh (5) eylemek cā'izdür şovuk def' oluncaya dek (6) Mültekāü'l-Ebhur'da yazar mes'ele bir kimse ābdest (7) alup edigin gëyüp bir gün bir mesh étdükde (8) meshin vakti çıkmadan yolcu olsa (9) iki gün iki gece dañı mesh eder üç (10) gün üç gece olduğda çıkara Mültekāü'l-Ebhur'da (11) yazar mes'ele ābdest maħallinde

[124a]

(1) misvāk isti'māl etmek cā'izdür İbrāhīm (2) Halebī'de yazar mes'ele bir kimse ābdest alurken (3) unutup bir ā'zāsını yumasa (4) ābdesten sonra hātırına gelse unutduğu (5) kanķı ā'zādur bilmese böyle olan (6) kimse şol ayağın yuya ābdesti (7) tamām olur zīrā 'amelin āħiridür Fetāvī-yi (8) Bezzāzī'de yazar mes'ele bir kimse (9) ıbrıg alup ābdest almağa otursa (10) sonra oturduğu yerden kalkup (11) bir āħir yere dañı otursa da şekk

[124b]

(1) eylese ki ābdesti aldım dañı kalkdım yohsa (2) almadım mı kalkdım ābdesti yerindedür zīrā (3) eline şu alup oturması ābdest (4) almasına delilüdür Fetāvī-yi Bezzāzī'de yazar (5) mes'ele bir kimse namāz kılarken hādeş (6) vāķı' olsa varayım ābdest alayım da (7) geleyim ol kalan namāzı da kılayım da tamām (8) édeyim ābdeste giderken veyāhūd gelürken (9) Qur'an-ı 'azīmü's-şān okusa namāzı (10) fāsıd olur Eşbāh-ı Nazāyir'de yazar (11) mes'ele toprak ıbrıkdan ābdest almak

[125a]

(1) müsteḥābdur lākin kendüye maḥşûş etmek (2) mekrūhdur Eşbāh-ı Nazāyir'de yazar mes'ele (3) misvākın uzunluğı bir karış ola kalınlığı (4) sırça barmağ kadar olsa isti'māl (5) etdüğü zamān sırça barmağıla baş (6) barmağın altına üç barmağın üstüne (7) koy ağızının sağ yanından başlamak (8) gerek şol tarafa varıncaya dek altına (9) ve üstüne bu minvāl üzere ve misvākı (10) bir yere kodukda dikine koy İbrāhīm (11) Halebî'de yazar mes'ele bir kimse sünnetsiz

[125b]

(1) olsa derinin altını yumağ lâzımdur (2) eşaḥ kıl budur zekerinde derisi olan (3) kimse ābdesti var iken bevl eylese (4) taşra çıkmasa da ābdesti bo[z]ılır (5) İbrāhīm Halebî'de yazar mes'ele bir kimse (6) şabāḥ namāzını kılup gün toğduktan (7) sonra ayak yoluna varsa ve ābdest (8) ala lākin ābdest alup kenefe mi (9) girdi yohsa kenefden sonra mı (10) ābdest aldı bilmez zann-ı gālibide (11) yok böyle olan kimse namāz kılsa

[126a]

(1) şaḥīḥ olur mı Eşbāh-ı Nazāyir'de der ki (2) namāzı şaḥīḥdür Kınyatü'l-Fetāvî'de (3) der ki ihtiyāten ābdest almak lâzımdur (4) bāb bu bāb vakıtların ve vakt-ı kerāhatın (5) beyānındadır şabāḥ namāzının evvel (6) vaktını şubḥ-ı şādık toğduğu (7) zamāndur āḥir vakti gün toğuncaya (8) dekdür öyle namāzının evvel vakti (9) gün ortaya gelüp egildüğü zamāndur (10) āḥir vakti imāmın kavliyle her şey'in (11) gölgesi bir kendü kadar olduğu zamāndur

[126b]

(1) ammā İmām-ı Ā'zam rahmetu'llāhi 'aleyhi eydür (2) her şey'in gölgesi iki kendü kadar (3) olduğu zamāndur andan sonra (4) ikindünün ol vakti (5) dāḥil olur āḥir vakti gün gā'ib (6) oluncaya dekdür andan sonra aḥşam (7) namāzının evvel vakti dāḥil olur (8) āḥir vakti gök kenārında kızıllık (9) gā'ib oluncaya dekdür ammā İmām-ı Ā'zam (10) kavliyle beyāzlık gā'ib oluncaya dekdür (11) ammā Fetāvî imāmın kavlinedür yatsunun

[127a]

(1) evvel vakti dāḥil olur āḥir vakti şubḥ-ı şādık (2) toğuncaya dekdür Mültekā'da yazar mes'ele şabāḥ (3) namāzını kılduktan sonra kaẓā kalmış namāz kılmak (4) cā'izdür ammā nāfile kılmak mekrūhdur Mültekā'da (5) yazar mes'ele gün tolunurken kaẓāya nāfile (6)

kılmaḳ mekrūhdur mes'ele cāmi' ve mescid üzerine (7) ev olsa ol evde ḥātūnla cimā' etmek (8) mekrūhdur Mültekā'da yazar mes'ele bir kimse namāz (9) kılarḳen besmele kıyāma ḳalkırken okusa (10) kerāhat işlemiş olur zīrā besmele ḳirā' atdandır (11) ḳirā' atıḳ maḥalli ise kıyāmdur

[127b]

(1) İbrāhīm Ḥalebī'de yazar mes'ele bir kimse gelüp (2) imāma uysa birkaç yerlerden ḡayrı (3) imāmıḳ selāmına muntazır olmaḳ lāzımdur (4) eger lāzım olmayup ḳalkarsa eger kerāhat-ı tahrīme (5) ile kerāhat işlemiş olur İbrāhīm (6) Ḥalebī'de yazar mes'ele ḥayvān şūreti ve adam (7) şūreti ev içinde ḳomaḳ mekrūhdur bu (8) bu kerāhatdan murād maḥremiyyedir zīrā melā'ike-i (9) kirām eve girmeden men' ederler ḥazret-i (10) Cebrā'il 'aleyhi's-selām buyurdu ki bir eve (11) girmezüz ki ol evde kelb şūreti ola

[128a]

(1) Nişāb'ül-ḥisāb'da mezkūrdur mes'ele (2) ṭarīḳ-i 'āmda ve deve mekānında namāz kılmaḳ mekrūhdur (3) Münyeti'l-muṣallī'de yazar mes'ele Ka'be'niḳ (4) dīvārı üzerinde ve mezarlıkda ve aḡıtsal (5) olan yerde namāz kılmaḳ mekrūhdur Münyeti'l (6) Muṣallī'de yazar mes'ele ḥayvān ve şıḡır mezbereliginde (7) namāz kılmaḳ mekrūhdur mes'ele namāz kılıcı (8) secde ettiḡi zamān yigini dōşüyüp (9) üzerine secde etse eger esbābını (10) ḥıfz içün ederse mekrūhdur eger (11) esbābını ḥıfz içün be'is yoḡdur

[128b]

(1) Ḥülāṣatü'l-Fetāvī'de yazar mes'ele muṣallīniḳ (2) başı üstünde veyā ḳarşusunda veyā önünde (3) aşılı şūret olsa mekrūhdur Ḥülāṣatü'l (4) Fetāvī'de yazar mes'ele bir kimse sağında (5) ve şolında şūret olsa mekrūhdur (6) Ḥülāṣatü'l-Fetāvī'de yazar mes'ele bir kimse (7) ecnebī kimseniḳ evinde şūret görse (8) bozmaḳ cā'izdür Ḥülāṣatü'l-Fetāvī'de yazar (9) mes'ele şūretin başın kesse kerāhat (10) ḳalkar daḡı yüzün yüzmek başın kesmek (11) gibidür ammā elin ayakların kesilir yā boyuna

[129a]

(1) iplik aṣşalar kerāhat ḳalmaz Ḥülāṣatü'l (2) Fetāvī'de yazar mes'ele bu cümle bir şūretidir ki (3) uzaḡdan baḳan göre ammā bu şūret bu (4) mertebe küçücük olsa ki uzaḡdan (5) baḳan görmese ol zamān be'is yoḡdur (6) Ḥülāṣatü'l-Fetāvī'de fī faṣl-ı nev'is-ṣānī (7) fīmā yekruhu dediḡi yerde mezkūrdur mes'ele (8) bir kimse ḳazāya ḳalmış namāzın

cāmi‘de (9) kılsa mekrūhdur kaçāyı evinde kıla (10) dēmişler Baḥrū‘r-rā‘ik‘da yazar mes‘ele erkekler (11) ḥaqqında ḥarīr gēymek ḥarāmdur dēyü

[129b]

(1) buyurdu peygamber ‘aleyhi’s-selām ḥadīṣ-i şerīfde (2) mes‘ele erkekler ḥaqqında şarı ve kırmızı (3) gēymek daḥı bunlar ile namāz kılmak mekrūhdur (4) muṭlak zikir olunmuşdur Mültekā‘da yazar mes‘ele (5) kerāhat-ı taḥrīmiyye ile kılınan namāzın i‘ādesi (6) vācibdür Baḥrū‘r-rā‘ik‘da yazar mes‘ele (7) muşallīniñ ‘uzvunı kedi yalasa mekrūhdur (8) Münyeti‘l-muşallī‘de yazar mes‘ele teyemmüme müte‘allik (9) olan mes‘eleler beyānındadır teyemmüm etmek (10) farzdur eger şu bulunmazsa şart üçdür (11) evvelkisi niyyet etmekdür ikincisi şuyı

[130a]

(1) talep etmekdür eger ol kanķı gördilerse (2) ābdest alsun ol şu ancak bir adamın (3) ābdestine yētecek cümlesiniñ teyemmümi fāsīd (4) olur ammā cümle gözün olsun dēse (5) teyemmümleri bozulmaz yēne ba‘de bābu‘t-teyemmümde yazar (6) bāb bu bāb niyyete ve müfside müte‘allik olan (7) mes‘eler beyānındadır mes‘ele imām öyle (8) namāzın kılarken bir kimse ol imāma uysa (9) niyyeti unudsa namāzı kıldıḡdan sonra (10) ḥatırına gelse namāzı fāsīd olur kıldıḡı (11) namāzına aşıl namāz idüğün bilmese şaḥīḥ

[130b]

(1) olmaz dēyü buyurdu Münyeti‘l-muşallī‘de yazar (2) mes‘ele bir yerde üç adam olsa biri (3) meyyit ve biri ḥayzı kesilmiş ḥātūn (4) ve biri cenābet adam olsa yanlarında (5) ancak birine yētişecek şu olsa (6) kanķısınıñ ise aña şarf olunur (7) aralarında ortak ise meyyite şarf (8) olur eger bir ehl-i ḥayr müslümānlar (9) kullansunlar dēyü komuş ise cünüb (10) ḡusul ēder meyyite ve ḥayz teyemmüm (11) vērİLÜR Ḥaddādī‘de fī bābu‘t-teyemmümde yazar

[131a]

(1) mes‘ele bir kimse öyle namāzın unudup (2) ikindü dēyü niyyet etse rukū‘ ētdükden sonra (3) ḥatırına gelse namāzı fāsīd olur (4) zīrā kaçd-ı niyyet kalbinde bulunmasa namāzı (5) şaḥīḥ olmaz Dürer-i Ğurer‘de yazar mes‘ele (6) bir kimse ikindü namāzın öyle namāzı dēyü (7) niyyet eylese rukū‘ ētdükden sonra ḥatırına (8) gelse namāzı fāsīd olur (9) zīrā

Baħrũ'r-Rā'ik'da yazar mes'ele bir kimse (10) evinde kaşd-ı kalb eylese ve dā'im şu (11) vaktiñ farzını kılayım dese eger yürümeden

[131b]

(1) ğayrı bir 'amel ile meşğul olmadan (2) varup imāma iktidā eylese namāzı (3) cā'izdür eger bir 'amel ile meşğulden sonra (4) iktidā ederse namāzı fāsīd olur İbrāhīm (5) Halebī'de yazar mes'ele namāz kılarken bir (6) kimse su'āl etse kılduğuñ ne aşıl (7) namāzdur dēyü tefekkürsüz cevāb vērse (8) namāzı cā'izdür İbrāhīm Halebī'de yazar mes'ele (9) bir kimseye su'āl etseler kılduğuñ (10) farz midur vācib midür sünnet midür (11) dēyü ol kimse bilmem dese namāzı fāsīd

[132a]

(1) olur eger cümle seni farz-ı i'tikāt yerindedür (2) Eşbāh-ı Nazāyir'de yazar mes'ele şābinüñ (3) imāmetlūĝi cā'iz degüldür iktidā namāzıñ (4) dört evvelki sünneti ve aħşam namāzıñ (5) iki sünneti ve yatsun namāzıñ iki son (6) sünneti ve cum'a namāzıñ dört evvelki sünneti (7) ve dört son sünneti bu cümle zikir olunan (8) sünnetleriñ cümlesi sünnet-i mü'ekkededür (9) Dürer-i Ğurer'de yazar mes'ele bir kimse öyle (10) namāzıñ dört rek'at evvelki sünneti kılarken (11) unudup okumasa namāzı fāsīd

[132b]

(1) olur İbrāhīm Halebī'de yazar mes'ele bir kimse (2) şabāh namāzıñ sünnetini evde kılsa (3) cāmi'e varınca dünyā kelāmı söylemese (4) şevābı çokdur sā'ir sünnetlerde böyledür (5) İbrāhīm Halebī'de yazar mes'ele bir kimse sünneti (6) kılduĝdan sonra farzı kılmadan dünyā kelāmı (7) söylese sünnetiñ şevābı gider i'āde (8) etsün demiş kavli var Baħrũ'r-rā'ik'da (9) yazar mes'ele sünnetleriñ ve nāfileleriñ (10) kıyāmı farz degildür şabāhıñ sünnetinde (11) ihtilāf vardur ammā kıyāmdan ğayrı

[133a]

(1) farzlarda ne farz ise sünnetlerde ve (2) nāfilelerde farzdur mes'ele İmām-ı Ā'zam kavlinde (3) sünnetleri 'özürsüz oturduĝı yerde kılmak (4) cā'iz degildür Baħrũ'r-rā'ik'da yazar mes'ele (5) bir kimse öyle namāzıñ iki rek'at (6) sünnetini kılduĝdan sonra iķāmet olsa (7) iki dahı kıla andan imāma iktidā eyleye (8) evvelā olan bu dört Tenvīrũ'l-ebşār'da (9) yazar mes'ele imām şabāh namāzın kılarken (10) bir kimse gelüp sünneti şaf arasında (11) kılmaya bir ğayrı köşede kıla imāma iktidā

[133b]

(1) eyleye İbrāhīm Halebī'de yazar mes'ele bir kimse (2) öyle namāzında ikāmet maḥallinde imāma (3) uyup imāmıla namāzı kılduḡdan sonra (4) sünnetlerin kanḳısını evvel kıalarsa cā'izdür (5) İbrāhīm Halebī'de yazar mes'ele bir kimse (6) öyle namāzının son sünnetini kılarken (7) bir āhir kimse öyle namāzının sünnetini (8) kılan kimseye iktidā etse cā'izdür İbrāhīm (9) Halebī'de yazar bāb bu bāb terāviḥ namāzı (10) sünnet-i mü'ekkeddür ramazān ayının her bir (11) gecesinde yatsu namāzından sonra vitir namāzından

[134a]

(1) evvel ve sonra cemā'atle vitir namāzın kılar ve terāviḥ (2) ve terāviḥ namāzı yigirmi rek'atdır on selām (3) ile ve her dört rek'atden sonra oturmaḡıla (4) dört rek'at miḡdārı ve terāviḥ namāzında (5) mesnūn olan bütün ramazān ayında bir kerre (6) ḥatīmdür terki olmaz cemā'atın keselānından (7) ötürü ve daḡı ayak üzere turmaḡa (8) ḡudreti var iken terāviḥ namāzını otururken (9) kılmak mekrūhdur ve daḡı vitir namāzını ancak (10) ramazān ayında cemā'atla kılınur ve daḡı (11) sünnet olan namāzlarda efḡal olan evde

[134b]

(1) kılmakdır illā terāviḥ deḡil Mülteḡā'da faṣl-ı terāviḥde (2) meṣrū' üzere yazar mes'ele ramazān (3) ayında ve ḡayrıda cemā'atle ḡur'ān ḥatminde (4) du'ā mekrūhdur ammā ḡayrı 'ulemā-yı müte'āḡḡirini (5) cā'iz görmüşlerdür ḥatm-i ṣerīfde (6) sūre-i ihlāṣ üç kerre okumak cā'izdür (7) eger namāz içinde olursa ḥatīm bir kerre (8) okuya Fetāvī-yi Bezzārī'de yazar mes'ele bir kimse (9) aḡşam namāzının sünnetinde dört rek'at (10) zamm eyleyüp altı rek'at kılsa cā'izdür (11) bir selām ile kılmak müsteḡabdur İbrāhīm

[135a]

(1) Halebī'de yazar mes'ele öyle namāzın son (2) sünnetlerin dört rek'at kılduḡı zamān (3) ḡa'de-i ūlāda ṣalavāt du'āsın okumak (4) müsteḡabdur iki daḡı sünnet ḡayrı mü'ekkedür (5) Dürer-i ḡurer'de yazar mes'ele ikindi (6) namāzının evvel sünnetini yatsu namāzının (7) evvel sünnetini ḡayrı mü'ekkeddür ḡa'de-i ūlālarında (8) ṣalavāt du'āsın okumak müsteḡabdur (9) Dürer-i ḡurer'de yazar mes'ele bir kimse ikindi (10) namāzının sünnetini kılmaḡa tekbir eylese (11) 'aḡabince ikāmet olunsa iki rek'at

[135b]

(1) kılup selām vère imāma iktidā eyleye (2) Mecmau'l-Bahreyn şerh-i İbn-i Melek'de yazar mes'ele rukū'da (3) ve sücūdda dizlerin kavuşdurmak sünnetdür (4) Keydānī Şerh-i Kuhustānī'de yazar bāb bu bāb (5) musāfir müte'allik olan mes'eleler beyānındadır (6) bir kimse bir cemā'ate imām olsa (7) iki rek'at kılduğdan sonra selām vèrüp (8) gitse cemā'at bilmezleriñ ol kimse (9) yerlū midür musāfir midür eger şehir içinde (10) imām oldıysa cemā'atıñ namāzı (11) fāsīd olur su'āl ètdükleri vaktıda

[136a]

(1) musāfir dèyü haber vèrdiyise fāsīd (2) olmaz eger taşra yol kenārında imām (3) olsa cemā'atıñ namāzı yerindedür zīrā (4) zīrā yol olmağın musāfir dènilür Haddādī'de (5) yazar mes'ele bir imām musāfir olsa (6) ol musāfir imāma iktidā eyleseler imāmıla (7) iki rek'ati kıla taḥiyyātı okuya imām (8) selām vèrdikden sonra uyan kimse iki (9) daḥı kıla andan sonra selām vère Şadrü'sş (10) şerī'a'da yazar mes'ele muḳīm olan imāma (11) musāfir olan kimse vakt içinde o

[136b]

(1) uysa imām ile ka'de-i ūlāya oturup (2) taḥiyyātı okuduğdan sonra imām iki (3) rek'atı kılmāğa kalkduğda imāmıla bile kalka (4) iki rek'at daḥı kıla zīrā imāma tabi'yyet (5) ile ol iki rek'atı daḥı kılmak lāzımdur (6) Şadrü'sş şerī'a'da yazar mes'ele bir kimse (7) bèride kıble su'āl èdecek kimse (8) bulmasa taḥarrī èdüp ictihād ètdükden (9) sonra dört tarafına kılsa cā'izdür (10) Münyeti'l-muşallī'de yazar mes'ele bir kimse (11) yolcu olsa yolda giderken bir ḥarāmīye

[137a]

(1) mülākī olsa fi'l-ḥālıla ol ḥarāmīden (2) ḥalāş olmasa namāzınıñ vaktı degilse (3) namāzı vaktında çıkarmayup kılmak lāzımdur (4) Münyeti'l-muşallī'de yazar mes'ele Ebu'l-Ḳasım Hekīm (5) dèmiş ki bir ğazā eylese ve ğazāda bir vakt (6) namāzı fevt eylese yüz ğazā daḥı ètmek (7) gerekir ki ol terk eyledüğü namāzınıñ (8) keffāreti ola Ḳınyatü'l-fetāvī'de yazar (9) mes'ele bir kimse bir vakt namāzı terk (10) eylese aña yètmiş haccdan eksik keffāret (11) olmaz Mecālis-i Rūmiyye'de yazar bir

[137b]

(1) bir kimse namāz kılariken düşmān yakın gelse (2) namāzı bozup düşmāndan hālās olmağa (3) sa'ye ʿede Bezzāzī'de yazar mes'ele bir kimse (4) kāfir vilāyetinde dutsak olsa her (5) zamān fırsatı bulursam kaçayım böyle olan (6) kimse namāzı muķīm kılduķd[a] Dürr-i şerh-i mużmerāt'da (7) yazar mes'ele bir kimse musāfir (8) olup bir vilāyetde on dört gün (9) oturmak ihtimāli olsa olan kimse (10) namāzı musāfir gibi kılar İbrāhīm Halebī'de (11) yazar mes'ele konar göçer kimse üç günlük

[138a]

(1) yola giderse seferī kılar İbrāhīm Halebī'de (2) yazar mes'ele bir kimse yolcu olsa namāzın (3) evvel vaktında şu bulmasa bulurum dēyü āhir (4) vaktına te'hīr ʿetse cā'izdür Münyeti'l Muşallī'de (5) yazar mes'ele bir kimse yolcu olsa bir içim (6) şuyu olsa ol adamın harāreti (7) olsa harāretten helāk olmak ihtimāli (8) olsa şuyı içüp teyemmüm eyleye namāzı (9) kıla Mültekā'da yazar bir kimse yolcu olsa (10) yolda şu bulmasa taharrī eylesün eger şu (11) bulmazsa teyemmüm eyleyüp namāzı kıla sonra vakıt

[138b]

(1) içinde şu bulsa bu mes'elede 'ulemā ihtilāf (2) ʿetmişler imāmin kavli budur ki namāzı (3) i'āde ʿetmek lāzım degildür ammā imāmin (4) kavli eşah imāmin kavlidür eger vakıt (5) çıķduķdan sonra şu bulsa namāzı cā'izdür (6) bi'l-ittifāk Münye'de yazar mes'ele bir (7) kimsenin şuyı olmasa yoldaşında şu (8) olsa eger zann-ı ğālibī şuyı istese (9) verirse teyemmüm ʿetmek cā'iz degildür ammā (10) zann-ı ğālibī da zamān vermezse (11) teyemmüm ʿetmek cā'izdür Mültekā'da yazar mes'ele

[139a]

(1) bir kimse yolcu olsa yoldaşında şu olsa (2) ol şuyı şatsa meşelā bir ābdest (3) alacak şuyı bir aķçaya şatsa ol adamın (4) harçlığı olsa bir aķça verüp şuyı (5) ala eger ancak ʿetmege verecek aķçası (6) olsa ziyāde olmasa ol zamānda teyemmüm (7) eyleye namāzın kıla eger bir aķçaya şatılırken (8) bēş aķçaya dēse ol zamānda yine teyemmüm (9) eyleye cā'izdür Münyeti'l Muşallī'de yazar mes'ele (10) bir kimse ka'be-i mükerrermeden gelürken yükünde (11) zemzem olsa o kimse ğayrı şu bulmasa

[139b]

(1) ebū zemzem ile ābdest ala eger bir adama (2) hibe ederse hibesinden rucū' ede (3) cā'izdür teyemmüm etmek cā'iz degildür Münyede (4) yazar mes'ele bir kimse seferi niyyet eyleyüp (5) şehirden çıkısa bir dahı gērü dönmek (6) muradı degil namāzı seferi kılar iktidā (7) ḥasebile yene şehre gelse namāzı muḳīm (8) gibi kılar zīrā aşılmekāndur Mültekā'da (9) yazar mes'ele beriyyede olan kuyunun (10) etrafına at ve deve tebevvl eyleyüp (11) kurusa rūzigār esüp kuyunun

[140a]

(1) içüne etse eger şakınmak mümkün degil ise (2) ābdest almak cā'izdür İbrāhīm Halebī'de yazar (3) mes'ele seferde bir ḥātūn vefāt etse (4) erlerden gayrı kimse olmasa eger akrabası (5) var ise eliyle teyemmüm eyleye eger akrabası (6) yogısa bir bez ile teyemmüm edeler Cevher-i (7) fıkıh'da yazar mes'ele bir kimse musāfir şehir (8) gelse ve yakīnen bilse ki eger şehir varıncaya dek (9) teyemmüm namāzı kılamazsa vakıt çıkar (10) teyemmüm etmek cā'iz degildür belki şehre girüp (11) ābdest alup kıla yene ba'de yazar mes'ele

[140b]

(1) bir kimseye demür bir kasa yāḥūd karada bağı (2) olsa taşra çıkması mümkün olsa ol (3) kimsenün içinde namāz kılmak cā'iz degildür (4) otururken olsun ayak üzere olsun (5) İbrāhīm Halebī'de yazar bāb bu bāb şāḥib-i (6) 'özre müte'allik olan mes'eleler beyānındadır (7) bir kimse şāḥib-i 'özür olsa ve müḥdiş (8) olsa ḥadeşden otürü ābdestden sonra (9) yaradan bir nesne çıkısa tekrār bir ābdest (10) dahı almak lāzımdur bu şüret ya'nī (11) iki ābdest almak lāzımdur yarası gāh

[141a]

(1) aküp gāh akmaduğı zamāndur eger dā'im akarsa (2) bir ābdest kifāyet eder Baḥrū'r-rā'ik'da (3) yazar mes'ele bir kimse şāḥib-i 'özür olsa (4) 'özrinden cerāḥat akmadan edegin geyse (5) üzerine mesh etmek cā'izdür İbrāhīm Halebī'de (6) yazar mes'ele bir marīz kimse farzlarda kıyāma (7) kādir olmaya oturduğı yerden rukū' (8) eyleye kılsun eger oturduğı yerde rukū'a (9) sücūda kādir degil ise başı ile imā (10) etsün İbrāhīm Halebī'de yazar mes'ele bir (11) kimse ā'zāsından cerāḥat olup

[141b]

(1) cerāḥat bütün ā'zāda olsa yāḥūd (2) ekşerinde olsa teyemmüm cā'izdür İbrāhīm Ḥalebī'de (3) yazar mes'ele bir kimsenin ābdest ā'zāsının (4) aḳallī yara olsa ekşeri sağ (5) olsa sağ olan yeri yuya ol yaraya (6) meşḥ zarar vèrmezse ḳavl-i eşaḥ budur (7) Münyeti'l-Muşallī'de yazar mes'ele bir kimsenin (8) burnundan dā'im ḳan gelse şāḥib-i (9) 'özür olur her vāḳıtda ābdest ala (10) Mültekā'da yazar mes'ele bir kimsenin dā'im (11) yüregi sürse yāḥūd yelli olsa

[142a]

(1) dā'im maḳ'adından yel çıksa şāḥib-i 'özür (2) olur İbrāhīm Ḥalebī'de yazar mes'ele bir kimsenin (3) yüregi marāzlu olsa dā'im yüreginden (4) ḳan gelse şāḥib-i 'özür olur İbrāhīm (5) Ḥalebī'de yazar mes'ele bir kimse südükün tutmasa (6) tamlasa tursa şāḥib-i 'özür olur (7) Mültekā'da yazar mes'ele bir kimsenin yarası (8) olup yarasından ḳan çıkup sağ yerine (9) taḡılmadan nesne ile yā maḳrama ile (10) alsa eger kendü ḥālinde ḳosa aḳmazsa (11) ābdesti bozulmaz İbrāhīm Ḥalebī'de yazar

[142b]

(1) mes'ele bir kimsenin 'özürü olsa ābdest (2) alup cāmi'e girürken yā sünnet yā farz (3) kılarken yarasından cerāḥat aḳsa ābdesti (4) bozulur mes'ele bir kimsenin gevdesinde yarası (5) olsa ābdest var iken (6) yarasının içinden ḳurt çıksa (7) eger çıkan ḳurt ḳuru olur ḳandan (8) ve irinğden şaru şudan birisi (9) olmazsa ābdesti bozulmaz Mültekā'da (10) yazar mes'ele bir marīz oturucu olduğu (11) ḥālde tekbīr-i iftitāḥ étse sonra

[143a]

(1) ḳıyām ḳādir olsa ayak üzere olucı (2) olduğu ḥālde yene tekbīr eder Mültekā'da (3) yazar mes'ele bir kimse bir gün bir gece yenilse (4) yāḥūd deli olsa namāzı i'āde eder (5) eger gecedен ziyāde ederse namāzı i'āde (6) étmez Mültekā'da yazar mes'ele bir kimse namāzda (7) başıla aymaya ḳādir olmasa başıla (8) veyā gözile işāret étmeye te'hīr éde (9) Mültekā'da yazar mes'ele bir kimsenin gözi (10) içinde çibān veyā ḡayrı 'özür 'arız (11) olsa lākin gözinde taşra çıkup

[143b]

(1) ḡusulde yuması lāzım olan yere taḡılmasa (2) ābdesti bozulmaz Şadrü'ş-şerī'a'da (3) yazar mes'ele bir kimse namāzının eşnāsında (4) marīz olsa ya'nī ḳıyāma тұrduḡda (5)

fātiha okuduktan sonra yâ bir rek'atı (6) kılduktan sonra bir marîz ulaşsa kâdir (7) olduğu şey'i binâ eder Mültekâ'da yazar mes'ele (8) bâb bu bâb kazâya gelmiş namâzların (9) mes'eleleri beyânındadır bir kimse şabâh (10) namâzını vaktından çıkarsa gün toğduktan (11) sonra sünneti bile kıla Halebî'de yazar

[144a]

(1) mes'ele bir kimse öyle namâzın kazâya kosa (2) ikindi ezânı okunduktan sonra kazâ etmek (3) murâd êtdükde isterse ikindiden evvel (4) kazâ êtsün hâcet degül isterse (5) sonra kazâ êtsün şâhib-i tertîb (6) degülse Şadrü's-şerî'a'da yazar mes'ele bir (7) kimse öyle namâzın kazâya kosa ikindi (8) bir günlük namâz kazâ etmek murâd êtdükde (9) bir ezân kifâyet eder her vâkıtda bir iķâmet (10) lâzım Mültekâ'da yazar mes'ele bir adam bir günlük (11) namâz kazâ eylese sonra hâtırına

[144b]

(1) gelse bir rek'atda kırâ'atı terk eyledüm dese (2) şabâh namâzı ile vitir kazâ eylesün (3) zîrâ bunların bir rek'atında kırâ'atı terk (4) ile namâz fâsid olur ammâ iki rek'atda (5) kırâ'atı terk eyledüm deyü hâtırına gelse (6) şabâh namâzın ve ahşam namâzın kazâ (7) eylesün demişler Hülâşa'da yazar mes'ele (8) bir kimsenin kazâya kalmış namâzı olsa (9) ne kadar kılduğun bilmese niyyet êtdüğü (10) zamân böyle deye niyyet êtdüm evvel kazâya (11) kalmış şabâh namâzına deye yâhüd niyyet

[145a]

(1) êtdim âhir kazâya gelmiş şabâh namâzına deye (2) câ'izdür Dürer-i ğurer'de yazar mes'ele bir kimse (3) seferde gelmiş namâzı olsa muķîm olduğu (4) hâlde kazâ eylese seferî kılar Halebî'de (5) yazar mes'ele bir şabî yatsu namâzın kılup (6) yatsa vâkıt içinde ihtilâm olsa (7) yatsuya yene kılar Bezzâzî'de yazar mes'ele bir (8) şabî öyle namâzının âhir vâktinde bulûğına (9) yâhüd kâfir müslümân olsa namâzı kazâ (10) etmek lâzımdur Mültekâ'da yazar mes'ele bir kimse (11) ikindi namâzın gün batarken kılsa iki

[145b]

(1) rek'atı da taḥiyyâtı okuyup yétirdükden sonra (2) üçüncünün kıyâmına kalkınca gün tolunsa (3) ol iki rek'atı gün tolunduktan sonra (4) kıla câ'izdür mes'ele bir kimse ol günün (5) namâzın kılmayup kazâya kosa ol kalan (6) üçüncünün kıyâmına uysa iķtidâsı (7) câ'izdür zîrâ ikindide kılduğı vâkıtda (8) Fetâvî-yi Bezzâzî'de yazar mes'ele bir kimse

imām (9) ğayrı farz kıılmaĝa niyyet  tse cemā‘at (10) ğayrı farza niyyet  tseler iktid ları (11) řaĥ l  olmaz meşel  bugünki  yleni kıılarken

[146a]

(1) d nki ikindi ka   niyyetle im ma uysa (2) iktid s  řaĥ l  olmaz H l şa‘da yazar mes‘ele (3) im mıla mu ted n n ka  s  c ‘iz degildür meşel  (4) im m bugünki ikind y  kıılarken bir kimse (5)  zerine ka  s  l z m ikind y  kıılmaĝa im ma (6) uysa c ‘iz olmaz H l şa‘da yazar mes‘ele (7) bir kimse zind nda olsa şu bulmasa eli (8) ve ayaĝı baĝlu olsa teyemmüm  d p nam z  im mıla (9) kııla c ‘izdür şaşra  ık du da ka   eylemeye (10) Münye‘de yazar mes‘ele bir kimse k fir vil yetinde (11) isl ma gelse l kin nam z n farz olduĝ n 

[146b]

(1) bilmes  birkaç yıldan şonra isl m vil yetine gelse (2) nam z n farz olduĝ n   ğrense k fir (3) vil yetinde kaç sene eglendiyyse ka    tmez (4) M lte  ‘da yazar mes‘ele ĝusle müte‘all k olan (5) mes‘eleler bey n ndadur bir kimse cen betden (6) ĝusul  tse bedenini yusa bir yercegizi (7) k rı k lsa ol k rı kılan y ri yusa (8) cen betden p k olur tekr r cümle  ‘  s n  (9) yumak l z m degildür H leb ‘de yazar mes‘ele (10) bir kimse yatsu nam z n kııdu dan şonra yatduĝ  (11) gibi i til m olsa ĝusul  tmese g n hk r

[147a]

(1) olmaz şab   nam z n n sünnetine ve farz na bir (2) h şca  rişe H leb ‘de yazar mes‘ele cünüb (3) olan kimse k yuya düşse cümle  ‘  s  (4) yunsa cen betden p k olur Münye‘de yazar mes‘ele (5) bir kimse r y da i til m olsa şehvetile (6) men  yerinden  opunca zekerine yap şup (7) men  şaşra  ık maĝa  omas  şehvet (8) ge du den şonra şalıv rse ‘ulem  i til f (9)  tdiler ba‘z  ‘ulem  ĝusul l z m degildür ve (10) ba‘z  ‘ulem  ĝusul  tmek evl dur d diler (11) H leb ‘de yazar mes‘ele bir kimse ĝusul  bdestile

[147b]

(1) nam z kıılarken  ah  a ile gülse nam z  (2) f sid olur amm   bdesti bozulmaz Ba r‘da (3) yazar mes‘ele şab   ah  h la gülse  bdesti (4) nam z  f sid olmaz Münye‘de (5) yazar mes‘ele bir kimse nam z kıılarken kend  (6) ‘avretin görse nam z  f sid olmaz (7) Bezz z ‘de yazar mes‘ele bir kimse nam z kıılarken (8) eşv b  altında bir ğayrı kimse

‘avretini (9) görse namāzı fāsīd olmaz Bezzāzī’de (10) yazar mes’ele bir kimsenün elinde yağ (11) olsa namāz içinde elindeki yağı saçına

[148a]

(1) ve şaḳalına sürse namāzı fāsīd olmaz (2) Fetāwī-yi Bezzāzī’de yazar mes’ele bir kimse namāz (3) kılariken bir şaf kadar yörürse rukn edā edecek (4) yörüse sonra yine yörüse namāzı fāsīd (5) olmaz Bezzāzī’de yazar mes’ele bir kimse fātiḥa-ı (6) şerīfī okusa āmīn dese teşdīd ile (7) İmām-ı Muḥammed ḳatında namāzı fāsīd olmaz Fetāwī (8) daḥı bunun üzerinedür Bezzāzī’de yazar mes’ele (9) bir kimse bir kimseye namāz kılariken selām vërse (10) namāz kılan kimse selām almak için eliyle (11) yā barmağıla yā başıla redd-i selām etses namāzı

[148b]

(1) fāsīd olmaz Bezzāzī’de yazar mes’ele bir kimse (2) namāz kılariken bir adam ḥaber-i su’āl etses ki kaç (3) rek’at kılduḡ dëyi namāz kılariken kaç rek’at (4) kılmış ises bir ma’nāla işāret eyleses (5) namāzı fāsīd olmaz Bezzāzī’de yazar mes’ele (6) bir kimse namāz kılariken necāset üzere tursa (7) ayağında edeḡi yāḥūd ḳorābı olsa (8) namāzı fāsīd olur illā meḡer kim ol edeḡi (9) ve ḳorābı ayağı altına ḳoya ol zamānda (10) fāsīd olmaz Bezzāzī’de yazar mes’ele bir yerde (11) necāset olsa lākin eşeri ve ḳoḳısı

[149a]

(1) olmasa ol mekānda namāz kılmak cā’izdür lākin (2) teyemmüm etmek cā’iz degüldür Mülteḳā’da yazar mes’ele (3) namāz içinde ḳırā’atı hece ile okusa namāzı (4) fāsīd olmaz lākin ḳırā’at yerine turtmaz (5) ḳırā’at lāzımdur Bezzāzī’de yazar bāb secde-i (6) sehiv lāzım olmayan ve secde āyeti mes’eleleri (7) beyānındadır mes’ele bir kimse dört rek’at (8) olan farz namāzın üçüncü rek’atında fātiḥa (9) zamm-ı sūre eyleses secde-i sehiv lāzım (10) olmaz Ḥalebī’de yazar mes’ele bir kimse farzın (11) ḳa’de-i āḥiresinde taḥiyyātdan sonra şalavāt

[149b]

(1) du‘āsın unutsa selām vërse secde-i (2) sehiv lāzım olmaz Ḥalebī’de yazar mes’ele bir (3) kimse ḳa’de-i ūlāda oturmağı unudup (4) dizlerin yerden ayırınca iki rek’at kıldığı (5) ḥatırına gelince otursa namāzı kılduḡdan (6) sonra secde-i sehiv lāzım olmaz Ḥalebī’de (7)

yazar mes'ele bir kimse nâfilede süre-i (8) fâtihanın ekserin okuyup aḳallîn (9) unutsa secde-i sehiv lâzım olmaz (10) Hülâşatü'l-Fetâvî'de yazar mes'ele bir kimse secde (11) âyetin okusa ol sâ'at secde etmek

[150a]

(1) vâcib degildür hattâ bir yıl daḥı sonra etse (2) edâ olur ḳazâ olmaz lâkin 'özürsiz (3) te'hîr ederse mekrûhdur ve niyyet etmek (4) şartdır lâkin ta'yîn etmek lâzım degildür (5) Halebî'de yazar mes'ele bir kimse ḥâric şalavâtta (6) secde âyetin okuyup bir ḡayrı kimse eşitse (7) müsteḥab olan budur ki eşiden okuyan (8) ile secde ede ve secdeden bile başın (9) ḳaldıra Bezzâzî'de yazar müsteḥab oldur ki ayak (10) üzere ḳalkup andan sonra tilâvet (11) secdesine vara Bezzâzî'de yazar mes'ele

[150b]

(1) bir kimse bir secde âyetin iki kimse dek (2) eşitse ve kendü daḥı eşitdüğü secde (3) âyetin tilâvet etse ḳavl-i eṣaḥ budur ki (4) bir secde kifâyet eder âyetde mekânda mütteḥiddür (5) Bezzâzî'de yazar mes'ele bir kimse Ḳur'ân-ı 'azîmü's-şân (6) yazsa yazarken okumazsa (7) secde âyetin yazmağıla secde âyetin hece (8) ile okusa secde lâzım olmaz Bezzâzî'de (9) yazar mes'ele bir kimse namâzda secde âyetin (10) okuyup 'ale'l-fevr secde etmese süreyi (11) âḡirine dek okusa ba'dehû rukû'

[151a]

(1) edüp namâz için secde-i tilâvet sâḳıṭ (2) olur Bezzâzî'de yazar mes'ele bir kimse uyur (3) kimsenin yanında yâḡûd saḡır kimsenin yanında (4) secde âyetin okusalar ol uyuyan kimseye (5) ve ol saḡıra secde lâzım olmaz uyandukda (6) secde âyetin okunduğun dêseler yine lâzım (7) olmaz bâb bu bâb mes'eleler beyânındadır mes'ele (8) her mü'mine farz 'ilmini bilmek farzdur vâcibiḡ (9) 'ilmini bilmek vâcibdür sünnetiḡ 'ilmini bilmek (10) sünnetdür müsteḥabıḡ 'ilmini bilmek müsteḥabdur (11) tarîḳat-ı Muḡammediyye'de farz-ı 'ayn ola 'ilimler olan

[151b]

(1) sınıf içinde mezkûrdur mes'ele şeyṭânıḡ (2) yolu üçdür evvelkisi hevâdur ikincisi (3) şehvetine tâbî' olmaḡdur üçüncü ol adam (4) kendü nefsiçün ḡaḡab etmekdür bu ḡaḡabı (5) 'ulemâ kelbe ve kediye teşbîḡ etmişdür Ravzatü'l-müttaḳîn'de (6) yazar mes'ele bir kimse taḡiyyâta (7) otursa elini dizi üzerine ḳodukda (8) eliniḡ barmaḡların dizile berâber eylese

(9) hātūnlar ellerin uyluqları üzerine qoya (10) Hidāye-i Şerh-i Hümām'da mes'ele bir kimse (11) kıyāmda esnemek galebe êtdigi zamānda şağ

[152a]

(1) elile ağzın orta Kūhustānī’de yazar mes’ele (2) rukū‘ varduğı zamān ayağının üstüne bağa (3) Hūlāṣatū’l-Fetāvī’de yazar mes’ele öyle (4) namāzını yaz güninde te’ḥīr eylemek müsteḥabdur (5) Mültekā’da yazar mes’ele bir kimse elinin secdeye (6) ḳodığı zamān barmağların şıkça ḳoya (7) ḳulağları barmağlarına oturduğı zamān (8) barmağların bir miḳdār açuḳ ḳoya İbrāhīm (9) Halebī’de yazar mes’ele tekbīr-i iftitāḥ êtdüğü (10) zamān ellerin tekbīr ile ḳaldırsa cā’izdür (11) lâkin tekbīrden evvel ḳaldırsa efdaldür

[152b]

(1) Kūhustānī’de yazar mes’ele bir kimse unudup (2) evvel rek’atda okusa (3) ikincide dilerse tekrār okusun dilerse (4) elemnden okusun Ḥalebī’de yazar mes’ele bir (5) kimse kıldığı namāzın ‘adedin ta’yīn eylemek (6) şart degildür Ḥalebī’de yazar mes’ele bir kimse (7) esbāb üzerine namāz kılmak istese (8) yenleri tarafını üzerine kıla içerüsin (9) yere döşeye Hülāṣatü’l-Fetāwī’de yazar (10) mes’ele bir kimse yemīn eylese ki bu gün (11) öyle namāzın cemā’atle kılayın dese sonra

[153a]

(1) varsa bir rek'atına yētişse hāniş olur mı (2) olur Şadrü'ş-şerī'a'da yazar mes'ele bir kimse (3) yemīn eylese bugün öyle namāzın cemā'atla (4) kılmayayın dēse şonra varsa bir rek'atına (5) yētişse hāniş olmaz Dürer-i ğurer'de yazar (6) mes'ele bir kimse namāza Allāh rızāsıçūn (7) girse şonra hātırına riyā gelse namāzı (8) aslı üzere rādıya'llāhu içün olur (9) ve dahı riyā farzda olmaz Hülāşatü'l-Fetāwī'de (10) yazar mes'ele muşallīniñ önünde muşhaf-ı (11) şerīf veyā kılıç asılı olsa nesne lāzım

[153b]

(1) gelmez Hülâsatü'l-Fetâvî'de yazar mes'ele bir kimse (2) namâzın vakti fevt olur dese vaktından (3) namâz fevt olmayacak kadar okuya namâzı (4) vaktından çıkmasun dëyü korkmazsa şabâh (5) namâzında kırk elli âyet yâ altmış âyet (6) okumak müstehabdur şâhibi Kudûrî dër ki (7) şabâh namâzında tavîl-i mufaşşal okuya (8) ve öyle ve ikindide orta sûre (9) okuya 'abese sûresi gibi ahşam namâzında (10) kışâr-ı mufaşşal eyleye elemterekeyfe (11) sûresi gibi bir kimse namâz kılarken

[154a]

(1) anası ve babası çağırsa haber vërse (2) eger anası çağırsa haber vère Bezzārī'de yazar (3) mes'ele bir kimse namāz kılarken bir āhir kimse (4) dīvārdan āteşe düşmek korkusu (5) olsa kıldığı farz olsun yā sūnnet (6) yā nāfile olsun namāzı bozup ol (7) adamı kırtara Bezzārī'de yazar mes'ele bir kimse (8) namāz kılarken bir kāfir gelüp ben islāma (9) gelürem başa şehādet telkīn eyle dëse (10) namāzı bozup kelime-i şehādeti telkīn eyleye (11) Bezzārī'de yazar mes'ele bir kimse namāz kılarken bir

[154b]

(1) dirhemlük nesnesin çalsalar namāzı bozup (2) ol hırsızın elinden ala Bezzārī'de yazar (3) mes'ele bir kimse namāz kılarken evlādı (4) helāk olmak ihtimālī olsa yāhūd (5) āteşde tenceresi taşsa namāzı boza (6) Bezzārī'de yazar mes'ele bir kimse ikindü namāzını (7) kıldum mı kılmadum mı dëyü şekk eylese bir dahı (8) kılmak murād eylese ibtidā rek'atda fātiha (9) okuya ve dahı zamm-ı sūre eyleye ikinci (10) rek'atda fātiha okumasun ve zamm-ı sūre (11) eylesün ancak fātiha okuyacak kadar

[155a]

(1) tura andan sonra ka'de-i ūlāya otura taḥiyyātı (2) okuya üçünci rek'ata kalka kırā'at etmeye (3) kırā'at edecek tura andan ka'de-i āhire (4) otura ve taḥiyyātı okuya andan sonra selām (5) vère namāzı bu tarīk üzere edā etmiş olur (6) Hülāşatü'l-Fetāwī'de yazar mes'ele eger secdede (7) eylediği yer ayağı tırdığı yerden iki (8) kerpiç yüksekliği kadar olıcağ olursa (9) secdesi cā'izdür eger dahı ziyāde (10) olursa olmaz kerpiç dedigümüz mücārī (11) kerpicisidür her kerpici arşunun dört

[155b]

(1) bölüğinden bir bölügidür eni altı barmağdur (2) emdi iki kerpici yüksekliği yarım (3) arşun olur enliği on iki barmağdur (4) İbrāhīm Halebī'de yazar bāb bu bāb imāma (5) uyan kimse ka'de-i āhireniñ secdesinde (6) uyusa imām taḥiyyāt okuyup selām (7) vëirken uyansa ol kimse imāmıla (8) selām vërse namāzı fāsıd olur zīrā (9) teşehhüd miqdārı oturmak Halebī'de (10) yazar mes'ele imāma uyan kimse iki (11) taḥiyyātı okuyup üçüncisiniñ başına

[156a]

(1) kalkıp fātiha okuyup rukū'a varduğda (2) ol kimse uyansa taḥiyyātı okuya zīrā (3) imāma uyan adam hakkında taḥiyyāt okumak (4) tabi'yyet ile farzdur farz olduğu İbn-i (5) Hümām'da yazar mes'ele bir kimse gelüp imāmı (6) taḥiyyātda bulup iktidā eylese andan sonra (7) uyusa lākin imām iki kıldı oturdu (8) dördüncü kıldı oturdu bilmez uyğudan (9) uyanınca gördüğü imām selām vermiş (10) ol kimse namāzı tamām kılar lākin ikisine (11) kırā'at eder ikisine etmez Hülāşatü'l-Fetāvī'de

[156b]

(1) yazar mes'ele imām biri kılduğdan sonra (2) bir kimse gelüp kıyāmda imāma uysa (3) andan sonra uyusa imām üçü kılıp (4) namāzı tamām edince uyansa ol kimse (5) o rek'atı kırā'atsız kılıp taḥiyyāta otura (6) andan sonra bir rek'atı daḥı edā eyleye kırā'at (7) ile namāzı tamām olur Hülāşatü'l-Fetāvī'de (8) yazar mes'ele bir kimse imāmıla tekbīr (9) etse andan sonra uyusa imām bir (10) rek'atı kılduğdan sonra uyansa ol (11) rek'atı kıla eger imām ikinci rek'atda ise

[157a]

(1) namāzı fāsīd etmez Fetāvī'de yazar mes'ele bir (2) kimse imāma uyup imāmıla bir rek'atı kılıp (3) secdede uyusa imām iki kılduğda uyansa (4) imāmıla bir rek'atı kılıp secde-i (5) sehiv êtdükde ol kimse sehiv secdesi (6) etmeye zīrā imāmın namāzının ortasına (7) gelüp kalğa iki rek'atı daḥı kırā'atsız (8) kıla andan secde-i sehiv êde namāzı (9) tamām olur Baḥrū'r-rā'ik'da yazar mes'ele bir (10) kimse cāmi'e gelüp imām üçü kılmış (11) olsa dördüncide imāma uysa o

[157b]

(1) uysa uyduğdan sonra uyusa imām (2) secde-i sehiv êdüp uyansa bir rek'atı (3) kıla andan sonra üç rek'at daḥı kılamasun (4) gibi Baḥrū'r-rā'ik'da yazar mes'ele bir kimse namāz (5) kılariken kıyāmda yā rukū'da yā taḥiyyātda (6) oturken düşse düşdüğü gibi (7) uyansa ābdesti namāzı fāsīd olur (8) Halebī'de yazar mes'ele bir kimse namāz kılariken (9) kıyāmda yā rukū'da yā sücūdda yā (10) taḥiyyātda otursa namāzı fāsīd (11) olmaz Mültekā'da yazar bāb bu bāb meyyit

[158a]

(1) namāzına mütē'allik mes'eleler beyānındadır mes'ele (2) meyyit namāzının farzı üçdür evvelkisi (3) kıyāmda iftitāh tekbīrin étmekdür ikinci şonra (4) olan üç tekbīrlerdür bu ikisi bi'l-ittifāk (5) farzıdur üçüncü du'ā okumakdır du'ā (6) okumak farz olduğu Halebī'de yazar mes'ele (7) bir kimse meyyit namāzında tekbīr étdükden gelüp (8) imāma uysa imāmıla iki tekbīri étdükden (9) şonra imāmıla ma'an selām vermeyüp (10) iki tekbīr dahı éde du'ā okunmadan ve (11) meyyit yerinden kalkmadan bu iki tekbīr etmek

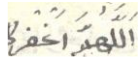
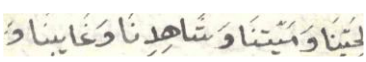
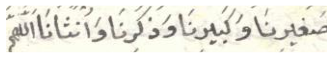
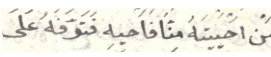
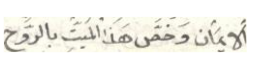
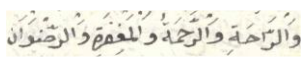
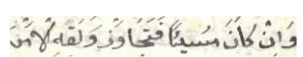
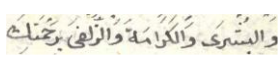
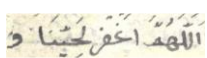
[158b]

(1) gerek eger meyyit kalkdukdan şonra éderse namāzı (2) fāsıd olur ve niyyet étmek gerek bu minvāl (3) üzere niyyet étdim Allāh rızası çün namāzı (4) meyyit için du'āya dēye uydum şu (5) meyyit üzerine hāzır olan imāma dēye (6) sübhāneke okuya ve şalavāt du'āsın (7) ve cenāze du'āsın okuya du'ālar okunsun (8) dēye İbn-i Hümām Hidāye şerhinde yazar mes'ele (9) bir kimse meyyit namāzın kıldığı zamān uydum (10) şu imāma dēse namāzı cā'iz olmaz (11) Kuhustānī'de yazar mes'ele meyyeti yüdükden şonra

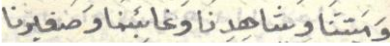
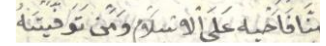
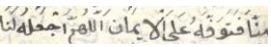
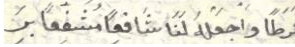
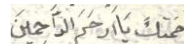
[159a]

(1) bevli ve necāseti çıkısa bir dahı yumağ lāzım (2) degildür Mülteķā'da yazar mes'ele bir hātūnuğ (3) eri vefāt étse erini yümek cā'izdir (4) bi'l-icmā' zīrā nikāhıñ beķası vardır (5) Viķāye'de yazar mes'ele bir kimse meyyit namāzın (6) kıldığı zamān tekbīr-i iftitāh éde andan şonra (7) sübhāneke okuya meyyit namāzında ve celle şenāüke (8) okuya andan şonra bir tekbīr dahı (9) éde şalavāt du'āsın okuya bir tekbīr (10) dahı éde cenāze du'āsın okuya eger (11) meyyit büyük ise er olsun 'avrat

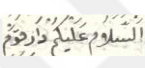
[159b]

(1) olsun bu du'āyı okuya (2) (3) (4) (5) (6) (7) (8) (9) (10) eger meyyit şağır ise (11) bu du'āyı okuya

[160a]

- (1) (2) (3)
(4) (5) (6) mes'ele meyyit (7)
yā yakın kimse niyyetsüz yā yaķasa meyyit (8) pāk olur namāzın kılmaķ cā'izdür lākin (9)
yuyan kimseniņ boynundan vācib (10) saķaķ olmaz Eşbāh-ı Nazāyir'de yazar mes'ele (11)
bir kimse 'ibādetiņ envā'ından işleyüp

[160b]

- (1) şevābın āhir kimseye hibe eylese cā'izdür (2) Mültekā'da yazar mes'ele bir kimse olsa
cenāze (3) namāzına gelin dēyü nidā etmek gerek (4) Muhtār-ı Şerh-i İhtiyār'da yazar
mes'ele (5) bir meyyitiņ namāzı kılmasına maķbereye (6) ķoduķda üç gün ķabir üzerinde
kılmaķ (7) cā'izdür Muhtār-ı Şerh-i İhtiyār'da yazar (8) mes'ele maķber ziyāretine vardığı
(9) zamān okuya (10) (11) Mecālis-i Rūmiyye'de bāb bu
bāb

[161a]

- (1) meyyit ve ğayrı mes'eleler beyānındadır mes'ele (2) cümle peygamberler haķdur ve
dīnleri haķdur (3) ve şerī'atları ve cümle kitābları haķdur (4) lākin şimdi evvelki
peygamberleriņ şerī'atları (5) ve dīnleriyle ve milletleriyle bize 'amel etmek (6) cā'iz
degildür bizim peygamberimiz Muḥammed 'aleyhi's-selām (7) cümleden efďaldür ve dīni
cümleye nāsiħdür (8) bizim kitābumuz Kūr'ān-ı 'azīnü's-şāndur (9) 'amelümüz
Kūr'ānladır evvel enen kitāblar (10) ile şimdi 'amel cā'iz degildür dīn (11) millet birdür
bizim peygamberimiz Muḥammed 'aleyhi's-selām

[161b]

- (1) esselāmüke haķķ te'āladan getürdigi (2) şeylerdür bu mes'ele Mevāhib-i
Ledünniyye'de (3) peygamberimiz Muḥammed 'aleyhi's-selāmıņ 'ibādeti (4) olduğı
maḥallde zikir olunmuşdur (5) ve dağı Bin Hacer-i Mekkī şerhinde peygamberimiz (6)
'aleyhi's-selāmıņ mevlidi haķķında (7) olan ebyāniņ ma'nāsında yazar (8) ve dağı Mollā
Hüsrev Kāzī ḥāşiyesinde (9) sūre-i Bakara'da millet bizim (10) peygamberimiz 'aleyhi's-
selāmıņ Allāhu (11) 'azīnü's-şāndan ḥaber vėrdüğine

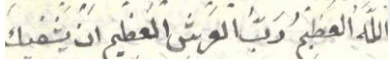
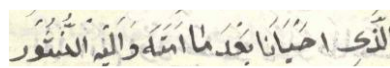
[162a]

(1) d rler d n bizim inandığımızı d rler şer 'at (2) bizim 'amel  tdiğ m ze d rler d y  zikir  tm şd r (3) bu dağı laf da muğ yir amm  ma'n da birdür (4) ve tefs r-i vasa da bizim milletimiz n ġayrı (5) millet üzere ziy desi vardur d y  (6) zikir  tm şd r mes'ele peyg mberimiz 'aleyhi's-sel m (7) kabir-i şer finde dir d r kez lik (8) cümle enbiy  'aleyhi's-sel m dirileridir böyle (9) olduğı ecelden h t nları üzerine (10) 'iddet yokdur kabir-i şer flerinde ez n (11) ve ik metile nam z kıırlar İbn-i Ziy le ve İbni

[162b]

(1) el-Ĥayy z hik yet  tdiler ez n terk (2) olund     gün eyy m-ı ĥarrada sa'id (3) İbni'l-Müseyyeb eydür mescid içinde kabre (4) yak n oldum öyle ez n  şitdim nam z (5) kıldum d y  buyurd  Mev hib-i Ledünniyye[']de (6) yazar mes'ele Eb  D v d Tirmid  İbn-i 'Abb s (7) r ğıya'll hu 'anh m  ĥ zretlerinden riv yet (8)  der ki ĥ zret-i res l  ekrem şalla'll hu (9) 'aleyhi ve sellem buyurdu ki bir kimse eceli (10) gelmemiş bir ĥastan n ĥ lini şormağa (11) varsa an n katında y di kerre

[163a]

(1) (2) d se ĥ k  te' la a a ol mar zdan (3) şif  v re Tirmid  bu ĥ d s-i şer f (4) ĥ send r d di ve Ĥ kim Buĥ r  şartı (5)  zere ř ĥ hd r d diler mes'ele Buĥ r  (6) r ğıya'll hu 'anh m  Eb  Zerden riv yet (7)  der ki ĥ zret-i res l  ekrem şalla'll hu (8) 'aleyhi ve sellem d şkine gördükde (9) All h mme ve uy udan k lk d da (10) (11) mes'ele bir kimse meclis-i 'ulem  varsa

[163b]

(1) ve değilse bir şey'i zabt  demese yöne (2) ol adama y di f 'idesi vardur (3) evvelkisi müte'alli  fa ılına n 'il olur (4) ikinci m demki ol meclised r g n hlarından (5) maĥb s olur üçüncü (6) niyyetle evinden  ık d ğı gibi ol adama (7) t lib-i 'ilim şev b  v ril r dördüncü (8)  zerine rahmet n zil olduğda c mlesini  (9)  zerine n zil olur b şinci m demki (10) ol adam ol meclisde di ler t 'at (11) şev b  v ril r alt nc  di ley p anlamadığı

[164a]

(1) zamānda münkesir olsa gerek anıñ şevābı bütün (2) vèrilür elem çekdiginden ötüri yedinci (3) ṯalib-i ‘ilmiñ şafāsın gördükde meclisde (4) cümle naķil olunan mesā’il zabt etmege teğayyüd (5) eder Tenbīhi’l-Ġāfilinde yazar mes’ele bir kimse (6) niyyetle gümrüğe vèrdigini zekūtına tutsa (7) farzı sākıt olur Bezzāzī’de yazar mes’ele (8) Zeyd ‘Ömer’e vèrdigi farz bēş biñ aķça (9) içün üzerine elzām-ı rīh-i şer’ī etmeden (10) ‘Ömer’den rīh nāmına şu miķdārı aķçasın (11) almış olsa halā ‘Ömer ve rīh-i mezkūrı

[164b]

(1) aşıl dīne ṯutmağa ķadīr olur mı beyān (2) buyurilup meşāb oluna el-cevāb olu[p] (3) Ebū Su‘ud bu bāb ‘ulemā kerāhatı beyān (4) etdigi cemā’atle nāfile kılmaķ mekrūhdur (5) ammā imāma bir adam yā iki adam iķtidā eylese (6) mekrūh degildür ammā üç (7) adam iķtidā eylese ihtilāfīdür ammā dört (8) adam iķtidā eylese bi’l-ittifāķ mekrūhdur (9) Şerh-i Tahāri’de yazar mes’ele taḥfīf-i (10) meyyit öñünce cehr ile zıkrullāh etmek (11) cā’iz degildür dört mezhebde İbn-i Hümām

[165a]

(1) Feth-i Ķadīr ismiyle müsem mā olan şerhinde (2) dèdi ki cenāze yanında mevtin ķaldırıp (3) zıkrullāhu etmek mekrūhdur eger Allāhu ‘azīmü’ş-şān (4) zikir ederse kendi eşidecek (5) kadar eder İntehā-yı Faḥru’d-din-i Ķādīhān’da (6) buyurdı ki ref‘-i şavtla mekrūhdur Muḥīt’de (7) zikir olundı ki ref‘-i şavtla zikir etmek (8) mekrūhdur ehl-i kitāba müşābeheden (9) ötüri Tuḥfetü’l-Ķulūb’da zikir olundı ki (10) zıkrullāh ile ve kırā’at-ı Ķur’ānla ref‘-i şavt (11) etmek mekrūhdur zīrā ehl-i kitāba

[165b]

(1) müşābih olur Tātārḥānī’de Teḥāvī’de (2) zikir olundı ki cenāze ḥāzır olan (3) kimse sukūt etmek lāzımdur anlar içün (4) zikir kırā’at-ı Ķur’ānla ref‘-i şavt etmek (5) mekrūhdur Tahīriyye’de dèr ki eger Allāhu (6) ‘azīmü’ş-şān zikir ederse kendi ède (7) İntehā-yı Münye-i Şerh-i Halebī’de dèr ki cenāzede (8) zikir ve kırā’at-ı Ķur’ānla def‘-i şavt mekrūhdur (9) kerāhat-ı taḥrimīyye ile İmām-ı Ā‘zam (10) ḥazretlerinin ķolı tamām oldı İmām-ı Şāf‘ī (11) raḥmetu’llāhi ‘aleyhi Müntehāc’da zikir

[166a]

(1) êtdiği cenāze lafzı mekrūhdur şāriḥ (2) dēr ki lafızdan murād ref‘-i şavtdur dēdi (3) İmām-ı Ḥanbelī raḥmetu’llāhi ‘aleyhi Furū‘ ismiyle (4) müsem mā kitābında zikir ve kırā’at sırren (5) cā’izdür eger sırren olmazsa sukūt (6) etmek zīrā ref‘-i şavtıla mekrūhdur (7) eger kırā’atla olursa İmām-ı Mālik (8) Medḥal isimlū kitābda zikir êtdi ki şol (9) bid‘atlerden şakınmak gerekdür ol bid‘atleri (10) nāsın ekşeri işler cenāze (11) öñünde ve yanında zikir ve tağannī etmek cā’iz

[166b]

(1) degildür zīrā tarīḫ-i muḥtelif ile söylerler (2) intehā bu naql-ı şarīḥlerden ma‘lūm oldu ki (3) cenāze öñünce zikir ile ref‘-i şavt etmek (4) dört mezhebde mekrūhdur kerāhat-ı taḥrīme (5) ile tağannī ile zikir edenlere ve emir edenlere (6) ve meyyite bu zikirden aşıla şevāb yoḡdur zīrā (7) şevāb kerāhati terk etmekdür bāb bu bāb (8) devr-i rakş etmek harāmdur Bezzāzī’de Kitāb-ı (9) İstiḥsānda zikir olundu ki aşḥāb (10) gözinden İbn-i Mes‘ūd ḥazretleri mescid-i (11) şerīfe gelüp gördi kim birkaç kimseler

[167a]

(1) bir yere gelüp berk āvāzıla zikrullāh êtdiler (2) ve ḥazret-i resūl ‘aleyhi’s-selāma şalavāt (3) getürürler bunları gördükde buyurdılar ki (4) siz ne bağırırsız ben sizi görmem illā ehl-i (5) bid‘at görürüm zīrā siziñ dedigünüz (6) peygamber ‘aleyhi’s-selāma zamānında yoḡıdı dēyü (7) bunları mescidden taşra çıkardı çıkarmayınca (8) ve az geçmedi intehā-yı bi‘aynihi Tātārḥānī’de (9) Kitāb-ı Ṭahāret’de ve İbn-i Melek (10) Mecmau’l-Baḥreyn şerḥinde bāb-ı şalavatda zikir (11) êtmişlerdür ve Rūmī Efendi mecālisinde

[167b]

(1) buyurur ki bir ‘ibādet ki şer‘-i şerīf muḥālif (2) olan ‘ibādet bid‘atdür intehā Ḳuhustānī’de (3) Kitāb-ı Kerāhatde zikir olundu ref‘-i şavt (4) mekrūhdur Ḳur‘ān-ı ‘azīmü’s-şān (5) okundığı yerde şu işi işleyen kimseler (6) vecd-i muḥabbet da‘vā edenlerün dīn-i (7) islāmda daḡı sâ’ir edyānda aslı (8) yoḡdur ve daḡı şūfileriñ çağırup (9) ve bağırup zikrullāhı edenler Cevāhir nām (10) kitābında taḥḳīḳ-i semā‘ türkī ırlamak (11) ve anı dinlemek daḡı rakş ile rakş ki

[168a]

(1) zamānımızda şūfīlık da‘vāsında olan (2) kimseler işler haramdur anların meclisine (3) oturmak cā‘iz degildir ve dahı rakş ve (4) türkī ırlamak zurna ile berāberdür günāhda (5) intehā Tebyīnū’l-Mehārim’de zikir olundu ki (6) İmām Ebū Bekir tartışından su‘āl (7) olundu ki mezheb-i şūfīyye nēcedür cevāb (8) buyurmuşlar ki batālatdur cehāletdür (9) dālāletdür dahı buyurmuşlar ki rakş Tevāhid-i (10) Sāmīrī nāmında bir yahūdī peydā (11) etmişdür intehā Hāvi’l-Kudsī’de

[168b]

(1) kerāhat bahşinde yazar def çalmak rakş etmek (2) esbābın yırtmak çağırmağ Qur‘ān okurken (3) olursa da haramdur Vācid Paşa‘da (4) dahı böyledür intehā Hāvi’l Münye‘de (5) Kitāb-ı Kerāhiyyet’de yazar Qur‘ān katında (6) düşmek vecd-i tarīk üzere kerāhat-ı (7) tahrīmiyye ile mekrūhdur Tuḥfe-i Şerh-i (8) ‘Ayni’de Kitāb-ı Kerāhiyyet’de yazar devr-i (9) rakş eden şūfīlerin men‘i vācibdür (10) intehā Fetāvī’de zikir olundu ki rakş (11) Allāhu te‘āla emir eyledi resūlullāh emir eyledi

[169a]

(1) imāmlardan bir kimse emir etmedi intehā Cevāhiri’l-Fetāvī’de (2) kitābında Kerāhiyyet’de yazar semā‘ (3) ol ki şūfīleri işler haramdur intehā (4) İbni’l-Cāc Medḥal adlu kitābda zikir etti ki (5) def çalmak baş açmak esbābın yırtmak (6) ‘aқıl şāḥibi üzerine ḥafī degildir oyundur (7) intehā Münyeti’l-Muṣallī’de Kenār-ı Kerāhiyyet’de (8) yazar Qur‘ān dinledükde ve va‘iz dinledükde (9) mekrūhdur şūfī men‘ olunur āvāzın (10) çıkarmak esbābın yırtmağdur intehā Muammed (11) Bin Ebī Bekir el-Razī Yeқūlū’l-‘abd şerhinde

[169b]

(1) yazar def çalmak rakş etmek semā‘ etmek (2) dördün çalmak tabl çalmak menhīdür intehā (3) Cāmi‘ū’l-Fetāvī’de Kitāb-ı Kerāhat’de yazar ki (4) bir dürlü libās ile maḥşūş olup (5) oynamak ile ve rakşla meşğul olan (6) nefsiçün menzili da‘vā edenler Allāh (7) iftirā ederler belki delūlerdür resūlullāh (8) anlardan degildir anlar resūlullāhdan degildir (9) bu mes‘ele Kinyatū’l-fetāvī’de yazar Tefsīr-i (10) Keşşāf’da sūre-i Ālī ‘İmrān’da def rakş (11) haramdur haram oldığı tafşīl üzere

[170a]

(1) beyân olunmuşdur intehâ İbrâhîm Halebî'nin (2) kendü hattıyla devr-i rakş hakkında bir risâlesi (3) vardur harâm olduğu tafşîl üzere (4) anda beyân olunmuşdur intehâ ve Birgilî (5) Muḥammed Efendi rahmetu'llâhi 'aleyhi tarîk-i Muḥammediyye'de (6) devr-i rakş ve ehl-i bid'at ahvâlin (7) tafşîl üzere beyân etmişdür intehâ (8) İbni'l-Hâc oğlu rahmetu'llâh buyurmuşdur ki (9) rakş-ı devrân olunan eşyâlar üzerinde (10) namâz kılmak câ'iz olmaz yunmayınca ve ol (11) yeri kazup toprağını yabana atmayınca

[170b]

(1) ve İmâm-ı Şâf'î rahmetu'llâhi 'aleyhi buyurmuşdur ki (2) vâcibdür vilâyet hâkimlerinin üzerine (3) devr ve rakş edenleri men' etmek veyâ (4) Mâlik rahmetu'llâhi 'aleyhi buyurmuşdur ki (5) semâ' devr [ü] rakş olan yere hâzır olan (6) kimse fâsık olur ve helâl i'tikât (7) eden mürted olur ve İmâm-ı Hanbelî rahmetu'llâhi 'aleyhi (8) buyurmuşdur ki tahkîk-i rakş (9) olan yerde hâzır olan kimse 'adâletden (10) düşer şehâdeti kabûl olmaz (11) dëyü ka'be-i şerîfli 'Alî [el-]Kârî rahmetu'llâhi 'aleyh

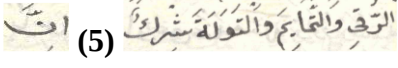
[171a]

(1) Kitâb-ı İgnâ'-ı Bi'l-gınâre nakl eder devr-i (2) rakş harâm olduğu bu kitâblarda mahşûs (3) degildür çok kitâblarda zikir olunmuşdur (4) tavîl olmasun dëyü ihtisâr eyledük (5) bâb bu bâb 'ulemâ harâm dëyü beyân etdikleri (6) mes'eleler beyânındadır mes'ele bir kimse and (7) içdiği vakıtda başım için yâ efendim (8) başıçün veyâ efendim oğlum başıçün veyâ (9) başım başı çün veyâ maḥlûkâtdan bir nesne (10) and içse eger cümle and içdügi (11) vaktın ta'zîm kaçd ederse 'ulemâ şirkdür

[171b]

(1) dëyene zararı vardur demişler eger murâdım (2) ta'zîm degildür dëyelüm eger nemiş dëse günâh-ı (3) kebâyirden aşağı degildür Hasan Çelebî (4) Muṭavvel şerhinin dibâcesinde mezkûrdur (5) Kifâye-i Şe'bî'de ve Kûhustânî-yi Muḥtaşar (6) şerhinde yazar ve Bedri'r-reşîde ve Şerh-i (7) 'Alî-i Kârî'de dënilmesün dëyü anlar dahı (8) men' etmişlerdür mes'ele bir kimse ḥatîb (9) olup minbere çıkdukda bir iplige okuyup (10) bağlasa şıtması olan adamlara vërse (11) eger bağlayan ve bağaldan inanırsa ve i'tikât

[172a]

(1) éderse harāmdur İbn-i Māce sünnetinde (2) ‘Aydu’llāh bin ‘Ömer’den rāḍıya’llāhu ‘anhū’den rivāyet (3) olunmak üzere buyurdi ki ben peygamber ‘aleyhi’s-selāmdan (4) eşitdüm buyurdi ki (5) el-ḥadiṣ (6) ve daḥı kerāhat-ı taḥrīmiyye ile mekrūhdur (7) Mevāhib-i Ledünniyye’de faṣl-ı ruḳāda ve Şadrü’ş-şerī’ada (8) Kitāb-ı Kerāhiyyet’de Zeylā’ı Kenz (9) şerhinde ve İbn-i Hacer-i Heytemī Zevācir’inde (10) ve İmām-ı Tirmidī şaḥīḥde menhī olduğına (11) ḥadiṣ-i taḥrīḥ etmişdür mes’ele Zeyd-i Ḥaṭīb

[172b]

(1) güninde menbere çıkdıḳda şıtma bağlayup şıtması (2) olanlara vèrmekde be’is var mıdır beyān (3) olunup müşāb ola el-cevāb emr-i [...] (4) be’is yokdur dèmek müşkildür Kitābü’l-Ğafır (5) Muḥammed Bahāī ‘Afī ‘anhu mes’ele bir adam bir kimseye (6) ta‘ām yèdirse sonra benim ta‘āmı yèmedigi mi de[...] (7) yüzine ursa günāh-ı kebāyirdendür İbn-i (8) Hacer-i Heytemī Zevācir’inde günāh-ı kebāyiriñ (9) yüz altmışında zikir etmişdür mes’ele bir kimse (10) zamāne ḥākimlerine ‘ādildür dèse kāfir (11) olur Bezzāzī’de yazar mes’ele ḥadiṣ-i şerīf

[173a]

(1) ile sābit olan ekber-i kebāyir yèdidür evvelkisi (2) şirk-i billāh ikinci nāḥaḳ yere adam katl etmek (3) üçüncü muḥşaneyeye ḳazf eylemek ya’nī bir şāliḥa (4) ḥātūna ḳahbe lafzıla söylemekdür (5) daḥı yetim malın yèmek beşinci [...]baymek (?) (6) küffārıla muḳātaladan kaçmak ya’nī küffārıla (7) ceng éderken bir ikiye muḳābil olduḳda (8) kaçmak eger üç olursa zarar vèrmez yèdinci (9) veledine ‘āşī olmak Tefsīr-i Ḳāḍī (10) sūre-i nisāda yazar mes’ele bir kimse dèse ki (11) eger fulan işi işlersem Allāhu te‘ālādan

[173b]

(1) biri öleyin dèse eger murādı yemīn (2) ise yemīn olur eger küfür ise kāfir (3) olur Mültekā’da yazar bāb bu bāb şirk (4) beyānındadır şirk altı kısımudur evvelkisi (5) şirk-i istiḳlālīdür veşenīyyeniñ şirki (6) gibi zīrā anlar dèrler ki ḥāşā şümme ḥāşā (7) ḥayrı ya’nī eylügi yaradan yezdāndur ya’nī (8) Allāhu te‘ālādur şerri kemlügi yaradan (9) ehremendür ya’nī şeytāndur böyle i’tikād el-‘iyāzü (10) billāhi te‘āla küfürdür bir kimse bu i’tikād (11) üzerine āḥirete gitse cehennemde ebedī ḳalır

[174a]

(1) hîç çıkmaz ehl-i sünnet ve'l-cemā'at i'tikādı (2) oldur ki hayrı ve şerri yaradan (3) Allāhu te'ālādur andan gayrı yaradıcı (4) yokdur ikinci şirk-i teb'izdür naşāra (5) t̄a'ifesinden taştūdiyye ve mülkāniyye (6) dedikleri iki t̄a'ifenin şirki gibi (7) zīrā anlar d̄erler ki h̄aṣā Allāhu te'ālā (8) üç mürekkebdür ya'nī üç şeyden 'ibāretdür (9) ki uḡnūm-ı selāṣe d̄erler birisi (10) eḡānim-i 'ilm ikinci eḡānim-i hayat üçünci rūḡu'l-ḡudūs (11) uḡnūmdan murādları şıfat

[174b]

(1) demekdür ya'nī h̄aṣā taḡrı te'āla üç (2) şıfatdan mürekkebdür birisi 'ilim şıfatı (3) birisi hayeve şıfatı birisi rūḡu'l-ḡudūs (4) d̄erler ki hayeve şıfatıyla 'ilim şıfatı (5) 'İsāya intikāl etmekle ḡazret-i 'İsā (6) ölülere dirildir ve herkese ne olduğunu (7) ve ne işledüğünü bilürdi bu (8) i'tikād el-'iyāzü-billāḡ küfürdür bir (9) kimse bu i'tikād üzere āḡirete gitse (10) cehennemde mü'ebbed olur ḡalur ehl-i sünnet (11) ve'l-cemā'atın i'tikādı oldur ki Allāhu te'ālā

[175a]

(1) üç nesneden mürekkebe olmakdan münezzehdür (2) Allāhu te'ālānıñ zāt-ı şerifi birdür mürekkebe (3) olmak cisminin ḡālī şānıdır Allāhu te'ālānıñ (4) şıfatı ḡadimesi bir kimseye intikāl (5) etmeden münezzehdür gerek 'İsā'ya gerek (6) ḡayrıya intikāl muḡaldür ḡazret-i 'İsā (7) 'aleyhi's-selām taḡrı te'ālānıñ ḡuludur (8) ve hem peyḡamberidür ölülere dirigürdüğü (9) ve herkesin evinde olanı ve ne işledigini (10) bildiḡü Allāhu te'ālānıñ emriyle bildirmesiyledür (11) üçüncü şirk-i taḡrībdür ḡureyşin

[175b]

(1) ve ḡavm-i Nūḡun şirkleri gibi anlar d̄erler ki (2) Allāhu te'ālā kemāl-i mertebe ululuḡda ve biz (3) kemāl-i mertebe alḡaḡluḡda bi'z-zāt taḡrı (4) te'ālaya 'ibādet etmek istihḡāḡumuz (5) yokdur Allāḡın sevgili ḡullarına 'ibādet (6) ededür anlara 'ibādet taḡrı te'ālaya (7) olan 'ibādet gibidür bunun mişli (8) bizden birimiz pādişāḡa buluşmak (9) lāzım gelse evvel muşāḡīblerine (10) buluşuruz pādişāḡın muḡarrebleri (11) ta'zīm kendüye ta'zīm oldıḡı gibi

[176a]

(1) bu dahı böyledür böyle i'tikād edüp (2) Allāhu te'ālānuñ ğayrıya 'ibādet veyā (3) taşdan ve ağaçdan yalvarup oğul (4) ve kız vesā'ir murādları istemek ve taş (5) ve ağaç ve marāz için kurbān bağışlamak (6) nezirler eylemek küfürdür bir kimse bu i'tikād (7) üzere āhirete gitse cehennemde ebedī (8) kalur hiç çıkmaz ehl-i sünnet ve'l-cemā'at (9) i'tikādı oldur ki kul 'āşī ve günāhkār (10) olursa farzı tevbe etmek (11) bile imānı olduğdan sonra Allāh'a

[176b]

(1) 'ibādete lāyıkdur Allāhu te'ālānuñ anuñ (2) 'ibādetin qabūl eder 'ibādete yerlerde (3) ve göklerde kendüden ğayrı müsteħak (4) yoqdur zīrā 'ibādet şol kimse (5) olur ki yaradıcı ve rızık vèrici (6) ulu Allāh'dan ğayrı yaradıcı ve rızık (7) vèrici olmağıla ğayrıya 'ibādet (8) küfürdür dördünci şirk taqlīdidür (9) kureysiñ ba'zınıñ i'tikādı gibi (10) ki neçün Allāh'ın ğayrıya 'ibādet (11) ederseniz deseler yā nece edelüm

[177a]

(1) babamuzdan dedemüzden böyle görmüşüz (2) ve evlerimizden böyle gidiyoruz eger kim olsa (3) anlar etmezlerdi derler böyle i'tikāt el-'iyāzü-billāh (4) küfürdür bir kimse bu i'tikāt üzere (5) āhirete gitse cehennemde ebedī kalur hiç (6) çıkmaz ehl-i sünnet ve'l-cemā'atın i'tikādı (7) budur ki hiç kimse bātıl olan şeylerde (8) uymak cā'iz degüldür bir kimse 'ibādet (9) ħakdur dèyü i'tikāt edüp bātıla ve (10) bid'ate uyarsa kâfir olur zīrā Allāhu (11) te'ālā kula 'aql vèrdi ve kitāb endirdi

[177b]

(1) bātılın ve bid'atın yaramazlığı ikisile (2) şābitdür bir kimse Qur'ān yolını bırağa (3) ğayrı yola gide ħāl müşkil olur [...] (4) şirk esbābıdır tabāyi'uyyūn şirki (5) gibi zīrā anlar derler ki kişi ta'ām (6) yèse toyuran ta'āmdur ve şu içse (7) kanduran şudur kaftān gèyse isiden (8) kaftāndur kara buza yapışa üşüden (9) kar buzdur bir kimse bir nesne vèrse (10) ol nesneyi vèren ol kimsedür Allāh'ın (11) 'alākası yoqdur derler ħāşā şümme ħāşā

[178a]

(1) böyle i'tikāt el-'iyāzü-billāh küfürdür bir kimse (2) bu i'tikād üzere āhirete gitse cehennemde (3) ebedī kalur hiç çıkmaz ehl-i sünnet ve'l-cemā'atın i'tikādı oldur ki toyuran ve (5) kanduran ve issiden ve üşüden ve (6) vèren ve bi'l-cümle 'ālemde ne kadar

şey' olursa (7) eden yaradan Allāhu te'ālādur ancak ol (8) şeyler sebebdür altıncı şirk-i i'rāzīdūr (9) ehl-i riyānıñ şirki gibi zīrā anlar oruç (10) tutarlar zekūt verirler hacca ve gāzāya (11) varurlar el görsün şu adam ne hōşca

[178b]

(1) şālīh kimsedür dēsünler dēyü cāhil (2) şifātıdur ve şe[y]hler gibi kendülerin misvāk (3) ile ridā ile şüleḥā kıyāfetine korlar (4) iki günü elde yup zekūtların ve şadaḫaların (5) ve kurbān nazırların almak için kerḫa (6) 'ulemā bu iş küfür degıldür dēmişler lākin (7) büyük günāhdur zīrā şūretā müşrikler (8) şirkine benzer bir kimse ḫarām dēyü ederse (9) günāhkār olur ḫelāl ve cā'iz dēyü (10) ederse el-'iyāzü-billāh kāfır olur mü'mine (11) lāyık olan şer'e muvāfık gerek

[179a]

(1) işlediği ve gerek işlemediği Allāh rızāsı (2) çün ola bir gayrı 'arz için (3) olmaya zīrā bir gayrı 'arz için (4) olursa Allāhu te'ālā kabūl buyurmayup (5) āḫiretde şevāb nā'il olmaduğundan gayrı (6) eger tevbe etmeden giderse Allāhu te'ālā (7) yarlıgamaz cehennemde yanar zerre kadar imānı (8) var ise sonra çıkar cennete girer (9) Allāhu te'ālā cümlemizi bunun gibi (10) şeylerden şaklaya ve imāndan ayırmaya (11) bu şirkin altı kısma bölünmesi mecā

[179b]

(1) Mecālis-i Rūmiyye'de mezkūrdur bāb bu bāb (2) ḫayz ve nifāse müte'allik mes'eleler beyānındadır (3) ḫayzıñ ekalli üç gündür ekşeri (4) ondur nifāsıñ ekalline ḫad yokdur (5) ne vaktın kesilürse gusul edüp (6) namāzı kılmak gerek ve oruç tutmak gerek (7) ekşeri kırkdur eger kan üç günden (8) eksükde kesilse ḫayz şanup (9) namāzın kılmadısa kazā ede gusul lāzım (10) degıldür eger üç günde artıkdā kesilse (11) ve kesilmese gusul ede namāzın kıla nifāsda

[180a]

(1) kırk olıcağ gusul ede namāzıñ kıla (2) kesilmezse de ḫayz ve nifās günlerinde her ne (3) dürlü kan gelürse şāfi kan ḫükminde (4) şaru olsun bulanık olsun (5) ḫayzıñ on günü içinde yā nifāsıñ (6) kırk içinde bir iki gün kan gelse (7) kesildim şanup gusul edüp oruç (8) tutsa sonra gerü müddet içinde kan (9) gelse ol orucu kazā etmek gerek (10) kesildükde gerü gusul etmek gerek 'ādetinden (11) evvel gelse lākin üç günden sonra

[180b]

(1) olsa gusul  d p nam zın kıla l kin (2) erile yatmaya ‘ deti geçmeyince nif s da ı (3) böyledür eger ‘ detinden ziy de de kesilse (4) l kin on günde y  da ı eks kde kesilse (5) hep hay zdur eger on gün tam m oldu da (6) kesilmey p açsa ‘ detinden iler si (7) hay z olmaz ol g nlerin  nam zın (8) ka    de nif s da ı hay zın  (9)  ni gibidür ramaz nda  rte y ri (10) a ardu ından sonra hay z y  nif s (11) kesilse ol gün y meye ve içmeye l kin

[181a]

(1) oruç olmaz ka  sı l zumdur ve  rte (2) y ri a ardu ından sonra  an gelse ol (3) gün y ye ve i e egerçi ikind den sonra (4) görürse de ve bi’l-cümle bir ‘avrat  an görse (5) nam zdan ve oru dan vazgele ve eger (6)    gün olmazdan kesilse nam zın  (7)  hir va tına dek g ya  hir va tında (8) g r   an gelürse nam z kılmaya ve eger (9) kılmazsa  bdest ala nam zı kıla eger (10) g r  sonra  an gelürse nam zdan (11) vazge e g r  kesilse g r  nam zın 

[181b]

(1) va tına dek g ya gelmezse  bdest ala (2) nam zın kıla    g ne dek böyle eyleye (3) gusul l zım degildir yalnız  bdest (4) y ter    günden sonra gelse g r  (5) nam zın  va tına dek g ya gelmezse (6) gusul  de nam zın kıla gelürse (7) nam zdan vazge e bu kıy s üzere (8) on g ne varınca andan sonra gusul (9)  de nam zın kıla  an a arsa da nif sda (10) böyledür l kin anda her kesild k e (11) gusul l zımdur bir günde de kesilürse

[182a]

(1) amm     eger  rte y ri a ardı dan (2) sonra  an gelse ol gün oruç (3) olmaz ol gün y ye sonra ka   (4)  de eger d  de d   r rse barma ı (5) y   a ı vey  ağzı vey  burnı bellü (6) ise bütün o lan t  urmu  gibi (7) nif s olur eger hiçbir y ri bellü (8) degilse nif s olmaz l kin    (9) gün y  da ı artış a arsa hay z (10) olur eger hay zdan kesile (11) on b   gün y  da ı artış olup da

[182b]

(1) d   rdiyise ve eger    günden eksikde (2) kesilse vey  da ı hay zdan kesilse (3) on b   gün olmamış olsa (4) hay z degildir burun  anı gibidür nam zın (5) kıla orucun t ta er ile yata (6) gusul l zım degildir mes’ele va tın (7) içinde nam z kılmazdan evvel bir h t n

(8) hayz görse yāhūd namāzda (9) başladuđdan sonra hayz görse ol (10) namāzı azā etmek lāzım degildir (11) Hūlāṣatū'l-Fetāwī'de yazar mes'ele

[183a]

(1) eger bir 'avrat hayzdan on günde (2) pāk olsa ğusul etmekden (3) yā üzerinden bir namāz geçmeden yakınlık (4) ederse dūrūstdır eger hayzdan (5) on günden eksikte kesilse (6) yakınlık etmek dūrūst degildir (7) Ṣadrū'ṣ-ṣerī'a'da yazar mes'ele bir hātūn (8) kiřinin hayzı on gūn tamām (9) olıcađ ṭahāretde hūkm olunur gerek dem (10) kesilsūn gerek kesilmesūn Ğanī'de (11) yazar mes'ele hāleti'l-hayzda hātūn

[183b]

(1) kiřiye ṭalāk vermek mekrūhdur (2) Ğanī'de yazar mes'ele bir 'avrat öyle (3) namāzın evvel vaktında kılmayup vakt (4) ortasında hayz görse öyleyi (5) azā eylemez zīrā dađı vakt çıkmadı (6) eger öyleniđ āhir vaktı çıđduđdan (7) sonra görse öyleyi azā (8) eder Mūlteķā'da yazar mes'ele bir 'avrat (9) hayz hālinde mu'tādī üç gūn (10) olsa tođuz gūn hayz görse (11) yene hayz hūkmündedir on gūn

[184a]

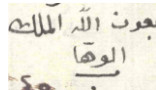
(1) hayz görse yene hayzdur ammā ondan (2) ziyāde an görse mu'tādından ziyāde (3) gördüđi hayz degildir Mūlteķā'da yazar (4) mes'ele bir 'avratın eri olsa (5) 'avrat hāmile olsa hamlı ve 'iddeti (6) içinde nikāh ṣađīh olmaz üç dōrt (7) günden sonra evlād dūnyāya gelse (8) nikāh ṣađīhdır lākin vatı cā'iz (9) degildir nifās çıkmayınca eger evlād olup (10) bir iki günden sonra bir evlād dađı

[184b]

(1) olsa nikāhı fāsid olur Mūlteķā'da (2) yazar mes'ele bir 'avratın evlād toğururken (3) evlādın başı çıksa namāzın vaktı dağı olsa evlādın başını (4) bir çölmek içine koyup namāzı (5) vaktından çıkarmaya Mūnyeti'l-muṣallī'de yazar (6) mes'ele 'avratın hayzı (7) hālinde eri cimā' eylese (8) bi'l-ittifāķ ğünāh kebāyīrdır (9) eger ḥelāl dēyū

[185a]

(1) ederse kāfir (2) olur (3) dēmiřler (4) Baḥrū'r-rā'ik'da (5) yazar temmetū'r-risāle

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

DİZİN

A

a, a(n+) “ol zamiri; ol zamirinin ekleşmedeki biçimi”

a.+ğa (21b/6), (22a/11), (32a/5), (59a/9), (130b/6), (137a/10), (163a/2)

a.+nda (23b/2), (76b/5), (170a/4), (181b/10)

a.+ndan (19b/8), (24b/2), (25a/9), (50b/8), (50b/10), (65a/7), (80b/11), (81b/2), (81b/4), (84b/1), (85b/4), (88b/6), (92a/9), (92a/11), (92b/2), (94b/11), (101a/3), (107a/8), (113b/3), (113b/6), (126b/3), (126b/6), (133a/7), (136a/9), (150a/10), (155a/1), (155a/3), (155a/4), (156a/6), (156b/3), (156b/6), (156b/9), (157a/8), (157b/3), (159a/6), (159a/8), (174a/3), (181b/8)

a.+nı (21a/7), (28b/6), (86a/4), (167b/11)

a.+nın (162b/11), (164a/1)

a.+nlar (20a/2), (21a/3), (165b/3), (169b/8), (171b/7), (173b/6), (174a/7), (175b/1), (177a/3), (177b/5), (178a/9)

a.+nlara (43b/11), (175b/6)

a.+nlarda (20a/3)

a.+nlardan (169b/8)

a.+nları (19b/11)

a.+nların (20a/4), (168a/2)

a.+nuş (19b/7), (123a/9), (176b/1)

a.+nuşla (59a/9), (70b/11)

[=78]

abāḥ < Ar. (?) “eser adı”

a.+da (31a/3)

[=1]

‘abd < Ar. “kul, köle, bende”

‘a. (17a/5)

[=1]

ābdest < Fars. “namaz kılmak, Kur’ân-ı Kerim okumak gibi ibâdetleri yerine getirebilmek için dînin şart koştuğu şekilde niyet ederek el, ağız, burun, yüz, kol ve ayakları yıkamak; baş, kulaklar ve boynun iki yanını meshetmek sûretiyle temizlenme ve bu şekilde yapılan temizlik”

a. (30a/3), (30b/4), (32a/8), (35a/3), (35a/4), (35a/6), (35a/7), (35b/10), (36a/2), (36a/3), (36a/8), (36a/11), (36b/2), (39a/4), (39a/6), (39a/7), (39a/10), (39a/11), (39b/1), (39b/2), (39b/4), (39b/5), (39b/6), (39b/8), (39b/9), (39b/11), (40a/1), (40a/3), (40a/3), (40a/4), (40a/6), (40a/7), (40a/8), (40a/9), (40a/10), (40b/1), (40b/2), (40b/3), (40b/5), (40b/6), (40b/7), (40b/9), (40b/11), (41a/1), (41a/1), (41a/3), (41a/4), (41a/5), (42a/6), (118a/3), (119a/5), (119b/2), (120a/3), (120a/7), (120a/9), (120b/1), (120b/6), (120b/9), (120b/9), (122a/3), (122a/6), (122a/9), (122b/1), (123a/1), (123b/1), (123b/6), (123b/11), (124a/2), (124a/9), (124b/3), (124b/6), (125b/7), (125b/8), (125b/10), (124b/11), (126a/3), (130a/2), (139a/2), (139b/1), (140a/2), (140a/11), (140b/9), (140b/11), (141a/2), (141b/3), (141b/9), (142b/1), (142b/5), (181a/9), (181b/1), (181b/3)

a.+den (35a/11), (140b/8)

a.+e (39b/3), (117b/10), (117b/11), (118a/5), (124b/8)

a.+en (124a/4)

a.+i (28b/1), (28b/7), (29a/1), (29b/4), (29b/7), (32a/8), (36b/6), (36b/9), (37a/1), (37a/10), (37a/3), (37a/6), (37a/8), (37b/1), (37b/11), (37b/3), (37b/5), (37b/8), (38a/2), (38a/3), (38a/6), (38a/9), (38b/2), (38b/5), (38b/7), (38b/9), (39b/4), (52b/6), (54a/3), (74b/10), (93a/1), (93a/8), (102b/4), (102b/5), (102b/7), (118a/6), (118a/7), (118a/8), (118a/9), (119b/10), (119b/6), (121a/3), (121a/5), (121a/7), (121b/3), (124a/6), (124b/1), (124b/2), (125b/3), (125b/4), (142a/11), (142b/3), (142b/9), (143b/2), (147b/2), (147b/3), (157b/7)

a.+ile (147a/11)

a.+in (31b/4), (31b/5), (32a/3), (32a/9), (32a/10), (32b/7), (32b/8), (34b/10), (34b/11), (35b/4), (35b/5), (36b/3), (36b/4), (38b/11), (38b/11), (39a/1)

a.+ine (130a/3)

a.+siz (31b/9)

[=176]

‘**abese** < Ar. “Abese suresi; (kelime anlamı:) yüzünü ekşitti”

‘a. (153b/9)

[=1]

‘**acele** < Ar. “bir şeyi çabuk yapmaya çalışma, telâş ve sabırsızlık göstererek çabuk davranma, çabukluk, tezlik, şıtap”

‘a. (56a/5)

‘a.+si (58a/5)

[=2]

‘**âciz** < Ar. “gücü yetmeme durumu, güçsüzlük, âcizlik”

‘a. (25a/9)

[=1]

aç “yemek yeme isteği ve ihtiyâcı duyan”

a. (22a/4), (87a/1)

[=2]

aç- “kapalı, örtülü, kilitli veya bağlı durumdan çıkarmak”

a.-mağ (74a/9), (169a/5)

a.-mağdır (36a/3), (51a/6)

a.-mağdur (36a/8), (47a/10), (47b/6), (56a/4)

a.-up (29b/6), (30b/8), (51b/7), (61b/1)

[=12]

açuğ “kapalı, örtülü, bağlı, katlı veya kilitli durumda olmayan, açılmış”

a. (60a/5), (64a/3), (71b/3), (152a/8)

[=4]

ad “varlıkları birbirinden ayırmaya, tek tek veya cins cins karşılamaya yarayan kelime, isim”

a.+ına (87a/6)

[=1]

ādab < Ar. “davranışlarda ve karşılıklı ilişkilerde alışılmış usûllere, ahlâk ve terbiye kurallarına göre uyulması gereken esaslar, âdet, yol yordam, yol erkân, yol sıra”

a.+ı (41a/6), (41a/7)

[=2]

‘**adālet** < Ar. “hak ve hukûka uyma, herkesin hakkını gözetme, doğruluktan ayrılmama, hakkāniyet, adl”

‘a.+den (170b/9)

[=1]

adam “kişi, kimse, şahıs”

a. (33b/10), (33b/9), (36b/11), (37a/2), (37a/5), (37a/8), (37b/1), (37b/6), (38b/8), (44a/2), (44b/4), (51b/10), (51b/6), (52a/10), (52b/4), (53a/2), (53a/8), (53b/4), (54a/5), (55a/3), (59b/1), (61b/6), (69a/6), (69b/1), (71b/5), (73a/6), (74b/1), (74b/3), (77b/10), (83b/5), (87b/8), (88a/7), (89a/5), (89a/9), (89b/8), (90a/7), (93b/9), (94b/8), (101b/1), (127b/6), (130b/2), (130b/4), (144a/10), (148b/2), (151b/3), (156a/3), (163b/10), (164b/5), (164b/5), (164b/7), (164b/8), (172b/5), (173a/2), (178a/11), (18b/2)

a.+a (38a/3), (43b/8), (67a/9), (69b/3), (73a/5), (73a/7), (86a/6), (86a/8), (87b/4), (89b/10), (96a/11), (97a/10), (103a/5), (114a/10), (139b/1), (163b/2), (163b/6)

a.+ı (44b/5), (74a/3), (74b/3), (87a/3), (88b/4), (90b/3), (114b/6), (154a/7)

a.+ı (23b/10), (24a/11), (24a/3), (24a/7), (28b/10), (28b/4), (29a/7), (29b/5), (36b/7), (37a/10), (38a/1), (38a/10), (38a/7), (38b/6), (44a/3), (48b/1), (53b/2), (53b/9), (57b/3), (71b/11), (71b/11), (72a/1), (86b/9), (87b/7), (88b/5), (88b/6), (96a/10), (97a/10), (130a/2), (138a/6), (139a/3),

a.+lara (171b/10)

a.+u (45a/10)

[=113]

‘**aded** < Ar. “sayı”

‘a.+in (152b/5)

[=1]

âdem < Ar. “ilk yaratılan insan ve ilk peygamber”

a. (21a/6)

[=1]

‘**âdet** < Ar. “kadınlarda ergenlik çağında başlayan, ayda birkaç gün süre ile rahimden kan gelmesi şeklinde görülen ve belli bir yaşa kadar devam eden fizyolojik durum, aybaşı, hayız”

‘a.+i (180b/2)

‘a.+inden (180a/10), (180b/3), (180b/6)

[=4]

adım “bir ayağın kaldırılıp az ileride yere basılmasından ibâret olan yürüme hareketi, hatve, kadem”

a. (56a/7)

a.+ında (56a/8)

[=2]

‘**âdil** < Ar. “haktan, adâletten ayrılmayan, adâletli”

‘a.+dür (172b/10)

[=1]

adlı “adı olan, ad sâhibi, adlandırılmış”

a. (89b/4), (169a/4)

[=2]

ağaç “kökü toprak altında kalan, gövdesi yukarıya doğru yükselen ve gittikçe incelerek dallara ayrılan, kereste veya odun olmaya elverişli uzun ömürlü bitki”

a. (26b/4), (176a/5)

a.+dan (176a/3)

a.+ı (83a/6)

a.+lar (21b/6)

[=5]

ağar- “ak olmak, beyazlaşmak”

a.-dıkdan (182a/1)

a.-duğundan (180b/10), (181a/2)

[=3]

ağıtsal “ağlama, sızlama, feryat etme”

a. (128a/4)

[=1]

ağız “hayvan ve insanda yüzün ön aşağı kısmında yer alan, yemeye, içmeye, nefes alıp vermeye, ses çıkarmaya, konuşmaya yarayan ve sindirim borusunun giriş deliği olan boşluk”

a.+ı (34b/1), (37a/2), (182a/5)

a.+ın (27b/9), (34b/6), (152a/1)

a.+ına (69b/11), (70a/5)

a.+ında (55a/4)

a.+ından (67b/11), (87a/8)

a.+ını (50b/1), (65a/4)

a.+ının (125a/7)

[=14]

ağla- “acı, keder, pişmanlık ve bâzan da sevinçten göz yaşı dökmek”

a.-mağdır (68b/10)

[=1]

ağrı “vücûdun herhangi bir yerinde derinden ve yaygın bir şekilde hissedilen sürekli acı ve ızdırıp, sızı, veca”

a.+dan (68b/9)

a.+sı (38a/7)

a.+sın (34a/11)

a.+sına (112a/4)

[=4]

ağsır- “hapşirmek”

a.-sa (72b/8)

[=1]

âh “kullanıldığı yere ve sesin tonuna göre maddî veya mânevî bir acıyı, ağrı, ızdırıp, pişmanlık, esef, acıma, özlem, yanıp yakılma, yeis, ümitsizlik, beğenme, hayranlık vb. duyguları ifâde eder”

a. (68b/10)

[=1]

âhir < Ar. “son”

a. (53a/1), (53a/6), (53b/6), (54a/1), (54a/7), (77a/11), (80a/10), (122b/4), (124a/11), (126a/10), (126a/7), (126b/5), (126b/8), (127a/1), (133b/7), (138a/3), (145a/1), (145a/8), (154a/3), (160b/1), (181a/7), (181a/7), (183b/6)

a.+den (112a/2)

a.+i (21a/8), (19b/3)

a.+idür (124a/7)

a.+iñ (79a/2)

a.+inde (33b/11), (58b/2), (114a/7)

a.+inden (65a/2)

a.+ine (84b/9), (113a/6), (115a/1), (115b/7), (116b/3), (117b/8), (150b/11)

a.+ini (68a/5), (68a/6), (68a/6)

[=42]

āḥiret < Ar. “ölümünden sonra gidilecek olan âlem, öbür dünya, bekā âlemi”

a. (43b/11), (75b/10)

a.+de (179a/5)

a.+e (173b/11), (174b/9), (176a/7), (177a/5), (178a/2)

[=8]

aḳ- “bulunduğu yerden daha alçak bir yere doğru gitmek, yukarıdan aşağıya doğru düşmek”

a.-arsa (36b/9), (38a/1), (38a/9), (38b/2), (38b/7), (141a/1), (181b/9), (182a/9)

a.-madan (141a/4)

a.-maduğı (141a/1)

a.-masa (119b/8), (120a/2)

a.-mazsa (142a/10)

a.-sa (142b/3), (180b/6)

a.-up (37b/10), (141a/1)

[=16]

‘aḳabince < Ar. “arkadan, ardından, hemen arkasından, derakap”

‘a. (135a/11)

[=1]

aḳallī < Ar. “en az, en azından”

a. (47b/3), (47b/9), (141b/4)

a.+n (149b/8)

[=4]

aḳar “akıcı, akan”

a. (120a/11)

[=1]

aķarşu “nehir, dere, çay, ırnak gibi devamlı akıp giden su”

a.+dan (120a/7)

[=1]

aķça “selçuklular ve Osmanlılar’da para birimi olarak kullanılan gümüş sikke”

a. (164a/8), (55a/5), (67b/11), (73a/4), (139a/4)

a.+sı (139a/5)

a.+sın (164a/10)

a.+ya (139a/3), (139a/7), (139a/8)

[=10]

‘āķıbet- < Ar. “son, nihâyet, encam; gelecek, istikbal”

‘a.-in (18b/8)

[=1]

‘aķıl < Ar. “düşünme, anlama, kavrama ve davranışlarını ayarlama melekesi, us”

‘a. (169a/6), (177a/11)

[=2]

aķıt- “akıtmak işi”

a.-a (29b/6)

a.-ınca (28a/4)

a.-mazsa (29b/7)

a.-mışdır (21b/4)

a.-up (28a/3), (28a/6), (32b/2)

[=7]

‘aķıl < Ar. “akıllı (kimse)”

‘a.+dır (31b/8)

[=1]

aķrabā < Ar. “aralarında kan bağı bulunan kimseler”

a.+sı (140a/4), (140a/5)

[=2]

aķsır- “hapşirmek”

a.-sa (72b/5)

[=1]

aķvāl-ı şahābe < Ar. “sahabe sözleri”

a. (82a/8)

[=1]

al- “tutup yerinden ayırarak elinde veya yanında bulundurmak”

a.-a (125b/8), (139a/5), (139b/1), (141b/9), (154b/2), (181a/9), (181b/1)

a.-acaķ (139a/3)

a.-ayım (124b/6)

a.-d1 (125b/10)

a.-dıkda (35a/7), (120a/5)

a.-dım (124b/1)

a.-duğı (35a/3), (35a/5), (36a/4), (119b/2), (120b/6), (120b/10)

a.-dukda (30b/4), (36b/2), (122a/8)

a.-dukdan (118a/8), (120b/9)

a.-madım (124b/2)

a.-mağa (124a/9)

a.-maķ (39a/11), (65b/4), (69b/9), (119b/2), (120a/3), (120a/8), (120a/9), (120b/2), (121b/5), (124b/11), (126a/3), (140a/2), (140b/10), (140b/11), (148a/10), (178b/5)

a.-maķdır (30a/3), (33b/3), (35a/7), (36a/11), (39a/10), (39a/6), (39a/7), (39b/1), (39b/11), (39b/2), (39b/4), (39b/6), (39b/7), (39b/8), (39b/9), (40a/1), (40a/10), (40a/3), (40a/4), (40a/5), (40a/6), (40a/7), (40a/8), (40a/9), (40b/1), (40b/10), (40b/11), (40b/2), (40b/3), (40b/5), (40b/6), (40b/7), (41a/1), (41a/10), (41a/2), (41a/3), (41a/4), (41a/5), (42a/6), (69b/7), (69b/8), (70a/7)

a.-masına (124b/4)

a.-mış (164a/11)

a.-sa (96a/1), (118a/7), (122a/10), (123a/1), (142a/10)

a.-salar (37a/6)

a.-sun (130a/2)

a.-up (57a/10), (67a/4), (69b/11), (72a/4), (122a/6), (123b/1), (123b/7), (124a/9), (124b/3), (125b/8), (140a/11), (142b/2)

a.-urken (32a/8), (35b/10), (36a/2), (36a/9), (118a/3), (119a/5), (124a/2)

[=113]

‘**alā** < Ar. “üzerinde, üzere”

‘a. (17a/4)

[=1]

‘**alāka** < Ar. “iki şey arasındaki bağ, ilgi, râbıta, münâsebet”

‘a.+sı (177b/11)

[=1]

alçaķ “yerden mesâfesi az, yere yakın, basık”

a.+da (62a/3), (62a/7)

[=2]

alçaķlık “alçaķ olma durumu”

a.+da (175b/3)

[=1]

aldır- “bir kimsenin bir şeyi almasını, alıp yanında bulundurmasını sağlamak”

a.-sa (36b/11), (96a/10)

[=2]

‘**ale’l-fevr** < Ar. “birden, derhal, hemen”

‘a. (150b/10)

[=1]

‘**ale**’l-kārī-yi Mişkāt < Ar. (?) “eser adı”

‘a. (91b/3)

[=1]

‘**ālem** < Ar. “yerde ve gökte yaratılmış olan şeylerin bütünü, kâinat, evren”

‘a.+de (178a/6)

[=1]

‘**aleyhiş-şalavātu ve’s-selām** < Ar. “Allah’ın selamı onun üzerine olsun”

‘a.+dır (21a/9), (88a/6)

[=2]

‘**aleyhi’s-selām** < Ar. “Peygamberlerden biri anıldığında söylenmesi gereken “Allah’ın selâmı üzerine olsun” anlamında bir tâzim ifadesi”

‘a. (22b/11), (45a/7), (88a/10), (114a/11), (127b/9), (129b/1), (161a/11), (161a/6), (162a/6), (162a/8), (175a/6)

‘a.+a (20a/10), (20a/11), (20b/1), (20b/6), (20b/7), (20b/8), (20b/9), (79b/3), (113b/3), (167a/2), (167a/6)

‘a.+dan (172a/3)

‘a.+dur (21a/6)

‘a.+ıñ (161b/3), (161b/6), (161b/10)

[=27]

alım “satın alma, mübâyaa”

a. (77a/2)

[=1]

alın “yüzün, kaşların üstünden saçlara kadar olan ve şakaklar arasında kalan kısmı”

a.+ına (90b/6)

[=1]

‘alī el-ḳārī raḥmetu’llāhi ‘aleyh < Ar. “şahıs adı”

‘a. (170b/11)

[=1]

‘ālīm < Ar. “çok bilen (kimse), bilici”

‘a. (112b/9)

‘a.+den (112b/10)

[=2]

allāh < Ar. “her şeyin yaratıcısı olan tek ve mutlak varlık, Tanrı, Hudâ”

a. (93b/10), (94a/2), (153a/6), (158b/3), (169b/6), (179a/1)

a.+a (176a/11)

a.+dan (176b/6)

a.+ıñ (175b/5)

a.+uñ (176b/10), (177b/10)

[=11]

allāhu ‘aẓīmü’ş-şān < Ar. “şanı yüce Allah”

a. (34b/2), (87b/5), (161b/10), (165a/3), (165b/5),

[=5]

allāhu ekber < Ar. “Allah en büyüktür”

a. (45b/5), (113a/9)

[=2]

allāhu te‘ālā < Ar. “yüce olan Allah”

a. (18b/7), (19b/11), (21a/7), (21a/11), (22b/1), (21b/10), (22b/10), (86a/5), (87b/8), (114a/10), (114b/5), (168b/11), (174a/7), (174b/11), (175b/2), (177a/10), (179a/4), (179a/6), (179a/9)

a.+da (22a/7)

a.+dan (73a/3), (173a/11)

a.+dur (173b/8), (174a/3), (178a/7)

a.+nın (19b/10), (22a/9), (23a/1), (87b/10), (87b/11), (88a/2), (175a/10)

a.+nuñ (20a/6), (175a/2), (175a/3), (176a/2), (176b/1)

a.+ya (19a/9), (20a/2)

a.+yı (44b/11), (69b/9)

[=41]

allāhümme < Ar. “(dua ifadesi) Allah’ım”

a. (163a/9)

[=1]

alt “bir şeyin yere bakan yüzü”

a.+ına (26b/4), (28a/7), (28a/11), (28b/5), (28b/8), (28b/9), (29a/1), (30b/7), (30b/10), (32b/1), (51b/1), (118b/9), (123a/4), (123a/8), (125a/6), (125a/8), (148b/9)

a.+ında (147b/8)

a.+ından (28a/6), (30b/7), (30b/10), (33b/6), (35a/2)

a.+ını (28b/6), (29a/5), (29a/10), (29b/3), (125b/1)

[=28]

altı “beşten sonra, yediden önce gelen sayının adı”

a. (18b/6), (19a/3), (19a/4), (19a/4), (48a/7), (76a/2), (82a/7), (134b/10), (155b/1), (173b/4), (179a/11)

a.+dan (82a/9)

a.+dur (23a/8), (76a/7)

[=14]

altıncı “altı sayısının sıra sıfatı, sırada yeri beşinciden sonra, yedinciden önce olan”

a. (25b/9), (26a/10), (30a/5), (33a/3), (33b/5), (34a/11), (35a/7), (36a/1), (37a/8), (38a/7), (39b/6), (40a/7), (40b/10), (41b/10), (42a/11), (42b/10), (44a/5), (44b/3), (45a/4), (45b/11), (46a/11), (47a/11), (48a/2), (49a/5), (50b/5), (51b/10), (53b/9), (55a/2), (55b/5), (56a/5), (56b/7), (57b/9), (58b/3), (59b/1), (60a/7), (61a/1), (61b/8), (62b/8), (63b/11),

(64b/9), (65b/9), (66b/4), (68a/2), (68b/8), (70a/2), (70b/10), (72a/11), (73b/7), (74b/5), (75a/9), (75b/9), (76a/6), (76b/3), (115a/6), (116b/6), (117b/1), (163b/11), (178a/8)

a.+sı (31b/11)

[=59]

altmış “elli dokuzdan sonra, altmış birden önce gelen sayının adı”

a. (59a/4), (59a/5), (59a/6), (59a/7), (59a/8), (59b/1), (59b/2), (59b/4), (59b/5), (153b/5)

a.+dır (68b/2)

a.+ında (172b/9)

[=12]

altmışıncı “altmış sayısının sıra sıfatı, sırada yeri elli dokuzuncudan sonra, altmış birinciden önce olan”

a. (59a/1), (74b/9)

[=2]

altun “kıymetli element, zer”

a. (55a/4), (64b/7), (67b/11), (73a/3)

[=4]

‘**ām** < Ar. “yıl, sene”

‘a. (17b/7), (45b/4), (46b/10), (47a/6), (50a/10), (67b/3)

‘a.+dan (108a/7)

‘a.+dır (45b/3), (47a/6), (50a/9), (67b/3), (76b/3)

‘a.+dur (49a/5), (57b/1)

[=14]

‘**amel** < Ar. “bir maksatla yapılan iş, eylem, fiil”

‘a. (21a/4), (34b/5), (56b/2), (57b/11), (58a/3), (68a/4), (91b/9), (131b/1), (131b/3), (161a/10), (161a/5), (162a/2)

‘a.+iḡ (124a/7)

‘a.+ler (18b/9)

‘a.+ümüz (161a/9)

[=15]

‘**amel-i keṣīr** < Ar. “namaz esnasında namazın mahiyetiyle bağdaşmayan bir davranışın namazı bozacak düzeye çıkmasını”

‘a. (68b/6), (92b/10)

[=2]

‘**āmil** < Ar. “amel eden, işleyen, icrâ eden kimse”

‘a.+lerdir (20a/1)

[=1]

‘**āmilīn** < Ar. “amel eden, amel işleyen”

‘a.+i (17b/5)

[=1]

‘**āmil-i sūnnetü** < Ar. “sūnneti uygulayan, eksiksiz yerine getiren”

‘a. (17a/9)

[=1]

āmīn < Ar. “duâlardan ve hayır temennîlerinden sonra, “Allah kabul etsin, öyle olsun!” anlamında kullanılan söz”

a. (19a/1), (49a/6), (62b/3), (148a/6)

[=4]

ammā < Ar. “zıt ve aykırı hüküm ifâde eden iki cümleyi birbirine bağlar; ancak, fakat, lâkin”

a. (23b/9), (24a/2), (24a/10), (24b/1), (28b/8), (29a/4), (29b/2), (37a/3), (51b/9), (58b/5), (59b/2), (62a/7), (68b/10), (71b/5), (82b/11), (84b/11), (94a/2), (94a/6), (98b/8), (102a/4), (102b/5), (103b/6), (104b/7), (110a/1), (112b/2), (119a/10), (126b/1), (126b/9),

(126b/11), (127a/4), (128b/11), (129a/3), (130a/4), (132b/11), (134b/4), (138b/3), (138b/9), (144b/4), (147b/2), (162a/3), (164b/5), (164b/6), (164b/7), (182a/1), (184a/1)

[=45]

an- “hatırlamak, akla getirmek, yâd etmek, tahattur etmek”

a.-mağdır (69b/9)

[=1]

ana “insanın ve hayvanın yavru sâhibi olan dişisi, anne, vâlide”

a.+sı (154a/1), (154a/2)

[=2]

ancağ “yalnız, sâdece”

a. (18b/1), (28b/3), (82b/1), (121b/5), (130a/2), (130b/5), (134a/9), (139a/5), (154b/11), (178a/7)

[=10]

and “yemin etmek”

a. (171a/6), (171a/10), (171a/10)

[=3]

‘**anhümā** < Ar. “onların ikisine”

‘a. (162b/7)

[=1]

anla- “bir şeyin ne olduğunu akıl yoluyla kavramak, akıl erdirmek”

a.-maduğı (163b/11)

[=1]

ara “iki şeyi birbirinden ayıran uzaklık, mesâfe”

a.+larında (130b/7)

a.+sın (33b/4)

a.+sına (29b/6), (50b/11), (72b/11)

a.+sında (38b/6), (43b/3), (55a/6), (64a/5), (71a/2), (102b/2), (117b/4), (133a/10)

a.+sındaki (73a/10)

a.+sından (21a/10)

[=15]

ard “arka taraf, arka”

a.+ın (25b/4), (25b/6), (25b/7), (30a/10), (31a/10)

a.+ında (48a/11), (61a/1), (65b/11), (72a/1)

a.+ındağı (71b/10)

a.+ından (36b/5)

[=11]

‘**arefe** < Ar. “bayramdan bir önceki gün”

‘a. (27a/10)

[=1]

arğa “ön, sağ ve solun dışında dördüncü yön, görünmeyen taraf”

a.+sı (100a/1)

a.+sına (57a/10)

a.+sını (56a/6)

a.+sıyla (50b/6)

[=4]

‘**arş-ı gölge** < Ar. “gökyüzünün gölgesi”

‘a.+sine (22a/2)

[=1]

arşun “metrenin resmen kabûlünden önce kullanılan eski uzunluk ölçüsü”

a. (120a/4), (155b/3)

a.+uğ (155a/11)

[=3]

art “arka taraf, arka”

a.+ında (91b/11), (97b/5), (98a/3), (103b/6), (103b/8)

[=5]

art- “sayıca ve miktarca çoğalmak, fazlalaşmak”

a.-an (33b/1), (35a/11)

[=2]

artık “fazla”

a. (182a/9), (182a/11)

a.+da (179b/10)

[=3]

‘**arız** < Ar. “asılda mevcut olmayıp sonradan ortaya çıkmak”

‘a. (143a/10)

[=1]

‘**arz** < Ar. “sunma, bir büyüğe takdim etme, sunu”

‘a. (179a/2), (179a/3)

[=2]

aş- “bir şeyi yüksek bir yere iliştip sarkıtmak, tâlik etme”

a.-şalar (129a/1)

[=1]

‘**aşā** < Ar. “uzun sopa, değnek, baston”

‘a. (67b/6), (67b/9)

‘a.+ya (61a/5)

[=3]

aşah < Ar. “doğru”

a. (138b/4)

[=1]

āsānlık (ġ) “kolaylık”

a.+ıla (86a/6)

[=1]

āṣār < Ar. “bir kimsenin veya bir topluluğun çalışması sonucunda ortaya çıkmış olan şeyler, eserler”

a.+da (35a/9)

[=1]

aṣḥāb < Ar. “sahipler”

a. (166b/9)

[=1]

aşıl < Ar. “gerçek, hakikat”

a. (130a/11), (131b/6), (139b/8), (164b/1)

a.+ı (21a/8), (112a/6), (153a/8), (167b/7)

a.+ından (84b/4)

a.+ıya (23a/6)

[=10]

aşılı “bir yere takılmış veya asılarak sarkıtılmış olan, asılmış”

a. (128b/3), (153a/11)

[=2]

‘āṣī < Ar. “baş kaldıran, isyan eden (kimse), isyankâr, serkeş”

‘a. (20a/2), (173a/9), (176a/9)

[=3]

aşlā < Ar. “hiçbir şekilde, kesinlikle”

a. (166b/6)

[=1]

aşağa “bir şeyin yukarı kabul edilen kısmına göre altta kalan tarafı veya bu tarafta bulunan kısmı”

a. (38b/9)

[=1]

aşağı “bir şeyin yukarı kabul edilen kısmına göre altta kalan tarafı veya bu tarafta bulunan kısmı”

a. (171b/3)

[=1]

aşur- “belli bir sınırın üstüne çıkarmak, fazlalaştırmak, çoğaltmak, taşımak”

a.-duğı (123a/4), (123a/8)

[=2]

aşurı “haddinden fazla, alışıldan çok, ileri derecede, pek çok”

a. (57a/1)

[=1]

at “binme, yük çekme ve taşıma hizmetlerinde kullanılan, Orta Asya menşeli, tek tırnaklı, memeli hayvan”

a. (74b/4), (139b/10)

a.+a (38b/8)

a.+ını (72a/10)

a.+ınığ (70a/6)

[=5]

at- “bir şeyi bir hedefe veya bir tarafa doğru fırlatmak”

a.-mayınca (170a/11)

[=1]

tena‘um < Ar. “nimet ve bolluk içinde bulunma”

a.+lar (22a/3)

[=1]

āteş < Fars. “odun, kömür vb. maddelerin tutuşup yanması ile beliren ışık”

a. (87a/5)

a.+de (154b/5)

a.+e (154a/4)

[=3]

āvāz < Fars. “ses, sedâ”

a.+ını (57b/3)

a.+ıla (167a/1)

a.+ın (169a/9)

[=3]

‘avrat < Ar. “kadın”

‘a. (18a/2), (70b/11), (71b/7), (159a/11), (181a/4), (183a/1), (183b/2), (183b/8), (184a/5)

‘a.+a (71a/4), (71a/6)

‘a.+ı (37b/7)

‘a.+ıla (37b/5)

‘a.+ın (184b/2)

‘a.+ın (71a/2), (71a/5), (71a/7), (71b/9), (184a/4), (184b/6)

‘a.+ının (72b/11)

‘a.+lara (95b/7)

‘a.+ları (31a/1)

‘a.+ların (95b/5), (95b/6)

‘a.+larını (31a/1)

[=26]

‘avret < Ar. “vücûdun mahrem yerleri, edep yerleri”

‘a. (36a/2), (42a/11)

‘a.+in (147b/6)

‘a.+in (27a/6)

‘a.+ini (147b/8)

[=5]

ay “yılın ayrıldığı on iki bölümden her biri”

a.+a (25b/7)

a.+ı (21b/5)

a.+ında (23a/3), (84a/8), (85a/2), (85b/7), (134a/5), (134a/10), (134b/3)

a.+ını (133b/10)

[=10]

ay- “kendine gelmek”

a.-maya (143a/7)

[=1]

ayak (ğ) “vücûdun, bacadan ayak bileğiyle ayrılan ve yere basıp durmayı, yürümeyi sağlayan kısmı, kadem”

a. (21b/11), (22a/4), (35a/11), (56a/2), (60a/4), (61a/5), (61a/7), (66b/5), (80b/3), (81a/3), (81a/9), (81b/6), (99b/11), (100b/7), (102b/8), (104a/3), (104a/7), (125b/7), (134a/7), (140b/4), (143a/1), (150a/9)

a.+ı (30b/2), (41b/11), (118b/3), (119a/2), (119a/8), (119a/10), (119b/8), (120a/2), (123b/3), (146a/8), (148b/9), (155a/7)

a.+ın (30b/4), (64b/9), (124a/6)

a.+ın (119a/4)

a.+ına (118a/11), (120b/3), (121b/7), (122a/10), (122a/11), (122b/4), (122b/6), (123a/1), (123a/2)

a.+ında (29a/8), (148b/7)

a.+ını (35a/2), (41a/8), (41b/1), (42a/3), (57a/8), (57b/3)

a.+ının (49a/11), (49b/1), (49b/4), (59b/9), (67a/6), (73b/11), (119a/3), (123a/4), (123a/7), (152a/2)

a.+ıyla (25a/11), (25a/3), (70b/1), (70b/3)

a.+ları (62a/1), (76a/6)

a.+ların (32b/6), (35b/3), (36b/1), (51a/5), (73b/2), (121b/5), (122b/10), (128b/11)

a.+larından (51b/7)

a.+larının (51a/1)

[=80]

‘**ayan** < Ar. “açık, âşikâr, gözle görülür, belli”

‘a.+dır (18a/2)

[=1]

‘**aydu’llâh bin ‘ömer** < Ar. “şahıs adı”

‘a.+den (172a/2)

[=1]

āyet < Ar. “Kur’ân-ı Kerim’deki sûreleri meydana getiren kelime veya cümlelerden her biri”

a. (46a/10), (56b/8), (65a/2), (65a/2), (73b/5), (95a/2), (153b/5), (153b/5)

a.+de (150b/4)

a.+den (50b/4), (57a/2)

a.+e (57a/2)

a.+i (79a/10), (149a/6)

a.+in (58b/1), (58b/9), (79b/1), (113a/5), (113a/6), (149b/11), (150a/6), (150b/1), (150b/3), (150b/7), (150b/7), (150b/9), (151a/4), (151a/6)

a.+leri (54b/11)

a.+lerin (57b/6), (57b/6), (58b/8)

[=32]

āyet-e'l-kürsī < Ar. “Kur’an-ı Kerîm’de Bakara suresinin 255. ayetidir”

a. (113a/3)

a.+den (113a/4)

[=2]

āyet-i kaşîre < Ar. “kısa ayet” → **āyet-i kaşr**

a. (46a/8), (58a/8), (115b/9)

[=3]

āyet-i kaşr < Ar. “kısa ayet” → **āyet-i kaşîre**

a. (90b/10)

[=1]

āyet-i kerîme < Ar. “Kur’an-ı Kerîm’e duyulan saygı sebebiyle ayet kelimesi “büyük, ulu” anlamına gelen bu kelimelerle birlikte söylenir”

a. (58b/4), (115b/11)

[=2]

āyet-i tavîl < Ar. “uzun ayet” → **āyet-i tavîle**

a.+den (90b/10)

[=1]

āyet-i tavîle < Ar. “uzun ayet” → **āyet-i tavîl**

a. (46a/9), (58a/7), (115a/4), (115b/10)

[=4]

ayır- “birbirinden uzaklaştırmak”

a.-ınca (149b/4)

a.-mağ (74b/2)

a.-maya (18b/8), (179a/10)

[=4]

ayıtla- “ayıklamak, temizlemek”

a.-mağdur (69a/1)

[=1]

aylık “bir ay süreli, bir ayda olan, yapılan veya bir ay süren”

a. (88b/3)

[=1]

‘ayni < Ar. “gözle ilgili”

‘a. (17a/9)

[=1]

ayru “uzak”

a. (63b/3)

[=1]

az “miktarı, derecesi ve niteliği belli bir ölçünün altında bulunan, çok olmayan”

a. (20b/11), (20b/11), (56b/2), (57b/11), (58a/3), (64b/11), (68a/4), (167a/8)

[=8]

az- “etkisini arttırmak, çok şiddetli bir hal almak, tehlikeli olacak şekilde fazlalaşıp coşmak”

a.-mağ (29a/2), (29a/4), (29a/11), (29b/2)

[=4]

ā‘zā < Ar. “vücûdu meydana getiren parçalar, organlar; organ”

a. (47b/8)

a.+da (141b/1)

a.+dur (124a/5)

a.+sı (147a/3)

a.+sına (30a/7)

a.+sından (141a/11)

a.+sını (35a/3), (124a/3)

a.+sını (146a/8)

a.+sını (141b/3)

[=10]

‘**azāb-ı kabir** < Ar. “ kabirde çekilecek azap, sıkıntı”

‘a.+den (86a/7)

[=1]

azād < Fars. “serbest bırakma, serbestlik”

a. (114a/11), (114b/7)

[=2]

‘**azīmü’ş-şān** < Ar. “şanı büyük”

‘a. (165a/3), (165b/6)

‘a.+dan (161b/11)

[=3]

B

bāb < Ar. “kapı”

b. (23b/3), (23b/3), (23b/6), (24b/4), (24b/5), (25a/1), (25b/1), (25b/1), (27a/1), (27a/1), (27b/7), (27b/7), (28b/1), (29b/8), (29b/8), (30b/5), (30b/5), (31b/4), (31b/4), (32a/9), (32a/9), (32b/7), (34a/1), (34a/1), (34b/10), (34b/10), (35b/4), (35b/4), (36b/3), (36b/3), (38b/10), (38b/11), (41a/5), (41a/5), (41a/9), (42a/4), (42a/5), (43a/3), (43a/4), (45b/1), (45b/1), (47a/3), (47a/3), (50a/7), (50a/7), (54b/4), (54b/4), (67a/11), (67a/11), (68b/2), (68b/2), (75b/11), (75b/11), (79b/11), (83a/8), (83a/9), (86a/2), (86a/2), (89b/5), (89b/5), (97b/1), (103b/11), (103b/11), (110b/8), (114b/9), (114b/9), (117b/10), (117b/10), (119a/11), (126a/4), (126a/4), (130a/6), (130a/6), (133b/9), (133b/9), (135b/4), (135b/4), (140b/5), (140b/5), (143b/8), (143b/8), (149a/5), (151a/7), (151a/7), (155b/4), (155b/4), (157b/11), (157b/11), (160b/11), (160b/11), (164b/3), (166b/7), (166b/7), (171a/5), (171a/5), (173b/3), (173b/3), (179b/1), (179b/1)

[=99]

baba “bir çocuğun dünyâya gelmesine sebep olan erkek, çocuk sâhibi adam, peder”

b.+muzdan (177a/1)

b.+sı (154a/1)

[=2]

bāb-ı cum‘a < Ar. “Cuma bölümü, konusu”

b. (75a/1)

b.+da (78a/6)

[=2]

bāb-ı ğusul < Ar. “ğusul bölümü, konusu”

b.+da (30a/4)

[=1]

bab-ı keyfiyet-i libāsü’l-eşvāb < Ar. “elbisenin nasıl olması hakkında”

b. (41a/9)

[=1]

bāb-ı şalavat < Ar. “şalavat bölümü, konusu”

b.+da (167a/10)

[=1]

bābūc < Fars. “ayakkabı”

b.+ını (41a/7)

b.+unı (41a/10), (42a/3)

b.+unuñ (41b/3)

[=4]

bābu’l-cum‘a < Ar. “Cuma bölümü, konusu”

b. (75a/1)

[=1]

bābu’l-ezān < Ar. “ezan konusu, bölümü”

b.+da (111b/6)

[=1]

bābu'l-mescid < Ar. “mescid konusu, bölümü”

b.+de (118b/6)

[=1]

bābu't-teyemmüm < Ar. “teyemmüm bölümü, konusu”

b.+de (130a/5), (130b/11)

[=2]

ba'd < Ar. “sonra”

b. (17a/5)

[=1]

ba'de < Fars. “şarap, içki, mey”

b. (130a/5), (140a/11)

[=2]

ba'dehū < Ar. “ondan sonra, daha sonra”

b. (81b/8), (82b/7), (89a/7), (150b/11)

[=4]

bağal < Fars. “kolun bedenle birleştiği omuzun altına rastlayan kısım, koltuk”

b.+dan (171b/11)

[=1]

bağdaş “bir oturuş şekli”

b. (59a/6)

[=1]

bağır- “yüksek tonda ses çıkarmak, haykırmak”

b.-ırsız (167a/4)

b.-up (167b/9)

[=2]

bağışla- “vermek, ihsan etmek, bahşetmek”

b.-mağ (176a/5)

[=1]

bağla- “ip, bağ veya başka bir araçla bir şeyi bir yere, diğer bir şeye veyâhut birkaç şeyi birbirine tutturmak”

b.-sa (171b/10)

b.-yan (171b/11)

b.-yup (172b/1)

[=3]

bağlat- “bağlamak işini başkasına yaptırmak, bağlanmasını sağlamak, raptettirmek”

b.-makdır (74a/11)

[=1]

bağlu “ip veya başka bir araçla bir şeye, bir yere bağlanmış olan”

b. (140b/1), (146a/8)

[=2]

baḥiṣ < Ar. “üzerinde konuşulan, tartışılan konu, mevzû, mesele”

b.+inde (91a/5), (168b/1)

[=2]

baḥr < Ar. “deniz, deryâ”

b.+da (147b/2)

[=1]

baḥrû'r-râ'ik < Ar. “Ebû'l- Berekât en-Nesefî'nin (ö. 710/1310) Kenzü'd-dekâ'ik adlı Hanefî fikhına dair eserine İbn Nüceym (ö.970/1563) tarafından yapılan şerh” → **baḥrû'r-râ'ik**

b.+da (82a/11), (91a/1), (99b/9), (100a/9), (109a/4), (118b/11), (129a/10), (129b/6), (131a/9), (132b/8), (133a/4), (141a/2), (157a/9), (157b/4), (185a/14)

[=15]

baḥrū'r-rā'ik < Ar. “Ebū'l- Berekât en-Neseḫî'nin (ö. 710/1310) Kenzü'd-dekâ'ik adlı Hanefî fikhına dair eserine İbn Nüceym (ö.970/1563) tarafından yapılan şerh” → **baḥrū'r-rā'ik**

b.+da (28b/9), (29b/11), (30a/1), (30a/2), (30a/3), (30b/5), (31b/6), (33b/6), (35a/1), (35a/10), (35a/7), (35b/2), (35b/4), (38a/9), (38b/10), (62a/9), (63a/3), (65a/11), (65a/3), (65a/6), (67a/5), (67a/8), (69a/2), (69a/4), (70a/7), (70b/9), (71b/2), (72a/4), (73b/10), (74a/10), (74a/11), (74a/4), (74a/8), (74a/9), (74b/2), (74b/4), (74b/6), (74b/7), (74b/9), (75a/1), (77a/1), (78a/6), (83a/2)

[=43]

baḫ- “gözleri bir şey üzerine çevirmek”

b.-a (152a/2)

b.-an (129a/3), (129a/5)

b.-maḫdur (25a/5), (48b/5), (62b/5), (62b/7), (67b/5)

[=8]

baḫır “doğada bulunan element”

b. (66b/7)

[=1]

bāḫī < Ar. “ebedî, ölümsüz, kalımlı”

b. (54a/2), (54a/8)

b.+dir (21a/1), (21b/3)

[=4]

baḫıḫ “koyu kıvamda, özlü ve yapışkan çamur”

b.+dan (21a/7)

[=1]

baldır “bacağın diz kapağından ayak bileğine kadar olan kısmı”

b.+ından (51b/8)

[=1]

balğam < Ar. “solunum yollarında tahriş ve iltihaplanma sebebiyle meydana gelen ve öksürülerek çıkarılan sümüksü madde”

b. (37a/3)

b.+ı (34a/10)

[=2]

balık “su içinde yaşayıp solungaçla nefes alan, çoğunlukla yumurtlama şeklinde üreyen omurgalı hayvanların ortak adı”

b. (28b/10)

[=1]

bālīg < Ar. “bülûğa eren, döl verme çağına gelmiş olan, ergin”

b. (77b/7)

[=1]

bañ “ben zamiri”

b.+a (154a/9)

[=1]

barmaq “insanın ve bâzı hayvanların el ve ayaklarının son bölümünü oluşturan eklemli uzantılardan her biri”

b. (51a/5), (119a/8), (121a/9), (121b/1), (125a/4), (123a/5), (123a/6), (123a/10)

b.+dan (121a/11)

b.+dur (155b/1), (155b/3)

b.+ı (28a/5), (49b/7), (49b/8), (182a/4)

b.+ıla (90a/2), (90a/9), (90b/4), (120b/5), (125a/5), (148a/11)

b.+ın (73b/11), (120b/7), (125a/6), (125a/6)

b.+ına (29a/3)

b.+ında (29a/2)

b.+ından (21b/4)

b.+ıyla (21b/5)

b.+ları (29b/5), (35b/1), (35b/3), (49b/1), (122b/8)

b.+ların (29b/6), (30a/9), (47b/6), (51a/2), (56a/1), (56a/4), (60a/4), (62b/11), (112a/3), (120b/4), (122b/7), (123a/3), (123a/5), (151b/8), (152a/6), (152a/8)

b.+larıñ (47a/9)

b.+larına (152a/7)

b.+larını (33a/1), (35a/2), (65b/1)

b.+larınuñ (123a/8)

[=56]

başar < Ar. “görme, görme hassası”

b.+ı (34b/4)

[=1]

baş “kafa, ser”

b. (49b/7), (125a/5), (169a/5)

b.+ı (21b/11), (38a/11), (128b/2), (141a/9), (171a/8), (171a/8), (171a/9), (184b/3)

b.+ıla (143a/7), (143a/7), (148a/11)

b.+ım (171a/7), (171a/9)

b.+ın (43b/1), (43b/2), (43b/5), (55a/2), (59b/9), (62a/10), (63b/9), (73b/2), (115a/10), (115b/1), (115b/4), (116a/5), (116a/7), (116a/10), (116b/10), (117a/1), (117a/10), (117a/4), (117b/1), (117b/2), (117b/5), (128b/9), (128b/10), (150a/8)

b.+ına (30a/7), (33a/10), (33b/9), (155b/11)

b.+ından (33b/1)

b.+ını (50b/6), (60a/1), (62b/6), (70a/2), (101b/7), (102a/6), (102a/8), (184b/3)

b.+ınıñ (32b/4), (64a/2), (64b/2)

b.+ıyla (56a/5)

[=57]

başka “bilinenden gayri, diğer, sâir”

b. (60a/11), (60a/11), (95b/8), (122a/8), (122a/8)

[=5]

başla- “bir işi yapmak üzere harekete geçmek, bir işe girişmek, şürû etmek”

b.-duğı (67a/1), (118a/1)

b.-dukdan (182b/9)

b.-mağ (125a/7)

b.-mağdır (33a/10), (33b/6), (35b/2), (35b/3)

b.-mağdur (36b/2)

[=9]

bat- “ufukta kaybolmak, görünmez olmak, gurup etmek”

b.-arken (145a/11)

[=1]

baġalat “işsizlik, avarelik”

b.+dur (168a/8)

[=1]

bâıl < Ar. “doğru ve sahih olmayan, gerçekte ilgisi bulunmayan (şey)”

b. (119a/10), (119a/11), (177a/7)

b.+a (177a/9)

b.+ıı (177b/1)

[=5]

bayram “milletçe sevinç içinde kutlanan, dînî veya millî bir anlam taşıyan kutsal gün”

b. (27a/9), (46b/8), (46b/9), (52b/11), (77a/7), (79b/11), (80a/2), (80a/9), (80b/2), (80b/6), (80b/6), (81a/6), (81b/11), (82a/4), (82b/5), (83a/3), (84a/8), (95a/7)

b.+ında (80a/4), (80a/5)

[=20]

ba'zı < Ar. “birtakım, bir kısım”

b. (17b/3), (21a/3), (33b/8), (47a/1), (62a/7), (67b/8), (93b/2), (118b/2), (147a/10),
(147a/9)

b.+nın (112b/11), (176b/9)

b.+nuñ (113a/1)

b.+sı (93b/1), (112b/1), (112b/2)

[=16]

beden < Ar. “vücut, gövde”

b.+in (27b/11), (63a/6)

b.+inde (24a/8), (30a/1), (68b/9)

b.+ine (24a/3), (68a/3)

b.+ini (146a/6)

[=8]

bedri'r-reşī < Ar. “eser adı”

b.+de (171b/6)

[=1]

be'is < Ar. “zarar, sakınca, mahzur”

b. (128a/11), (129a/5), (172b/2), (172b/4)

[=4]

bek “sağlam, katı”

b. (36a/6), (36a/7), (65a/4)

[=3]

beķa < Ar. “ölmezlik, ölümsüzlük, ebediyet, ebedîlik, bâkîlik”

b.+sı (159a/4)

[=1]

bekçe “sağlamca, kuvvetlice”

b. (48b/7)

[=1]

bekiştir- “sertleştirmek, katılaştırmak”

b.-ür (34a/9)

[=1]

bel “insan vücûdunun orta kısmında göğüsle karın arasında hafifçe darlaşmış olan ve kuşak bağlanan yer”

b.+i (103a/5)

[=1]

belki < Ar. “olabilir, olabilir ki, bir ihtimâle göre, muhtemelen”

b. (140a/10), (169b/7)

[=2]

bellü “anlaşılabilecek ve görülecek şekilde açık olan, meydanda, âşikâr, zâhir”

b. (182a/5), (182a/7)

[=2]

ben “kişi zamiri”

b. (19a/9), (19b/10), (20a/6), (21a/5), (22a/7), (22b/8), (154a/8), (167a/4), (172a/3)

b.+i (89a/5)

b.+im (172b/6)

[=11]

benze- “birbirine uygun ve ortak taraflar bulunmak”

b.-mez (19b/3)

[=1]

benzer “başka bir şeyle ortak nitelikleri bulunan, başka bir şeyi andıran, müşâbih”

b. (178b/8)

[=1]

bêri “iki uzaklıktan daha yakın olanı, yakın, daha yakın yer”

b.+de (136b/7)

[=1]

berāber < Fars. “birlikte”

b. (48b/11), (50b/6), (51a/11), (51b/1), (56a/6), (60a/10), (98a/3), (103b/3), (104b/4), (120b/4), (151b/8)

b.+dür (168a/4)

[=12]

berekāt < Ar. “Allah’tan gelen hayrın bir nesnede görünmesi ve devam etmesi, artıp çoğalması”

b. (86b/5)

[=1]

beriyye < Ar. “çöl, sahrâ”

b.+de (139b/9)

[=1]

berk “sağlam, kuvvetli”

b. (35b/6), (167a/1)

[=2]

besmele < Ar. “bağışlayan ve esirgeyen Allah’ın adıyle” mânâsına gelen isim”

b. (32b/10), (49a/4), (54b/2), (57a/7), (62b/2), (81b/2), (98a/8), (127a/9), (127a/10)

b.+dir (49a/3)

b.+yi (106a/6)

[=11]

bêş “dörtten sonra, altıdan önce gelen sayının adı”

b. (23a/2), (23b/5), (27a/3), (34a/2), (34a/8), (39a/3), (43a/5), (51b/11), (86a/3), (86a/5), (86b/1), (86b/5), (88a/3), (97b/8), (139a/8), (164a/8), (182a/11), (182b/3)

b.+dir (22b/5), (23a/10), (25b/3), (35b/5)

b.+i (86b/2)

[=23]

bêşer “beş sayısının her birine beş veya her defasında beş tâne anlamına gelen üleştirme şekli”

b. (97b/11)

[=1]

bêşinci “beş sayısının sıra sıfatı, sırada yeri dördüncüden sonra, altıncıdan önce olan”

b. (23a/5), (23b/9), (25b/8), (26a/8), (26b/11), (27a/8), (30a/3), (33a/2), (33b/3), (34a/11), (34b/7), (35a/6), (35b/11), (36b/2), (37a/5), (38a/4), (39b/5), (40a/6), (40b/8), (41a/1), (41b/5), (42a/10), (42b/9), (43b/5), (44a/4), (44b/1), (45a/3), (45b/10), (46a/9), (47a/10), (47b/10), (48b/4), (49a/11), (49a/3), (51b/5), (53b/1), (55a/2), (55b/3), (56a/4), (56b/5), (57b/7), (58a/11), (59a/8), (60a/5), (60b/10), (61b/6), (62b/6), (63b/8), (64b/7), (65b/7), (66b/2), (67b/11), (69b/10), (70b/8), (72a/9), (73b/3), (74b/3), (75a/8), (75b/8), (76a/5), (76b/2), (86a/10), (86b/8), (102b/1), (103b/10), (105a/11), (115a/6), (116b/5), (117a/10), (163b/9), (173a/5)

b.+niñ (105b/1)

b.+si (31b/10), (50b/4)

[=74]

bevl < Ar. “sidik, çiş, idrar”

b. (125b/3)

b.+i (159a/1)

[=2]

beyân < Ar. “açıklama, anlatma, söyleme”

b. (41b/10), (76b/10), (86a/4), (164b/1), (164b/3), (170a/1), (170a/4), (170a/7), (171a/5), (172b/2)

b.+ında (36b/4), (67b/1)

b.+ındadır (23b/4), (25a/2), (25b/2), (27b/8), (29b/9), (30b/6), (31b/5), (32a/10), (32b/8), (32b/8), (34b/11), (35b/5), (38b/11), (41a/6), (43a/4), (54b/5), (75a/2), (76a/1), (80a/1), (83a/10), (97b/2)

b.+ındadır (34a/1), (45b/1), (47a/4), (50a/7), (89b/6), (104a/1), (110b/9), (117b/11), (126a/5), (129b/9), (130a/7), (135b/5), (140b/6), (143b/9), (146a/5), (149a/7), (151a/7), (158a/1), (161a/1), (171a/6), (173b/4), (179b/2)

[=55]

beyāzlık “beyaz olma durumu, aklık, ağartı”

b. (126b/10)

[=1]

bêz < Ar. “ince pamuk veya keten ipliğinden yapılan bir cins dokuma”

b. (44a/11)

b.+i (24b/9), (24b/9), (26b/2), (140a/6)

b.+iñ (38a/5)

[=6]

bezzārī < Ar. “eser adı” → **bezzāzī**

b.+de (52b/3), (52b/10), (53b/1), (53b/9), (54a/4), (60a/9), (154a/2)

[=7]

bezzāzī < Ar. “eser adı” → **bezzārī**

b.+de (53a/5), (67a/1), (70a/8), (73a/2), (137b/3), (145a/7), (147b/7), (147b/9), (148a/5), (148a/8), (148b/1), (148b/5), (148b/10), (149a/5), (150a/9), (150a/11), (150b/5), (150b/8), (151a/2), (154a/11), (154a/7), (154b/2), (154b/6), (164a/7), (166b/8), (172b/11)

[=26]

bırağ- “tutmaktan vazgeçip tutmaz olmak”

b.-a (177b/2)

b.-mağ (65a/2)

[=2]

bid‘at < Ar. “sonradan türeyen şey, yeni âdet”

b. (24b/2), (24b/3), (118b/10), (118b/11)

b.+dir (23b/9), (77a/9), (85b/1), (111a/2)

b.+dür (167b/2)

b.+e (177a/10)

b.+iñ (177b/1)

b.+lerden (166a/9)

b.+leri (166a/9)

[=13]

bi-hürmeti seyyidü’l-mürselin < Ar. “peygamberlerin efendisinin hürmetine”

b. (19a/1)

[=1]

bil- “bir şey hakkında bilgisi, mâlûmâtı olmak, o şeyi öğrenmiş bulunmak”

b.-digü (175a/10)

b.-mek (18a/4), (18a/5), (19a/2), (76b/11), (151a/8), (151a/9), (151a/9) (151a/10)

b.-mem (131b/11)

b.-mese (18a/8), (18a/10), (69b/6), (77b/3), (103a/9), (118a/9), (124a/5), (130a/11),
(144b/9), (146b/1)

b.-mez (125b/10), (156a/8)

b.-mezlerin (135b/8)

b.-mezse (94a/8)

b.-se (83b/9), (140a/8)

b.-üp (18a/9)

b.-ür (21a/11)

b.-ürdi (174b/7)

b.-ürken (69b/8)

[=30]

bi'l-cümle < Ar. “bütün, hep”

b. (19b/8), (178a/6), (181a/4)

[=3]

bildir- “bilinir duruma koymak, açıklamak, anlatmak, îlân etmek, tefhim etmek” → **bildür**

b.-mesiyledür (175a/10)

[=1]

bildür- “bilinir duruma koymak, açıklamak, anlatmak, îlân etmek, tefhim etmek” → **bildir**

b.-mek (93a/6)

[=1]

bile “çekimli fiilden sonra gelerek anlamı kuvvetlendirir; hatta, hem de, üstelik”

b. (54a/1), (54a/7), (57a/6), (80b/9), (80b/10), (80b/11), (82b/3), (83b/11), (98b/11),
(100a/1), (100a/7), (100b/10), (101a/7), (109a/2), (136b/3), (143b/11), (150a/8), (176a/11)

[=18]

bilek “elle kolun birleştiği yer”

b.+leri (51b/3)

b.+lerin (59b/8)

b.+lerinden (49b/9)

b.+lerine (32b/11)

b.+leriyle (29b/10)

[=5]

bi'l-emrillāh < Ar. “Allah’ın emriyle”

b. (91a/3)

[=1]

bilgili muḥammed efendi < Ar. “16. yy da yaşamış asıl adı Mehmed b. Pir Ali b. İskender olan alim bir kişi” → **birgili, bürgilī muḥammed efendi**

b.+niḡ (23b/1)

[=1]

bi'l-icmā' < Ar. “bir hususta ittifak etme”

b. (159a/4)

[=1]

bi'l-ittifāḡ < Ar. “bir hususta aynı fikirde olma”

b. (83a/1), (138b/6), (158a/4), (164b/8), (184b/8)

[=4]

billāhi te'āla < Ar. “Allah’a yemin ederim”

b. (173b/10)

[=1]

biḡ “dokuz yüz doksan dokuzdan sonra, bin birden önce gelen sayının adı”

b. (18b/2), (18b/3), (164a/8)

[=3]

bin- “ayakları sarkıtarak oturmak”

b.-üp (38b/8)

[=1]

binā < Ar. “barınmak veya belli bir maksat için kullanılmak üzere yapılmış her türlü mîmârî eser, yapı”

b. (143b/7)

[=1]

bin ḡacer-i mekkī < Ar. “eser adı”

b. (161b/5)

[=1]

bir “sayıların ilkinin adı”

b. (18a/7), (19b/1), (20a/5), (22b/1), (22b/2), (22b/3), (22b/10), (23b/10), (24a/3), (24a/6), (24a/11), (24b/9), (27a/2), (28b/4), (28b/10), (28b/10), (28b/11), (29a/7), (29b/5), (32b/5), (33b/9), (35a/6), (36b/7), (36b/11), (37a/2), (37a/2), (37a/5), (37a/8), (37a/10), (37b/1), (37b/6), (38a/1), (38a/3), (38a/7), (38a/10), (38a/10), (38b/6), (38b/8), (39a/10), (39b/4), (43b/8), (44a/2), (44b/4), (44b/5), (46a/6), (46a/8), (46a/9), (48a/3), (49b/11), (52a/10), (52a/10), (52b/2), (52b/4), (52b/7), (52b/9), (52b/11), (53a/1), (53a/2), (53a/3), (53a/4), (53a/6), (53a/7), (53a/8), (53a/8), (53a/11), (53b/2), (53b/2), (53b/3), (53b/4), (53b/8), (53b/8), (53b/9), (55a/10), (56a/2), (56a/8), (56a/8), (56a/10), (56a/11), (56b/4), (56b/6), (56b/6), (56b/11), (56b/11), (57a/1), (57a/2), (57a/2), (57a/3), (57a/10), (58a/7), (58b/7), (58b/11), (59a/5), (59a/7), (60a/10), (63a/6), (63a/11), (63b/1), (64b/11), (64b/9), (65a/1), (65a/2), (66a/2), (66a/5), (67b/6), (68a/4), (68a/5), (68a/5), (68a/6), (68a/6), (68a/6), (68a/8), (69a/5), (69b/1), (69b/5), (69b/10), (70a/2), (70a/5), (70b/1), (70b/3), (70b/6), (70b/11), (71a/1), (71a/2), (71a/3), (71b/7), (71b/11), (71b/11), (72a/1), (72a/8), (72b/1), (72b/3), (72b/5), (72b/8), (72b/10), (73a/5), (73a/5), (73b/8), (73b/8), (73b/11), (74a/3), (74b/1), (74b/3), (74b/3), (77b/2), (77b/6), (77b/7), (77b/10), (78a/1), (78a/4), (80b/1), (80b/6), (80b/7), (80b/9), (81a/2), (81a/6), (81b/3), (81b/3), (81b/8), (81b/11), (82b/6), (83a/10), (83b/3), (84b/3), (84b/8), (85a/2), (85a/8), (85b/7), (87a/4), (87a/6), (87a/7), (87a/8), (87a/9), (87a/9), (87a/10), (87a/11), (88a/10), (88b/1), (88b/2), (88b/3), (88b/11), (89a/4), (89a/11), (89b/2), (89b/8), (90a/5), (90a/7), (90b/1), (90b/9), (90b/10), (91a/3), (91b/10), (93a/10), (93a/9), (93b/7), (93b/9), (94b/4), (95a/10), (96a/10), (96b/8), (96b/9), (97a/5), (97a/9), (98a/10), (98b/2), (98b/6), (98b/10), (99a/9), (99b/5), (99b/10), (100a/5), (100a/10), (100b/2), (100b/9), (100b/10), (101a/2), (101a/5), (101a/11), (102b/1), (102b/2), (103a/8), (103a/11), (103b/5), (104a/6), (104a/11), (104b/2), (104b/5), (104b/9), (105a/5), (105b/9), (105b/11), (106a/5), (106a/9), (106a/11), (106b/4), (107a/5), (107a/7), (107a/9), (107b/1), (107b/4), (107b/6), (107b/11), (108a/3), (108a/5), (108a/9), (108a/11), (108b/2), (108b/4), (108b/7), (109a/5), (109a/8), (109a/11), (109b/2), (109b/6), (109b/8), (109b/11), (110a/5), (110a/6), (112a/2), (113b/7), (114a/7), (114b/3), (115a/2), (115a/3), (115a/4), (115b/10), (115b/8), (115b/9), (117b/11), (118a/3), (118a/5), (118a/7), (118a/10), (118b/1), (118b/7), (119a/1), (119a/7), (119b/1), (119b/7), (119b/11), (120a/1), (120a/1), (120a/7), (120a/11), (120b/3), (121a/1), (121a/5), (121a/9), (121b/1), (121b/2), (121b/6), (122a/3), (122a/6), (122a/9), (122b/3), (122b/4), (122b/6), (122b/10), (123a/2), (123b/1),

(123b/6), (123b/7), (123b/7), (124a/2), (124a/3), (124a/8), (124a/11), (124b/5), (125a/3), (125a/10), (125a/11), (125b/5), (126a/11), (127a/8), (127b/1), (127b/10), (128b/4), (128b/6), (129a/2), (129a/8), (130a/2), (130a/8), (130b/2), (130b/8), (131a/1), (131a/6), (131a/9), (131b/1), (131b/3), (131b/5), (131b/9), (132a/9), (132b/1), (132b/5), (133a/5), (133a/10), (133a/11), (133b/1), (133b/5), (133b/7), (133b/10), (134a/5), (134b/11), (134b/7), (134b/8), (135a/9), (135b/6), (135b/6), (136a/5), (136b/6), (136b/10), (136b/11), (137a/5), (137a/5), (137a/9), (137a/9), (137a/11), (137b/1), (137b/3), (137b/7), (137b/8), (138a/2), (138a/5), (138a/5), (138a/9), (138b/6), (139a/1), (139a/2), (139a/3), (139a/4), (139a/7), (139a/10), (139b/1), (139b/4), (139b/5), (140a/3), (140a/6), (140a/7), (140b/1), (140b/1), (140b/7), (140b/9), (140b/9), (141a/2), (141a/3), (141a/6), (141a/10), (141b/3), (141b/7), (141b/10), (142a/2), (142a/5), (142a/7), (142b/1), (142b/4), (142b/10), (143a/3), (143a/3), (143a/3), (143a/6), (143a/9), (143b/3), (143b/5), (143b/6), (143b/9), (144a/1), (144a/6), (144a/8), (144a/9), (144a/9), (144a/10), (144a/10), (144b/1), (144b/3), (144b/8), (145a/2), (145a/5), (145a/7), (145a/10), (145b/4), (145b/8), (146a/4), (146a/5), (146a/6), (146a/7), (146a/10), (146a/10), (147a/1), (147a/5), (147b/10), (147a/11), (147b/5), (147b/7), (147b/8), (148a/2), (148a/3), (148a/5), (148a/9), (148a/9), (148b/1), (148b/10), (148b/2), (148b/4), (148b/6), (149a/7), (149a/10), (149b/2), (149b/7), (149b/10), (150a/1), (150a/5), (150a/6), (150b/1), (150b/1), (150b/4), (150b/5), (150b/9), (151a/2), (151b/10), (151b/6), (152a/5), (152a/8), (152b/1), (152b/4), (152b/6), (152b/10), (153a/1), (153a/2), (153a/4), (153a/6), (153b/1), (153b/11), (154a/11), (154a/11), (154a/3), (154a/3), (154a/7), (154a/8), (154b/3), (154b/6), (154b/7), (155b/1), (156a/5), (156b/2), (156b/6), (156b/8), (156b/9), (157a/1), (157a/2), (157a/4), (157a/9), (157b/2), (157b/4), (157b/8), (158a/7), (158b/9), (159a/1), (159a/2), (159a/5), (159a/8), (159a/9), (160a/11), (160b/2), (160b/5), (162b/9), (162b/10), (163a/11), (163b/1), (164a/5), (164b/5), (167a/1), (167b/1), (168a/10), (169a/1), (169b/4), (170a/2), (171a/6), (171a/9), (171b/8), (171b/9), (172b/5), (172b/5), (172b/9), (173a/3), (173a/7), (173a/10), (173b/10), (174b/8), (175a/4), (176a/6), (177a/4), (177a/8), (177b/2), (177b/9), (177b/9), (178a/1), (178b/8), (179a/2), (179a/3), (180a/6), (181a/4), (182b/7), (181b/11), (183a/1), (183a/3), (183a/7), (183b/2), (183b/8), (184a/4), (184a/10), (184a/10), (184b/2), (184b/4)

b.+dir (19a/9), (45b/2), (67b/1)

b.+dür (161a/11), (162a/3), (175a/2)

b.+i (23b/1), (50a/5), (52a/8), (63a/10), (65b/2), (93b/8), (93b/8), (94b/6), (95a/3), (96a/6), (96a/8), (130b/2), (130b/3), (130b/4), (156b/1), (173b/1)

b.+idir (21a/2)

b.+imüz (175b/8)

b.+in (68b/7), (96b/7), (107a/5)

b.+inde (92a/7), (105b/6)

b.+ine (50a/5), (63a/10), (65b/2), (87a/4), (96a/6), (96a/8), (130b/5)

b.+ini (20a/5), (44b/10), (55a/8)

b.+isi (20a/9), (27b/1), (27b/2), (34a/6), (83b/8), (119b/6), (142b/8), (174a/9), (174b/2), (174b/3), (174b/3)

b.+isini (59b/10)

[=603]

birbiri “iki veya daha fazla şey yâhut kimsenin yerini tutar, biri öteki, yekdiğer”

b.+nden (51a/5)

b.+ne (33b/4)

[=2]

birgili < Ar. “16. yy da yaşamış asıl adı Mehmed b. Pir Ali b. İskender olan alim bir kişi”
→ **birgüli muḥammed efendi, birgili muḥammed efendi**

b. (170a/4), (170a/5)

[=2]

birgüli muḥammed efendi < Ar. “16. yy da yaşamış asıl adı Mehmed b. Pir Ali b. İskender olan alim bir kişi” → **birgili, birgili muḥammed efendi**

b. (43b/8)

[=1]

birinci “bir sayısının sıra sıfatı, sırada yeri en başta ve ikinciden önce olan, ilk”

b. (26a/4), (26b/5), (33a/9), (34b/4), (36a/7), (37b/6), (40a/2), (40b/2), (41a/4), (44a/10), (44b/11), (46b/7), (47b/7), (50a/1), (51a/3), (55a/8), (55b/11), (56b/1), (57a/8),

(58a/3), (59a/4), (59b/8), (60b/4), (61a/10), (62a/10), (63a/9), (64a/11), (65a/7), (66a/5), (67a/3), (69a/7), (70b/1), (72a/3), (73a/3), (74a/8), (75b/4)

[=36]

birkaç “ne kadar olduğu kesin olarak bilinmeyen az sayıdaki şeyleri belirtmek için kullanılır, üç beş tâne kadar, az sayıda”

b. (83b/5), (83b/6), (120a/11), (127b/2), (146b/1), (166b/11)

b.+dır (23a/8)

[=7]

birle- “ile, birlikte, berâber”

b.-mek (18a/1)

[=1]

bi’s-mi’l-lâhi’r-raḥmāni’r-raḥīm < Ar. “rahman ve rahim olan Allah’ın adıyla”

b. (17a/2)

[=1]

bit- “sona ermek, tamamlanmak”

b.-dikden (82b/8)

b.-dügi (32a/11)

b.-dükden (113a/10)

b.-meden (96a/11)

b.-mez (45a/11)

[=5]

bitişik “birbirine dokunacak kadar yaklaşmış veya yapışmış olan, merbut”

b. (29b/5)

[=1]

bitür- “sona erdirmek, tamamlamak”

b.-dükden (80b/9), (108b/10), (109a/10)

[=3]

biz “çoğul birinci şahsı gösterir”

b. (175b/2)

b.+den (175b/8)

b.+e (161a/5)

b.+i (17b/6)

[=4]

bizim “çoğul birinci şahsa ait olan” → **bizüm**

b. (20b/2), (21a/11), (21a/8), (161a/6), (161a/8), (161a/11), (161b/9), (162a/1), (162a/2), (162a/4),

[=10]

bizüm “çoğul birinci şahsa ait olan” → **bizim**

b. (112b/2)

[=1]

bizzāt < Ar. “kendisi, kendi, şahsen”

b. (19b/7), (175b/3)

[=2]

boğaz “ağız boşluğundan sonra yiyeceklerin geçtiği, ağızla gırtlak arasındaki dar kısım”

b.+ı (118b/9)

b.+ın (69a/1)

b.+ına (70a/3)

[=3]

boğazlan- “boğazı kesilerek öldürülmek”

b.-duğı (65a/5)

[=1]

boş “içinde yâhut üzerinde bir şey veya kimse bulunmayan, hâlî”

b. (43b/6), (71b/7), (103b/4)

[=3]

boy “bir şeyin yere değen veya yere en yakın olan kısmı ile en yüksek noktası arasındaki mesâfe”

b.+u (80a/10)

[=1]

boyun “vücûdun omuzlarla baş arasında kalan ve başı bedene bağlayan kısmı”

b.+a (128b/11)

b.+ı (88b/2)

b.+un (42b/1)

b.+una (35a/1), (118b/7)

b.+undan (160a/9)

b.+unı (59a/4)

[=7]

boz- “geçersiz duruma getirmek, hükmünü ortadan kaldırmak, feshetmek, iptal etmek”

b.-a (154b/5)

b.-acak (32a/8)

b.-ar (36b/6), (36b/10), (37a/1), (37a/3), (37a/6), (37a/10), (37b/1), (37b/3), (37b/5), (37b/8), (37b/11), (38a/2), (38a/3), (38a/6), (38a/9), (38b/2), (38b/5), (38b/7), (38b/10)

b.-madan (122b/11)

b.-mak (111a/1), (111a/8), (128b/8)

b.-up (137b/2), (154a/6), (154a/10), (154b/1)

[=29]

bozul- “geçersiz duruma gelmek, hükmü ortadan kalkmak” → **bozul**

b.-acak (73b/4)

b.-ur (121a/3), (121a/7), (125b/4)

[=4]

bozul- “geçersiz duruma gelmek, hükmü ortadan kalkmak” → **bozıl**

b.-duğunu (118a/8)

b.-dukda (74b/10)

b.-mağ (54a/3)

b.-maya (119b/3), (119b/4), (119b/4)

b.-maz (118a/6), (118b/5), (121a/4), (121a/8), (130a/5), (142a/11), (142b/9), (143b/2), (147b/2)

b.-sa (52b/6), (93a/1), (93a/8)

b.-ur (37a/9), (118b/6), (142b/4)

[=21]

böğür “vücûdun iki yanında kaburgalarla kalça kemiği arasında kalan kısım, boş böğür”

b.+ine (55a/1)

[=1]

bölük “bölünmüş bir bütünün parçası, parça, kısım”

b.+de (32b/5)

b.+idür (155b/1)

b.+inden (155b/1)

b.+ine (32b/5)

[=4]

bölün- “bölümlere ayrılmak”

b.-mesi (179a/11)

[=1]

böyle “bunun gibi olan, buna benzer, bu türlü, bu tarzda ve sıfatta bulunan”

b. (53b/4), (89a/6), (114b/1), (114b/2), (124a/5), (125b/11), (137b/5), (144b/10), (162a/8), (173b/9), (176a/1), (177a/1), (177a/2), (177a/3), (178a/1), (181b/2)

b.+ce (27b/4), (27b/4), (51b/8)

b.+dür (132b/4), (168b/4), (176a/1), (180b/3), (181b/10)

[=24]

böyük “ölçüleri bakımından aynı cinsteki benzerlerinden daha yüksek, daha geniş, daha uzun veya iri olan”

b. (44b/4)

[=1]

bu “en yakında olan kimse veya şeyi işâret yoluyla belirtir”

b. (18b/1), (18b/4), (19a/7), (21a/9), (22b/8), (23a/10), (23b/3), (24b/5), (25b/1), (27a/1), (27b/7), (28a/8), (29b/8), (30b/5), (31a/3), (31a/5), (31b/4), (32a/9), (33b/10), (34a/1), (34a/3), (34b/10), (35b/4), (36b/3), (38b/11), (41a/5), (41b/1), (42a/1), (42a/5), (43a/4), (45b/1), (47a/2), (47a/3), (48a/5), (50a/7), (52b/3), (54a/10), (54b/3), (54b/4), (54b/8), (57a/11), (67a/11), (68b/2), (75b/11), (77b/11), (78b/1), (79b/11), (81b/10), (81b/6), (82b/10), (83a/2), (83a/9), (86a/2), (87a/11), (87b/8), (88a/3), (88b/10), (88b/8), (88b/8), (89b/5), (96a/1), (97b/1), (101b/9), (103b/11), (103b/9), (110b/8), (112a/5), (114b/2), (114b/4), (114b/8), (114b/9), (117b/10), (121b/1), (125a/9), (126a/4), (127b/7), (127b/8), (129a/2), (129a/3), (129a/3), (130a/6), (132a/7), (133a/8), (133b/9), (135b/4), (138b/1), (140b/10), (140b/5), (143b/8), (151a/7), (151b/4), (152b/10), (155a/5), (155b/4), (157b/11), (158a/11), (158a/4), (158b/2), (159b/1), (159b/11), (160b/11), (161b/2), (162a/3), (163a/3), (164b/3), (166b/2), (166b/6), (166b/7), (169b/9), (171a/2), (171a/5), (173b/10), (173b/3), (174b/7), (174b/9), (176a/1), (176a/6), (177a/4), (178a/2), (178b/6), (179a/11), (179b/1), (17a/5), (181b/7)

b.+dur (19a/9), (19b/9), (20a/6), (21a/5), (21b/8), (22a/7), (22b/5), (22b/8), (23b/10), (24a/3), (24a/6), (24a/11), (24b/2), (27b/7), (87b/8), (98a/9), (101a/3), (125b/2), (138b/2), (141b/6), (150a/7), (150b/3), (177a/7)

b.+ndan (92a/4)

b.+nlar (129b/3)

b.+nlardır (42b/4)

b.+nlardur (59a/1)

b.+nları (58a/2), (83a/7), (167a/3), (167a/7),

b.+nların (144b/3)

b.+nuñ (28b/3), (148a/8), (175b/7), (179a/9)

[=160]

bugün “içinde bulunulan gün”

b. (88a/1), (153a/3)

[=2]

bugünkü “İçinde bulunulan an, zaman”

b. (145b/11), (146a/4)

[=2]

buğz < Ar. “kin, nefret, düşmanlık”

b. (43b/11)

[=1]

buğārī < Ar. “özel isim”

b. (163a/5)

[=1]

bul- “bir şey, bir kimse veya bir durumla karşılaşmak”

b.-masa (136b/8), (138a/10), (138a/3), (139a/11), (146a/7)

b.-mazsa (138a/11)

b.-sa (80b/3), (99b/10), (100a/6), (104a/7), (138b/1), (138b/5)

b.-up (156a/6)

b.-ur (98b/7)

b.-ursa (98b/7)

b.-ursam (137b/5)

b.-urum (138a/3)

[=17]

bulanık “saf, duru ve berrak olmayan”

b. (180a/4)

[=1]

buluş- “sürülmek, sıvaşmak, sıvaşıp yapışmak”

b.-sa (23b/11), (24a/4), (24a/8), (28b/11)

[=4]

bulûğ < Ar. “döl verecek erginliğe erişme, bâliğ olma, erginlik, rüşt”

b.+dur (31b/9)

b.+ına (145a/8)

[=2]

bulun- “elde edilmek, ele geçirilmek”

b.-a (47a/1), (47a/2)

b.-masa (131a/4)

b.-masıdur (31b/10)

b.-mazsa (119b/6), (119b/9), (129b/10)

b.-up (119b/5)

b.-ursa (100a/1), (119b/10)

[=10]

buluş- “belli bir yerde bir araya gelmek, birbirini bulmak”

b.-mağ (175b/8)

b.-uruz (175b/10)

[=2]

burun “yüzün ortasında alınla ağız arasında yer alan, çıkıntılı, iki delikli koklama organı”

b. (182b/4)

b.+ı (37b/9), (50b/8), (182a/5)

b.+ına (122a/7)

b.+ını (50b/10)

b.+undan (141b/8)

[=7]

buyur- “bir şeyin yapılmasını kesin olarak bildirmek, emretmek”

b.-dı (111b/10), (129b/1), (130b/1), (162b/5), (165a/6), (172a/3), (172a/4)

b.-dılar (167a/3)

b.-du (127b/10), (162b/9)

b.-dular (88a/10)

b.-mayup (179a/4)

b.-mışdur (170b/4), (170b/8)

b.-mışlar (168a/8), (168a/9)

b.-muş (114b/2)

b.-muşdır (170b/1)

b.-muşdur (114b/1), (170a/8)

b.-muşlar (88a/8), (89a/11)

b.-ur (167b/1)

[=23]

buyurıl- “emredilmek”

b.-up (164b/2)

[=1]

buz “soğuktan donarak katı duruma gelmiş su”

b.+a (177b/8)

b.+dur (177b/9)

[=2]

bögür “vücûdun iki yanında kaburgalarla kalça kemiği arasında kalan kısım, boş böğür”

b.+i (103a/6)

[=1]

bütün “eksiksiz, tam, yekpâre”

b. (23a/3), (33a/7), (52a/6), (119a/11), (119a/2), (121b/3), (121b/5), (122b/1), (134a/5), (141b/1), (164a/1), (182a/6)

[=12]

büyük “ölçüleri bakımından aynı cinsteki benzerlerinden daha yüksek, daha geniş, daha uzun veya iri olan”

b. (159a/11), (178b/7)

[=2]

C

câhil < Ar. “okuyarak bilgisini ilerletmemiş, tahsil görmemiş, bilgisiz (kimse)”

c. (44b/5), (112b/9), (178b/1)

c.+e (44b/5)

[=4]

câ'iz < Ar. “dîn ve törece işlenmesi emir veya yasak edilmediği için yapılmasında bir sakınca bulunmayan, izin verilmiş sayılan (şey)”

c. (21a/4), (31a/5), (76b/6), (77b/8), (84a/5), (85a/1), (95b/5), (97a/1), (102a/9), (103a/9), (120a/10), (121a/11), (121b/9), (122a/2), (132a/3), (133a/4), (134b/5), (138b/9), (139b/3), (140a/10), (140b/3), (146a/3), (146a/6), (149a/2), (158b/10), (161a/6), (161a/10), (164b/11), (166a/11), (168a/3), (170a/10), (177a/8), (178b/9), (184a/8)

c.+dir (29a/4), (52a/8), (71a/8), (72a/2), (76b/8), (77a/6), (84b/10), (99a/3), (102a/3), (103a/1), (103a/6), (120a/10), (120b/2), (121b/1), (122a/5), (122b/5), (159a/3)

c.+dür (96a/1), (96b/1), (102b/9), (103a/4), (121b/8), (122a/1), (123a/1), (123b/5), (124a/1), (127a/4), (128b/8), (131b/3), (131b/8), (133b/4), (133b/8), (134b/10), (134b/6), (136b/9), (138a/4), (138b/11), (138b/5), (139a/9), (139b/3), (140a/2), (141a/5), (141b/2), (145a/2), (145b/4), (145b/7), (146a/9), (149a/1), (152a/10), (155a/9), (160a/8), (160b/1), (160b/7), (166a/5)

[=88]

cāmi‘ < Ar. “Müslümanların, içinde vakit namazlarıyla cuma ve bayram namazlarını kıldıkları ve ibâdet ettikleri mihraplı, minberli, genellikle minâreli binâ, büyük mescit”

c. (26b/6), (41b/5), (112a/8), (127a/6)

c.+de (66a/1), (66b/4), (77a/8), (129a/8)

c.+den (41b/11)

c.+e (41a/6), (41a/6), (41a/11), (41b/4), (75a/7), (103a/11), (112b/9), (122a/11), (132b/3), (142b/2), (157a/10)

c.+iñ (79a/11), (93b/7)

c.+niñ (67a/7)

c.+ye (77b/10), (79a/5)

[=25]

cāmi‘**ü**’**l-fetāvī** < Ar. “eser adı”

c.+de (65a/4), (169b/3)

[=2]

cānib < Ar. “yan, taraf, yön, cihet”

c.+inden (49b/5), (86a/9)

[=2]

cebr < Ar. “zorlama, zor kullanma, zor”

c.+inde (41b/9)

[=1]

cehālet < Ar. “bilgisizlik, bilmezlik, habersizlik, câhillik, cehil”

c.+dür (168a/8)

[=1]

cehennem < Ar. “günahkârların öldükten sonra âhirette azap görecekları, cezâlarını çekecekleri yer, tamu, dûzah”

c. (68b/11), (87b/6), (114b/6)

c.+de (88b/1), (89a/9), (173b/11), (174b/10), (176a/7), (177a/5), (178a/2), (179a/7)

c.+den (89b/2)

c.+e (45a/3)

[=13]

cehr < Ar. “sesi yükseltme, yüksek sesle okuma veya konuşma”

c. (106b/7), (164b/10)

c.+ile (46b/1), (46b/2), (48b/10), (58a/10), (62b/2), (62b/3), (80a/6), (98a/10), (106b/9)

[=11]

celese < Ar. “oturdu”

c.+ye (62a/11)

[=1]

celle < Ar. “büyük, ulu olmak

c. (159a/7)

[=1]

celse < Ar. “bir mahkeme, bir kurul veya meclisin bir defada aralık vermeden yaptığı toplantı, oturum”

c.+dir (47b/7)

[=1]

cem < Ar. “toplama, toplanma, bir araya gelme, getirilme”

c. (18b/6), (18b/6), (22b/2), (96a/5), (112b/9), (120a/1)

[=6]

cemā at < Ar. “bir yere toplanmış insan kalabalığı”

c. (48a/8), (54a/9), (58a/3), (62a/4), (62a/6), (64a/5), (71b/8), (78a/11), (82a/2), (82a/6), (82a/10), (93a/9), (103a/11), (111b/5), (112a/2), (135b/8), (145b/9)

c.+de (91b/5)

c.+den (76b/2), (83b/5), (94b/6), (95a/3)

c.+e (95a/8), (95b/10), (135b/6)

c.+ıla (112a/11), (112b/5), (134a/10), (153a/3)

c.+ıñ (58a/5)

c.+iñ (90a/3), (90a/10), (91a/4), (91a/7), (91b/7), (92a/10), (93b/1), (93b/3), (95b/4), (134a/6), (135b/10)

c.+le (83b/3), (84a/9), (134a/1), (134b/3), (152b/11), (164b/4)

c.+üñ (136a/3)

[=48]

cemī < Ar. “bütün, hep, cümle”

c. (46b/11)

[=1]

cemī -i muşallī < Ar. “beş vakit namazını kılan kimselerin tamamı”

c.+ye (46b/11)

[=1]

cenābet < Ar. “gerektiği halde gusül abdesti almamış olan kimse, cünüp”

c. (130b/4)

c.+den (146a/5), (146a/8), (147a/4)

c.+le (40a/5), (40a/6)

[=6]

cenāb-ı barī < Ar. “Esma-ı Hüsna’dan bir isim”

c.+yi (18a/1)

[=1]

cenāze < Ar. “gömölmek üzere hazırlanmış ceset, ölü, mevtâ”

c. (39a/5), (158b/7), (159a/10), (160b/2), (165a/2), (165b/2), (166a/1), (166a/10), (166b/3)

c.+de (165b/7)

[=10]

ceng < Fars. “silâhlı çatışma, savaş, harp, muhârebe, kıtal”

c. (173a/7)

[=1]

cennet < Ar. “ımanlı ve iyi kimselerin ölümden sonra Allah tarafından m k fat olarak konulacakları ve içinde ebediyen yaşıyacakları, her türlü tasavvurun üstünde güzellik ve n metlerle dolu yer”

c. (68b/10)

c.+den (45a/2)

c.+e (18b/11), (86a/10), (179a/8)

[=5]

cer hat < Ar. “kanın damar dışına sızmasıyle vücut dokularında meydana gelen, ak yuvarların h kim olduğu donuk renkli birikinti, irin, yangı”

c. (141a/4), (141a/11), (141b/1), (142b/3)

[=4]

cev b < Ar. “bir soruya, bir söz veya yazıya, bir durum ve ihtiya a söz, yazı veya başka bir if de yoluyle verilen karşılık, yanıt”

c. (131b/7), (168a/7)

[=2]

cev hir < Ar. “cevherler”

c. (167b/9)

[=1]

cevher-i fıkh < Ar. “eser adı”

c.+da (140a/6)

[=1]

cevāhiri'l-fetāvī < Ar. “eser adı”

c.+de (169a/1)

[=1]

cezā < Ar. “suç işleyen bir kimseye suçunun derecesine göre verilen acı karşılık”

c.+dan (18b/1)

[=1]

cihāt-ı sitte < Ar. “altı taraf”

c.+den (19b/2)

[=1]

cimā' < Ar. “cinsel ilişkide bulunma, çiftleşme”

c. (40a/8), (72b/11), (127a/7), (184b/7)

[=4]

cinn < Ar. “cin, gözle görülmeyen yaratık”

c.+e (21b/2)

[=1]

cism < Ar. “boşlukta bir yer kaplayan varlık, madde, nesne”

c.+iniñ (175a/3)

[=1]

cum'a < Ar. “perşembe ile cumartesi arasındaki günün adı, haftanın altıncı günü

c. (27a/9), (53a/6), (75b/2), (75b/10), (75b/11), (76a/1), (76a/7), (76b/3), (76b/5), (77a/2), (77a/5), (77a/7), (77a/10), (77b/3), (77b/7), (77b/9), (78a/4), (78a/6), (78a/10), (78b/1), (78b/5), (78b/11), (79a/4), (79a/8), (79b/3), (79b/8), (95a/7), (109b/10), (132a/6)

c.+dan (75b/1)

c.+ları (77b/8)

c.+nıñ (53a/7), (53a/11), (75a/2)

c.+sı (78b/10)

c.+ya (75a/5), (76b/8)

[=37]

cümle < Ar. “bir bütün meydana getirecek şekilde birbirine bağlı olan şeylerin tamâmı”

c. (18b/7), (19b/7), (20a/7), (21a/5), (21b/1), (21b/2), (21b/9), (21b/11), (22b/2), (27b/11), (45a/9), (62a/4), (62a/6), (89a/1), (89a/2), (91a/7), (91b/7), (129a/2), (130a/4), (132a/1), (132a/7), (146a/8), (147a/3), (161a/2), (161a/3), (162a/8), (164a/4), (171a/10)

c.+den (20b/11), (21a/11), (23a/11), (161a/7)

c.+mizi (179a/9)

c.+nün (21a/8)

c.+si (20a/8), (21a/6), (45b/2), (50a/8), (54b/10), (57a/11), (67b/2), (132a/8)

c.+sine (118a/2)

c.+sini (130a/3), (163b/8)

c.+ye (161a/7)

[=46]

cünüb < Ar. “gerektiği halde gusül abdesti almadığı için dince temiz sayılmayan (kimse), cenâbet”

c. (27b/5), (130b/9), (147a/2)

[=3]

Ç

çağır- “bir kimseye gelmesi için seslenmek, bağırarak”

ç.-mağ (168b/2)

ç.-sa (154a/1), (154a/2)

ç.-up (167b/8)

[=4]

çâğşîr < Fars. “erkeklerin iç donu üzerine giydikleri, belden uçkurlu, diz kapağının altında birden darlaşıp bacağı saran, bâzan paçalarına birlikte giyilen bir mest dikilmiş olan, çuhadan yapılma üst giyeceği, bir tür pantolon” → **çākšīr**

ç. (121b/10)

ç.+a (121b/10)

[=2]

çākšīr < Fars. “erkeklerin iç donu üzerine giydikleri, belden uçkurlu, diz kapağının altında birden darlaşıp bacağı saran, bâzan paçalarına birlikte giyilen bir mest dikilmiş olan, çuhadan yapılma üst giyeceği, bir tür pantolon” → **çāğšīr**

ç.+den (122a/1)

[=1]

çal- “vurmak, üfleme veya gerekeni yapmak sûretiyle ses çıkarmasını sağlamak”

ç.-mağ (168b/1), (169a/5), (169b/1), (169b/2), (169b/2)

ç.-salar (154b/1)

[=6]

çamur “su ile karışarak bulaşıcı, sıvaşıcı duruma gelmiş, basılınca içine batılan toprak”

ç.+ını (41b/4)

ç.+unı (67a/7)

[=2]

çek- “kendine doğru getirmek, kendine yaklaştırmak”

ç.-diginden (164a/2)

ç.-dügi (89b/9)

ç.-e (51b/8), (93a/3), (118b/9), (120b/5)

ç.-mek (118b/1)

ç.-se (90a/8), (90b/3)

ç.-üp (51b/7), (74b/2), (92a/2)

[=12]

çel- “yolundan çevirmek, yönünü değiştirmek”

ç.-mekdür (59a/3)

[=1]

çeçe < Fars. “omurgalılarda, üzerinde dişler bulunan kemik parçası ile etrâfındaki yumuşak kısımlardan meydana gelen ağzın alt kısmı, yüzün hareketli olan uç kısmı”

ç. (32b/1)

[=1]

çevir- “dâire şeklinde hareket ettirmek, döndürmek, taklip etmek”

ç.-meden (67b/4)

ç.-ür (94b/3)

[=2]

çeyne- “bir şeyi ağıza alıp dişler arasında ezmek, öğütmek” → **çiyne**

ç.-memekdir (75a/8)

[=1]

çibân “vücûdun herhangi bir yerinde ve deri üzerinde meydana gelen iltihaplı kabartı”

ç. (53b/2), (143a/10)

ç.+dan (53b/3), (53b/8)

[=4]

çık- “dışarıya varmak, içeriden dışarıya doğru gitmek”

ç.-a (25a/11)

ç.-an (36b/5), (142b/7)

ç.-ar (140a/9), (179a/8)

ç.-ara (123b/10)

ç.-arsa (123b/3), (143b/10)

ç.-dığ (163b/6)

ç.-duğ (25a/11), (41b/11)

ç.-dukda (146a/9), (171b/9), (172b/1)

ç.-dukdan (138b/5), (183b/6), (75a/11)

ç.-madan (53b/1), (123b/8)

ç.-madı (183b/5)

ç.-madın (52b/10), (53a/5), (53b/9)

ç.-mağa (147a/7)

ç.-mağdır (27a/7), (42a/4), (43a/2), (46a/2)

ç.-mağdur (117b/10)

ç.-masa (53b/4), (76b/8), (125b/4)

ç.-ması (140b/2)

ç.-masun (153b/4)

ç.-mayınca (184a/9)

ç.-maz (174a/1), (176a/8), (177a/6), (178a/3)

ç.-mazsa (121a/8)

ç.-sa (36b/8), (89b/8), (121a/7), (139b/5), (140b/9), (142a/1), (142b/6), (159a/1), (184b/3)

ç.-up (38b/1), (38b/7), (42a/1), (87b/2), (142a/8), (143a/11)

[=55]

çıkār- “dışarı çıkmasını sağlamak”

ç.-dı (167a/7)

ç.-duğı (41a/7)

ç.-mağ (121b/4), (169a/10)

ç.-mağdır (41a/8)

ç.-mağdur (51b/3), (56b/2), (58a/1), (58a/2), (59b/7)

ç.-makdan (52b/7)

ç.-maya (184b/5)

ç.-mayınca (167a/7)

ç.-mayup (137a/3)

ç.-sa (121b/4)

ç.-up (49b/5)

ç.-ur (87a/11)

[=17]

çıplak “üzerinde gerekli olan veya bulunması bir güzellik verecek olan şeyden bulunmayan, giyecek, örtecek, koruyacak, süsleyecek vb. bir şeyi mevcut olmayan, üryan”

ç. (21b/11), (37b/4), (38b/8)

[=3]

çıtlat- “bir şeyden çıt diye ses çıkarmak”

ç.-mağdur (56a/1)

[=1]

çiyne- “bir şeyi ağıza alıp dişler arasında ezmek, öğütmek” → **çeyne**

ç.-mekdür (69a/3)

ç.-mesünler (54a/10)

[=2]

çiz- “çizgilerle belirtmek, resmetmek, tersim etmek”

ç.-mesin (122a/3)

[=1]

çok “miktârı, derecesi ve niteliği belli bir ölçünün üstünde bulunan, az olmayan, fazla, ziyâde”

ç. (71b/9), (75b/7), (77b/6), (88a/7), (171a/3)

ç.+dur (21b/4), (132b/4)

[=7]

çorāb < Ar. “çıplak ayağa giyilen, çeşitli ipliklerden örülmüş giyecek”

ç.+ı (148b/7), (148b/9)

[=2]

çölmek “süzülmüş çamura istenen şekil verildikten sonra pişirmek sûretiyle elde edilen tencere, küçük küp vb. kaplara verilen isim”

ç. (184b/4)

[=1]

çömel- “yere çökmek”

ç.-üp (55b/5)

[=1]

çün < Fars. “çünkü, mâdemki”

ç. (94a/2), (153a/6), (158b/3), (171a/8), (171a/8), (171a/9), (179a/2)

[=7]

D

da “bağlaç” → **de**

d. (27a/6), (45b/8), (46b/7), (73a/1), (81b/6), (95b/7), (124a/11), (124b/6), (124b/7), (124b/7), (125b/4), (145b/1), (168b/3), (181b/9), (182a/11)

[=15]

dad “bâzı cisimlerin tatma organında bıraktığı tatlı, ekşi, acı, kekre vb. duyum”

d.+ı (119b/4)

d.+ını (70a/1)

[=2]

dahı “fazla olarak, üstelik, daha, bile, de” anlamlarına gelen kuvvetlendirme sözü”

d. (19b/10), (20a/4), (20a/6), (20b/5), (21a/5), (22a/7), (22b/4), (22b/11), (23a/7), (23a/8), (24b/6), (24b/7), (24b/10), (25a/3), (25a/10), (25b/5), (27b/1), (27b/2), (28a/5), (28a/7), (29a/7), (29a/7), (29b/5), (30a/6), (30b/9), (31a/1), (31b/2), (34a/3), (34a/4), (39b/4), (41b/6), (41b/10), (42b/5), (46a/2), (48b/8), (53a/11), (53b/8), (54b/8), (57a/3), (72b/9), (80a/7), (81b/3), (81b/8), (82a/2), (82a/5), (83b/6), (86a/3), (86b/10), (87a/2), (87a/11), (87b/2), (88a/2), (88b/8), (90a/1), (94a/9), (96a/1), (97a/9), (99b/7), (100b/3), (101a/2), (101a/4), (101b/11), (103b/7), (105a/8), (107a/7), (107b/4), (108a/3), (108a/11), (110a/3), (111a/1), (111a/8), (111a/9), (113a/5), (113a/7), (114b/8), (115b/5), (116b/1),

(117a/5), (123b/9), (124a/11), (124b/1), (128b/10), (129b/3), (133a/7), (134a/7), (134a/9), (134a/10), (135a/4), (136a/9), (136b/4), (136b/5), (137a/6), (139b/5), (140b/10), (148a/8), (150a/1), (150b/2), (153a/9), (154b/7), (154b/9), (155a/9), (156b/6), (157a/7), (157b/3), (158a/10), (159a/1), (159a/8), (159a/10), (161b/5), (161b/8), (162a/3), (167b/7), (167b/8), (167b/11), (168a/3), (168a/9), (168b/4), (171b/7), (172a/6), (173a/5), (176a/1), (180b/2), (180b/4), (180b/8), (182a/9), (182a/11), (182b/2), (183b/5), (184a/10), (184b/3)

[=129]

dāhīl < Ar. “içinde, içinde bulunan (kimse veya şey)”

d. (86a/11), (87b/6), (126b/5), (126b/7), (127a/1)

[=5]

dā'im < Ar. “devam eden, devamlı, sürekli, fâsılasız”

d. (131a/10), (141a/1), (141b/8), (141b/10), (142a/1), (142a/3)

[=6]

dā'imā < Ar. “her vakit, her zaman, devamlı olarak, sürekli”

d. (33b/9), (56b/6)

[=2]

dālālet < Ar. “doğru yoldan ayrılma, yoldan çıkma, sapıtma, sapıklık”

d.+dür (168a/9)

[=1]

da'vā < Ar. “hakkını elde etmek veya korunmasını sağlamak yâhut bir anlaşmazlığın çözümünü için mahkemeye baş vurma”

d. (167b/6), (169b/6)

d.+sında (168a/1)

[=3]

de “bağlaç” → **da**

d. (67b/5), (67b/9), (92a/8), (92b/2), (122a/1), (122a/8), (172b/6), (180a/2), (180b/3), (181a/4), (181b/11)

[=11]

dê- “duygu ve düşüncelerini sözle anlatmak, söyleme”

d.-di (54b/1), (84a/7), (163a/4), (165a/2), (166a/2)

d.-digi (71a/9)

d.-digümüz (155a/10)

d.-digünüz (167a/5)

d.-dikden (65a/10)

d.-dikleri (174a/6)

d.-diler (112b/2), (147a/10), (163a/5)

d.-dügi (84b/7), (129a/7)

d.-dükde (112a/2)

d.-dükden (52a/7)

d.-mek (111a/2), (113a/9), (114a/2), (172b/4)

d.-mekdir (45b/5), (69b/2), (70a/11), (70b/2), (72b/2), (72b/4), (72b/6), (72b/9)

d.-mekdür (47b/4), (47b/10), (49a/3), (49a/4), (49a/6), (49a/7), (49a/9), (49a/10), (51b/11), (52a/1), (54b/2), (58b/10), (61b/5), (62a/11), (62b/2), (62b/3), (63b/10), (174b/1)

d.-meniñ (19a/8)

d.-miş (132b/8), (137a/5)

d.-mişdir (21b/7)

d.-mişler (18a/11), (78a/5), (79b/2), (84b/5), (118b/2), (129a/10), (144b/7), (171b/1), (178b/6), (185a/13)

d.-nilmez (94a/6)

d.-r (126a/1), (126a/3), (153b/6), (165b/5), (165b/7), (166a/2)

d.-rler (42b/5), (46b/11), (47a/1), (87a/7), (112b/3), (162a/1), (162a/1), (162a/2), (173b/6), (174a/7), (174a/9), (174b/4), (175b/1), (177a/3), (177b/5), (177b/11)

d.-rlerinde (45b/9)

d.-se (72b/8), (73a/6), (73b/6), (78a/4), (83b/8), (91b/7), (93b/11), (94a/3), (95b/3), (100b/3), (130a/4), (131a/11), (131b/11), (139a/8), (144b/1), (148a/6), (152b/11), (153a/4), (153b/2), (154a/9), (158b/10), (163a/2), (171b/2), (172b/10), (173a/10), (173b/1)

d.-seler (91b/6), (91b/8), (151a/6), (176b/11)

d.-sün (49a/10)

d.-sünler (178b/1)

d.-ye (42a/2), (80b/5), (96a/3), (96a/4), (41b/2), (77b/4), (113a/10), (113b/2), (114a/6), (114a/10), (144b/10), (144b/11), (145a/1), (158b/4), (158b/5), (158b/8)

d.-yecek (43a/10), (43a/9), (43b/2), (43b/4), (43b/6), (62a/10), (63b/9), (115a/7), (115a/9), (115a/11), (115b/3), (115b/5), (116a/3), (116a/4), (116a/6), (116a/9), (116a/11), (116b/7), (116b/9), (116b/11), (117a/3), (117a/4), (117a/9), (117a/11), (117b/2), (117b/4), (117b/6)

d.-yeler (113b/5)

d.-yelüm (171b/2)

d.-yene (171b/1)

d.-yeniş (78a/1)

d.-yü (54a/10), (57b/4), (68a/4), (82b/3), (82b/4), (85b/3), (89a/6), (91b/2), (92a/5), (95a/9), (101a/10), (108a/10), (110a/1), (112a/4), (129a/11), (130b/1), (130b/9), (131a/2), (131a/6), (131b/7), (131b/11), (136a/1), (138a/3), (144b/5), (148b/3), (153b/4), (154b/7), (160b/3), (162a/2), (162a/5), (162b/5), (167a/6), (170b/11), (171a/4), (171a/5), (171b/7), (177a/9), (178b/1), (178b/8), (178b/9), (184b/9)

[=203]

dede “bir kimsenin babasının veya annesinin babası, büyük baba”

d.+müzden (177a/1)

[=1]

def < Ar. “parmakla vurulmak sûretiyle çalınan, bir tarafına ince bir deri gerilmiş ve etrâfına birkaç çift zil konmuş, yuvarlak bir kasnaktan ibâret mûsikî âleti, dâire”

d. (168b/1), (169a/5), (169b/1), (169b/10)

[=4]

def < Ar. “öteye itme”

d. (50b/3), (123b/5)

[=2]

def-i şavt < Ar. “haykırma, bağırma”

d. (92b/6), (165b/8)

[=2]

degil “-im, -sin, -dir, idi gibi eklerin ve imiş, ise, iken’in başına gelerek cümlelerin anlamını olumsuz hâle getiren kelime” → **degül**

d. (35a/8), (55a/7), (58b/6), (60a/2), (66b/4), (67b/5), (79b/1), (103a/9), (122b/9), (134b/1), (139b/6), (140a/1), (141a/9)

d.+dir (18a/10), (19b/5), (21a/4), (31a/4), (31a/5), (59b/3), (62a/2), (76b/6), (78a/1), (79a/1), (84a/6), (85a/1), (94a/5), (95b/8), (101a/8), (102a/9), (103a/10), (104b/7), (109b/5), (111b/5), (112a/7), (119b/11), (121a/11), (121b/6), (122a/2), (122b/1), (122b/2)

d.+dür (78a/4), (132b/10), (133a/4), (138b/3), (138b/9), (139b/3), (140a/10), (140b/3), (146a/3), (146a/9), (147a/9), (150a/1), (150a/4), (152b/6), (159a/2), (161a/10), (161a/6), (164b/11), (164b/6), (166b/1), (168a/3), (169a/6), (169b/8), (169b/8), (171a/3), (171b/2), (171b/3), (178b/6), (181b/3), (182b/10), (182b/4), (182b/6), (183a/6), (184a/3), (184a/9)

d.+lerdir (22b/4)

d.+se (118b/5), (137a/2), (163b/1), (182a/8)

[=80]

degin “bir işin sona erdiği zamânı ve yeri gösterir, -e kadar, -e dek”

d. (21a/1), (21b/3)

[=2]

degir- “değdirmek, dokundurmak”

d.-e (118b/9)

[=1]

degirmen “iri ve tâneli şeyleri öğütmeye yarayan, elle veya su, rüzgâr, elektrik vb. bir güçle çalıştırılan âlet”

d.+de (66a/4)

[=1]

degül “-im, -sin, -dir, idi gibi eklerin ve imiş, ise, iken’in başına gelerek cümlelerin anlamını olumsuz hâle getiren kelime” → **degil**

d. (144a/4)

d.+dür (132a/3), (149a/2), (177a/8), (179b/10)

d.+se (144a/6)

[=6]

dek “bir işin sona erdiği yeri veya zamânı gösterir, –e kadar, –e değin”

d. (30b/8), (30b/11), (32b/1), (32b/6), (32b/11), (66b/2), (87b/1), (103b/5), (123b/5), (125a/8), (140a/8), (150b/1), (150b/11), (181a/7), (181b/1), (181b/2), (181b/5)

d.+dir (77b/1)

d.+dür (126a/8), (126b/6), (126b/9), (126b/10), (127a/2)

[=23]

deli “aklî dengesini kaybetmekten ötürü kendisine ve çevresine karşı zararlı davranışlarda bulunan, intibâkını yitirmiş, aklını kaçırmış, çıldırmış (kimse), mecnun, dîvâne” → **delü**

d. (37b/1), (143a/4)

[=2]

delik “bir cismin bir yanından öbür yanına kadar geçen oyuk şeklindeki açıklık”

d. (121a/10), (121b/1)

d.+de (121b/1)

d.+i (122a/4)

[=4]

delil < Ar. “yol gösteren, kılavuz, rehber”

d.+e (18a/9)

d.+üdür (124b/4)

[=2]

delü “aklî dengesini kaybetmekten ötürü kendisine ve çevresine karşı zararlı davranışlarda bulunan, intibâkını yitirmiş, aklını kaçırmış, çıldırmış (kimse), mecnun, dîvâne” → **deli**

d.+lerdür (169b/7)

[=1]

dem < Ar. “kan”

d. (183a/9)

[=1]

demür “element”

d. (140b/1)

[=1]

dênîl- “anlatılmak, ifâde edilmek”

d.-mesün (171b/7)

d.-ür (94a/5), (136a/4)

[=3]

dep- “üzerine basarak sıkıştırmak, ayakla bastırmak

d.-mekdir (70b/3)

[=1]

depe “etrâfındaki arâziden daha yüksek olan, genellikle yüksekliği birkaç yüz metreyi geçmeyen yeryüzü biçimi, küçük dağ”

d.+si (64a/3)

[=1]

dere < Fars. “genellikle kışın akan küçük akar su”

d.+de (88b/1)

[=1]

deri “insan ve hayvan vücûdunu bir örtü gibi saran koruyucu tabaka, ten, cilt

d.+niñ (125b/1)

d.+si (125b/2)

[=2]

derle- “seçip toplamak, bir araya getirmek”

d.-seler (22a/5)

[=1]

ders < Ar. “bir öğreticinin belli bir konuda öğrencilere verdiği bilgi”

d.+i (40b/3)

[=1]

deve “geviş getiren memelilerden, sırtı bir veya iki hörgüçlü, eti yenip sütü içilen, bacakları ve boynu çok uzun yük ve binek hayvanı”

d. (88b/2), (128a/2), (139b/10)

d.+yi (41a/1)

[=4]

devr < Ar. “dönme, kendi ekseni etrâfında hareket etme”

d. (170b/3), (170b/5)

[=2]

devr-i rakş < Ar. “danstaki gibi daire şeklinde dönme”

d. (166b/8), (168b/8), (170a/2), (170a/6), (171a/1)

[=5]

dibāce < Fars. “ön söz, başlangıç, mukaddime”

d.+sinde (171b/4)

[=1]

dik “bir tarafa doğru eğikliği olmayan”

d.+ine (125a/10)

[=1]

dik- “dikine duracak şekilde yere koyup yerleştirmek”

d.-mek (74a/1)

d.-mekdür (49b/2)

d.-meyüp (74a/1)

d.-üp (55b/4), (59b/11), (68a/3), (122b/8)

[=7]

dikil- “ayakta durmak, dinelmek”

d.-mekdir (46b/5)

[=1]

dil “ağız boşluğunda yer alan, tat duymaya, besinleri ağız içinde evirip çevirmeye, yutmaya ve sesleri çıkarmaya yarayan etli, uzun ve hareketli organ”

d.+eyle (92a/4)

d.+ile (19a/3)

[=2]

dile- “bir şeyin gerçekleşmesini veya olmasını istemek, ummak, temennî etmek, niyaz etmek”

d.-mesiyle (22a/9)

d.-meyince (22b/1)

d.-rse (94b/8), (94b/9), (152b/3), (152b/3)

[=6]

dîn < Ar. “insanların yaratıcı olarak kabul ettikleri üstün güce olan îmanlarını, ona yapacakları ibâdetlerin bütünü ve bu îmâna göre davranışlarının nasıl olması gerektiğini düzenleyen inanış yolu”

d. (161a/10), (162a/1)

d.+i (161a/7)

d.+leri (161a/2)

d.+lerile (161a/5)

d.+e (164b/1)

d.+ine (84b/5)

[=7]

dīn-i islām < Ar. “İslam dini”

d.+da (167b/6)

[=1]

dinle- “dinlemek işi”

d.-dükde (169a/8), (169a/8)

d.-mek (79a/7), (98b/1), (167b/11)

d.-r (163b/10)

d.-se (78a/11), (79a/7), (82b/8)

d.-ye (78b/4)

d.-yüp (163b/11)

[=11]

dinlen- “yorgunluğunu gidermek, rahat etmek”

d.-mekdür (56a/2)

[=1]

dip “çukur bir yerin en aşağı kısmı, en alt bölümü”

d.+i (120a/5)

d.+inde (26b/7)

[=2]

direk “destek veya taşıma vazîfesi görmek üzere bulunduğu yere dikine yerleştirilen uzun ve kalın ağaç, demir vb.”

d.+ine (67a/7)

[=1]

dirgür- “canlandırmak, yaşar duruma getirmek, hayat kazandırmak”

d.-dügi (175a/8)

d.-en (19b/6)

[=2]

dirhem < Ar. “eski bir para çeşidi, gümüş sikke”

d. (24a/4)

d.+den (23b/11), (24a/8), (64b/11)

[=4]

dirhemlük < Ar. “eski tüfeklere barut koymaya ve konan barutu ölçmeye yarayan âlet”

d. (154b/1)

[=1]

diri “canlı, yaşamakta olan (kimse), sağ, berhayat” → **dirü**

d. (21b/9), (21b/10)

d.+leridür (162a/8)

[=3]

diril- “canlanmak, hayat kazanmak, yaşar duruma gelmek”

d.-dir (174b/6)

[=1]

dirsek “kolun orta yerindeki eklemin dış tarafı”

d.+leriyle (32b/3)

[=1]

dirü- “canlı, yaşamakta olan (kimse), sağ, berhayat” → **diri**

d.-dür (162a/7)

[=1]

diş “üst ve alt çene kemikleri üzerinde karşılıklı sıralanmış olan ve ağza alınan şeyleri koparıp çiğnemeye yarayan sert, beyazımtırak parçalardan her biri”

d.+i (38b/6), (73a/10), (87a/10), (87a/9)

d.+iñ (34a/8), (34a/11)

d.+lerin (55a/5)

[=7]

dişilik “dişi cinsten olma durumu”

d. (20a/3)

[=1]

dīvār < Fars. “duvar kelimesinin eski metinlerde geçen asıl şekli”

d. (26b/7)

d.+a (61a/8)

d.+da (71b/3)

d.+dan (154a/4)

d.+ı (128a/4)

d.+ına (26b/5), (67a/7)

[=7]

diz “bacakta uylukla baldırın birleştiği oynak kısım”

d.+i (30b/10), (30b/7), (93a/7), (151b/7)

d.+ile (151b/8)

d.+iniñ (57b/8)

d.+leri (55b/4)

d.+lerin (47b/5), (47b/5), (50b/7), (50b/10), (51a/7), (55b/2), (135b/3), (149b/4)

d.+lerineden (55a/11)

[=16]

doğur- “dünyâyâ getirmek”

d.-masına (19b/4)

[=1]

dök- “dökmek işi

d.-memekdir (41b/4)

[=1]

dön- “kendi mihveri veya başka bir şey etrâfında hareket etmek”

d.-mek (31a/10), (42b/1), (139b/5)

d.-mekdir (25b/4), (25b/6), (25b/7)

d.-üp (104b/11)

[=7]

dönder- “hareket ettirmek” → **döndir, döndür**

d.-e (92a/6)

d.-mekdür (51a/9)

[=2]

döndir- “hareket ettirmek” → **dönder, döndür**

d.-dikden (48b/3)

[=1]

döndür- “hareket ettirmek” → **dönder, döndür**

d.-mek (95b/11)

d.-mekdir (71a/11)

d.-memekdür (30a/11)

[=3]

dördünci “dört sayısının sıra sıfatı, sırada yeri üçüncüden sonra, beşinciden önce olan”

d. (20b/2), (23a/3), (23b/8), (25b/7), (26b/9), (27a/7), (27a/11), (30a/2), (33a/1), (33b/2), (34a/10), (34b/7), (35a/4), (35b/10), (36b/1), (37a/2), (38a/2), (39a/7), (39b/3), (40a/5), (40b/6), (41b/3), (42a/9), (42b/8), (43b/2), (44a/2), (44b/1), (45a/2), (45b/9), (46a/7), (46b/10), (47a/8), (47b/9), (48b/2), (49a/2), (50b/3), (51a/8), (51b/3), (53a/6), (55a/1), (55b/1), (56a/3), (56b/4), (57b/5), (58a/10), (59a/7), (60a/3), (60b/8), (61b/4), (62b/4), (63b/4), (64b/6), (65b/5), (66a/10), (67b/9), (68b/7), (69b/5), (70b/6), (72a/7), (73b/2), (74b/1), (75a/7), (75b/8), (76a/4), (76b/1), (81a/4), (86a/9), (86b/7), (87b/6), (93a/4), (93b/6), (94b/1), (112b/11), (115a/4), (115b/11), (116b/4), (117a/5), (117a/8), (156a/8), (163b/7), (176b/8)

d.+de (157a/11)

d.+si (31b/9), (32a/7), (32b/5)

[=85]

dört “üçten sonra, beşten önce gelen sayının adı”

d. (27a/8), (32b/5), (39a/3), (45b/6), (51a/5), (52a/1), (53b/2), (56a/7), (80b/4), (87b/3), (91b/7), (94a/10), (96b/2), (97a/3), (107b/11), (110a/1), (112b/6), (114a/10), (114b/9), (132a/4), (132a/6), (132a/7), (132a/10), (133a/8), (134a/3), (134a/4), (134b/9), (135a/2), (136b/9), (137b/8), (149a/7), (155a/11), (164b/11), (164b/7), (166b/4), (184a/6)

d.+dir (31b/6)

d.+dür (20a/8), (32a/11)

d.+i (20a/8), (45b/4), (50a/9), (86b/3)

d.+ün (169b/2)

[=44]

döşe- “bir şeyi bir yere sermek, yaymak” → **döşü**

d.-ye (152b/9)

[=1]

döşü- “bir şeyi bir yere sermek, yaymak” → **döşe**

d.-yüp (128a/8)

[=1]

du‘ā < Ar. “güçsüzlük ve ihtiyâcını ortaya koyarak Allah’a yalvarma, bir şeyin olmasını veya olmamasını isteme, yakarış, niyaz”

d. (48a/3), (111a/9), (113b/6), (134b/4), (158a/5), (158a/5), (158a/10)

d.+lar (158b/7)

d.+ları (35a/10)

d.+sı (86b/8), (86b/9)

d.+sın (46a/11), (48a/1), (83a/11), (83b/10), (85a/11), (85a/9), (94b/7), (95a/11), (101a/9), (106b/2), (107a/10), (117b/8), (135a/3), (135a/8), (149b/1), (158b/6), (158b/7), (159a/10), (159a/9)

d.+sından (47b/11), (48a/2)

d.+ya (158b/4)

d.+yı (41b/1), (42a/1), (114a/4), (114b/4), (159b/1), (159b/11)

[=39]

Duḥūlū’l-mescid < Ar. “eser adı”

D.+de (41b/3)

[=1]

dur- “yapmakta olduğu hareketi kesmek, hareketsiz kalmak”

d.-an (97b/6), (97b/10)

d.-ana (97b/7), (97b/9)

d.-mağ (40b/10), (41b/8)

d.-mağdır (43b/6), (64a/5), (65b/11)

d.-mağdur (35a/5), (57b/7)

d.-mazsa (30b/3)

d.-salar (83b/7)

d.-up (35a/6), (60a/6), (60a/10), (62a/3)

[=17]

dut- “elle kavramak, elde bulundurmak, eline almak”

d.-maḵ (68a/1)

d.-maḵdur (67b/11)

[=2]

dutsaḵ “savaşta ele geçirilen düşman, esir”

d. (137b/4)

[=1]

dügme “eşyâya, giyeceklere dikilen kemik, sedef, mâden, tahta gibi sert şeylerden yapılmış ufak ve genellikle yuvarlak nesne”

d.+sini (67a/2)

[=1]

dünkü “içinde bulunulan günden bir önceki gün”

d. (146a/1)

[=1]

dünyā < Ar. “içinde yaşamakta olduğumuz yeryüzü, yer küresi, arz, cihan”

d. (26b/9), (36a/9), (68b/3), (89a/11), (89b/11), (90a/3), (90a/9), (90b/6), (112b/8), (113a/11), (132b/3), (132b/6)

d.+da (18b/1), (86b/2), (86b/4)

d.+ya (184a/7)

[=16]

Dürer < Ar. “inciler; eser adı” → **Dürer-i ğurer**

D. (39a/2)

D.+de (38a/2), (106b/7)

[=3]

Dürer-i ğurer < Ar. “eser adı” → **Dürer**

D.+de (33a/3), (37b/11), (84b/2), (106b/3), (131a/5), (132a/9), (135a/5), (135a/9), (145a/2), (153a/5)

[=10]

dürlü “çeşitli, muhtelif”

d. (22a/3), (169b/4), (180a/3)

[=3]

Dürr-i şerh-i muzmerât < Ar. “eser adı”

D.+da (137b/6)

[=1]

dürüst < Fars. “doğruluktan ayrılmayan, özü sözü bir, mert, doğru”

d. (183a/6)

d.+dür (183a/4)

[=2]

düş “uyurken zihinde beliren hayaller ve düşünceler, rüyâ”

d.+de (182a/4)

[=1]

düş- “bulunduğu yerden ayrılıp yukarıdan aşağıya doğru inmek”

d.-dügi (157b/6)

d.-er (44a/1), (170b/10)

d.-erse (37a/7)

d.-mek (154a/4), (168b/6)

d.-mekdür (57b/8), (57b/11)

d.-se (102b/3), (147a/3), (157b/6)

[=11]

düşkin “güçsüz, kuvvetsiz kalmış, vücutça düşmüş, kuvvetini kaybetmiş (kimse)”

d.+e (163a/8)

[=1]

düşmān < Fars. “iyi duygular beslemeyen, kötülük etmek için fırsat kollayan kimse, yağı, hasım”

d. (137b/1)

d.+dan (137b/2)

[=2]

düşür- “aşağı düşmesine veya dik durumdan yatık duruma gelmesine, devrilmesine sebep olmak, ıskat etmek”

d.-diyise (182b/1)

d.-ürse (182a/4)

[=2]

düzelt- “düzgün ve muntazam duruma getirmek, düzene sokmak, tanzim etmek”

d.-mekdür (63a/7), (68a/4)

d.-se (63a/8)

[=3]

düzle- “düz duruma getirmek, tesviye etmek”

d.-mekdür (55b/10), (67b/7)

[=2]

E

ebedī < Ar. “Sonsuz, ölümsüz, bâkî”

e. (173b/11), (176a/7), (177a/5), (178a/3)

[=4]

ebū bekiri’ş-şiddık < Ar. “ilk halife, Hz. Ebu Bekir”

e. (79b/4)

[=1]

ebū Dāvūd tirmidī ibn-i ‘abbās < Ar. “özel isim”

e. (162b/6)

[=1]

ebu'l-kaşım hekīm < Ar. “özel isim”

e. (137a/4)

[=1]

ebu'l-leys < Ar. “Ebü'l- Leys İmamü'l-hüda Nasr b. Muhammed Ahmed b. İbrahim es-Semerkandî”

e. (89a/8)

[=1]

ebu's-su'ūd < Ar. “Osmanlı şeyhülislamı, hukukçu ve müfessiri” → **ebū su'ud**

e. (113b/5)

[=1]

ebū su'ud < Ar. “Osmanlı şeyhülislamı, hukukçu ve müfessiri” → **ebu's-su'ūd**

e. (164b/3)

[=1]

ebū zer < Ar. “kişi adı”

e.+den (163a/6)

[=1]

ebū zemzem < Ar. “zemzem suyu”

e. (139b/1)

[=1]

ebyān < Ar. “eser adı (?)”

e.+ıñ (161b/7)

[=1]

ecel < Ar. ölüm zamanı”

e.+den (162a/9)

e.+i (162b/9)

[=2]

ecmāʿin < Ar. “hepsi, bütünü”

e. (17a/4)

[=1]

ecnebī < Ar. “yabancı”

e. (128b/7)

[=1]

edā < Ar. “ödeme, verme”

e. (81b/10), (148a/3), (150a/2), (155a/5), (156b/6)

[=5]

edeb < Ar. “terbiye, nezâket, zarâfet”

e.+i (25a/2), (25a/2)

[=2]

edebi < Ar. “sonsuz, ölümsüz, bâkî”

e. (75a/2), (75a/2)

[=2]

edek (g) “elbisenin belden aşağı kısmı” → **edik, etek**

e.+i (148b/7), (148b/8)

e.+in (56b/2), (121b/3), (141a/4)

e.+inde (121a/9)

e.+ine (119a/7)

[=7]

edik (g) “elbisenin belden aşağı kısmı” → **edek, etek**

e.+in (52b/5), (52b/6), (122b/11), (123b/1), (123b/3), (123b/7)

[=6]

édil- “olunmak, yapılmak, kılınmak anlamında yardımcı fiil”

e.-mişdir (22a/10)

[=1]

edyān < Ar. “dinler”

e.+da (167b/7)

[=1]

efđal < Ar. “çok fazîletli, çok üstün”

e. (134a/11)

e.+dir (21b/1)

e.+dür (98b/9), (152a/11), (161a/7)

[=5]

efendi “sâhip durumunda olan, buyruğu geçen, hükmünü yürüten, kendisine uyulan kimse, sâhip”

e. (167a/11)

e.+m (171a/7), (171a/8)

[=3]

eg- “biraz öne veya bir yana doğru meylettirmek, çevirmek, eğik duruma getirmek, bükmek”

e.-mekdür (59a/4), (60a/4)

[=2]

eger < Fars. “şart anlamını güçlendirmek için şart cümlelerinin başına getirilir, şâyet”

e. (23a/4), (23a/6), (23a/7), (24a/1), (24a/9), (24b/9), (28a/3), (28b/2), (29a/2), (29a/4), (29a/10), (29b/2), (29b/7), (30b/2), (37a/6), (38b/4), (46b/6), (54a/3), (55a/6), (56a/8), (57a/3), (60a/2), (63a/7), (67b/8), (69a/1), (69b/3), (69b/3), (71a/3), (71a/6), (71b/5), (73a/1), (73a/7), (73a/8), (73a/11), (78b/2), (78b/6), (82a/9), (82a/11), (82b/11), (84b/5), (84b/10), (84b/11), (85b/10), (90a/2), (90a/9), (90b/7), (93a/5), (94a/7), (95b/6), (96a/7), (98b/8), (99a/6), (100a/2), (101b/11), (102a/4), (102b/3), (102b/5), (103b/3),

(103b/4), (103b/7), (104a/3), (104a/11), (104b/7), (105b/1), (108a/6), (108a/7), (109a/3), (111b/5), (114b/5), (118b/4), (118b/5), (118b/10), (119a/2), (119a/8), (119b/5), (120a/3), (120a/6), (120a/9), (120a/10), (121a/2), (121a/3), (121a/7), (121b/7), (121b/9), (121b/9), (122a/1), (122a/4), (122b/9), (123a/6), (123a/10), (127b/4), (127b/4), (128a/9), (128a/10), (129b/10), (130a/1), (130b/8), (131a/11), (131b/3), (132a/1), (134b/7), (135b/9), (136a/2), (138a/10), (138b/4), (138b/8), (139a/5), (139a/7), (139b/1), (140a/1), (140a/4), (140a/5), (140a/8), (141a/1), (141a/8), (142a/10), (142b/7), (143a/5), (154a/2), (155a/6), (155a/9), (156b/11), (158b/1), (159a/10), (159b/10), (165a/3), (165b/5), (166a/5), (166a/7), (171a/10), (171b/1), (171b/2), (171b/11), (173a/8), (173a/11), (173b/1), (173b/2), (177a/2), (179a/6), (179b/7), (179b/10), (180b/3), (180b/5), (181a/5), (181a/8), (181a/9), (182a/1), (182a/4), (182a/7), (182a/10), (182b/1), (183a/1), (183a/4), (183b/6), (184a/9), (184b/9)

[=156]

egerçi < Fars. “her ne kadar, ... ise de, gerçi”

e. (181a/3)

[=1]

egil- “vücûdunun belden yukarısını aşağıya doğru eğmek”

e.-dügi (126a/9)

e.-ince (45b/10)

e.-miş (64b/4)

[=3]

eglen- “hoşça vakit geçirmek”

e.-diyise (146a/3)

e.-mek (65a/11)

e.-se (109a/11)

[=3]

egin “sırt, arka”

e.+ine (67a/4)

[=1]

ehl-i bid‘at < Ar. “bidat ehli, İslam'ın özüne göre hareket etmeyip sonradan uydurulan şeylere uyan kimseler”

e. (167a/4), (170a/6)

[=2]

ehl-i cemā‘at < Ar. “cemaat ehli, sünnete ve cemaate bağlı kimseler”

e. (66a/8)

[=1]

ehl-i ḥayr < Ar. “hayır sahibi”

e. (130b/8)

[=1]

ehl-i kitāb < Ar. “kitap sahibi”

e.+a (165a/8), (165a/11)

[=2]

ehl-i riyā < Ar. “riyakarlar”

e.+nın (178a/9)

[=1]

ehl-i sünnet ve’l-cemā‘at < Ar. “sünnetlere uyan cemaat”

e. (174a/1), (176a/8)

e.+in (174b/10), (177a/6), (178a/3)

[=5]

eḳalli < Ar. “en az, en azından”

e. (179b/3)

e.+ne (179b/4)

[=2]

eḳānim-i ḥayat < Ar. “hayatın esasları”

e. (174a/10)

[=1]

ekānim-i ‘ilm < Ar. “ilmin kökleri”

e. (174a/10)

[=1]

ekber-i kebāyir < Ar. “büyük günahlar”

e. (173a/1)

[=1]

ekin “buğday, arpa vb. tahılların, tohumlarının tarlada filizlenmesinden harmana kadarki durumlarına verilen isim”

e. (26a/10)

[=1]

ekrem < Ar. “çok kerim, cömert, lutuf ve kerem sâhibi”

e. (162b/8)

[=1]

ekşeri < Ar. “çok defa, çok zaman, çoğunlukla, ekseriya”

e. (119a/3), (141b/4), (166a/10), (179b/3), (179b/7)

e.+n (109a/6), (149b/8)

e.+nde (141b/2)

[=8]

eksik “noksan” → **eksük**

e. (24a/8), (35b/9), (90b/11), (103b/2), (119a/9), (121a/11), (137a/10)

e.+de (182b/1), (183a/5)

[=9]

eksük “noksan” → **eksik**

e.+de (179b/8), (180b/4)

[=2]

 l “yabancı”

e. (178a/11)

[=1]

el “kolun, bilek mafsalsından itib ren avu ve parmakları iine alan ve i g rmeye, tutmaya yarayan kısmı”

e. (60a/4)

e.+de (178b/4)

e.+i (47b/1), (74b/1), (120b/3), (122b/4), (146a/7)

e.+ile (24b/9), (35b/11), (36a/1), (63a/6), (65b/4), (65b/7), (152a/1)

e.+in (54b/11), (64b/10), (118b/1), (128b/11)

e.+i (26b/5)

e.+inde (25a/7), (68a/1), (87a/7), (147b/10)

e.+indeki (147b/11)

e.+inden (154b/2)

e.+ine (41a/10), (72a/4), (87b/7), (124b/3)

e.+ini (25a/6), (25a/9), (47b/1), (50b/8), (50b/9), (118a/1), (151b/7)

e.+inin (93a/6), (152a/5)

e.+ini (30a/9), (32b/3), (49b/7), (49b/8), (50b/11), (60b/10), (61a/3), (65b/1), (118b/8), (122b/7), (151b/8)

e.+in  (123a/3)

e.+iyle (26a/9), (36a/5), (50b/2), (54b/11), (72a/7), (74a/3), (90b/6) (140a/5), (148a/10)

e.+lerile (47b/4), (47b/5)

e.+lerin (29b/10), (32b/11), (33a/1), (35b/1), (47a/7), (47a/9), (50b/10), (50b/8), (51a/10), (51a/11), (51a/7), (51b/3), (55a/11), (55b/3), (61a/9), (61a/11), (63a/5), (63b/3), (66a/11), (66b/2), (81a/3), (81b/1), (81b/7), (151b/9), (152a/10)

e.+leri (63b/11)

e.+lerinden (55b/2)

e.+lerine (62b/9)

e.+lerini (67a/4)

e.+lerinin (51a/1)

[=91]

el-cevāb < Ar. “karşılık, cevap anlamına gelen ve daha çok eskiden şeyhülislâmların sorulan sorulara cevap olarak verdikleri fetvâların başına konan klişe söz”

e. (164b/2), (172b/3)

[=2]

elem < Ar. “ızdırıp, keder, gam, tasa, hüzn, melâl”

e. (68a/3), (164a/2)

e.+den (152b/4)

[=3]

elemterekeyfe < Ar. “sure”

e. (153b/10)

[=1]

elfāz-ı laṭife < Ar. “güzel sözler”

e.+sin (110b/11), (111a/7)

[=2]

elfāz-ı şaḥīḥa < Ar. “hakiki sözler”

e. (113b/6)

[=1]

el-feceretü'l-bāḡiyyeti < Ar. “günah işleyenler, doğru yoldan çıkanlar”

e. (17a/8)

[=1]

el-ḥadiṣ < Ar. “Hz. Muhammed’in sözleri, davranışları ve başkalarının yaptığı kendisi tarafından tasvip edilen hareketleri”

e. (172a/5)

[=1]

elḥamdülillāh < Ar. “Allah’a hamdolsun, şükürler olsun, hamdülillah”→ **elḥamdülillāhi**

e.+1 (113a/8)

[=1]

elḥamdülillāhi < Ar. “Allah’a hamdolsun, şükürler olsun, hamdülillah”→ **elḥamdülillāh**

e. (17a/3)

[=1]

el-‘iyāzü-billāh < Ar. “yüce Allah'a sığınmak”

e. (44a/6), (174b/8), (177a/3), (178a/1), (178b/10)

[=5]

elli “kırk dokuzdan sonra, elli birden önce gelen sayının adı”

e. (20b/7), (54b/7), (58a/3), (58a/4), (58a/6), (58a/10), (58a/11), (58b/10), (58b/3), (58b/6), (58b/7), (67a/3), (67a/6), (67a/9), (74a/8), (74a/10), (74a/11), (74b/1), (74b/3), (74b/5), (74b/6), (74b/7), (97b/10), (153b/5)

[=24]

ellinci “elli sayısının sıra sıfatı; sırada yeri kırk dokuzuncudan sonra, elli birinciden önce olan”

e. (58a/2), (67a/1), (74a/6)

[=3]

el-mesh‘ale’l-ḥuffeyn < Ar. “Şeyhulislam Ebusuud Efendi’nin bir eseri”

e. (119b/1)

[=1]

el-mübtedi < Ar. “bir işe, bir okula yeni başlayan (kimse)”

e. (17a/9)

[=1]

el-münyeti'l-muşallī < Ar. “eser adı Sedidüddin el-Kaşgari’in (ö 705/1305) namaza dair eseri”

e.+de (29a/7)

[=1]

el-raẓī < Ar. “kabul eden, uygun bulup benimseyen, olana boyun eğip rızâ gösteren”

e. (169a/11)

[=1]

elzām-ı rih-i şer‘ī < Ar. “İslam şeriatının gereklilikleri”

e. (164a/9)

[=1]

em- “dudak, dil ve nefes yardımı ile içine çekmek”

e.-se (73b/9)

[=1]

èmdi “şimdi”

e. (86b/4), (155b/2)

[=2]

emek “bir işin yapılması için harcanan beden veya kafa gücü”

e.+den (68b/11)

[=1]

emir < Ar. “buyruk” → **emr**

e. (166b/5), (168b/11), (168b/11), (169a/1)

e.+ile (20a/1)

[=5]

emit “yönelme, meyl etme”

e. (64a/4)

[=1]

emr < Ar. “buyruk” → **emir**

e.+i (172b/3)

e.+iyle (175a/10)

[=2]

emr-i şerîf < Ar. “mübarek buyruk”

e.+ini (22a/1)

[=1]

emzir- “yavrusunu memesindeki sütü emdirmek sûretiyle beslemek, meme vermek”

e.-mek (72a/4)

[=1]

ên “bir şeyin iki boyutundan daha küçük olanı, genişlik”

e.+i (155b/1)

[=1]

ên- “aşağıya doğru gelme”

e.-dükden (78b/1), (78b/4)

e.-en (21a/2), (161a/9)

e.-erken (55a/11), (63b/9)

e.-erse (37b/10)

e.-mişdir (20a/10), (20a/11), (20b/2), (20b/11)

e.-üp (109a/2)

[=12]

enbiyā < Ar. “Nebîler, peygamberler”

e. (162a/8)

[=1]

éndir- “indirmek”

e.-di (177a/11)

e.-mişdir (20b/5)

[=2]

ëniş “yukarıdan aşağıya doğru alçalan meyilli yer, yol”

e. (38b/9)

[=1]

ënlik (g) “genişlik”

e.+i (155b/3)

[=1]

envā < Ar. “neviler, çeşitler, türler”

e.+ından (160a/11)

[=1]

êr- “istenen veya özlenen bir duruma, belli bir merhaleye ulaşmak, kavuşmak, nâil olmak”

e.-miş (82b/9)

[=1]

er “erkek”

e. (18a/2), (37b/6), (71a/2), (73b/5), (76a/4), (78a/2), (159a/11), (182b/5)

e.+i (159a/3), (184a/4), (184b/7)

e.+ile (180b/2)

e.+iñ (71a/1), (71a/5), (71a/7)

e.+ini (159a/3)

e.+ler (49a/11), (51a/10), (51b/1), (51b/8), (57b/7)

e.+lerden (140a/4)

e.+lere (51b/9)

[=23]

ercahḥ < Ar. “tercih edilen”

c.+dır (78a/2)

[=1]

êriṣ- “yetişmek”

e.-e (147a/2)

[=1]

Erkānı’ş-şalavat < Ar. “eser adı”

e.+da (50a/3)

[=1]

erkek “yetişmiş, delikanlılık çağından çıkmış adam”

e.+ler (129a/10), (129b/2)

[=2]

erkeklik “erkek olma durumu, recüliyet”

e. (20a/3)

[=1]

êrken “alışılmış veya kararlaştırılmış belli bir zamandan önce”

e.+ce (75a/8)

[=1]

êrte “bir günün veya belli bir zamânın hemen arkasından gelen gün veya zaman”

e. (180b/9), (181a/1), (182a/1)

e.+si (52b/6)

[=4]

ês- “bir yönden bir yöne doğru hissedilir şekilde hareket etmek”

e.-üp (139b/11)

[=1]

eṣaḥ < Ar. “çok doğru, pek sahih”

e. (125b/2)

[=1]

esbāb < Ar. “elbiseler” → **eṣvāb**

e. (152b/7)

e.+ıdur (177b/4)

e.+ın (42a/9), (168b/2), (169a/10), (169a/5)

e.+ını (128a/11), (128a/9)

[=7]

eṣer < Ar. “sarfedilen bir emek, yapılan bir iş sonucunda meydana gelen, yetenek, gayret veya emek ürünü şey, yapıt”

e.+i (148b/11)

[=1]

eski “çok zamandan beri var olan, üzerinden zaman geçmiş olan, kadim”

e. (44a/11)

[=1]

eṣnā < Ar. “bir işin yapıldığı veya olduğu zaman, sıra, an”

e.+sında (143b/3)

[=1]

esne- “ağzı iyice açarak uzun ve derin bir nefes alma”

e.-mek (50b/1), (151b/11)

e.-mekdür (55b/11)

[=3]

esselāmūke < Ar. “Allah’ın selamı üzerlerine olsun”

e. (161b/1)

[=1]

eşvāb < Ar. “giyecek, elbise” → **esbāb**

e. (75a/7), (83a/5)

e.+ı (147b/8)

e.+ıla (64a/6), (64a/7)

e.+ına (93a/3)

e.+ında (23b/11), (24a/3), (59b/6)

e.+ını (59a/3)

e.+ınıñ (67a/4)

[=11]

eşbāh-ı Nazāyir < Ar. “eser adı” → **eşbāhü’n-Nazāyir**

e.+de (79a/1), (84b/6), (118a/2), (118a/5), (124b/10), (125a/2), (126a/1), (132a/2), (160a/10)

[=9]

eşbāhü’n-Nazāyir < Ar. “eser adı” → **eşbāh-ı Nazāyir**

e.+de (77a/1), (94a/6)

[=1]

eşgāl < Ar. “işler, uğraşacak şeyler, meşgūliyet”

e.+inden (89b/1)

[=1]

êşidil- “kulakla duyulmak”

e.-ürken (92b/6)

e.-ürse (82b/1)

[=2]

êşit- “kulak yoluyla duymak”

e.-dim (162b/4)

e.-dügi (150b/2)

e.-dügüne (82b/10)

e.-düm (172a/4)

e.-ecek (68b/5), (165a/4)

e.-en (150a/7)

e.-enlerin (79a/10)

e.-irse (82a/6)

e.-memekdür (69a/8), (69a/10)

e.-meyenlere (79b/1)

e.-mezlerse (82b/1)

e.-mezse (82b/11)

e.-se (72b/1), (72b/4), (150a/6), (150b/2)

[=18]

eşķāl < Ar. “şekiller”

e.+inden (112b/8)

[=1]

êşüd- “duymak”

e.-ükde (57b/3)

[=1]

eşyā < Ar. “yiyecek ve içecek dışında insan için gerekli olan her türlü şey, nesneler”

e.+lar (170a/9)

e.+yı (19b/7)

[=2]

êt- “fiil” → **et-**

e.-di (166a/8), (169a/4)

e.-digi (151b/11), (164b/4), (166a/1)

e.-digümüze (162a/2)

e.-dik (88a/1)

e.-dikden (119a/1)

e.-diler (112b/1), (147a/9), (162b/1), (167a/1)

e.-dim (94a/2), (145a/1), (158b/3)

e.-diyse (71a/4)

e.-dü (108a/10)

e.-dügi (30b/1)

e.-dügi (31a/11), (31b/2), (69a/9), (84a/3), (93b/2), (93b/3), (102a/2), (118a/11), (118b/8), (120b/3), (125a/5), (128a/8), (144b/9), (152a/9)

e.-dügüdür (93a/11)

e.-dügüm (17b/2)

e.-dügümüz (54b/7)

e.-dügünden (84b/2)

e.-dükde (25a/6), (28a/1), (40a/2), (40a/6), (40a/7), (40a/8), (40b/1), (40b/2), (40b/3), (41a/2), (41a/5), (89b/11), (119b/2), (120a/8), (123b/7), (144a/3), (144a/8), (157a/5)

e.-dükden (24b/8), (82a/2), (95b/10), (105b/2), (119a/7), (131a/2), (131a/7), (136b/8), (158a/7), (158a/8)

e.-dükleri (51b/5), (135b/11), (171a/5)

e.-düm (95b/3), (95b/6), (144b/10)

e.-dürseler (38a/3)

e.-e (17b/7), (17b/9), (43a/11), (80a/5), (80a/6), (80b/10), (81a/3), (81b/1), (81b/2), (81b/4), (81b/6), (81b/7), (81b/8), (82a/3), (82b/7), (83a/1), (84b/2), (90a/1), (90a/2), (90a/9), (90a/9), (90b/4), (90b/5), (90b/6), (103b/5), (104b/1), (105a/9), (105b/8), (106a/4), (107a/11), (107a/4), (107a/7), (107a/8), (107b/6), (107b/10), (109b/6), (110b/4), (137b/3), (139b/2), (143a/8), (150a/8), (157a/8), (158a/10), (159a/6), (159a/9), (159a/10), (165b/6), (179b/9), (179b/11), (180a/1), (180b/8), (181b/6), (181b/9), (182a/4)

e.-ecek (93a/2), (136b/7), (148a/3), (155a/3)

e.-edür (175b/6)

e.-eler (51b/9), (51b/9), (82b/3), (82b/4), (140a/6)

e.-elüm (176b/11)

e.-emese (163b/1)

e.-en (19b/6), (43b/7), (54a/6), (73a/7), (88a/7), (98a/7), (99a/5), (100b/5), (103a/2), (111b/3), (168b/9), (170b/7), (178a/7)

e.-ene (103a/3)

e.-enler (49a/6), (68a/10), (84a/2), (96a/3), (167b/9), (169b/6)

e.-enlere (166b/5), (166b/5)

e.-enleri (170b/3)

e.-enleriñ (93b/4)

e.-enlerüñ (167b/6)

e.-er (28b/3), (34a/10), (34a/9), (34b/2), (34b/4), (34b/6), (71a/1), (76b/10), (85b/4), (85b/5), (86a/4), (86a/7), (86a/7), (87b/2), (87b/5), (88a/9), (108b/3), (110a/4), (110b/5), (110b/7), (112b/9), (123b/9), (130b/10), (141a/2), (143a/2), (143a/4), (143b/7), (144a/9), (150b/4), (156a/11), (162b/8), (163a/7), (164a/5), (165a/5), (171a/1), (176b/2), (183b/8)

e.-erek (111a/3), (113a/10)

e.-eriken (30b/3)

e.-erin (22b/9), (22b/11)

e.-erken (64a/4), (82b/6), (91a/9), (92b/10), (111a/9), (111b/11), (120b/7), (122a/7), (122b/7), (123a/3), (173a/7)

e.-erler (127b/9), (169b/7)

e.-erlerse (78b/9)

e.-erse (82a/10), (82a/8), (82b/2), (82b/9), (100a/3), (102a/3), (111b/4), (112a/5), (122b/5), (128a/10), (131b/4), (139b/2), (143a/5), (150a/3), (158b/1), (165a/4), (165b/6), (171a/11), (172a/1), (178b/8), (178b/10), (183a/4), (185a/1)

e.-erseniz (176b/11)

e.-eyim (124b/8)

e.-icidir (87b/9)

e.-ince (156b/4)

e.-meden (164a/9), (179a/6), (183a/2)

e.-medi (169a/1)

e.-medü (108a/10)

e.-medükçe (110a/2)

e.-mege (44a/1), (44b/7), (139a/5), (164a/4)

e.-megi (122a/10)

e.-megle (174b/5)

e.-mek (24a/1), (24a/4), (24a/9), (24b/1), (27b/6), (29a/4), (31a/7), (40a/11), (40b/2), (40b/4), (40b/6), (40b/9), (40b/11), (77a/3), (77a/8), (82a/7), (83a/4), (83a/5), (83a/7), (84a/5), (84b/10), (85a/1), (89b/10), (92a/6), (94b/2), (102a/9), (109a/3), (111a/10), (111a/7), (119a/6), (121a/10), (121b/8), (122a/5), (124a/1), (125a/1), (127a/7), (129b/9), (137a/6), (138b/3), (138b/9), (138b/11), (139b/3), (140a/10), (141a/5), (144a/2), (144a/8), (145a/10), (147a/10), (149a/2), (149b/11), (150a/3), (150a/4), (158b/2), (160b/3), (164b/10), (165a/3), (165a/7), (165a/11), (165b/3), (165b/4), (166a/6), (166a/11), (166b/3), (166b/8), (168b/1), (169b/1), (169b/1), (170b/3), (173a/2), (175b/4), (176a/10), (180a/10), (180a/9), (182b/10), (183a/6)

e.-mekdir (19a/4), (23a/6), (26a/9), (26b/3), (26b/4), (26b/7), (27a/4), (27a/5), (27a/9), (27a/11), (27b/1), (27b/3), (30a/4), (32a/5), (32b/5), (33a/2), (33a/3), (33a/4), (33a/8), (33a/11), (33b/1), (33b/7), (35a/1), (36a/1), (39b/3), (42a/8), (42a/9), (42a/11), (42b/2), (42b/3), (46a/1), (46a/4), (46a/9), (48a/9), (48b/11), (71b/1), (75a/6), (75b/3), (75b/4), (75b/11)

e.-mekdür (27a/10), (35b/11), (45b/10), (47b/2), (47b/9), (48b/10), (50b/5), (55a/1), (55a/8), (55a/9), (56a/5), (57a/3), (57b/10), (61b/7), (75b/6), (107b/8), (115a/5), (115b/10), (116b/5), (116b/6), (117a/7), (117a/8), (129b/11), (130a/1), (151b/4), (158a/3), (166b/7)

e.-meleri (17b/5)

e.-memiş (93a/5)

e.-mese (44a/3), (95b/4), (146a/11), (150b/10)

e.-mesünler (89a/5)

e.-meye (95a/8), (143a/8), (155a/2)

e.-meyecek (37b/7)

e.-meyeler (82a/2), (82a/9), (82a/10)

e.-meyenlerden (83b/8)

e.-meyenlerin (84a/1), (84a/4)

e.-meyüp (83b/7)

e.-mez (69b/4), (143a/6), (146a/3), (156a/11), (157a/1)

e.-mezse (24a/1), (24a/5), (24a/9), (98b/8), (98b/11), (102a/10), (109a/4)

e.-miş (24a/10), (24b/3), (34b/6), (44a/4), (44b/1), (44b/9), (44b/10), (45a/4), (45a/5), (45a/6), (45a/7), (45a/10), (81b/10), (89a/2), (94a/9), (111b/3), (118a/2), (118b/11)

e.-mişdir (20a/1), (21a/3), (21b/5), (34a/5), (39a/2), (41b/9), (41b/10), (43b/10), (88a/5), (88b/11), (91b/4), (92b/9), (113b/6)

e.-mişdür (91a/11), (111a/5), (114a/2), (151b/5), (162a/2), (162a/6), (168a/11), (172a/11), (172b/9)

e.-mişler (138b/2)

e.-mişlerdür (167a/11), (171b/8)

e.-mişçe (114a/11)

e.-müşdür (170a/7)

e.-se (69b/1), (82a/1), (103a/4), (110a/5), (128a/9), (131a/2), (131b/6), (133b/8), (138a/4), (140a/1), (140a/3), (142b/11), (145b/9), (146a/6), (148a/11), (148b/2), (150a/1), (150b/3), (156b/9), (159a/3)

e.-seler (93b/2), (96a/7), (96a/8), (131b/9), (145b/10)

e.-sün (91b/2), (132b/8), (141a/10), (144a/4), (144a/5)

e.-üp (18a/1), (18a/10), (25a/4), (27a/7), (50a/11), (62b/5), (63b/6), (68b/10), (80b/3), (80b/8), (81a/10), (83b/10), (83b/6), (85a/5), (92a/4), (92b/7), (93b/10), (99b/6),

(104a/8), (107b/2), (108a/1), (108a/11), (120b/4), (136b/8), (146a/8), (151a/1), (157b/2), (176a/1), (177a/9), (179b/5), (17a/5), (180a/7), (180b/1)

[=537]

et “insan ve hayvan vücûdunun kas ve yağdan meydana gelen, kemikle deri arasında bulunan kısmı

e.+iñ (74a/5)

e.+ini (34a/8)

[=2]

et- “fiil” → **êt-**

e.-dügi (50b/1), (50b/7)

e.-dügin (83b/9)

e.-dükde (40a/1)

e.-meden (175a/5)

e.-mediyse (71a/6)

e.-mege (70b/11)

e.-mek (158a/11), (161a/5)

e.-mekdir (46b/10)

e.-memekdür (50a/11)

e.-meye (157a/6)

e.-mezlerdi (177a/3)

e.-miş (155a/5)

e.-se (24b/3), (110b/5)

[=16]

êtdür- “başkası vâsıtasıyla yapmak veya başkasının yapmasına yol açmak, yapmaya zorlamak”

e.-mekdür (51a/3)

e.-se (36b/11)

[=2]

etek “elbisenin belden aşağı kısmı” → **edik, edek**

e.+{r}in (59a/2)

[=1]

eṭrāf < Ar. “ taraflar, yanlar”

e.+ına (64b/2), (139b/10)

e.+ında (23b/10)

[=3]

e‘uzü < Ar. “besmele; ben sığınırım”

e. (32b/9)

[=1]

ev “bir âilenin oturması için yapılmış yapı, içinde yaşanılan, ikâmet edilen yer, konut, mesken, hâne”

e. (59a/8), (127a/7), (127b/7)

e.+de (127a/7), (127b/11), (132b/2), (134a/11)

e.+e (127b/9), (127b/10)

e.+inde (66a/8), (128b/7), (129a/9), (131a/10), (175a/9)

e.+inden (163b/6)

e.+ine (66a/6)

e.+lerimüzden (177a/2)

[=17]

evlā < Ar. “daha uygun, daha iyi, daha lâıyk, yeğ”

e.+dur (147a/10)

[=1]

evlād < Ar. “bir anne baba için kendi oğulları veya kızları”

e. (184a/7), (184a/9), (184a/10), (184b/2)

e.+ı (154b/3)

e.+ıı (184b/3), (184b/3)

[=7]

evli “evlenmiş bulunan”

e. (94b/10)

[=1]

evvel < Ar. “önce”

e. (19a/4), (30a/5), (30b/4), (31b/8), (36b/2), (40a/4), (41a/11), (42a/3), (48b/11), (50b/7), (50b/9), (51a/4), (54b/2), (55a/11), (55b/2), (55b/9), (60b/5), (60b/6), (60b/8), (60b/9), (76b/1), (77a/10), (81a/8), (85b/3), (101b/7), (102a/7), (108b/4), (108b/6), (118b/4), (126a/5), (126a/8), (126b/7), (127a/1), (133b/4), (134a/1), (135a/6), (135a/7), (138a/3), (144a/3), (144b/10), (152a/11), (152b/2), (161a/9), (175b/9), (180a/11), (182b/7), (183b/3)

e.+de (57a/1)

e.+i (19b/3), (21a/6), (25a/6), (34a/8), (50a/10), (51a/10)

e.+in (109a/6)

e.+inde (57a/7), (65a/1), (106a/6)

[=58]

evvelā < Ar. “ilk önce, ilk olarak”

e. (18a/4), (19a/2), (133a/8)

[=3]

evvelki “daha önceki, bundan önce gelen veya olan”

e. (22b/5), (23b/7), (25b/3), (27a/3), (27a/9), (27b/9), (29b/10), (32b/9), (35a/1), (35b/6), (36b/5), (39a/11), (39a/2), (41a/7), (41b/7), (41b/7), (42a/6), (42b/6), (43a/8), (43b/10), (45b/5), (46a/3), (46a/5), (46a/7), (48a/7), (48b/9), (56b/7), (57a/4), (64a/5), (76a/8), (80b/2), (92a/3), (97b/5), (97b/7), (97b/9), (98b/10), (101b/11), (102a/2), (102a/4), (105b/5), (106b/1), (107a/1), (107b/7), (114b/11), (132a/10), (132a/4), (132a/6), (161a/4)

e.+si (32a/4), (32a/11), (39a/3), (46a/3), (47a/7), (54b/8), (67b/4), (68a/8), (68b/3), (75a/4), (76a/3), (86a/5), (86b/11), (86b/5), (87a/3), (87b/3), (87b/8), (112b/6), (115a/1), (115b/7), (116b/2), (117a/6), (129b/11), (151b/2), (158a/2), (163b/3), (173a/1), (173b/4)

[=76]

ey “hitap edilen kimsenin dikkatini çekmek veya anlamı güçlendirmek için kullanılır”

e. (17b/10)

[=1]

eyil- “eğik bir durum almak, bir yöne doğru çarpılmak”

e.-mekdür (50b/6)

[=1]

eyit- “söylemek, demek”

e. (23a/8), (23a/10)

e.-ür (126b/1), (162b/3)

[=4]

eyle “öyle”

e. (154a/9)

[=1]

eyle- “etmek, yapmak anlamında yardımcı fiil”

e.-di (27b/4), (27b/5), (168b/11), (168b/11)

e.-dügi (137a/7), (155a/7)

e.-dük (171a/4)

e.-düm (144b/1), (144b/5)

e.-megi (56a/6)

e.-mek (66a/2), (74b/11) (123b/5), (152a/4), (152b/5), (173a/3), (176a/6),

e.-mekdir (46a/11), (56a/9), (67b/8), (69a/6)

e.-mekdür (46a/6), (50b/3), (51a/1), (51a/11), (51b/1), (54b/9), (56a/6), (56b/6), (56b/9), (57b/5), (58a/6), (58a/9), (64a/1), (68b/8), (115a/4), (116a/1)

e.-mese (118a/4)

e.-mesün (154b/11)

e.-meye (146a/9)

e.-mez (183b/5)

e.-se (24b/1), (33b/10), (44b/4), (52a/10), (53a/1), (53a/2), (53a/7), (53a/8), (53b/5), (54a/1), (68a/10), (73a/1), (73a/6), (80b/8), (82a/5), (82b/6), (84b/4), (84b/6), (85a/7), (85b/2), (91a/10), (92a/7), (92b/7), (93a/9), (95a/3), (95a/4), (97a/6), (98a/11), (98b/7), (99a/11), (99a/3), (99b/1), (99b/11), (100a/11), (104b/3), (105b/6), (107a/6), (108a/11), (108b/1), (108b/3), (110a/8), (111a/9), (113b/9), (118a/6), (120a/3), (121b/4), (122b/8), (124b/1), (125b/3), (131a/7), (131a/10), (131b/2), (135a/10), (137a/10), (137a/5), (137a/6), (144a/11), (145a/4), (148b/4), (149a/9), (151b/8), (152b/10), (153a/3), (154b/7), (154b/8), (156a/6), (160b/1), (164b/5), (164b/7), (164b/8), (184b/7)

e.-seler (93a/10), (93b/3), (136a/6)

e.-sün (58a/9), (138a/10), (144b/2), (144b/7)

e.-ye (18b/9), (18b/10), (18b/11), (19a/1), (81a/2), (81b/3), (92a/10), (92b/2), (96a/5), (98a/5), (104a/5), (106b/6), (108a/4), (109a/2), (110a/11), (113b/6), (114b/7), (118a/1), (122b/1), (133a/7), (133b/1), (135b/1), (138a/8), (139a/7), (139a/9), (140a/5), (141a/8), (153b/10), (154a/10), (154b/9), (156b/6), (181b/2)

e.-yeniñ (18b/7)

e.-yüp (68a/11), (105a/6), (134b/10), (138a/11), (139b/4), (139b/10)

[=158]

eylük “iyi olma durumu, iyi olan şeyin niteliği”

e.+i (173b/7)

[=1]

eyü “beğenilecek, makbûle geçecek nitelikleri olan, kendisinde bulunması gereken vasıfları taşıyan”

e.+dür (112a/4)

[=1]

eyyām-ı ḥarra < Ar. “sıcak günler”

e.+da (162b/2)

[=1]

eyzan < Ar. “yine öyle, kezâ, bu da öyle” anlamında olup az önce geçen bir ibâreyi işâret etmek veya tekrarlanacak mısırâları göstermek için kullanılır”

e. (48a/10)

[=1]

ezân < Ar. “Müslümanlara namaz vaktini bildirmek ve namaza çağırarak için müezzin tarafından genellikle minâreden yüksek sesle yapılan dâvet”

e. (40b/4), (77a/2), (79b/9), (110b/9), (111b/2), (111b/8), (111b/10), (112a/6), (144a/9), (162a/10), (162b/1), (162b/4)

e.+a (110b/8)

e.+ı (77a/11), (77b/1), (111b/1), (144a/2)

[=17]

ezân-ı şerîf < Ar. “Müslümanlara namaz vaktini bildirmek ve namaza çağırarak için müezzin tarafından genellikle minâreden yüksek sesle yapılan mübarek dâvet”

e.+iñ (111a/2)

[=1]

ezberle- “bir yazıya bakmadan, bir kimsenin yardımını olmadan aynen tekrarlayacak şekilde zihne yerleştirmek, ezber etmek, hıfzetmek”

e.-mede (40a/10)

[=1]

ezderhâ < Fars. “ejderha”

e. (87a/6)

[=1]

ezel < Ar. “başlangıcı olmayan geçmiş zaman, başlangıcı tasavvur edilemeyen zaman”

e.+de (22a/10)

[=1]

eziyet < Ar. “zahmet, cefâ, aşırı sıkıntı ve güçlük, eza”

e. (45a/6)

[=1]

ezkâr < Ar. “zikirler, anmalar, hatırlamalar”

e.+da (44b/9)

[=1]

ezkân-ı nevî < Ar. “eser adı” → **ezkâr-ı nevî**

e.+de (42a/2), (42a/4)

[=2]

ezkâr-ı nevî < Ar. “eser adı” → **ezkân-ı nevî**

e.+de (41a/8), (41a/10), (41b/2)

[=3]

F

fâ'ide < Ar. “işe yarama, işe yaramanın meydana getirdiği iyi durum, olumlu sonuç, yarar”

f. (22a/8), (86a/3)

f.+den (34a/6)

f.+leri (34a/1)

f.+niñ (34a/8), (86a/5)

f.+si (17b/7), (18a/11), (18b/4), (34a/2), (34a/4), (112b/6), (163b/2)

[=13]

faķîr < Ar. “yoksul kimse”

f. (43b/10)

[=1]

farḳ < Ar. “iki şeyin birbirinden ayrılmasını sağlayan değişik taraf, başkalık, farklılık

f. (37b/7)

[=1]

farz < Ar. “islâm dîninde Allah’ın emri olduğu kesin bir delille sâbit olan, yapılması sevâbı, özürsüz olarak terki büyük günâhı, inkârı ise küfrü gerektiren îtikâdî, amelî, ahlâkî yükümlülük”

f. (23b/7), (23b/9), (37b/10), (65a/7), (76a/2), (78a/4), (79a/1), (84b/1), (97a/4), (102b/10), (102b/11), (107a/1), (107a/9), (131b/10), (132b/10), (133a/1), (142b/2), (145b/9), (146a/2), (149a/8), (151a/8), (154a/5), (156a/4), (158a/6), (164a/8)

f.+a (145b/10)

f.+da (90b/9), (108a/5), (153a/9)

f.+dır (24a/1), (27a/3), (28a/3), (39a/3), (43a/6), (74a/1), (79a/7), (84a/4), (92a/6), (98b/1)

f.+dur (112b/1), (129b/10), (133a/2), (151a/8), (156a/4)

f.+ı (65a/8), (84a/4), (95b/3), (132b/6), (158a/2), (164a/7), (176a/10)

f.+ıdur (158a/5)

f.+ıñ (96b/7), (149a/10)

f.+ına (147a/1)

f.+ında (109b/9), (109b/10)

f.+ını (39a/4), (131a/11)

f.+lara (42b/5)

f.+larda (56b/7), (133a/1), (141a/6)

f.+lardan (68b/7)

f.+ları (27b/7), (27b/8), (32a/9), (32a/10), (42a/5), (45b/11), (116b/5)

f.+larıñ (52a/2), (117a/7)

[=74]

fâriḥ < Ar. “(metinde:) gerçekleştirme, tamamlama”

f. (97a/1)

[=1]

farz-ı ‘ayn < Ar. “Allah'ın yerine getirilmesi gereken emirleri”

f. (151a/11)

f.+dır (17b/11), (18a/4), (19a/2)

[=4]

farz-ı i‘tikāt < Ar. “inanma buyruğu”

f. (132a/1)

[=1]

fāsık < Ar. “günahkâr kimse”

f. (170b/6)

f.+ıñ (111b/1)

[=2]

faşıl < Ar. “bölüm, kısım; devre”

f.+da (93b/7), (94b/1), (102b/1), (103b/10)

[=4]

fāsıd < Ar. “fesâda uğramış, bozulmuş, bozuk, kötü”

f. (24a/2), (63a/8), (70a/4), (71a/5), (71a/7), (71b/5), (72a/1), (73a/1), (73a/8), (73a/9), (73b/1), (73b/6), (73b/10), (74a/2), (74a/7), (84a/1), (85a/6), (90a/11), (90a/4), (90b/7), (91a/4), (91a/7), (91a/10), (91b/3), (92a/7), (92b/7), (92b/11), (95a/5), (96a/7), (96a/9), (96b/5), (97a/2), (97a/11), (99a/8), (99b/4), (99b/8), (100a/9), (100b/4), (102a/11), (102b/6), (104a/4), (105a/1), (105b/3), (109a/4), (124b/10), (130a/3), (130a/10), (131a/3), (131a/8), (131b/4), (131b/11), (132a/11), (135b/11), (136a/1), (144b/4), (147b/2), (147b/4), (147b/6), (147b/9), (148a/1), (148a/4), (148a/7), (148b/1), (148b/5), (148b/8), (148b/10), (149a/4), (155b/8), (157a/1), (157b/7), (157b/10), (158b/2), (184b/1)

f.+dür (93b/5)

[=74]

faṣīḥ-lisān < Ar. “meramı güzel, açık ve düzgün ifadelerle aktaran dil”

f. (34b/7)

[=1]

faṣl < Ar. “ayırma, ayrılma”

f. (84a/6)

f.+da (93a/4)

[=2]

faṣl-ı erkānı’ş-şalavat < Ar. “Erkānı’ş-şalavat bölümü”

f.+da (50a/1)

[=1]

faṣl-ı nev’i’ş-şānī < Ar. “ikinci tür bölümü”

f. (129a/6)

[=1]

faṣl-ı ruḳā < Ar. “ruka bölümü”

f.+da (172a/7)

[=1]

faṣl-ı terāviḥ < Ar. “teravih bölümü”

f.+de (134b/1)

[=1]

faṣl-ı yecheṛü’l-imām < Ar. “İmam yecheṛül bölümü”

f. (71a/9)

[=1]

fātiḥ < Ar. “fetheden, açan, ülkeler zapteden kimse”

f.+iḡ (95a/5)

[=1]

fātiḥa < Ar. “Kur’ân-ı Kerîm’in ilk sûresinin adı, elham”

f. (46a/4), (81a/2), (81b/2), (81b/5), (92b/1), (106a/5), (108b/6), (110b/4), (111a/1), (117a/6), (143b/5), (149a/8), (154b/8), (154b/10), (154b/11), (156a/1)

f.+dan (54b/2)

f.+ya (46a/10), (115a/3)

f.+yı (46a/5), (46a/6), (106a/1), (108b/5), (115a/2), (115a/5), (115b/7), (115b/8), (115b/9), (115b/11), (116b/4)

[=30]

fātiḥa-ı şerīf < Ar. Fatiha suresi” → **fātiḥa-yı şerīfe**

f. (115a/1)

f.+i (52a/2), (148a/5)

[=3]

fātiḥa-yı şerīfe < Ar. “Fatiha suresi” → **fātiḥa-ı şerīf**

f.+ye (46a/7)

[=1]

fazıl < Ar. “fazîlet sâhibi, erdemli, fazîletli” → **fazıl**

f.+ına (163b/3)

[=1]

fâzıl < Ar. “fâzıl kelimesinin kadını ifâde eden, kadın ismi olarak kullanılan veya tamlamalarda ortaya çıkan aynı mânâdaki müennes şekli”

f. (23a/7)

[=1]

fazıl < Ar. “cömertlik, iyilik, lutuf, kerem” → **fazıl**

f. (17a/5)

[=1]

fâzıl < Ar. “fazilet ve fayda sahibi”

f.+in (17b/7)

[=1]

fenniyeti'l-fetāvī < Ar. “eser adı”

f.+de (25a/9)

[=1]

ferāce < Ar. “eskiden kadınların dışarı çıkarken giydikleri, gerdan altında kavuştuktan sonra omuzlara doğru açılıp sırttan yere kadar dökülerek inen, pelerine benzer, geniş yakalı üst giyeceği”

f.+sin (72a/7)

f.+siniñ (67a/2)

[=2]

ferāyız < Ar. “farz olan şeyler”

f. (58b/11)

f.+de (58b/3), (58b/6)

f.+den (95a/1)

[=4]

ferc < Ar. “dişilerde üreme organının dış kısmı”

f.+ine (27a/6), (38a/5)

[=2]

fetāvī < Ar. “fetvalar, hükümler”

f. (65b/6), (65b/8), (126b/11), (148a/7)

f.+de (60a/11), (65b/4), (69b/9), (157a/1), (168b/10)

f.+yi (73a/2)

[=10]

fetāvī-yi tātārḥāniye < Ar. “Tatarhaniye fetvası”

f.+de (66b/1), (66b/3), (66b/6)

[=3]

fetāvī-yi bezzārī < Ar. “Bezzari fetvası” → **fetāvī-yi bezzāzī**

f.+de (54a/11), (77b/8), (85b/6), (86a/1), (90a/11), (90a/4), (110a/4), (124b/4), (134b/8)

[=9]

fetāvī-yi bezzāzī < Ar. “Bezzari fetvası” → **fetāvī-yi bezzārī**

f.+de (70a/1), (70a/10), (70a/5), (70b/2), (70b/4), (70b/5), (70b/7), (71a/11), (74a/6), (85b/1), (93a/4), (93a/7), (93a/11), (93b/6), (94a/11), (94b/3), (100b/4), (102b/7), (118a/6), (118a/10), (124a/7), (145b/8), (148a/2)

[=23]

fetāvī-yi kādihān < Ar. “Kadihan fetvası”

f.+da (90b/8), (98a/5)

[=2]

feth < Ar. “Arap ve Osmanlı alfabesinde bir harfin fetha ile okunması” → **fetiḥ**

f.+i (95a/4)

[=1]

feth-i kādīr < Ar. “eser adı”

f. (165a/1)

[=1]

fetiḥ < Ar. “açma, açılma, küşat” → **feth**

f. (58a/9), (71b/1), (95a/3)

[=3]

fevt < Ar. “bir şeyi bir daha ele geçmeyecek şekilde kaybetme, elden kaçırma”

f. (91a/4), (137a/6), (153b/2), (153b/3)

[=4]

fıkh-ı keydānī < Ar. “eser adı”

f. (62a/4), (62b/1), (63a/1), (63b/7), (64a/7), (64a/10), (64b/1), (64b/3), (64b/5), (64b/8), (66b/9), (105b/8)

f.+de (42a/7), (42a/8), (42a/9), (42a/11), (42b/1), (42b/2), (42b/6), (42b/7), (42b/7), (42b/8), (43a/2), (42b/10), (42b/11), (45b/3), (47a/2), (47a/5), (48a/5), (48a/9), (48b/7), (48b/9), (49b/2), (49b/6), (50a/9), (54b/3), (54b/9), (56b/9), (57a/8), (58a/2), (58a/6), (58b/2), (59a/10), (60b/3), (61a/2), (61a/6), (61b/5), (62b/5), (63a/5), (63a/7), (63b/1), (63b/10), (64a/3), (66b/7), (67b/2), (68b/4), (68b/5), (68b/6), (68b/8), (79b/2)

[=60]

fırsat < Ar. “bir şeyin yapılması için uygun düşen, elden kaçırılmayacak durum ve zaman”

f.+ı (137b/5)

[=1]

fı < Ar. “Arapça kelimelerin başına gelen ve bunlara “-de, içinde” anlamı katarak zarflar yapan ek”

f. (71a/8), (84a/6), (119a/11), (129a/6), (130b/11)

[=5]

fikir < Ar. “düşünce, zihinde tasarlanan şey, düşün”

f. (111a/8), (113a/10)

[=2]

fı'l < Ar. “olup gerçekleşmiş iş, yapıp gerçekleşmiş hareket veya davranış, kasıtlı kasıtsız her türlü iş, eylem

f.+ı (43a/2)

f.+inde (49a/1)

[=2]

fı'l-ḥāl < Ar. “bu halde, bu durumda”

f. (18a/3)

f.+ıla (137a/1)

[=2]

fi'l-mesbūk < Ar. “arkada bırakılmışta”

f. (54b/1)

[=1]

fīmā < Ar. “o konudaki, hakkında”

f. (129a/7)

[=1]

fir‘avn < Ar. “eski Mısır hükümdarlarına verilen unvan

f.+ıla (89a/10)

f.+la (89b/3)

[=2]

fiṭil < Ar. “mum, kandil ve lambalarda içtiği yağ veya gazın yanmasıyle aydınlanmayı, çakmıklarda benzinin yanması sûretiyle bir şeyi yakmayı sağlayan bükülmüş, dokunmuş pamuk ip veya şerit”

f. (28a/10)

[=1]

fulan < Ar. “filan, şu, bu”

f. (173a/11)

[=1]

furū‘ < Ar. “dallar, budaklar”

f. (166a/3)

[=1]

fūzelā-yı rehber < Ar. + Fars. “yol gösterenlerin faziletli”

f.+den (17a/6)

[=1]

G

gāh < Fars. “bâzan, bâzı zaman, kâh”

g. (140b/11), (141a/1)

[=2]

ġā'ib < Ar. “gözle görünmeyen âlem”

g. (126b/5), (126b/9), (126b/10)

[=3]

ġā'ita < Ar. “insan pisliği, dışk”

g. (25a/5)

[=1]

ġalebe < Ar. “üstün gelme, üstün olma, bastırma”

g. (50b/1), (151b/11)

[=2]

Ġanī < Ar. “Özel isim

g.+de (183a/10), (183b/2)

[=2]

ġayrı < Ar. “başka”

g. (19b/8), (20b/5), (23a/11), (28b/11), (56a/3), (62b/9), (67b/6), (67b/9), (69a/6), (71b/4), (77b/10), (93a/10), (127b/2), (131b/1), (132b/11), (133a/11), (134b/4), (135a/4), (135a/7), (139a/11), (140a/4), (143a/10), (145b/9), (145b/10), (147b/8), (150a/6), (161a/1), (162a/4), (174a/3), (176b/3), (176b/6), (177b/3), (179a/2), (179a/3), (179a/5)

g.+da (61b/9), (64a/11), (75b/2), (134b/3)

g.+ların (72a/1)

g.+sı (76a/9)

g.+sın (20b/4)

g.+sını (93b/5)

g.+ya (71b/1), (175a/6), (176a/2), (176b/7), (176b/10)

[=48]

ġazā < Ar. “İslām dīni uğruna yapılan savaş, cihat”

g. (137a/5), (137a/6)

g.+da (137a/5)

g.+ya (178a/10)

[=4]

ġazab < Ar. “aşırı hiddet, intikam alma duygusu ile karışık öfke, kızgınlık, hışım”

g. (87b/5), (151b/4)

g.+a (44b/11)

g.+ı (151b/4)

g.+na (87b/10)

[=5]

ġazabī < Ar. “öfkeye ilişkin”

g. (40a/9)

[=1]

ġeçe “güneş battıktan sonra başlayan ve gün ağarıncaya kadar süren karanlık zaman”

g. (45a/8), (114b/5), (123b/9), (123b/10), (143a/3)

g.+den (143a/5)

g.+niñ (84b/9)

g.+sinde (133b/11)

[=8]

ġeç “belirtilen, istenen veya alışılan zamandan sonra”

g. (52a/9), (77b/10)

[=2]

geç- “geçmek işi”

g.-di (23a/5)

g.-dükden (147a/8)

g.-er (28b/9), (86a/10), (87a/4), (87a/8), (88b/5)

g.-erse (29a/3), (122a/2)

g.-meden (183a/3)

g.-medi (167a/8)

g.-mek (54a/5), (61b/6)

g.-memekdir (75a/9)

g.-meyince (180b/2)

g.-mez (28a/11)

g.-mezse (29a/1), (121b/11)

g.-üp (54a/10)

[=19]

geçir- “sızmak,içine girmek”

g.-e (28a/8)

g.-mezse (28a/9)

[=2]

gel- “bir yere varmak”

g.-digi (80a/11)

g.-dügi (80a/7)

g.-dük (86b/4)

g.-e (80a/8)

g.-en (22a/7), (57b/3)

g.-eyim (124b/7)

g.-iñ (160b/3)

g.-ince (149b/5)

g.-inceye (103b/5)

g.-memiş (162b/10)

g.-meye (80a/7)

g.-mez (22b/2), (98b/8), (153b/1)

g.-mezse (103b/7), (181b/1), (181b/5)

g.-miş (143b/8), (145a/1), (145a/3)

g.-mişdir (21a/10), (82b/4)

g.-se (27b/6), (67b/7), (77b/10), (78b/3), (78b/6), (83b/1), (84a/11), (85a/11), (99b/2), (103a/11), (104b/5), (104b/11), (105a/7), (105b/3), (105b/8), (106a/4), (107a/3), (107a/7), (107b/3), (107b/9), (108a/2), (11), (110b/3), (122a/11), (124a/4), (130a/10), (131a/3), (131a/8), (137b/1), (139b/7), (140a/8), (141b/8), (142a/4), (144b/1), (144b/5), (146b/1), (153a/7), (175b/9), (180a/6), (180a/9), (180a/11), (181a/2), (181b/4), (182a/2), (184a/7)

g.-sün (57b/4)

g.-üp (46b/7), (52a/3), (52a/6), (53a/2), (53b/11), (71b/8), (71b/9), (80b/7), (81a/8), (82a/1), (82b/6), (82b/7), (91b/10), (93b/9), (96b/5), (96b/8), (97a/5), (97a/9), (98b/3), (100b/10), (104a/6), (104b/3), (121a/6), (126a/9), (127b/1), (133a/10), (154a/8), (156a/5), (156b/2), (157a/7), (157a/10), (158a/7), (166b/11), (167a/1)

g.-ürem (154a/9)

g.-ürken (124b/8), (139a/10)

g.-ürse (103b/6), (180a/3), (181a/8), (181a/10), (181b/6)

[=111]

genç “hayâtın çocuklukla orta yaşlılık arasındaki dönemde bulunan”

g. (93b/9), (94a/1), (94a/3), (94a/5), (94a/6)

[=5]

gène “yine, tekrar”

g. (21b/10), (85b/11)

[=2]

ger < “eger edatının nazımda kullanılan şekli”

g. (37a/3)

[=1]

gerek “herhangi bir şeyin yapılabilmesi veya olabilmesi için şart olan (şey), lâzım”

g. (125a/8), (158b/1), (158b/2), (160b/3), (164a/1), (175a/5), (175a/5), (178b/11),
(179a/1), (179b/6), (179b/6), (180a/9), (180a/10), (183a/9), (183a/10)

g.+dir (21b/10), (21b/11), (22a/1), (22a/3), (109a/3)

g.+dür (22a/5), (166a/9)

[=22]

gerek- “gerekli olmak, lâzım gelmek”

g.-ir (137a/7)

[=1]

gerin- “üzerindeki uyku hâlini ve uyuşukluğu gidermek için kollarını açıp vücûdunu germek”

g.-mekdür (55b/11)

[=1]

gêrû “arkada bulunan taraf, arka taraf”

g. (22a/3), (139b/5), (180a/8), (180a/10), (181a/10), (181a/11), (181a/11), (181a/8),
(181b/4)

g.+de (71b/7)

g.+den (43a/11)

[=11]

getür- “bulunulan yere gelmesini sağlamak, gelmesine sebep olmak, iletmek, nakletmek”

g.-digi (161b/1)

g.-eler (113b/4)

g.-mege (22b/3), (34a/7)

g.-mek (98a/8)

g.-mekdir (22b/5), (75b/7)

g.-meyüp (109a/10)

g.-üp (78b/9)

g.-ürler (167a/3)

[=10]

gevde “‘insan bedeni, vücut”

g.+sin (42a/8)

g.+sinde (36b/7), (142b/4)

g.+sini (30a/5)

[=4]

gêy- “bir giyeceği bedenine veya herhangi bir organına geçirmek”

g.-dügi (42a/3)

g.-mek (74a/10), (83a/5), (129a/11), (129b/3)

g.-mekdir (75a/7)

g.-mekdür (58a/3)

g.-se (121b/7), (122a/4), (141a/4), (177b/7)

g.-üp (42a/4), (52b/5), (59a/8), (123b/2), (123b/7)

[=16]

ğıybet < Ar. “bir kimsenin arkasından aleyhinde bulunma, duyacağı zaman üzüleceği bir sözü arkasından söyleme, çekiştirme, koğuculuk”

g. (39b/5)

g.+im (89a/5)

[=2]

gibi “benzerlik bildirir; benzer, benzeyen”

g. (20a/1), (23b/1), (27b/1), (39b/1), (43b/4), (44a/11), (59b/11), (67b/6), (76a/9), (76b/5), (83a/7), (83a/7), (86a/10), (88b/3), (115a/11), (115b/2), (116a/8), (117a/2),

(117b/3), (137b/10), (139b/8), (146a/11), (153b/9), (153b/11), (157b/4), (157b/6), (163b/6), (173b/6), (174a/6), (175b/1), (175b/11), (176b/9), (177b/5), (178a/9), (178b/2), (179a/9), (182a/6)

g.+dür (67b/9), (128b/11), (175b/7), (180b/9), (182b/4)

[=42]

gider- “ortadan kaldırmak, yok etmek, izâle etmek

g.-ir (34a/10), (34a/11), (34b/1)

g.-meden (25a/8)

g.-üp (28b/6)

[=5]

gir- “geçmek, (içeriye) varmak, dâhil olmak, duhul etmek”

g.-di (125b/9)

g.-dügi (25a/2), (41a/11)

g.-e (25a/3)

g.-en (18b/11)

g.-er (179a/8)

g.-meden (127b/9)

g.-mekdir (27a/6)

g.-menin (41a/6), (41a/6)

g.-mesidir (42a/7)

g.-mezüz (127b/11)

g.-se (119a/2), (119a/8), (153a/7)

g.-üp (140a/10)

g.-ürken (142b/2)

[=17]

git- (d) “bir yere varmak”

g.-düginden (70a/5)

g.-e (177b/3)

g.-er (132b/7)

g.-erken (38b/9), (80a/4), (80a/6), (83a/3), (124b/8), (136b/11)

g.-ermekdür (55b/8)

g.-erse (138a/1), (179a/6)

g.-iyoruz (177a/2)

g.-mege (44a/7), (44a/8)

g.-mek (65b/6)

g.-mekdir (69b/11)

g.-se (37a/10), (70a/3), (79a/6), (135b/8), (173b/11), (174b/9), (176a/7), (177a/5),
(178a/2)

g.-üp (28b/8)

[=27]

gizlen- “kendi kendini gizlemek, görünmeyecek şekilde saklanmak”

g.-en (76b/8)

[=1]

göbek “memeli hayvanlarda eteneden gelen damar örgüsünün yavrunun vücûduna girdiği delik”

g.+i (28a/2), (30b/7), (30b/10), (51b/1)

[=4]

göç- “göçmek işi, bir yerden başka bir yere taşınma, hicret”

g.-er (137b/11)

[=1]

göğüs “vücûdun bu kısmının ön tarafı”

g.+i (89b/11)

g.+in (71a/10)

g.+üne (51b/2)

[=3]

gök “yeryüzünün üstünü kaplayan kubbe biçimindeki mâvi boşluk, semâ, âsuman”

g. (126b/8)

g.+lerde (176b/3)

g.+lere (62b/7)

[=3]

gölge “ışığın geçmesine engel olan bir cismin ışıklı yer üzerinde meydana getirdiği karartı, sâye”

g.+de (65b/5)

g.+si (126a/11), (126b/2)

[=3]

gömlek “elbise altına giyilen bez, ipek veya naylondan iç çamaşırı”

g.+i (58a/1)

[=1]

gönderil- “gitmesi sağlanmak, yollanmak”

g.-mişdir (21b/2)

[=1]

gör- “bir nesne veya kimsenin varlığını algılamak, hissetmek”

g.-di (166b/11), (17b/6)

g.-dilerse (130a/1)

g.-dügi (156a/9), (184a/3)

g.-dükde (163a/8), (164a/3), (167a/3)

g.-e (121a/2), (129a/3)

g.-en (43a/11)

g.-mek (31a/2), (74b/8)

g.-mekdür (48b/1)

g.-mem (167a/4)

g.-mese (129a/5)

g.-müşlerdür (134b/5)

g.-müşüz (177a/1)

g.-se (21b/10), (44b/5), (120a/8), (128b/7), (147b/6), (147b/9), (181a/4), (182b/8), (182b/9), (183b/4), (183b/7), (183b/10), (184a/1), (184a/2)

g.-sün (178a/11)

g.-üp (44a/2)

g.-ürse (181a/4)

g.-ürüm (167a/5)

[=36]

göre “uygun şekilde, uygun olarak”

g. (82b/11)

[=1]

göril- “varlığı gözle hissedilmek”

g.-ür (87b/4)

[=1]

görin- “kendini göstermek, ortaya çıkmak, gözükmek, zuhur etmek” → **görün**

g.-ürse (120a/5)

[=1]

görün- “kendini göstermek, ortaya çıkmak, gözükmek, zuhur etmek” → **görün**

g.-mek (31a/5)

g.-mezse (120a/6)

[=2]

göster- “görülmesini sağlamak, görülmesine sebep olmak”

g.-mekdir (30b/8), (30b/11)

[=2]

götür- “taşımak, ulaştırmak, iletmek”

g.-mek (40a/2)

g.-mekdür (57a/11)

g.-mezse (120a/10)

g.-miş (44b/11)

g.-se (91a/7)

g.-ürse (120a/9)

[=6]

göz “insanda ve hayvanda görme organı”

g. (67b/4), (112a/4)

g.+i (68a/10), (76a/5), (143a/9)

g.+ile (143a/8)

g.+inde (143a/11)

g.+inden (166b/10)

g.+lerin (36a/6), (36a/7), (55b/6)

g.+ün (130a/4)

g.+ünde (38a/1)

g.+üne (112a/3)

[=14]

gözet- “korumak, himâye etmek, siyânet etmek”

g.-mekdür (49a/2)

[=1]

ğurer < Ar. “parlaklıklar; eser adı”

g.+de (77a/4)

[=1]

ğusl < Ar. “boy abdesti alma” → **ğusul**

g. (75a/5), (83a/5)

g.+e (146a/4)

g.+ı (29b/3), (29b/7)

g.+ün (27a/1), (27b/7), (27b/8)

g.+uñ (29b/8), (29b/9), (30b/6), (30b/7)

[=12]

ğusul < Ar. “boy abdesti alma” → **ğusl**

g. (27a/4), (27a/4), (27a/9), (27a/10), (27a/11), (27a/11), (27b/1), (27b/3), (27b/6), (28a/1), (30a/9), (30b/1), (30b/3), (30b/8), (30b/10), (130b/10), (31a/8), (31a/11), (31b/2), (146a/11), (146a/6), (147a/10), (147a/11), (147a/9), (179b/5), (179b/9), (179b/11), (180a/1), (180a/7), (180a/10), (180b/1), (181b/3), (181b/6), (181b/8), (181b/11), (182b/6), (183a/2)

g.+da (28b/2), (37b/9)

g.+dan (30b/4), (40a/4)

g.+de (143b/1)

g.+ı (28a/11), (28b/6), (29a/1)

[=45]

gül < Fars. “gül ağacının güzel kokulu, pek çok çeşidi bulunan çok makbul çiçeği”

g. (83a/7)

[=1]

gül- “sevinç veya hayretini açığa vurmak”

g.-dükden (39b/10)

g.-mek (37b/3)

g.-mekdir (68b/5)

g.-se (147b/1), (147b/3)

[=5]

gümrük < Yun. “her türlü eşyâdan alınan vergi”

g.+e (164a/6)

[=1]

gümüş “kıymetli süs eşyası yapımında kullanılan element”

g. (64b/6)

[=1]

gün “dünyânın kendi yörüngesi etrâfında bir defa dönmesinden ibâret 24 saatlik zaman parçası”

g. (52b/2), (52b/6), (80a/9), (80a/11), (123b/7), (123b/9), (123b/10), (125b/6), (126a/7), (126a/9), (126b/5), (127a/5), (137b/8), (143a/3), (143b/10), (145a/11), (145b/2), (145b/3), (152b/10), (160b/6), (162b/2), (180a/6), (180b/5), (180b/11), (181a/3), (181a/6), (182a/2), (182a/3), (182a/9), (182a/11), (182b/3), (183a/8), (183b/9), (183b/10), (183b/11)

g.+de (179b/10), (180b/4), (181b/11), (183a/1)

g.+den (179b/7), (180a/11), (181b/4), (182b/1), (183a/5), (184a/10), (184a/7)

g.+dür (179b/3)

g.+e (181b/2), (181b/8)

g.+i (75a/5), (75b/10), (77a/2), (77b/9), (79a/4), (79a/8), (79b/9), (178b/4), (180a/5)

g.+inde (18b/3), (27a/9), (27a/10), (27a/10), (77b/3), (78a/10), (78a/7), (79b/3), (83a/3), (152a/4), (172b/1)

g.+leriñ (180b/7)

g.+lerinde (77a/7), (77a/7), (180a/2)

g.+üñ (145b/4)

g.+ünde (44b/2)

[=75]

günāh < Fars. “Allah’ın emirlerine aykırı olan davranış”

g. (41a/2), (89b/2), (184b/8)

g.+da (168a/4)

g.+dur (178b/7)

g.+ı (45a/10), (89b/2)

g.+ına (44a/3)

g.+larından (163b/4)

[=9]

günāh-ı kebāyir < Fars. “büyük günahlar”

g.+den (171b/2)

g.+dendür (172b/7)

g.+in (172b/8)

[=3]

günāhkār < Fars. “günah işleyen, günah işlemiş”

g. (24a/5), (33b/10), (98b/11), (101b/5), (108a/8), (146a/11), (176a/9), (178b/9)

[=8]

gündüz “güneşin doğuşu ile batışı arasındaki aydınlık zaman, gün”

g. (45a/8), (58a/10)

[=2]

güneş “dünya ve diğer gezegenlerin etrafında döndüğü, bunlara ısı, ışık ve hayâtın devâmı için gerekli enerjiyi veren gök cisminin adı, dünyâya en yakın yıldız, şems”

g.+de (36a/10)

g.+e (65b/6)

[=2]

günlük “belli bir gün içinde olan, o günle ilgili, o güne âit”

g. (87a/9), (137b/11), (144a/8), (144a/10)

[=4]

gūya < Fars. “sözde, sanki”

g. (181a/7), (181b/1), (181b/5)

[=3]

güzel “göze ve kulağa hoş gelen, görülmesi, duyulması insana zevk veren, cemil”

g.+dir (83a/6)

[=1]

H

haber < Ar. “olmuş veya olmakta bulunan bir şeye dâir orada olmayanlara erişen bilgi, ondan ona nakledilen söz”

h. (69b/3), (73a/5), (73a/7), (136a/1), (154a/1), (154a/2), (161b/11)

[=7]

haber-i su’âl < Ar. “soru sormak”

h. (148b/2)

[=1]

hacâmat < Ar. “vücûdun herhangi bir yerini bu iş için yapılmış bir âletle hafifçe kesip çıkan kanı boynuz, bardak vb. ile çekmek sûretiyle kan alma”

h. (36b/11)

[=1]

hacc < Ar. “Kâbe’yi ziyâret etmesi şeklindeki farz ibâdet”

h. (23a/5)

h.+a (178a/10)

h.+dan (137a/10)

[=3]

hâcet < Ar. “gerek duyulan, muhtaç olunan şey, ihtiyaç”

h. (144a/4)

[=1]

ḥad < Ar. “sınır”

h. (179b/4)

[=1]

ḥaddādī < Ar. “kişi adı, Ebu Nasr Ahmed b. Muhammed b. Ahmed el-Haddadi es-Semerkandi (ö. 400/1010)”→ **ḥaddādī**

h.+de (28b/1), (67a/10)

[=2]

ḥaddādī < Ar. “kişi adı, Ebu Nasr Ahmed b. Muhammed b. Ahmed el-Haddadi es-Semerkandi (ö. 400/1010)”→ **ḥaddādī**

h.+de (30a/4), (36a/1), (36a/2), (59a/3), (119a/4), (130b/11), (136a/4)

[=7]

ḥades < Ar. “sonradan meydana çıkma, zuhur etme”

h. (89b/7), (90a/6), (90b/2), (92a/1), (124b/5)

h.+den (140b/8)

[=6]

ḥaddīde-i ḥaṭr < Ar. “eser adı”

h. (31a/2)

[=1]

ḥadīṣ < Ar. “Hz. Muhammed’in sözleri, davranışları ve başkalarının yaptığı kendisi tarafından tasvip edilen hareketleri”

h. (88a/3), (112a/5)

[=2]

ḥadīṣ-i şerīf < Ar. “mübarek hadis”

h. (40a/11), (163a/3), (172b/11)

h.+de (114b/2), (114b/8), (129b/1)

h.+i (88b/10)

[=7]

ḥadīṣ-i tahriḥ < Ar. (?)

h. (172a/11)

[=1]

ḥafaza < Ar. “koruyanlar, muḥâfaza edenler, hıfzedenler”

h. (45a/5)

[=1]

ḥāfız < Ar. “Kur’ân-ı Kerîm’i bütünüyle ezberlemiş olan ve ezberden okuyabilen kimse”

h. (71b/4), (71b/5)

[=2]

ḥafî < Ar. “gizli”

h. (169a/6)

[=1]

ḥaḳ < Ar. “doğru, gerçek”

h.+dır (20a/8)

h.+dur (161a/2), (161a/2), (161a/3), (177a/9)

[=4]

ḥākim < Ar. “varlıktaki şeylerin mâhiyet ve hakikatlerini akli ile bilen kimse”

h.+lerine (172b/10)

h.+lerinin (170b/2)

[=2]

ḥākim buḥārî < Ar. “kişi adı”

h. (163a/4)

[=1]

ḥaḳîr < Ar. “değersiz, îtibarsız, küçük”

h. (87a/1)

[=1]

ḥaḳḳ < Ar. “doğru, gerçek”

h. (21a/10), (21b/7), (17b/9), (161b/1), (163a/2)

h.+dır (21a/6), (21b/9)

h.+ında (88a/7), (129a/11), (129b/2), (156a/3), (161b/6), (170a/2)

h.+ını (87b/9), (88a/1)

[=14]

ḥāl < Ar. “bir şeyin içinde bulunduğu şartların ve niteliklerin bütünü, durum”

h. (19b/2), (177b/3)

h.+de (27b/5), (46b/5), (99a/1), (142b/11), (143a/2), (145a/4)

h.+inde (142a/10), (183b/9), (184b/7)

h.+ini (162b/10)

[=12]

ḥalā < Ar. “Âlemin dışındaki, içinde hiçbir şey olmadığı kabul edilen boşluk”

h. (164a/11)

[=1]

ḥalāş < Ar. “kurtulma, kurtuluş”

h. (86a/7), (137a/2), (137b/2)

[=2]

ḥalāyık < Ar. “esir edilmiş veya satın alınmış kız, kadın”

h. (22a/4)

[=1]

ḥālbuki “anlam bakımından karşıt olan iki cümleyi birbirine bağlar; oysa, oysa ki, aksine olarak”

h. (101b/10)

[=1]

ḥalebī < Ar. “kişi adı”

h.+de (143b/11), (145a/4), (146a/9), (147a/2), (147a/11), (149a/10), (149b/2), (149b/6), (150a/5), (152b/4), (152b/6), (155b/9), (157b/8), (158a/6)

[=14]

ḥāleti'l-ḥayz < Ar. “regl dönemi”

h.+da (183a/11)

[=1]

ḥālī < Ar. “boş”

h. (175a/3)

[=1]

ḥalīfe < Ar. “birinin yerine geçen kimse, vekil”

h. (74b/11), (93a/1), (93a/2), (93a/9), (93a/10), (93a/10), (94a/7), (94a/10)

h.+sine (93b/4)

h.+ye (93a/6), (93b/2), (93b/3)

[=12]

ḥalk < Ar. “yaratma, yok iken var etme”

h. (19b/11), (89a/4)

h.+ı (75a/8)

h.+ıñ (75a/9)

[=4]

ḥamām < Ar. “yıkılacak yer”

h.+a (31a/3)

h.+da (31a/1), (31b/2)

[=3]

Hāmān < Ar. “Kur’an’da Hz. Musa dönemindeki Firavun sarayının bir yetkilisi olarak anılan bir kişi”

h. (89a/10)

[=1]

ḥāmīle < Ar. “gebe, iki canlı, yüklü”

h. (184a/5)

[=1]

ḥamīr < Ar. “hamur, maya”

h. (28b/5)

[=1]

ḥaml < Ar. “taşımaya, yüklenme, yükletme”

h.+1 (184a/5)

[=1]

ḥāniṣ < Ar. “yemînini bozan, verdiği sözü tutmayan” → **ḥāniṣ**

h. (153a/1)

[=1]

ḥāniṣ < Ar. “yemînini bozan, verdiği sözü tutmayan” → **ḥāniṣ**

h. (153a/5)

[=1]

ḥarām < Ar. “dînin kesin bir delille yasakladığı, işlenmesi azâbı, inkâr edilmesi küfrü gerektiren” → **ḥarām**

h. (64a/6), (111a/4), (111a/10), (112a/10), (169b/11), (170a/3), (171a/2), (171a/5), (178b/8),

h.+dır (31a/2), (111a/1), (111a/8), (112a/9)

h.+dur (111a/10), (129a/11), (168a/2), (168b/3), (169a/3), (169b/11), (172a/1)

h.+1 (30b/6), (30b/7)

[=22]

ḥarām < Ar. “dînin kesin bir delille yasakladığı, işlenmesi azâbı, inkâr edilmesi küfrü gerektiren” → **ḥarām**

h.+dur (166b/8)

[=1]

ḥarāmī < Ar. “haydut, yol kesen kimse” → **ḥarāmī**

h.+den (137a/1)

[=1]

ḥarāmī < Ar. “haydut, yol kesen kimse” → **ḥarāmī**

h.+ye (136b/11)

[=1]

ḥarāret < Ar. “sıcaklık”

h.+den (138a/7)

h.+i (138a/6)

[=2]

ḥarçlık “ufak tefek masraflar ve şahsî ihtiyaçlar için harcanacak para”

h.+ı (139a/4)

[=1]

ḥareket < Ar. “davranış”

h. (50a/11)

h.+e (121a/6)

[=2]

ḥarf-i zāhir < Ar. “açık harf, belli olan harf”

h. (69a/2)

[=1]

ḥāric < Ar. “bir şeyin sınırları dışında kalan yer, dış, dışarı” → **ḥāric**

h.+den (70a/4)

[=1]

ḥārīc < Ar. “bir şeyin sınırları dışında kalan yer, dış, dışarı”→ **ḥārīc**

h. (39b/10), (150a/5)

[=2]

ḥarīr < Ar. “ipek elbise”

h. (129a/11)

[=1]

ḥāṣ < Ar. “ona mahsus olan, özgü”→ **ḥāṣ**

h. (51a/9)

[=1]

ḥāṣ < Ar. “ona mahsus olan, özgü”→ **ḥāṣ**

h. (46a/2), (47a/1), (48b/8), (56b/9), (57b/1), (59a/1), (68a/7)

h.+dır (45b/4), (50a/10), (67b/3)

[=10]

ḥasan ḥalebī < Ar. “özel isim”

h. (171b/3)

[=1]

ḥasāt < Ar. “ekin biçme, ürünü tarladan kaldırma”

h.+ı (34b/4)

[=1]

ḥaseb < Ar. “saymak”

h.+ile (139b/7)

[=1]

ḥasen < Ar. “güzel”

h.+dür (163a/4)

[=1]

ḥāşıl < Ar. “meydana çıkan”

h. (112b/7)

[=1]

ḥāsir < Ar. “zarar ve ziyana uğrayan kimse”

h. (44b/1)

[=1]

ḥaşr < Ar. “sınırlı ve dar bir yer içine alma”

h. (58a/8), (95a/2)

[=2]

ḥasta < Fars. “sağlığı bozuk olan, sıhhati yerinde olmayan kimse”

h. (19b/6)

h.+nı (162b/10)

[=2]

ḥāşā < Ar. “bir kimsenin kabul edemeyeceği, mümkün görmediği bir şeyden bahsederken “asla, kat’iyen, hiçbir şekilde” anlamında kullandığı ret sözü”

h. (173b/6), (173b/6), (174a/7), (174b/1), (177b/11), (177b/11)

[=6]

ḥāşîye < Ar. “açıklama ekleme”

h.+sinde (161b/8)

[=1]

ḥaşr < Ar. “Cenâbıhakk’ın kıyâmet gününde, dünya hayâtında işlediklerinin hesâbını sormak üzere ölüleri diriltip bir araya toplaması”→ **ḥaşr**

h. (89b/3)

[=1]

ḥaşr < Ar. “Cenâbıhakk’ın kıyâmet gününde, dünya hayâtında işlediklerinin hesâbını sormak üzere ölüleri diriltip bir araya toplaması” → **ḥaşr**

h. (89a/10)

[=1]

ḥaṭā < Ar. “yanlışlık”

h. (41a/5)

[=1]

ḥaṭāen < Ar. “yanlışlıkla”

h. (69b/8)

[=1]

ḥaṭır < Ar. “düşünme, akılda tutma yeteneği, zihin, hâfıza” → **ḥaṭır, ḥāṭır**

h.+ına (84a/11), (149b/5)

[=2]

ḥāṭır < Ar. “düşünme, akılda tutma yeteneği, zihin, hâfıza” → **ḥaṭır, ḥāṭır**

h.+ına (83b/1), (85a/11), (99b/2), (104b/5), (104b/11), (105a/7), (105b/2), (105b/7), (106a/3), (107a/3), (107a/7), (107b/3), (107b/9), (108a/2), (109a/10), (110b/3), (122a/11), (124a/4), (131a/3), (131a/7), (144a/11), (144b/5), (153a/7)

[=23]

ḥāṭır < Ar. “düşünme, akılda tutma yeteneği, zihin, hâfıza” → **ḥaṭır, ḥāṭır**

h.+ına (130a/10)

[=1]

ḥaṭīb < Ar. “güzel söz söyleyen, hitâbet yeteneği olan kimse”

h. (52b/11), (53a/6), (75a/10), (76b/10), (77b/3), (77b/9), (78a/10), (78a/7), (78b/1), (78b/3), (78b/6), (171b/8)

[=12]

ḥaṭīm < Ar. “bitirme, sona erdirme, tamamlama” → **ḥatm**

h. (134b/7)

h.+dür (134a/6)

[=2]

ḥatm < Ar. “bitirme, sona erdirmе, tamamlama” → **ḥatīm**

h.+inde (134b/3)

[=1]

ḥatmī < Ar. “hatmi denilen maruf çiçek (?)”

h. (28a/5)

[=1]

ḥatm-i şerīf < Ar. “baştan sona bitirme tamamlama”

h.+de (134b/5)

[=1]

ḥatt < Ar. “çizgi yazı”

h.+ıyla (170a/2)

[=1]

ḥattā < Ar. “bile, dahi, üstelik, bundan başka, hem de” gibi anlamı kuvvetlendirmek için kullanılır”

h. (87a/4), (150a/1)

[=2]

ḥātūn < Fars. “kadın” → **ḥātūn, ḥātun**

h. (182b/7)

[=1]

ḥātūn < Fars. “kadın” → **ḥātūn, ḥātun**

h. (71a/1), (72a/3), (74b/8), (130b/3), (140a/3), (183a/7), (183a/11)

h.+a (173a/4)

h.+ı (121a/6)

h.+la (127a/7)

h.+lar (28a/10), (28a/6), (30b/9), (151b/9)

h.+ları (162a/9)

h.+larıñ (38a/4)

h.+uñ (73b/9), (159a/2)

[=18]

ḥātun < Fars. “kadın” → **ḥātūn, ḥātūn**

h. (60a/10)

h.+lar (49b/4), (51a/11), (51b/2), (51b/9), (112a/6)

h.+uñ (73b/8)

h.+una (40a/7)

[=8]

havā < Ar. “renksiz, kokusuz, hafif gaz”

h.+da (55a/9)

[=1]

ḥāvi’l-kudsī < Ar. “eser adı”

h.+de (168a/11)

[=1]

ḥāvi’l-münye < Ar. “eser adı”

h.+de (168b/4)

[=1]

ḥayeve < Ar. “hayvan”

h. (174b/3), (174b/4)

[=2]

ḥayırlu “faydalı, makbul, iyi”

h.+dur (21b/1)

[=1]

ḥayr < Ar. “her durumda ve şartta herkesin katında iyi ve makbul olan hal ve iş”

h. (17b/6), (18b/8), (22a/8)

h.+ı (173b/7), (174a/2)

[=5]

ḥayvān < Ar. “canlı varlık”

h. (59b/5), (59b/6), (127b/6), (128a/6)

[=4]

ḥayvāncuḳ < Ar. “küçük canlı varlık”

h.+lar (21b/6)

[=1]

ḥayz < Ar. “âdet hâli, aybaşı”

h. (32a/1), (74b/8), (130b/10), (179b/2), (179b/8), (180a/2), (180b/7), (180b/10), (182a/9), (182b/4), (182b/8), (182b/9), (183b/4), (183b/9), (183b/10), (183b/11), (184a/1), (184a/3)

h.+dan (27a/4), (32a/6), (182a/10), (182b/2), (183a/1), (183a/4)

h.+dur (180b/5), (184a/1)

h.+ı (130b/3), (183a/8), (184b/6)

h.+ıñ (179b/3), (180a/5), (180b/8)

[=31]

hāzā < Ar. “bu, şu, o anlamlarında kullanılan kalıplaşmış kelime”

h. (17a/1)

[=1]

ḥazret-i dāvūd < Ar. “peygamber ismi”

h. (20a/11)

[=1]

ḥazāne-i fıkḥ < Ar. “İslâmiyet’in içtimâî, medenî, hukûkî, siyâsî bütün amelî hükümlerini şer’î delilleriyle birlikte açıklayan ilim kaynağı”

h.+da (63b/4)

[=1]

ḥāzır < Ar. “bir işi yapmak için gerekli her türlü şeyini tamamlamış olan”

h. (75a/5), (75b/4), (158b/5), (165b/2), (170b/5), (170b/9)

[=6]

ḥazret < Ar. “saygı bildiren sözcük”

h.+den (97b/4)

h.+leri (166b/10)

h.+lerinden (162b/7)

h.+lerinin (79b/6), (165b/10)

[=5]

ḥazret-i âdem < Ar. “Hz. Adem”

h. (20b/6)

[=1]

ḥazret-i cebrâ’il < Ar. “Cebrail, peygamberlere vahiy tebliğe memur olan melek”

h. (127b/9)

[=1]

ḥazret-i ibrahîm < Ar. “Hz. İbrahim”

h. (20b/9)

[=1]

ḥazret-i idrîs < Ar. “Hz. İdris”

h. (20b/8)

[=1]

ḥazret-i ‘îsâ < Ar. “Hz. İsa”

h. (20b/1), (174b/5), (175a/6)

[=3]

ḥazret-i muḥammed < Ar. “Hz. Muhammed”

h. (21a/9)

[=1]

ḥazret-i mūsā < Ar. “Hz. Musa”

h. (20a/9)

[=1]

ḥazret-i ‘osmān bin ‘affān < Ar. “Affan’ın oğlu Hz. Osman”

h. (79b/7)

[=1]

ḥazret-i ‘ömer < Ar. “Hz. Ömer”

h. (79b/5)

[=1]

ḥazret-i resūl < Ar. “Hz. Muhammed”

h. (167a/2)

[=1]

ḥazret-i resūlū < Ar. “Hz. Muhammed”

h. (162b/8)

[=1]

ḥazret-i resūlū ekrem < Ar. “peygamber efendimiz için kullanılan söz”

h. (97b/2)

[=1]

ḥazret-i resūlū ekrem şalla’llāhu ‘aleyhi ve sellem < Ar. “Hz. Muhammed, Allah’ın selamı ve salatı onun üzerine olsun”

h. (163a/7)

[=1]

ḥazret-i şīt < Ar. “Hz. Şit”

h. (20b/7)

[=1]

hece < Ar. “en az bir sesliden, bâzan bir sesliyle birlikte söylenebilen bir veya birkaç sessizden meydana gelen ve kelimeyi oluşturan ses öbeklerinden her biri”

h. (149a/3), (150b/7)

[=2]

helāk < Ar. “ölme, mahvolma, yok olma”

h. (138a/7), (154b/4)

[=2]

ḥelāl < Ar. “dinin yasaklamadığı”

h. (170b/6), (178b/9), (184b/9)

h.+den (75a/6)

[=4]

hem < Fars. “kullanıldığı cümleye “üstelik, bir de, şu da var ki, zâten” mânâları katarak anlamı kuvvetlendirir”

h. (49a/10), (49a/9), (175a/8)

[=3]

hemān < Fars. “derhal, çabucak, hiç vakit geçirmeden”

h. (52b/1), (53a/10), (78b/3), (78b/7), (79a/6)

[=5]

hep < Fars. “hiçbiri veya hiçbir kimse dışarıda kalmamak üzere, bütün”

h. (180b/5)

[=1]

her < Fars. “hepsi, bütün, cümle”

h. (18a/2), (19a/2), (20a/5), (22a/10), (31a/4), (32a/3), (33a/5), (35b/7), (35b/8), (41a/2), (41a/5), (45b/11), (46a/1), (46b/5), (49a/1), (51b/4), (56a/8), (81a/3), (81b/1), (81b/7), (82b/3), (94a/11), (98b/7), (99a/1), (114a/7), (115a/6), (116a/1), (116b/6), (117a/7), (117a/8), (126a/10), (126b/2), (133b/10), (134a/3), (137b/4), (141b/9), (144a/9), (151a/8), (155a/11), (180a/2), (181b/10)

[=41]

herkes < Fars. “kim varsa hepsi, mevcut olan bütün insanlar”

h. (76b/3), (76b/6)

h.+e (174b/6)

h.+iñ (175a/9)

[=4]

hevā < Ar. “istek, arzu, heves, meyil”

h.+dur (151b/2)

[=1]

hevāyic < Ar. “istek, gereklilik”

h. (23a/6)

[=1]

hıfz < Ar. “koruma, saklama, muhâfaza etme”

h. (128a/10), (128a/11)

[=2]

hılāllamak < Ar. “abdest alırken parmakların arasını yıkamak”

h.+dır (33a/1), (33a/6), (35a/2)

[=3]

hılāllanmak < Ar. “abdest alırken parmakların arasını yıkamak”

h.+dır (30a/9)

[=1]

hırsız “başkasının malını çalan kimse, uğru” → **hırsız**

h.+ı (44a/7)

[=1]

hırsız “başkasının malını çalan kimse, uğru” → **hırsız**

h.+ıı (154b/2)

[=1]

hışn-ı haşîni < Ar. “eser adı”

h. (113b/9)

[=1]

hiyānet < Ar. “hilekârlık göstererek sözünü ve ahdini tutmama, ihânet etme”

h. (45a/4), (45a/10)

[=2]

hibe < Ar. “malını karşılıksız olarak verme, bağışlama, bağış”

h. (139b/2), (160b/1)

h.+sinden (139b/2)

[=3]

hiç < Fars. “olumsuz cümlelerde ve soru cümlelerinde anlamı kuvvetlendirir, kat’iyen, asla” → **hiç**

h. (19b/3), (22a/11), (174a/1)

[=3]

hiç < Fars. “olumsuz cümlelerde ve soru cümlelerinde anlamı kuvvetlendirir, kat’iyen, asla” → **hiç**

h. (176a/8), (177a/5), (177a/7), (178a/3)

[=4]

hiçbir “olumsuz cümlelerde ismin başına getirildiği zaman o cinsten olan şeylerden birinin bile cümlede verilen hükmün dışında kalmadığını, bu hükmün o şeyin bütününe âit olduğunu anlatır”

h. (182a/7)

[=1]

hidāye < Ar. “eser adı”

h. (91a/11), (111a/4), (111a/11), (158b/8)

h.+de (109b/8)

[=5]

hidāye-i şerḥ-i hümām < Ar. “eser adı”

h.+da (151b/10)

[=1]

hikāyet < Ar. “hikaye”

h. (162b/1)

[=1]

hikmet < Ar. “Cenâbıhakk’ın her şeyi yerli yerince yaratma, her şeyi lâıyk olduğu yere koyma sırrı, âlemin insanlar tarafından anlaşılamayan gizli amacı”

h.+in (123a/4)

[=1]

hisāb < Ar. “hesap”

h.+sız (18b/11), (86a/10)

[=2]

hisāb-ı şiddet < Ar. “zor, çetin hesap”

h. (87b/3)

[=1]

hizmet < Ar. “bir kimsenin yapmakla sorumlu tutulduğu iş, kendisine verilen görev”

h.+e (20a/5)

[=1]

hōşca “hoşa gidecek şekilde, güzel ve iyi bir biçimde, iyice”

h. (147a/2), (178a/11)

[=2]

hukne < Ar. “tenkiye âleti”

h. (38a/3)

[=1]

hūrī < Ar. “cennet kızı”

h. (87a/1)

[=1]

huṭbe < Ar. “dini konuşma”

h. (40b/7), (76b/2), (77b/3), (77b/7), (77b/11), (78a/11), (78b/7)

h.+niḡ (76b/10), (76b/11)

h.+si (77b/4)

h.+yi (78b/4)

[=11]

huzūr-ı şerīf < Ar. “Allah’ın huzurunda manasında kullanılan söz”

h.+inde (17b/1)

[=1]

hübbām < Ar. “eser ismi”

h.+da (78a/5)

[=1]

hük̄m < Ar. “karar”

h. (31a/3), (183a/9)

h.+i (21a/1)

h.+indedür (180a/3)

h.+ini (112b/10)

h.+ü (17b/2)

h.+ündedür (183b/11)

[=7]

hülāşa < Ar. “bir sözün veya yazının özünü belirten kısaltılmış şekli”

h.+da (72a/11), (144b/7), (146a/2), (146a/6)

[=4]

hülāşatü'l-fetāvī < Ar. “eser adı”

h.+de (25a/7), (25a/10), (60a/9), (69a/4), (69a/6), (69a/8), (70b/9), (72a/2), (72a/8), (73b/1), (76b/9), (77b/2), (77b/5), (78a/2), (80b/1), (80b/5), (81a/5), (81b/10), (82a/3), (91a/5), (91a/8), (96b/1), (96b/6), (98a/9), (102a/11), (102b/9), (103a/1), (103a/4), (103a/7), (103a/10), (105b/4), (108b/2), (112a/7), (122b/5), (128b/1), (128b/3), (128b/6), (128b/8), (129a/1), (129a/6), (149b/10), (152a/3), (152b/9), (153a/9), (153b/1), (155a/6), (156a/11), (156b/7), (182b/11)

[=49]

hür < Ar. “kendi kendine hareket etme, karar verme ve davranma gücü olan”

h. (76a/5)

[=1]

hüsn-i hātım < Ar. “imanlı bir şekilde vefat etmek”

h.+e (18b/10)

[=1]

hüsn-i murāḳabe < Ar. “kendine, iç alemine dalma, denetleme denetim”

h. (75b/6)

[=1]

hüzñ < Ar. “tasa, üzüntü, gam, keder”

h.+inden (58b/5)

[=1]

I

ıbrık < Fars. “kulplu, emzikli, karınlı ve ince boyunlu su kabı” → **ıbrık**

i.+dan (124b/11)

[=1]

ıbrık (ğ) < Fars. “kulplu, emzikli, karınlı ve ince boyunlu su kabı” → **ıbrık**

i. (124a/9)

[=1]

ırak (ğ) “uzak”

i. (45a/2)

[=1]

ırla- “şarkı söylemek, terennüm etmek, tegannî etmek”

i.-mak (167b/10), (168a/4)

[=2]

ışın- “sıcak duruma gelmek”

i.-miş (36a/10)

[=1]

ışlan- “ıslak duruma gelmek”

i.-dışa (123a/11)

i.-dıysa (119a/3)

i.-madışa (123a/7)

i.-mazsa (28a/4)

i.-sa (38a/5), (119a/10), (119a/11), (123a/6),

[=8]

İ

i- “olmak, cevher fiili, ek fiil”

i.-di (79b/7)

i.-digün (69b/6)

i.-dügin (73a/8)

i.-dügün (130a/11)

i.-ken (39b/4), (41b/8), (51a/2), (53b/10), (55b/7), (60a/6), (60b/2), (60b/3), (65b/3), (66b/4), (71b/7), (74b/1), (78a/7), (78b/3), (78b/6), (78a/11), (85b/3), (89b/7), (90a/6), (90b/2), (91a/6), (102a/4), (110a/8), (121a/5), (121b/3), (122b/4), (125b/3), (134a/8), (142b/5)

i.-se (23a/5), (23a/5), (23a/6), (23a/7), (28b/2), (35a/8), (37a/3), (38b/4), (54a/4), (55a/7), (60a/3), (67b/5), (67b/9), (68b/11), (69b/3), (69b/4), (71a/3), (71b/5), (73a/7), (73a/9), (84b/11), (84b/11), (90a/2), (93a/6), (94a/1), (103b/2), (103b/3), (103b/5), (118b/5), (121a/3), (121a/4), (122a/4), (122a/4), (122b/10), (127a/11), (130b/6), (130b/7), (130b/9), (133a/1), (140a/1), (140a/5), (141a/9), (148b/4), (156b/11), (159a/11), (159b/10), (173b/2), (173b/2), (179a/8), (182a/6)

[=83]

i‘āde < Ar. “alınan bir şeyi geri verme”

i. (132b/7), (138b/3), (143a/4), (143a/5)

i.+si (129b/5), (44a/5)

i.+sini (102a/10)

[=7]

‘ibādet < Ar. “insanın tek Tanrılı dinlerde Allah’a, diğer din ve inanışlarda ise inanıp bağlandığı kudrete kulluğunu göstermek üzere yaptığı hareketler, tapma, tapınma”

‘i. (18a/4), (22b/9), (167b/1), (167b/2), (175b/4), (175b/5), (175b/6), (175b/7), (176a/2), (176b/4), (176b/7), (176b/10), (177a/8)

‘i.+e (176b/1), (176b/2)

‘i.+i (44b/2), (161b/3)

‘i.+in (176b/2)

‘i.+iñ (18a/6), (160a/11)

‘.+ine (86b/7)

[=21]

‘ibāret < Ar. “sâdece -den meydana gelmiş, -den oluşmuş, başka bir şey değil, ancak bu”

‘.+dür (174a/8)

[=1]

ibn-i ‘ayyās < Ar. “kişi adı”

i. (88a/8)

[=1]

ibni el-ḥayyāz < Ar. “kişi adı”

i. (162a/11)

[=1]

ibni emīrū’l-ḥāc < Ar. “Ebu Abdillāh Şemsüddin Muhammed b. Muhammed b. Muhammed el-Halebi (ö. 879/1474) Hanefî fakihi, müfessir”

i.+da (113a/2), (118b/1)

[=2]

ibn-i ḥacer-i heytemī < Ar. “Ebū’l-Abbas Şihabüddin Ahmed b. Muhammed b. Muhammed el-Heytemi es-Sa’di (ö. 974/1567) Şafii fakihi, muhaddis ve edip”→ **ibn-i ḥacer-i heytemī**

i. (41b/9), (88a/4), (88b/10), (89a/3), (89b/4)

i.+niḡ (86a/11)

[=5]

ibn-i ḥacer-i heytemī < Ar. “Ebū’l-Abbas Şihabüddin Ahmed b. Muhammed b. Muhammed el-Heytemi es-Sa’di (ö. 974/1567) Şafii fakihi, muhaddis ve edip”→ **ibn-i ḥacer-i heytemī**

i. (172a/9), (172b/7)

[=2]

ibn-i hümām < Ar. “kişi adı”

i. (111a/11), (111a/4), (111b/6), (158b/8), (164b/11)

i.+da (33b/11), (91a/10), (114a/2), (118b/6), (156a/4)

[=10]

ibn-i hümām hidāye < Ar. “Kemalüdin Muhammed b. Abdilvahid b. Abdilhamid es-Sivasi el-İskenderi (ö. 861/1457) Hanefî fakihi, usul ve kelam alimi”

i. (92b/8)

[=1]

ibni'l-câc < Ar. “kişi adı”

i. (169a/4)

[=1]

ibni'l-ḥâc < Ar. “kişi adı”

i. (170a/8)

[=1]

ibni'l-müseyyeb < Ar. “kişi adı”

i. (162b/3)

[=1]

ibn-i māce < Ar. “Ebu Abdillâh Muhammed b. Yezid Mace el-Kazvini (ö. 273/887) Kütüb-i Sitte'nin altıncı kitabı kabul edilen es-Sünen'in müellifi, hadis hafızı”

i. (172a/1)

[=1]

ibn-i mecriḥihini 'ubāb < Ar. “kişi adı”

i. (34a/4)

[=1]

ibn-i melek < Ar. “Hanefî fıkıh alimi ve lûgat yazarı (ö. 821/1418'den sonra)”

i. (167a/9)

[=1]

ibn-i mes'ūd < Ar. "kişi adı"

i. (166b/10)

[=1]

ibn-i ziyāle < Ar. "kişi adı"

i. (162a/11)

[=1]

ibrāhīm < Ar. "İbrahim b. Muhammed b. İbrahim el-Halebi (ö. 956/1549) Osmanlı alimi, fakih" → **ibrāhīm ḥalebī**

i. (72a/9)

[=1]

ibrāhīm ḥalebī < Ar. "İbrahim b. Muhammed b. İbrahim el-Halebi (ö. 956/1549) Osmanlı alimi, fakih" → **ibrāhīm**

i.+de (24b/7), (24b/10), (25a/1), (25a/5), (25a/11), (25b/3), (25b/5), (25b/6), (25b/7), (25b/8), (25b/9), (25b/11), (26a/1), (26a/2), (26a/4), (26a/5), (26a/6), (26a/8), (26a/9), (26a/10), (26a/11), (26b/4), (26b/6), (26b/7), (26b/10), (27a/1), (28a/4), (28a/9), (28b/4), (28b/7), (29b/4), (31a/8), (31b/1), (31b/3), (32b/9), (32b/10), (33a/1), (33a/2), (33a/4), (33a/5), (33a/7), (33a/9), (33a/11), (33b/2), (33b/7), (35a/4), (35a/5), (35a/9), (35b/1), (35b/8), (35b/9), (35b/10), (36a/3), (36a/4), (36a/5), (36a/7), (36a/9), (36b/3), (37b/8), (38a/6), (38b/2), (38b/5), (38b/7), (38b/10), (42a/6), (49b/9), (50a/5), (59b/1), (59b/4), (60a/1), (60a/3), (60a/4), (60b/5), (60b/11), (61a/10), (61b/10), (61b/2), (61b/3), (61b/8), (62a/2), (62a/8), (62b/2), (62b/3), (62b/7), (63a/10), (67a/3), (69a/10), (69b/4), (71b/6), (72a/10), (72b/2), (72b/6), (72b/9), (73a/9), (74a/2), (78a/9), (78b/11), (79a/4), (79a/8), (82b/4), (83b/2), (84a/6), (85a/8), (92b/11), (95a/1), (95a/6), (95b/1), (95b/8), (96a/1), (96a/5), (96a/9), (97a/11), (98b/2), (98b/5), (99a/3), (99a/8), (100a/5), (100b/8), (101a/4), (101a/10), (104b/1), (104b/9), (105a/10), (106a/4), (107a/11), (107a/8), (107b/6), (108a/4), (110a/11), (114a/6), (119a/6), (120b/8), (121a/4), (121b/6), (122a/2), (122a/9), (122b/3), (123a/11), (124a/1), (125a/10), (125b/5), (127b/1), (127b/5), (131b/4), (131b/8), (132b/1), (132b/5), (133b/1), (133b/5), (133b/8), (134b/11), (137b/10), (138a/1), (140a/2), (140b/5), (141a/5), (141a/10), (141b/2), (142a/2), (142a/4), (142a/11), (152a/8), (155b/4)

i.+niḡ (170a/1)

[=163]

ibtidā < Ar. “başlamak”

i. (154b/8)

[=1]

ibtidā-yı ‘abd < Ar. (?)

i.+ı (17b/11)

[=1]

ibtidā-yı i timād < Ar. “güvenmeye başlama”

i.+ını (18a/5)

[=1]

icābet < Ar. “kabul etme, muvâfakat etme, uyma”

i. (17b/5)

[=1]

icmāl < Ar. “kısaltma, özetleme, ihtisar etme.”

i.+idür (23a/10)

[=1]

icmāleten < Ar. “kısaltarak; özetle”

i. (19a/7)

[=1]

icrā < Ar. “bir şeyi fiil hâline getirme, yapma, yürütme, uygulama”

i. (75b/3)

[=1]

ictihād < Ar. “gücü yettiği kadar çalışma, gayret gösterme”

i. (136b/8)

[=1]

iç “bir şeyin kendi sınırları arasında kalan kısmı, dâhil”

i.+inde (30b/3), (37a/5), (37b/9), (45b/7), (55b/6), (59a/4), (72a/11), (72b/3), (73a/3), (74b/5), (79a/11), (88b/2), (109a/5), (119b/8), (120a/2), (120a/8), (127b/7), (134b/7), (135b/9), (136a/11), (138b/1), (140b/3), (143a/10), (145a/6), (147b/11), (149a/3), (151b/1), (162b/3), (180a/5), (180a/6), (180a/8), (182b/7), (184a/6)

i.+inden (38a/11), (42b/4), (51b/3), (142b/6)

i.+ine (28a/2), (28a/8), (41b/5), (67a/5), (184b/4)

i.+ini (28a/2)

i.+lerinde (20a/4)

i.+üne (120b/8), (140a/1)

[=46]

iç- “bir sıvıyı ağza alıp yutmak”

i.-digi (171a/7)

i.-dügi (171a/10)

i.-e (181a/3)

i.-im (138a/5)

i.-mek (40a/6)

i.-mekdir (35a/11)

i.-mekdür (72a/6)

i.-meye (180b/11)

i.-mezler (20a/3)

i.-se (37b/8), (171a/10), (177b/6)

i.-üp (138a/8)

[=13]

içerü “içte kalan yer, iç kısım, iç taraf”

i.+sin (152b/8)

i.+sinde (88b/7)

i.+sine (88b/5)

[=3]

içün “sebepe ve amaç bildirir”

i. (39a/4), (39a/5), (39a/7), (45b/5), (47a/9), (48a/3), (56b/6), (58a/5), (60a/2), (66a/1), (66a/10), (75b/11), (93a/6), (93b/10), (107b/5), (128a/10), (128a/11), (148a/10), (151a/1), (153a/8), (158b/4), (164a/9), (165b/3), (171a/7), (176a/5), (178b/5), (179a/2), (179a/3)

i.+dür (39a/5)

[=31]

‘**iddet** < Ar. “boşanma veya ölüm yoluyla kocasından ayrılan kadının tekrar evlenebilmesi için beklemesi gereken süre”

‘. (162a/10)

‘.+i (184a/5)

[=2]

iftirā < Ar. “bir kimseye aslı olmayan bir suç yükleme, bir kabahat yakıştırma”

i. (169b/7)

[=1]

iftitāḥ < Ar. “açma, açılma, başlama; namazın ilk tekbiri” → **iftitāḥ**

i. (47a/7), (82b/3), (108a/9)

[=3]

iftitāḥ < Ar. “açma, açılma, başlama; namazın ilk tekbiri” → **iftitāḥ**

i. (42b/3), (158a/3)

[=2]

iḥfā < Ar. “gizleme, saklama”

i. (46b/3), (46b/3), (49a/3), (49a/3), (49a/6), (58a/11), (80a/5), (106b/8), (106b/9)

i.+sı (49a/4), (49a/5)

[=11]

iḥrām < Ar. “Hacca veya umreye giden bir müslümanın Beytullah’a saygı göstermek maksadıyla, mübah olan şeylerden bâzılarını hac veya umre müddetince kendisine haram etmesi”

i. (27a/11)

[=1]

iḥsān < Ar. “bağışlama, bağışta bulunma”

i. (86a/6)

[=1]

iḥtilāf < Ar. “anlaşmazlık, uyuşmazlık”

i. (112b/1), (132b/11), (138b/1), (147a/8)

[=4]

iḥtilāfī < Ar. “anlaşmazlığa ilişkin”

i.+dür (164b/7)

[=1]

iḥtilām < Ar. “düş azması, uykuda cenâbet olma” → **iḥtilām**

i.+ı (41a/3)

[=1]

iḥtilām < Ar. “düş azması, uykuda cenâbet olma” → **iḥtilām**

i. (27a/8), (145a/6), (146a/11), (147a/5)

[=4]

iḥtimāl < Ar. “mümkün olma, imkân dahilinde bulunma, olabilirlik, olasılık” → **iḥtimāl**

i.+i (29a/2), (29a/5), (29a/11), (29b/2), (54a/3), (54a/5), (61b/7), (123b/4), (137b/9), (138a/7)

[=10]

iḥtimāl < Ar. “mümkün olma, imkân dahilinde bulunma, olabilirlik, olasılık” → **iḥtimāl**

i.+i (154b/4)

[=1]

iḥtiṣār < Ar. “kısaltma, anlama zarar vermeden açıklama ve ayrıntıları çıkararak maksadı daha kısa ifâde etme”

i. (171a/4)

[=1]

iḥvān-ı āḥiret < Ar. “ahiret dostu”

i.+i (17b/4)

[=1]

iḥvān-ı mü'minīn < Ar. “mümin dost”

i.+i (17b/10)

[=1]

iḥtiyāç < Ar. “gerekli olan, elde bulunmayan bir şeyin eksikliğini duyma”

i.+sıız (65b/8)

[=1]

iḥtiyāten < Ar. “tedbirli davranmak”

i. (126a/3)

[=1]

iḥyā-yı 'ulūmuddīn < Ar. “eser adı”

i.+inde (75a/3)

[=1]

iḳāmet < Ar. “bir yerde yerleşip oturma, mukim olma”

i. (40b/4), (40b/5), (41b/6), (66b/5), (111a/5), (111a/6), (111b/3), (111b/11), (112a/7), (133a/6), (133b/2), (135a/11), (144a/9)

i.+ile (162a/11)

[=14]

iki “birden sonra, üçten önce gelen sayının adı”

i. (21b/5), (34a/4), (34a/6), (34b/8), (35a/8), (43b/3), (46a/3), (46a/5), (46a/7), (47b/4), (50b/11), (51a/6), (56a/10), (56b/5), (57a/6), (59a/7), (63a/7), (63b/3), (65a/2), (65b/1), (67b/6), (70b/6), (72a/7), (72b/1), (72b/11), (77b/11), (80a/2), (80a/9), (85b/8), (92a/3), (92a/8), (92b/1), (93b/8), (96a/6), (96b/7), (97a/6), (101a/3), (103b/3), (105a/7), (107b/2), (107b/7), (110a/3), (117b/4), (118a/11), (119a/3), (123b/9), (123b/9), (126b/2), (132a/5), (132a/5), (133a/5), (133a/7), (135a/4), (135a/11), (135b/7), (136a/7), (136a/8), (136b/2), (136b/4), (136b/5), (140b/11), (144b/4), (145a/11), (145b/3), (149b/4), (150b/1), (155a/7), (155b/2), (155b/3), (155b/10), (156a/7), (157a/3), (157a/7), (158a/8), (158a/10), (158a/11), (164b/5), (174a/6), (178b/4), (180a/6), (184a/10)

i.+de (109b/11)

i.+dir (47a/4)

i.+si (71a/3), (96a/7), (119b/5), (158a/4)

i.+sile (177b/1)

i.+sin (96a/4), (97a/4)

i.+sinde (79a/3), (92a/8), (92a/9), (92b/2)

i.+sine (79a/3), (156a/10), (156a/11)

i.+sini (49b/4)

i.+siniş (102b/2)

i.+sinüş (21a/9)

i.+ye (173a/7)

[=102]

ikinci “iki sayısının sıra sıfatı, sırada yeri birinciden sonra, üçüncüden önce olan”

i. (20a/10), (23a/1), (23b/7), (25b/4), (26a/6), (26b/6), (27a/4), (27a/9), (27b/10), (29b/11), (31b/8), (32b/10), (33a/10), (34a/9), (34b/5), (35a/2), (35b/7), (36a/8), (36b/7), (37b/9), (39b/2), (40a/3), (40b/4), (41a/9), (41b/8), (42a/7), (42b/6), (43a/10), (43b/11), (44a/1), (44a/10), (45a/1), (45b/8), (46a/5), (46b/8), (47a/8), (47b/7), (48a/10), (48b/10), (48b/6), (49b/10), (50a/2), (50a/4), (50b/1), (51a/4), (51b/1), (52b/4), (54b/10), (55a/9),

(56a/1), (56b/2), (56b/8), (56b/11), (57a/5), (57a/9), (57a/11), (58a/5), (59a/5), (59b/10), (60b/6), (61b/1), (62b/1), (63a/11), (64b/2), (65b/1), (66a/7), (67a/6), (67b/5), (68b/4), (69a/9), (70b/3), (72a/5), (73a/5), (74a/10), (75a/5), (75b/5), (76a/3), (76a/9), (86a/7), (86b/6), (87a/1), (87a/4), (87b/4), (87b/9), (98b/11), (101b/9), (101b/10), (101b/11), (102a/5), (102a/5), (102a/6), (102a/7), (112b/8), (115a/2), (115b/6), (115b/8), (116b/3), (117a/7), (154b/9), (156b/11), (158a/3), (163b/4), (173a/2), (174a/4), (174a/10)

i.+de (85b/3), (152b/3)

i.+niņ (110a/7)

i.+si (32a/6), (32b/3), (39a/5), (45b/6), (129b/11), (151b/2)

[=114]

ikindi “öğle ile akşam arasındaki zaman” → **ikindü**

i. (77b/1), (135a/5), (135a/9), (144a/2), (144a/7), (145a/11), (146a/1)

i.+de (145b/7), (153b/8)

i.+den (144a/3)

[=10]

ikindü “öğle ile akşam arasındaki zaman” → **ikindi**

i. (131a/2), (131a/6), (154b/6)

i.+den (181a/3)

i.+nün (126b/4)

i.+yi (146a/4), (146a/5)

[=7]

ikrār < Ar. “gizlemeyip açıklama, itiraf etme”

i. (18a/9), (19a/3)

[=2]

iktidā < Ar. “birini örnek alıp ona uyma, örnek tutma, tâbi olma” → **iktidā**

i. (139b/6)

[=1]

iktidā < Ar. “birini örnek alıp ona uyma, örnek tutma, tâbi olma” → **iktidā**

i. (49a/6), (52a/10), (53a/2), (53a/8), (53b/5), (53b/11), (54a/6), (68a/10), (80b/8), (82b/6), (84a/5), (93b/2), (93b/3), (93b/4), (96a/3), (97a/5), (98a/11), (98a/7), (98b/7), (99a/3), (99a/4), (100a/11), (100b/5), (103a/3), (104b/3), (110a/8), (131b/2), (131b/4), (132a/3), (133a/7), (133a/11), (133b/8), (135b/1), (136a/6), (156a/6), (164b/5), (164b/7), (164b/8)

i.+ları (145b/10)

i.+sı (94a/1), (94a/4), (145b/6), (146a/2)

i.+ya (96a/8)

[=44]

iktizā < Ar. “gerekme, gerektirme”

i. (120a/3), (121b/4)

[=2]

‘ilāc < Ar. “bir hastalığı, bir yarayı iyi etmek üzere içilmek, herhangi bir yolla vücûda verilmek veya dışarıdan sürülmek sûretiyle kullanılan maddelere verilen isim, em”

‘i.+a (67b/8)

[=1]

ilāhi < Ar. “Allah’a hitap sözü”

i. (17a/4)

[=1]

i‘lām < Ar. “bildirme, anlatma”

i. (69b/4), (73a/9), (89b/10), (90a/8), (90b/4)

[=5]

ile “iki kelimeyi, iki öbeği birbirine bağlar”

i. (17b/5), (17b/6), (18b/7), (19b/1), (19b/4), (21a/3), (24b/5), (24b/6), (24b/6), (24b/7), (24b/9), (25b/8), (25b/9), (26a/1), (26a/2), (26a/3), (26a/6), (26a/7), (26a/10), (26a/11), (26b/2), (31a/7), (34b/5), (34b/8), (37b/3), (37b/7), (38b/4), (39b/10), (41b/8),

(41b/11), (43b/9), (45a/11), (46a/2), (46b/3), (46b/3), (49a/3), (49a/4), (49a/6), (49b/8), (52b/8), (53a/2), (53b/10), (54a/1), (56b/1), (56b/2), (56b/4), (56b/4), (57b/11), (58a/11), (58a/3), (59a/5), (60a/10), (64b/8), (66b/11), (68a/4), (69a/6), (70b/9), (71a/2), (77a/3), (77b/6), (78a/9), (80a/2), (80a/5), (80b/9), (80b/10), (81a/4), (81b/2), (87a/10), (87b/4), (88a/4), (89a/10), (90a/1), (91a/1), (91b/9), (101a/7), (104a/9), (104b/4), (105a/3), (106b/7), (106b/8), (106b/9), (110b/11), (113b/7), (117b/9), (118b/4), (120a/4), (122a/3), (123a/9), (127b/5), (129b/3), (129b/5), (131b/1), (131b/3), (134a/3), (134b/11), (136b/1), (136b/5), (139b/1), (140a/6), (141a/9), (142a/9), (142a/9), (144b/2), (144b/4), (147b/1), (148a/6), (149a/3), (150a/8), (150b/8), (152a/10), (156a/4), (156b/7), (161a/10), (164b/10), (165a/10), (165b/9), (166b/1), (166b/3), (166b/5), (166b/5), (167b/11), (168a/4), (168b/7), (169b/4), (169b/5), (172a/6), (173a/1), (178b/3), (178b/3), (182b/5)

[=130]

ilerü “bir yerin veya şeyin arka kabul edilen kısmına göre önde bulunan taraf, ön taraf”

i. (70b/5)

i.+si (180b/6)

[=2]

ilhak < Ar. “bir yere katma, ekleme, ilâve etme”

i. (63b/6)

[=1]

ilikle- “iliğe geçirmek, bu sûretle kapamak”

i.-mekdür (67a/2)

[=1]

‘ilm < Ar. “bilme, biliş” → **‘ilm**

‘i. (174b/2), (174b/4)

‘i.+ler (151a/11)

[=3]

illā < Ar. “ne olursa olsun, muhakkak, mutlaka”

i. (134b/1), (148b/8), (167a/4)

[=3]

‘ilm < Ar. “bilme, biliş” → ‘ilim

‘i. (18a/3)

‘i.+e (75b/4)

‘i.+ini (151a/8), (151a/9), (151a/9), (151a/10)

[=6]

‘ilme’l-yaķın < Ar. “kesinlik açısından ilk basamakta bulunan doğru bilgiyi ifade eden bir tabir”

‘i. (118a/9)

[=1]

iltifāt < Ar. “bir kimseye gönlünü alacak şekilde davranma, güler yüz gösterme, hatırını sorma, ilgilenme, teveccüh”

i. (62b/5)

[=1]

iltihās < Ar. “susama; mecazen bir şeyi çok isteme”

i. (17b/4)

[=1]

īmā < Ar. “açıkça söylemeden üstü kapalı olarak anlatma, dokundurma”

i. (141a/9)

[=1]

imām < Ar. “cemâatle kılınan namazlarda en önde duran ve namaz kılınırken kendisine uyulan kimse”

i. (46b/1), (46b/2), (49a/7), (52a/9), (52a/11), (52b/8), (53a/2), (53b/10), (54a/1), (57b/2), (57b/5), (58a/3), (58a/7), (58b/8), (61b/11), (61b/11), (61b/9), (62a/3), (62a/6), (64a/4), (66a/6), (66b/4), (68a/9), (71a/4), (71a/4), (71a/6), (71b/6), (80b/10), (80b/9), (81a/1), (81a/10), (81a/9), (81b/11), (82a/4), (82a/9), (82b/5), (83b/3), (83b/9), (85a/4), (89b/6), (89b/9), (90a/5), (90b/1), (90b/9), (91a/3), (91a/6), (91a/9), (91b/1), (91b/11),

(91b/4), (91b/6), (92a/3), (92a/11), (92b/9), (93a/5), (94a/1), (94a/4), (94a/8), (94a/9), (94b/2), (94b/4), (94b/7), (95a/1), (95a/3), (95a/10), (95b/2), (95b/6), (95b/9), (96a/2), (96b/2), (96b/7), (96b/10), (96b/11), (97a/3), (97a/6), (98a/11), (98b/3), (99a/5), (99b/6), (100a/2), (100a/4), (100b/6), (101a/1), (101a/5), (101a/7), (101b/1), (101b/2), (101b/8), (101b/9), (101b/11), (102a/2), (102a/4), (102a/6), (102b/3), (102b/5), (103a/6), (103a/8), (104a/1), (104a/9), (104a/9), (104b/4), (104b/4), (105a/10), (105b/4), (105b/10), (106b/7), (108b/8), (109a/1), (110a/7), (110a/11), (111b/9), (130a/7), (133a/9), (135b/6), (135b/10), (136a/2), (136a/5), (136a/7), (136b/1), (136b/2), (145b/8), (146a/4), (155b/6), (156a/7), (156a/9), (156b/1), (156b/3), (156b/9), (156b/11), (157a/3), (157a/10), (157b/1)

i.+a (44b/7), (46b/4), (46b/6), (48a/8), (48b/10), (49a/2), (49a/5), (51b/4), (52a/3), (52a/6), (53b/11), (54a/6), (58b/9), (60a/6), (65b/9), (66a/9), (71a/3), (71b/8), (80b/8), (81a/10), (82b/6), (83b/6), (85a/6), (85b/11), (89b/5), (91b/6), (92a/1), (92a/1), (93b/11), (94a/3), (94a/5), (94a/6), (95b/4), (96b/5), (97a/5), (97b/1), (98a/10), (98a/3), (98a/4), (98a/6), (98b/3), (99a/1), (99a/4), (99b/5), (100a/6), (100a/11), (100b/1), (100b/5), (100b/10), (101a/5), (101a/11), (101b/6), (102a/1), (102b/2), (103a/8), (104a/8), (104b/3), (108b/8), (127b/2), (130a/8), (131b/2), (133a/7), (133a/11), (133b/2), (135b/1), (136a/6), (136a/10), (136b/4), (146a/1), (146a/5), (155b/4), (155b/10), (156a/3), (156b/2), (157a/2), (157a/11), (158a/8), (158b/5), (158b/10), (164b/5)

i.+dan (60b/5), (60b/6), (60b/7), (60b/9), (70b/4), (101b/6), (104b/7)

i.+ı (80b/2), (81a/6), (93b/8), (98b/6), (99b/10), (100a/6), (104a/7), (156a/5)

i.+ıla (52a/11), (53a/8), (53b/5), (54a/7), (62a/7), (80b/11), (85a/2), (85b/8), (96b/9), (97a/6), (98a/3), (98b/10), (98b/11), (99a/9), (99b/1), (99b/7), (99b/11), (100a/7), (100a/11), (100b/10), (101b/2), (105b/10), (109a/2), (109a/3), (133b/3), (136a/6), (136b/3), (146a/3), (146a/8), (155b/7), (156b/8), (157a/2), (157a/4), (158a/8), (158a/9)

i.+ın (126b/11), (138b/2), (138b/3), (138b/4)

i.+ıñ (52a/5), (52a/7), (52b/1), (52b/8), (53a/3), (53a/10), (53b/7), (54a/2), (54a/8), (61a/1), (65b/10), (71b/1), (74b/10), (82a/6), (82a/11), (82b/7), (82b/10), (82b/11), (84a/3), (89b/8), (90a/3), (90a/7), (90a/10), (90b/2), (91b/2), (91b/8), (91b/10), (92b/5), (93a/1), (93a/11), (93a/8), (93b/1), (93b/4), (95a/5), (95a/6), (97b/5), (97b/7), (97b/9), (103b/6), (103b/7), (103b/8), (108b/10), (126a/10), (127b/3), (157a/6)

i.+la (83b/11)

i.+lar (51b/4)

i.+lardan (169a/1)

[=314]

īmān < Ar. “Allah’a inanma, dīnî inanç”

i. (17b/2), (23b/2)

i.+suz (44a/7)

[=3]

īmām ebū bekir < Ar. “özel isim”

i. (168a/6)

[=1]

īmāmet < Ar. “imam olma durumu”

i. (52a/9)

i.+i (96a/11)

[=2]

īmāmetlik < Ar. “imam olma durumu” → **īmāmetlük**

i.+e (96a/6)

[=1]

īmāmetlük < Ar. “imam olma durumu” → **īmāmetlik**

i.+i (132a/3)

[=1]

īmām-ı ahmed < Ar. “Ebu Abdillāh Ahmed b. Muhammed b. Hanbel eş-Şeybani el-Mervezi (ö. 241/855) Hanbeli mezhebinin imamı, muhaddis, fakih”

i. (43a/6)

[=1]

īmām-ı ā‘zam < Ar. “Ebu Hanife Nu‘man b. Sabit b. Zuta b. Mah (ö. 150/767) Hanefi mezhebinin imamı, büyük müctehid” → **īmām-ı ā‘zam rahmetu’llāhi ‘aleyhi**

i. (43a/7), (126b/9), (133a/2), (165b/9)

[=4]

imām-ı ā‘zam raḥmetu’llāhi ‘aleyhi < Ar. “Ebu Hanife Nu’mān b. Sabit b. Zuta b. Mah (ö. 150/767) Hanefi mezhebinin imamı, büyük müctehid” → **imām-ı ā‘zam**

i. (126b/1)

[=1]

imām-ı buḥārī < Ar. “Ebu Abdillāh Muhammed b. Muhammed b. İsmail b. İbrahim el-Cu’fi el-Buhari (ö. 256/870)”

i.+de (114b/1)

[=1]

imām-ı ġazālī < Ar. “Hüccetü’l-İslām Ebu Hamid Muhammed b. Muhammed b. Muhammed b. Ahmed el-Gazzali et-Tusi (ö. 505/1111)”

i.+niņ (75a/3)

[=1]

imām-ı ḥanbelī < Ar. “Ebu Abdillāh Ahmed b. Muhammed b. Hanbel eş-Şeybani el-Mervezi (ö. 241/855) Hanbeli mezhebinin imamı, muhaddis, fakih”

i. (166a/3), (170b/7)

[=2]

imām-ı mālīk < Ar. “Ebu Abdillāh Malik b. Enes b. Malik b. Ebi Amir el-Asbahi el-Yemeni (ö. 179/795)”

i. (43a/5), (166a/7)

[=2]

imām-ı muḥammed < Ar. “İmam-ı A’zam’ın yanında yetişen İslām alimlerinden biri”

i. (43a/7), (148a/7)

[=2]

imām-ı müslim < Ar. “Ebü’l-Hüseyn Müslim b. el-Haccac b. Müslim el-Kuşeyri (ö. 204/875)

i.+de (114b/2)

[=1]

imām-ı şāf'ī < Ar. “Ebu Abdillāh Muhammed b. İdris b. Abbas eş-Şafii (ö. 204/820)”

i. (43a/5), (165b/10), (170b/1)

[=3]

imām-ı tirmidī < Ar. “Ebu İsa Muhammed b. İsa b. Sevre et-Tirmizi (ö. 279/892)”

i. (172a/10)

[=1]

imām-ı yūsuf < Ar. “Ebu Yusuf Ya’kub b. İbrahim b. Habib b. Sa’d el-Kufi (ö. 182/798)”

i. (43a/5)

[=1]

imān < Ar. “Allah’a inanma, dînî inanç”

i. (19a/2), (19a/3)

i.+dan (179a/10)

i.+ı (179a/7), (176a/11)

[=5]

imdi “şimdi”

i. (18a/2), (19a/1)

[=2]

inan- “inanmak işi, güven, emniyet, itimat”

i.-dım (19a/9), (19b/10), (20a/7), (21a/5)

i.-duğumuza (162a/1)

i.-dum (21b/9), (22a/8)

i.-ırsa (171b/11)

[=8]

incil < Ar. “dört kutsal kitaptan Hz. İsa’ya indirileni”

i.+dir (20b/1)

[=1]

incik “bacağın diz kapağından topuğa kadar olan kısmı” → **incük**

i.+lerin (59b/11)

[=1]

incük “bacağın diz kapağından topuğa kadar olan kısmı” → **incik**

i.+ine (120b/5)

[=1]

‘indallāh < Ar. “Allah katında”

‘. (18a/10)

[=1]

inkār < Ar. “kabul ve tasdik etmeme, tanımama”

i. (44a/3), (84b/4), (84b/6)

i.+ına (44a/2)

[=4]

ins < Ar. “insan”

i.+e (21b/2)

[=1]

insān < Ar. “iki ayaklı, iki elli, akı ve konuşma yeteneği olan memeli canlı”

i. (20a/1), (70b/11)

[=2]

intehā < Ar. “son, nihayet”

i. (166b/2), (167b/2), (168a/5), (168a/11), (168b/4), (168b/10), (169a/1), (169a/3), (169a/7), (169a/10), (169b/2), (170a/1), (170a/4), (170a/7)

[=14]

intehā-yı bi‘aynihi < Ar. “onun gibi sonlanan, biten”

i. (167a/8)

[=1]

intehā-yı fahru'd-din-i kâdıhān < Ar. “Fahru'd-din-i kâdıhān'ın sonunda, son bölümünde”

i.+da (165a/5)

[=1]

intehā-yı münye-i şerh-i halebī < Ar. “Münye-i şerh-i halebī'nin sonunda, son bölümünde”

i.+de (165b/7)

[=1]

intiḳāl < Ar. “aktarma, nakletme”

i. (174b/5), (175a/4), (175a/6)

[=3]

intiḳālāt < Ar. “aktarmalar, nakletmeler”

i.+da (44b/8)

i.+dur (43a/1)

[=2]

inzāl < Ar. “indirme, indirilme”

i. (27a/6), (73a/1)

[=2]

iplik “pamuk, keten, yün, ipek vb.nden bükülerek yapılan ve dikiş dikmekte kullanılan ince uzun lif”

i. (129a/1)

i.+e (171b/9)

[=2]

iriḡ “cerâhat”

i. (36b/8), (38a/8), (38b/1)

i.+den (142b/8)

[=4]

‘īsā < Ar. “Hz. İsa”

‘i.+ya (174b/5), (175a/5)

[=2]

isimlū “ismi olan”

i. (166a/8)

[=1]

isit- “ısıtmak”

i.-en (177b/7)

[=1]

işkāl < Ar. “yükleme”

i. (57a/3)

[=1]

islām < Ar. “Allah’ın Kur’an ile vahyettiği ve esasları Hz. Muhammed tarafından bildirilen din, müslümanlık”

i. (23b/2), (146b/1)

i.+a (17b/2), (27b/5), (154a/8)

i.+dır (31b/8)

i.+ıñ (22b/4), (23a/9)

[=8]

ism < Ar. “varlıkları birbirinden ayırmaya, tek tek veya cins cins karşılamaya yarayan kelime, ad”

i.+i (43b/9)

i.+iyile (166a/3)

i.+iyle (165a/1)

[=3]

isrāf < Ar. “gereksiz yere harcama, boşuna sarfetme”

i. (31a/6)

[=1]

issit- “ısıtmak”

i.-en (178a/5)

[=1]

iste- “istek duymak”

i.-dikde (40b/5), (40b/6), (40b/9)

i.-dügi (138b/10)

i.-dükde (40a/8), (40b/7), (40b/10), (40b/11)

i.-mek (176a/4)

i.-mekdir (73a/4)

i.-rse (144a/3), (144a/4)

i.-se (138b/8), (152b/7)

i.-ye (94b/2)

[=15]

istihkāk < Ar. “hakkı olma, hak etme, liyâkat kazanma, lâyük olma”

i.+umuz (175b/4)

[=1]

istiklālī < Ar. “maddî veya mânevî bakımdan kimseye bağlı ve tâbi olmama, kimsenin buyruğu altında bulunmama, bağımsızlık”

i.+dür (173b/5)

[=1]

isti‘māl < Ar. “kullanma”

i. (33b/7), (83a/4), (83a/7), (124a/1), (125a/4)

i.+ine (31b/11)

[=6]

istincā < Ar. “büyük abdesti yaptıktan sonra pislikten, necâsetten temizlenme”

i. (24b/8)

i.+nıñ (24b/5), (25a/1), (25a/2), (25b/1), (25b/2), (26b/8)

i.+nuñ (24b/11)

[=8]

istinşāk < Ar. “abdest alırken burna su çekme”

i. (33a/3), (36a/1), (122a/7)

[=3]

iş “bir maksatla yapılan faâliyet, çalışma, amel

i. (110a/2), (178b/6)

i.+i (167b/5), (173a/11)

i.+ler (166a/10), (168a/2), (169a/3)

[=7]

işâret “bir şeyi, anlatılmak istenen bir mânâyı el, parmak, kaş, göz, baş ile gösterme”

i. (90a/1), (90a/2), (90a/9), (90b/5), (90b/6), (92a/4), (94a/9), (94b/2), (143a/8), (148b/4)

[=10]

işe- “ıdrar kesesinde toplanan idrarı dışarı akıtmak, çiş etmek, su dökmek”

i.-mek (31b/1)

i.-mekdir (26b/10)

i.-mekdür (25b/3)

[=3]

işle- “üzerine emek sarfetmek”

i.-digi (179a/1)

i.-digini (175a/9)

i.-diyse (104b/1)

i.-dügini (174b/7)

i.-medügi (179a/1)

i.-mekdür (68b/6)

i.-miş (89b/2), (127a/10), (127b/5)

i.-rsem (173a/11)

i.-se (92b/10)

i.-yen (167b/5)

i.-yüp (160a/11)

[=13]

i‘tikād < Ar. “inanma, kalben tasdik ederek inanma, inanç, inan” → **i‘tikāt**

i. (112a/5), (173b/10), (174b/8), (174b/9), (176a/1), (176a/6), (177a/4), (178a/2)

i.+ı (174a/1), (174b/11), (176a/9), (176b/9), (177a/6), (178a/4)

i.+ıñ (18a/6)

i.+ını (18a/5), (18a/7)

[=16]

i‘tikādu’l-‘ayāze < Ar. (?)

i. (173b/9)

[=1]

i‘tikāt < Ar. “inanma, kalben tasdik ederek inanma, inanç, inan” → **i‘tikād**

i. (170b/6), (171b/11), (177a/3), (177a/9), (178a/1)

[=4]

i‘timād < Ar. “güvenme, emniyet etme, güven, emniyet”

i.+a (68a/1)

i.+1 (84b/11)

[=2]

ittibā' < Ar. "ardı sıra gitme, uyma, tâbi olma"

i. (82a/9)

[=1]

izin < Ar. "bir şeyi yapmak için verilen serbestlik, müsâade, ruhsat, destur"

i. (76b/3)

i.+siz (66a/6)

[=2]

izin-i hâkim < Ar. "Allah'ın izniyle"

i. (77b/6)

[=1]

izhâr-ı ma'şiyet < Ar. "günahların ortaya çıkması"

i. (44a/4)

[=1]

K

kap (b) "içine sıvı veya katı herhangi bir madde konan şey"

k.+1 (120b/10)

[=1]

ka'be < Ar. "bütün müslümanların kıblesi ve ziyâret yeri olan Mekke şehrindeki mukaddes binâ, beytullah"

k.+niñ (128a/3)

[=1]

ka'be-i mükerrerme < Ar. "bütün mü'minlerin ibâdet esnâsında yöneldikleri merkez"

k.+den (139a/10)

[=1]

ka‘be-i şerīfli < Ar. “büyük, ulu, şerefli kabe”

k. (170b/11)

[=1]

ķabak “kabakgillerden, birçok cinsi bulunan, sürüngen gövdeli bitki”

k. (60a/2)

[=1]

ķabarcuķ “sıvıların içinde veya yüzünde meydana gelen, genellikle içi hava dolu kabartı”

k.+ı (38a/10)

[=1]

ķabir < Ar. “mezar” → **ķabr**

k. (87a/3), (87a/5), (160b/6)

k.+de (86b/3), (87a/2)

k.+den (87b/2)

[=6]

ķabr < Ar. “mezar” → **ķabir**

k.+e (60a/7), (162b/3)

k.+i (87a/4)

[=3]

ķabr-i şerīf < Ar. “mübarek kabir”

k.+inde (45a/7), (162a/7)

k.+lerinde (162a/10)

[=3]

ķabuķ “bir şeyin üstünü kaplayan, kendiliğinden meydana gelmiş az veya çok sert tabaka”

k.+ıyla (25b/10), (26a/5)

[=2]

ķabül “bir şeye isteyerek veya istemeyerek peki deme, râzı olma, muvâfakat etme”

k. (44a/9), (44b/2), (86b/8), (86b/10), (170b/10), (176b/2), (179a/4)

[=7]

kaç “bir şeyin niceliğini sormaya yarayan soru sıfatı, ne kadar, nice”

k. (68a/9), (90a/1), (90a/8), (90b/4), (94a/8), (146a/3), (148b/2), (148b/3)

k.+dır (23a/9)

[=9]

kaç- “kurtulmak için süratle uzaklaşmak”

k.-ayım (137b/5)

k.-mağ (173a/6), (173a/8)

[=3]

kadar < Ar. “bir şeyin, kıyaslandığı diğer bir şey ölçüsünde, derecesinde veya büyüklüğünde olduğunu anlatır”

k. (18a/11), (18b/4), (37a/2), (37b/7), (42b/10), (43a/9), (43a/11), (43b/2), (43b/4), (43b/6), (50b/2), (51a/6), (55a/4), (55a/7), (58a/4), (68b/5), (67b/10), (70b/7), (74a/7), (82b/2), (88b/3), (88b/8), (110b/1), (115a/8), (115a/9), (115b/1), (115b/3), (115b/5), (116a/3), (116a/4), (116a/6), (116a/9), (116a/11), (116b/8), (116b/9), (116b/11), (117a/3), (117a/5), (117a/10), (117a/11), (117b/2), (117b/5), (117b/7), (123a/5), (125a/4), (126a/11), (126b/2), (144b/9), (148a/3), (153b/3), (154b/11), (155a/8), (165a/5), (178a/6), (179a/7)

k.+dır (87a/10)

[=56]

ka‘de < Ar. “namazın oturarak kılınan kısmı”

k.+ye (105a/1)

[=1]

kadef < Ar. “(metinde:) kötü söz söyleme”

k. (173a/3)

[=1]

ka‘de-i āhîr < Ar. “son oturuş”

k.+de (42b/9), (47b/11), (92b/3), (96b/2), (96b/10), (97a/7), (99a/5), (100b/1), (101a/5), (104a/7), (105a/5), (105a/10), (108b/8), (109b/2), (110b/1), (117b/7)

k.+e (155a/3)

k.+eniñ (155b/5)

k.+inde (106b/4)

[=17]

ka‘de-i āḥire < Ar. “son oturuş”

k.+sinde (149a/11)

[=1]

ka‘de-i ūlā < Ar. “ilk oturuş”

k.+da (84a/9), (85a/3), (95a/10), (99a/9), (99b/5), (45b/6), (100a/7), (104a/2), (104b/9), (106b/1), (107a/10), (107b/2), (107b/4), (109b/7), (116b/2), (116b/3), (135a/3), (149b/3)

k.+larında (135a/7)

k.+ya (94b/5), (136b/1), (155a/1)

k.+y1 (105a/5)

[=22]

ḳader < Ar. “Allah tarafından ezelde tâyin ve tespit edilmiş hükümlerin bütünü, alın yazısı
[Bu hükümlerin oluş hâline gelmesine kazâ denir”

k.+e (22a/8)

[=1]

ḳadīme < Ar. “Eski, önceki hali hakkında bilgi sahibi olunmayan şey”

k.+si (175a/4)

[=1]

ḳādīḥān < Ar. “Ebü’l Mehasin Fahrüddin Hasen b. Mansur b. Mahmud el-Özkendi el-Fergani (ö. 592/1196)”

k.+da (27b/9), (27b/10), (27b/11), (32b/2), (32b/4), (32b/6), (36a/8), (41b/6), (90a/4), (90a/11)

[=10]

ķadır < Ar. “değer, kıymet”

k. (164b/1)

[=1]

ķadır < Ar. “muktedir, her Şeye g¼c¼ yeten”

k. (22b/3), (23a/6), (31b/11), (44a/3), (50b/2), (74b/9), (74b/11), (141a/7), (141a/9), (143a/1), (143a/7), (143b/6)

[=12]

ķāfir < Ar. “Allah’ın varlığına ve birliğine, Hz. Muhammed’in peygamberliğine ve Allah’tan getirdiklerine inanmayan yāhut bunlardan birini inkār eden kimse”

k. (27b/2), (27b/5), (31a/1), (78a/5), (84b/6), (89a/7), (137b/4), (145a/9), (146a/2), (146a/10), (154a/8), (172b/10), (173b/2), (177a/10), (178b/10), (185a/1)

[=16]

ķaftān < Fars. “astarsız hafif űst giyeceęi”

k. (177b/7)

k.+dur (177b/8)

k.+ın (63a/6), (67a/3), (72a/8), (74a/10)

k.+ını (55b/10), (68a/3)

k.+la (59a/9)

[=9]

ķahbe < Ar. “nāmussuz kadın, orospu”

k. (173a/4)

[=1]

ķahķaha < Ar. “y¼ksek sesle ve Şiddetle g¼lerken ¼ıkarılan ses”

k. (37b/3), (39b/10), (147b/1)

k.+ıla (147b/3)

[=4]

ķā'im < Ar. "ayakta duran, ayaēa kalkmış durumda olan, kıyamda bulunan"

k.+dir (19b/4)

[=1]

kal- "durmak"

k.-dıēı (49b/10)

k.-mış (144b/8), (144b/11)

[=3]

ķal- "durmak"

k.-an (22a/3), (54a/3), (54a/9), (98b/4), (100a/4), (104a/10), (104b/5), (108b/11), (110a/9), (124b/7), (145b/5), (146a/7)

k.-maya (25a/8)

k.-maz (129a/1)

k.-mış (127a/3), (129a/8)

k.-sa (146a/7)

k.-ur (173b/11), (174b/10), (176a/8), (177a/5), (178a/3)

[=22]

ķal'a < Ar. "kale kelimesinin eski metinlerde geēen asıl şekli"

k. (77a/5)

[=1]

ķalb < Ar. "kan dolařımını saēlayan organ, yūrek"

k.+ıla (18a/9), (19a/3)

k.+inde (131a/4)

[=3]

kalça “insan ve hayvan vücûdunun, bacakların üst kısmı ile böğür arasında kalan, iki yana doğru çıkıntılı kaba et kısmı”

k. (53b/3)

[=1]

kaldır- “bulunduğu yerden yukarıya doğru hareket ettirmek” → **kaldır**

k.-a (150a/9)

k.-dukd (47a/9), (115a/10), (115b/2), (116a/8), (117a/11), (117b/3)

k.-ırken (62a/10)

k.-mağdır (47a/7), (47a/8), (50b/10), (63a/1), (66b/3)

k.-mağdur (55b/3), (59b/10), (61a/9), (61b/1), (63a/5)

k.-mayup (29b/1)

k.-sa (101b/7), (102a/8), (152a/10), (152a/11)

k.-up (29b/3), (74b/4), (165a/2)

[=26]

kaldır- “bulunduğu yerden yukarıya doğru hareket ettirmek” → **kaldır**

k.-dukd (43b/3), (117a/2)

k.-mağ (66a/11)

k.-mağdur (55a/2)

k.-sa (70a/2)

k.-up (29a/5), (29a/10), (62b/6)

[=8]

kalınlık “kalın olma durumu, kalın olan şeyin hal ve sıfatı”

k.+1 (88b/2), (125a/3)

[=2]

kalk- “oturur veya yatar durumdan çıkarak ayakları üzerinde doğrulmak, ayak üstü durmak”

k.-a (52b/9), (53a/4), (53a/11), (53b/7), (54a/2), (54a/8), (81a/1), (94b/11), (104b/6), (136b/3), (155a/2), (157a/7)

k.-ar (110a/3), (128b/10)

k.-arken (50a/2), (50b/9), (55b/2), (60b/10), (61a/3), (62b/8), (85a/10), (96a/2), (101b/3), (127a/9)

k.-arsa (68a/11), (99b/8), (127b/4)

k.-dıkda (43a/10), (85b/9)

k.-dım (124b/1), (124b/2)

k.-duğı (39b/1)

k.-duğda (61a/11), (85a/4), (92a/1), (97a/9), (98b/5), (115a/9), (116a/4), (116b/9), (136b/3), (163a/9),

k.-duğdan (158b/1)

k.-dukda (100a/3)

k.-ınca (145b/2)

k.-madan (158a/11)

k.-mağ (52a/8), (62b/9), (68b/1)

k.-mağdır (50a/3)

k.-mağdur (49b/11), (60b/7), (60b/9), (66b/5)

k.-maya (99b/7)

k.-sa (84a/10), (94b/8), (96b/11), (96b/4), (99b/2), (99b/6), (100b/2), (100b/7), (104a/3), (104b/11), (105b/1), (106a/1), (106b/6), (107b/3), (109a/1)

k.-up (52b/2), (81b/5), (83b/9), (92b/1), (101a/1), (104a/10), (105a/7), (108a/3), (124a/10), (150a/10), (156a/1)

[=81]

kaııçı “ucuna ince deri, meşin veya ip bağlanmış bir değnekten ibâret vurma âleti, kırbaç, tâziyâne”

k. (87a/7)

k.+yla (74a/4)

[=2]

kāmīl < Ar. “noksansız, tam, bütün”

k. (112b/11)

k.+leriñ (113a/2)

[=2]

ķāmi‘u’l-feseķati’l-fecere < Ar. “günah işleyen kimselerin günahlarını yok eden”

k. (17a/8)

[=1]

ķamış “buğdaygillerden, sulak yerlerde yetişen, çeşitli türleri olan, içi boş, yüzü boğumlu bitki”

k. (26a/6)

[=1]

ķan “plazma ve kan yuvarlarından meydana gelen ve damarların içinde dolaşarak vücut dokularını besleyen kırmızı renkli sıvı”

k. (36b/11), (36b/8), (37b/10), (38a/8), (38a/11), (38b/3), (38b/4), (38b/6), (96a/10), (102b/3), (121a/1), (121a/2), (141b/8), (142a/4), (142a/8), (179b/7), (180a/3), (180a/3), (180a/6), (180a/8), (181a/2), (181a/4), (181a/8), (181a/10), (181b/9), (182a/2), (184a/2)

k.+a (28b/5)

k.+dan (142b/7)

k.+ı (182b/4)

[=30]

ķandīl < Ar. “sıvı hâlindeki yağa batırılmış bir fitilin yanması sûretiyle ışık veren aydınlatma âleti”

k.+e (59b/3)

[=1]

ķandur- “inandırmak, iknâ etmek, râzı etmek”

k.-an (177b/7), (178a/5)

[=2]

kankı “adı geçen hususla, iki veya daha fazla şeyden neyin veya kimin kastedildiği öğrenilmek istendiği zaman kullanılan soru sıfatı”

k. (103b/1), (124a/5), (130a/1)

k.+sı (121a/2)

k.+sını (133b/4)

k.+sınıu (130b/6)

[=6]

kapak “her türlü kap kacak, kutu vb. lerini kapamaya, örtmeye yarayan nesne”

k. (22a/1)

[=1]

kapalı “kapanmış veya kapatılmış, açık olmayan”

k. (74a/8)

[=1]

kapan- “kapalı duruma getirilmek”

k.-duğı (77a/5)

[=1]

kapla- “bir kılıf içine almak, kap geçirmek”

k.-dığı (121b/10)

k.-rsa (121b/10)

k.-y1 (33a/10)

k.-yu (33b/9)

[=4]

kapu “bir yere girilip çıkılırken içinden geçilen yer”

k.+ları (77a/5)

k.+sında (112a/8)

k.+y1 (74a/9)

[=3]

kar “havadaki su buharının donmasından meydana gelen ve yağmur gibi yağın hafif beyaz taneler”

k. (177b/9)

k.+a (177b/8)

[=2]

kara “toprak”

k.+da (140b/1)

[=1]

karın “insan ve hayvan vücûdunun kaburgaların kenarından kasıklara kadar olan iç boşluk”

k.+ına (69b/11)

k.+ını (57b/7)

[=2]

karış “parmakları açık ve gergin durumdaki bir elin baş parmağı ile serçe parmağının uçları arasındaki mesâfe”

k. (125a/3)

[=1]

karışık “ayrı nitelikteki şeylerden oluşmuş” → **karışuk**

k. (121a/1)

[=1]

karışuk “ayrı nitelikteki şeylerden oluşmuş” → **karışık**

k. (38b/4)

[=1]

ķārī < Ar. “okuyucu”

k.+de (171b/6)

[=1]

ķarn “insan ve hayvan vücûdunun kaburgaların kenarından kasıklara kadar olan iç boşluk”

k.+ını (51b/7)

[=1]

ķarpuz “kabakgiller familyasından, sürüngen gövdeli bir yıllık bitki”

k. (25b/10)

[=1]

ķarşu “bir şey, yer veya kimsenin yüz tarafının ilerisi”

k. (26b/10), (35a/5), (47a/10), (49b/2), (51a/2), (59b/2), (59b/3), (60a/7), (60a/8)

k.+sında (128b/2)

k.+sunda (71b/2)

[=11]

ķārūn < Ar. “İsrâiloğulları zamânında zenginliğiyle ün salmış, sonra da malı ile birlikte helâk olmuş bir kişinin adı olup dilimizde “çok zengin” anlamında kullanılmaktadır1

k. (89b/3)

[=1]

ķasa < İtal. “içine para, mücevher, önemli evrak vb. değerli şeyler konulup saklanan kilitli, emniyet tertîbatlı çelik dolap”

k. (140b/1)

[=1]

ķaşd < Ar. “niyet, istek, amaç, gāye”

k. (171a/11)

k.+ıyla (69a/5)

[=2]

kaşden < Ar. “bilerek, isteyerek, bile bile”

k. (99a/11)

[=1]

kaşd-ı kalb < Ar. kalbin bir şeye yönelmesi”

k. (131a/10)

[=1]

kaşd-ı niyyet < Ar. “bir şeye niyyet etme”

k. (131a/4)

[=1]

kaşîr < Ar. “kısa”

k. (115a/3)

[=1]

kaş “gözlerin üzerinde kavisli bir çizgi meydana getirecek biçimde yer alan kısa kıllar”

k.+ında (28a/10)

k.+ını (28b/3)

[=2]

kaşı- “vücûdun herhangi bir yerinde duyulan, kaşıntı denen hafif yanma veya batmaya benzer hissi gidermek için bu hissin duyulduğu yeri tırnakları veya başka bir şeyi üzerinde gezdirmek sûretiyle hafifçe ovma, hafifçe kazır gibi yapmak”

k.-mağdır (59a/8)

[=1]

kat “bir binânın üst üste olan ve döşemelerle birbirinden ayrılan kısımlarından her biri”

k.+ında (148a/7), (162b/11), (168b/5)

k.+larında (43a/6), (43a/8)

[=5]

kaṭ < Ar. “kesme, kesilme, biçme, biçilme”

k. (34a/10), (112b/8)

[=2]

kat- “koymak, ilâve etmek, eklemek”

k.-mayalar (113a/11)

[=1]

katl < Ar. “öldürme, öldürölme”

k. (67b/8), (173a/2)

[=2]

kavî < Ar. “güçlü, kuvvetli”

k. (34a/9), (34b/4)

[=2]

kavişdır- “kavuşmasını sağlamak”

k.-ırsa (118b/10)

k.-maya (118b/9)

[=2]

kavil < Ar. “söz, kelâm” → **kavl**

k. (77b/11), (78a/2)

k.+de (78a/1)

[=3]

kavl < Ar. “söz, kelâm” → **kavil**

k.+i (132b/8), (138b/2), (138b/4)

k.+idür (138b/4)

k.+ile (126b/10)

k.+inde (133a/2)

k.+inedür (126b/11)

k.+iyle (126a/10)

[=8]

ḳavl-i eṣaḥ < Ar. “gerçek, doğru söz”

k. (98a/8), (101a/3), (141b/6), (150b/3)

[=4]

ḳavme < Ar. “aynı soydan gelen, dil, töre ve kültürleri ortak insan topluluğu, budun”

k.+dür (47b/7)

[=1]

ḳavm-i Nūḥ < Ar. “Nuh kavmi”

k.+uḡ (175b/1)

[=1]

ḳavuḳ < Ar. “üzerine sarık sarılan çeşitli biçimdeki baş giyeceği”

k.+sız (64a/9)

k.+suz (64a/2)

[=2]

ḳavun “iki çenekliler sınıfının kabakgiller familyasından, sürüngen gövdeli bitki”

k. (26a/4)

[=1]

ḳavuṣdır- “kavuşmasını sağlamak” → **ḳavuṣdır**

k. (72a/8)

[=1]

ḳavuṣdur- “kavuşmasını sağlamak” → **ḳavuṣdır**

k.-maḳ (135b/3)

k.-maḳdır (50a/5), (63a/10)

[=3]

ḳayna- “sıcaklığı belli bir dereceyi bulunca fokurdamak”

k.-r (88b/6), (88b/8)

[=2]

ķaz- “toprağı herhangi bir Şeyle yarıp eőerek yerinden çıkarmak”

k.-up (170a/11)

[=1]

ķazā < Ar. “kimsenin kastı olmadan ortaya ıkan, zarara veya can kaybına sebep olabilen hādisē”

k. (22a/7), (78a/7), (127a/3), (144a/2), (144a/4), (144a/5), (144a/8), (144a/11), (144b/2), (144b/6), (145a/4), (145a/9), (146a/1), (146a/3), (146a/9), (150a/2), (179b/9), (180a/9), (180b/8), (182a/3), (182b/10), (183b/5), (183b/7)

k.+sı (79a/1), (146a/3), (146a/5), (181a/1)

k.+ya (86a/3), (89a/1), (89b/1), (127a/5), (129a/8), (143b/8), (144a/1), (144a/7), (144b/8), (144b/10), (145a/1), (145b/5)

k.+yı (129a/9)

[=40]

ķazā-yı hācet < Ar. “abdest bozma”

k. (26b/3), (26b/4), (26b/7), (60b/1)

k.+i (53b/10)

[=5]

ķāzī < Ar. “eser adı”

k. (161b/8)

[=1]

ķebā’ir < Ar. “hakkında açık hüküm bulunan büyük günahlar” → **ķebāyīr**

k.+den (89b/2)

[=1]

ķebāyīr < Ar. “hakkında açık hüküm bulunan büyük günahlar” → **ķebā’ir**

k.+dür (184b/8)

[=1]

kedi “kedigiller familyasının evcilleşmiş yegâne türü olan meşhur hayvan”

k. (129b/7)

k.+ye (151b/5)

[=2]

keffāret < Ar. “işlenmiş bir günah, suç veya kabahatin affı için şeriat hükmünce verilmesi veya yapılması gereken şey”

k. (137a/10)

k.+i (137a/8)

[=2]

kehle < Fars. “bit”

k. (56a/10), (56a/11), (70a/8)

[=3]

kelām < Ar. “tek kelime veya kelimelerden meydana gelmiş söz, ifade”

k.+ı (26b/9), (36a/9), (89b/11), (90a/3), (90a/9), (90b/6), (113a/11), (132b/3), (132b/6)

k.+ın (68b/3)

[=10]

kelāmullāh < Ar. “Allah’ın kelamı, Kur’ân-ı Kerim”

k. (39a/7)

k.+da (68a/2)

[=2]

kelb < Ar. “köpek”

k. (59b/11), (127b/11)

k.+e (151b/5)

[=3]

kelime-i şehadet < Ar. “İslâm dîninin beş temel esâsından birincisi olan, “Şâhitlik ederim ki Allah’tan başka ilâh yoktur ve yine şâhitlik ederim ki Hz. Muhammed O’nun kulu ve elçisidir” anlamındaki “Eşhedü en lâ ilâhe illallah ve eşhedü enne Muhammeden abdühû ve resûlüh” cümlesi”

k. (22b/5), (22b/6)

k.+i (34a/7), (154a/10)

k.+iñ (18a/8)

[=5]

kelime-i şerîf < Ar. “yüce kelime, kutsal kelime”

k.+iñ (19a/7), (22b/8)

[=2]

kelle < Fars. “baş, kafa”

k. (64a/9)

[=1]

kelmük “insanda ve omurgalı hayvanlarda vücûdun çatısını meydana getiren ve yumuşak kısımlara destek olan beyazımsı sert organların ortak adı”

k.+leri (87a/4)

[=1]

kemâl-i mertebe < Ar. “olgunluğa ulaşma”

k. (175b/2), (175b/3)

[=2]

kemik “insanda ve omurgalı hayvanlarda vücûdun çatısını meydana getiren ve yumuşak kısımlara destek olan beyazımsı sert organların ortak adı”

k. (25b/8)

[=1]

kemlük < Fars. “kötülük”

k.+i (173b/8)

[=1]

kenār < Fars. “bir şeyin bitiş kısmı, bitiş yeri, uçta kalan kısmı”

k.+ında (26b/3), (120b/1), (126b/8), (136a/2)

[=4]

kenār-ı kerāhiyyet “eser adı”

k.+de (169a/7)

[=1]

kendi “kişinin öz varlığı, zâtı” → **kendü**

k. (66a/1), (165a/4), (165b/6)

[=3]

kendü “kişinin öz varlığı, zâtı” → **kendi**

k. (19b/2), (43a/1), (45a/3), (48a/2), (68b/4), (69a/8), (126a/11), (126b/2), (142a/10), (147b/5), (150b/2), (151b/4), (170a/2)

k.+den (176b/3)

k.+lerin (178b/2)

k.+ne (111b/4)

k.+ye (125a/1), (175b/11)

k.+yi (74b/1)

[=19]

kenef < Ar. “ayak yolu, abdesthâne, tuvalet, yüznumara, helâ”

k.+de (25a/3), (26b/11)

k.+den (25a/10), (125b/9)

k.+e (25a/2), (125b/8)

[=6]

kenz-i şerh-i ‘aynī “eser adı”

k.+de (48b/5)

[=1]

kerāhat < Ar. “iğrençlik, iğrenme, tiksınme”

k. (127a/10), (127b/5), (128b/9), (129a/1), (168b/1)

k.+dan (127b/8)

k.+i (166b/7)

k.+ı (164b/3), (165b/9)

[=9]

kerāhat-ı taḥrīme < Ar. “harama yakın mekruh” → **kerāhat-ı taḥrīmiyye**

k. (77a/3), (78a/9), (90b/11), (127b/4), (166b/4)

[=5]

kerāhat-ı taḥrīmiyye < Atr. “harama yakın mekruh” → **kerāhat-ı taḥrīme**

k. (31a/7), (129b/5), (165b/9), (168b/6), (172a/6)

[=5]

kerahiyyet < Ar. “zahmet, meşakkat”

k.+de (169a/2)

[=1]

kerāhtanī < ? şahıs adı

k. (41b/10)

[=1]

kerḥa < Ar. “asla, zorla”

k. (178b/5)

[=1]

kerpiç “tuğla gibi kalıplara dökülerek güneşte kurutulmuş samanlı balçık, çiğ tuğla”

k. (155a/8), (155a/10)

k.+i (155a/11)

k.+iñ (155b/2)

k.+isidür (155a/11)

[=5]

kerre < Ar. “defa, kez, sefer”

k. (30a/5), (33a/5), (37a/2), (46a/6), (47b/3), (47b/9), (55a/10), (56b/5), (56b/5), (59a/7), (63a/7), (63a/8), (64b/9), (67b/6), (67b/6), (70b/3), (72a/10), (73b/8), (81b/6), (87a/8), (87a/10), (87a/11), (113a/7), (113a/8), (113a/9), (114a/8), (114b/5), (115a/2), (115b/8), (134a/5), (134b/6), (134b/7), (162b/11)

[=33]

kes- “ikiye ayırmak”

k.-mek (128b/10)

k.-meyüp (33b/4)

k.-se (128b/9)

[=3]

kesek “bel veya sabanın topraktan kaldırdığı iri sert toprak parçası”

k. (24b/6)

[=1]

keselān < Ar. “tembellik, yorgunluk, bitkinlik, uyuşukluk”

k.+ından (134a/6)

[=1]

kesil- “ikiye ayrılmak”

k.-dim (180a/7)

k.-dükde (180a/10)

k.-dükçe (181b/10)

k.-e (182a/10)

k.-ir (128b/11)

k.-mese (179b/11)

k.-mesün (183a/10)

k.-meyüp (180b/6)

k.-mezse (180a/2)

k.-miş (130b/3)

k.-se (179b/8), (179b/10), (180b/3), (180b/4), (180b/11), (181a/6), (181a/11),
(182b/2), (182b/2), (183a/5)

k.-sün (183a/10)

k.-ürse (179b/5), (181b/11)

[=23]

kevāzim-i şer'îyye < şeriatın kevazımı (?)

k. ş.+ den (23a/6)

[=1]

keydānī < Ar. “Lütfullah el-Keydani (ö.750/1349)”

k. (106b/11), (107a/4), (135b/4)

[=3]

kezālik < Ar. “bu da öyle, yine öyle, kezâ”

k. (119b/9), (162a/7)

[=2]

kıble < Ar. “Müslümanların namazda yöneldiği cihet, Mekke şehrinin ve Kâbe'nin bulunduğu yön”

k. (136b/7)

k.+den (60a/4), (71a/10), (74b/6)

k.+ye (25b/4), (30a/11), (31a/10), (35a/5), (42b/1), (47a/10), (48a/7), (49b/2),
(51a/2)

k.+yi (95b/11)

[=14]

kıdvetü'l-‘ārifin < Ar. “ariflerin tabii olduğu şahıs”

k. (17a/7)

[=1]

kıl “insan ve hayvan vücûdunda biten sertçe ve kalınca tüy”

k. (70a/9)

[=1]

kıl- “edâ etmek, yerine getirmek”

k.-a (45b/10), (52b/2), (52b/10), (53a/3), (53a/4), (53a/11), (53b/8), (54a/3), (54a/9), (80b/9), (100a/5), (101a/4), (104a/11), (104b/6), (107b/4), (108a/3), (129a/9), (133a/7), (133a/11), (136a/7), (136a/9), (136b/4), (138a/9), (138a/11), (139a/7), (140a/11), (143b/11), (145b/4), (146a/9), (152b/8), (156b/11), (157a/8), (157b/3), (179b/11), (180a/1), (180b/1), (181a/9), (181b/2), (181b/6), (181b/9), (182b/5)

k.-alar (78b/2), (78b/2), (78b/5), (78b/6)

k.-amasun (157b/3)

k.-amazsa (140a/9)

k.-an (51b/6), (51b/10), (69b/1), (72b/5), (72b/9), (72b/10), (73a/5), (73a/6), (80b/4), (84a/5), (97a/8), (102b/8), (102b/10), (102b/11), (133b/8), (148a/10)

k.-ana (84a/5), (102b/9), (102b/11), (103a/1),

k.-anlara (86a/2)

k.-ar (94a/10), (110a/3), (134a/1), (137b/10), (138a/1), (139b/6), (139b/8), (145a/4), (145a/7), (156a/10)

k.-arken (44a/2), (58b/11), (69a/5), (69a/11), (69b/6), (69b/10), (70a/2), (72b/7), (82a/1), (83a/11), (83b/4), (84a/9), (85a/3), (85a/9), (91a/3), (91b/5), (106a/5), (106a/8), (106b/1), (107a/1), (107a/5), (107a/9), (109a/9), (109b/2), (124b/5), (127a/9), (130a/8), (131b/5), (132a/10), (133a/9), (133b/6), (137b/1), (142b/3), (145b/11), (146a/4), (147b/1), (147b/5), (147b/7), (148a/3), (148a/9), (148b/2), (148b/3), (148b/6), (153b/11), (154a/3), (154a/8), (154a/11), (154b/3), (157b/5), (157b/8)

k.-arlar (162a/11)

k.-arsa (96a/4), (133b/4)

k.-ayım (100b/3), (124b/7), (131a/11)

k.-ayın (152b/11)

k.-dı (156a/7), (156a/8)

k.-dığı (149b/4), (152b/5), (154a/5), (158b/9), (159a/6)

k.-dığından (110a/10)

k.-dım (91b/7), (107b/2)

k.-duğı (42a/10), (44a/5), (68a/9), (92a/8), (111b/7), (130a/10), (135a/2), (145b/7)

k.-duğın (144b/9)

k.-duğun (131b/6), (131b/9)

k.-duğda (104b/4), (137b/6), (157a/3)

k.-duğdan (52a/10), (53a/1), (53a/7), (53b/11), (53b/4), (65a/8), (77a/7), (84b/9), (105b/7), (114b/4), (127a/3), (130a/9), (132b/6), (133a/6), (133b/3), (135b/7), (143b/6), (146a/10), (149b/5), (156b/1), (156b/10)

k.-dum (107b/11), (154b/7), (162b/5)

k.-duñ (91b/6), (91b/8), (148b/3)

k.-ıcı (128a/7)

k.-madan (132b/6)

k.-madısa (179b/9)

k.-madum (154b/7)

k.-mağa (97a/8), (98b/4), (106a/1), (108b/11), (110a/9), (135a/10), (136b/3), (145b/9), (146a/5)

k.-mağ (31b/3), (59b/2), (59b/3), (64a/7), (64a/9), (64a/11), (64b/11), (64b/3), (64b/4), (66a/3), (66a/4), (66a/5), (66a/9), (66b/7), (76b/6), (77a/6), (78a/8), (109b/11), (127a/3), (127a/4), (127a/6), (128a/2), (128a/5), (128a/7), (129b/3), (133a/3), (134a/9), (134b/11), (136b/5), (137a/3), (140b/3), (149a/1), (152b/7), (154b/8), (160a/8), (160b/6), (164b/4), (170a/10), (179b/6)

k.-mağa (67a/1)

k.-mağda (112a/11)

k.-mağdır (23a/2), (35a/8), (64b/8), (75b/9)

k.-mağdur (59a/9), (59b/1), (60a/2), (60a/7), (60a/8), (60a/11), (60b/2), (60b/3), (61b/2), (61b/3), (61b/9), (64a/3), (64b/7), (65a/6), (66b/9), (67a/1), (134b/1)

k.-manuñ (112b/5)

k.-masa (89a/4)

k.-masına (95b/3), (160b/5)

k.-maya (79a/6), (133a/11), (181a/8)

k.-mayayın (153a/4)

k.-mayup (75a/11), (145b/5), (183b/3)

k.-mazdan (182b/7)

k.-mış (80b/6), (90a/2), (94a/9), (96b/8), (97a/4), (148b/4), (157a/10)

k.-mışdır (90a/8), (90b/4)

k.-sa (18b/2), (77b/8), (89a/5), (96b/9), (100b/11), (105b/10), (107b/1), (125b/11), (129a/9), (132b/2), (134b/10), (136b/9), (145a/11)

k.-sun (141a/8)

k.-up (52b/5), (53a/9), (53b/6), (78b/8), (96b/2), (97a/6), (100b/1), (101a/2), (105a/8), (113b/10), (125b/6), (135b/1), (145a/5), (156b/3), (156b/5), (157a/2), (157a/4)

[=312]

kıldır- “kılmak işini yaptırmak”

k.-masına (44b/6)

[=1]

kılıç “kın içine konup bir kayışla bele takılan, çelikten yapılmış, eğri veya düz, uzun kesici silâh”

k. (153a/11)

[=1]

ķılın- “edilmek, yapılmak”

k.-an (34b/8), (34b/9), (76b/4), (98a/10), (129b/5)

k.-up (114a/3)

k.-ur (134a/10)

[=7]

ķınyatü’l-fetāvī < Ar. “eser adı”

k.+de (36a/11), (99b/4), (99b/9), (106a/8), (106a/10), (109b/1), (126a/2), (137a/8),
(169b/9)

[=9]

ķırā’at < Ar. “okumak işi, okuma”

k. (56b/7), (58a/11), (82b/5), (82b/8), (91a/9), (92a/4), (92a/6), (149a/4), (149a/5),
(155a/2), (155a/3), (156a/11), (156b/6), (166a/4)

k.+a (67b/10)

k.+dandur (127a/10)

k.+dır (42b/6)

k.+ı (55a/8), (80b/9), (92a/3), (108a/11), (144b/1), (144b/3), (144b/5), (149a/3),
(165b/4), (165b/8)

k.+ın (82b/10), (82b/11)

k.+ıñ (127a/11)

k.+ını (82b/8)

k.+la (166a/7)

k.+sız (156b/5), (157a/7)

[=34]

ķırā’at-ı ķur’ān < Ar. “Kur’ān okumak”

k.+la (165a/10)

[=1]

kırk “otuz dokuzdan sonra, kırk birden önce gelen sayının adı”

k. (57a/7), (57a/9), (57a/11), (57b/2), (57b/5), (57b/7), (57b/9), (57b/10), (57b/11), (58a/1), (66a/5), (66a/7), (66a/9), (66a/10), (66b/2), (66b/4), (66b/6), (66b/8), (66b/10), (73a/2), (73a/4), (73a/10), (73b/1), (73b/3), (73b/7), (73b/10), (74a/3), (74a/5), (114b/10), (153b/5), (180a/1), (180a/6)

k.+dur (179b/7)

[=32]

kırkıncı “kırk sayısının sıra sıfatı, sırada yeri otuz dokuzuncudan sonra, kırk birinciden önce olan”

k. (57a/6), (66a/4), (72b/10)

[=3]

kırmızı < Ar. “kan rengi, al renk”

k. (129b/2)

[=1]

kışār-ı mufaşşal < Ar. “Leyl suresinden Nas suresine kadar olan 22 sureye bu isim verilmiştir”

k. (153b/10)

[=1]

kısım < Ar. “bir bütünün bir bölümü” → **kısm**

k.+dur (39a/1), (39a/2), (173b/4)

k.+ları (38b/11), (39a/1)

[=4]

kısm < Ar. “bir bütünün bir bölümü” → **kısm**

k.+a (179a/11)

k.+ı (39a/10)

[=2]

ķıyāfet < Ar. “bir yer, meslek veya döneme has giyiniş tarzı, kılık”

k.+ine (178b/3)

[=1]

ķıyām < Ar. “ayağa kalkma, ayakta durma”

k. (47b/2), (143a/1)

k.+a (49b/10), (50a/2), (62b/8), (68a/11), (81b/5), (84a/10), (85a/4), (94b/8), (96b/4), (96b/11), (97a/8), (98b/4), (99b/1), (100b/2), (104b/10), (106b/5), (108b/11), (115a/8), (116a/4), (127a/9), (141a/6), (143b/4)

k.+da (43a/11), (51a/5), (51b/2), (83b/7), (85b/2), (97a/9), (101a/11), (151b/11), (156b/2), (157b/5), (157b/9), (158a/3)

k.+dan (63b/8), (132b/11)

k.+dır (42b/6)

k.+dur (127a/11)

k.+ı (132b/10)

k.+ıñ (64a/11)

k.+ına (91b/11), (145b/2), (145b/6)

k.+ında (110a/7)

[=46]

ķıyāmet < Ar. “semāvî dinlerdeki ortak inanışa göre takdir edilen zamânı gelince bu âlemin ve bu âlemdeki canlı cansız her şeyin bir anda mahvolup yok olması, ölülerin dirilmesi, âhîret hayâtının başlaması olayı ve bu olayın meydana geldiği zaman”

k. (44b/2)

k.+e (21a/1), (21b/3), (87b/1)

[=4]

ķıyās < Ar. “bir şeyi diğerk bir şeye göre değerkendirme, başka bir şeye benzeterek hakkında hüküm verme, karşılaştırma, mukāyese etme”

k. (181b/7)

[=1]

kız “dişi cinsten olan evlât”

k. (176a/4)

[=1]

kızılık “kızıl olma durumu, kızıl renk”

k. (126b/8)

[=1]

ki < Fars. “iki cümleyi sebep, sonuç vb. çeşitli fonksiyonlarda birbirine bağlayarak birleşik cümle hâline getirir”

k. (17b/9), (19a/9), (19b/9), (20a/6), (20b/2), (21a/5), (21b/8), (22a/7), (22b/5), (22b/8), (23a/8), (23a/10), (23b/10), (24a/3), (24a/6), (24a/11), (24b/2), (27b/5), (27b/7), (33b/9), (46b/11), (47a/1), (65a/7), (66a/7), (70b/11), (84a/7), (87a/7), (87b/8), (88a/10), (93a/2), (94a/8), (95a/4), (97a/10), (101b/9), (108b/8), (111b/3), (111b/10), (118b/2), (124b/1), (126a/1), (126a/3), (127b/10), (127b/11), (129a/2), (129a/4), (137a/5), (137a/7), (138b/2), (140a/8), (148b/2), (150a/7), (150a/9), (150b/3), (152b/10), (153b/6), (162b/8), (162b/9), (163a/7), (165a/2), (165a/6), (165a/7), (165a/9), (165b/2), (165b/5), (165b/7), (166a/2), (166a/8), (166b/2), (166b/9), (167a/3), (167b/1), (167b/1), (167b/11), (168a/5), (168a/7), (168a/8), (168a/9), (168b/10), (169a/3), (169a/4), (169b/3), (170a/8), (170b/1), (170b/4), (170b/8), (172a/3), (172a/4), (173a/10), (173b/6), (174a/2), (174a/7), (174a/9), (174b/4), (174b/11), (175b/1), (176a/9), (176b/5), (176b/10), (177a/7), (177b/5), (178a/4)

[=101]

kifāyāt < Ar. “yeter miktarda olma, yetişme, elverme, kâfi olma” → **kifāyet**

k. (29a/3)

[=1]

kifāye-i şe‘bī < Ar. “eser adı”

k.+de (171b/5)

[=1]

kifāyet < Ar. “yeter miktarda olma, yetişme, elverme, kâfi olma” → **kifāyāt**

k. (141a/2), (144a/9), (150b/4)

[=3]

kim “hangi kimse”

k. (121a/2), (148b/8), (166b/11), (177a/2)

[=4]

kimse “herhangi bir kişi, kim olduğu belirtilmeyen bir şahıs”

k. (18a/7), (52a/4), (52a/6), (54a/6), (57b/2), (57b/4), (69b/5), (69b/10), (70a/2), (72b/10), (72b/8), (73a/5), (73b/11), (76b/4), (76b/8), (77b/7), (78a/4), (80b/2), (80b/7), (81a/6), (82b/6), (83a/10), (84b/4), (84b/8), (85a/2), (85a/4), (85a/8), (85b/7), (85b/11), (88a/10), (88a/11), (88b/11), (89a/4), (89a/6), (89a/11), (91b/10), (92a/2), (93a/9), (94a/8), (95a/10), (95b/2), (96a/6), (96a/10), (96b/9), (97a/5), (97a/8), (97a/9), (98a/7), (98a/10), (98b/2), (98b/4), (98b/6), (98b/10), (99a/5), (99a/9), (99b/10), (99b/2), (99b/5), (99b/7), (100a/5), (100a/6), (100a/8), (100a/10), (100b/5), (100b/9), (101a/5), (101a/6), (101a/11), (101b/3), (101b/4), (101b/6), (102b/1), (103a/3), (103a/6), (103a/8), (103a/11), (103b/5), (104a/6), (104b/2), (104b/9), (105a/5), (105b/10), (105b/11), (106a/1), (106a/5), (106a/9), (106a/11), (106b/4), (107a/5), (107a/9), (107b/6), (107b/11), (108a/5), (108a/9), (108b/2), (108b/4), (108b/7), (109a/2), (109a/5), (109a/8), (109b/2), (109b/6), (109b/8), (110a/5), (110a/7), (110a/9), (111b/4), (112a/2), (113b/7), (114a/7), (114b/3), (117b/11), (118a/3), (118a/5), (118a/7), (118a/11), (118b/7), (119a/1), (119a/7), (119b/1), (120a/1), (120a/7), (120b/3), (121a/1), (121b/6), (122a/3), (122a/6), (122a/9), (122b/4), (122b/6), (122b/10), (122b/11), (123a/2), (123b/1), (123b/6), (124a/2), (124a/6), (124a/8), (124b/5), (125a/11), (125b/11), (125b/3), (125b/5), (127a/8), (127b/1), (128b/4), (128b/6), (129a/8), (130a/8), (131a/1), (131a/6), (131a/9), (131b/6), (131b/11), (132a/9), (132b/1), (132b/5), (133a/5), (133a/10), (133b/1), (133b/5), (133b/7), (134b/8), (135a/9), (135b/6), (135b/8), (136a/8), (136a/11), (136b/6), (136b/7), (136b/10), (137a/9), (137b/1), (137b/3), (137b/6), (137b/7), (137b/9), (137b/11), (138a/2), (138a/5), (138a/9), (139a/1), (139a/10), (139a/11), (139b/4), (140a/4), (140a/7), (140b/7), (141a/3), (141a/6), (141a/11), (142a/5), (143a/3), (143a/6), (143b/3), (143b/9), (144a/1), (144a/7), (145a/2), (145a/10), (145b/4), (145b/8), (146a/4), (146a/5), (146a/7), (146a/10), (146a/10), (147a/11), (147a/3), (147a/5), (147b/5), (147b/7), (147b/8), (148a/2), (148a/5), (148a/9), (148a/10), (148b/1), (148b/6), (149a/10), (149a/7), (149b/3), (149b/7), (149b/10), (150a/5), (150a/6), (150b/1), (150b/1), (150b/5), (150b/9),

(151a/2), (151b/6), (151b/10), (152a/5), (152b/1), (152b/5), (152b/6), (152b/10), (153a/2), (153a/6), (153b/1), (153b/11), (154a/11), (154a/3), (154a/3), (154a/7), (154b/3), (154b/6), (155b/5), (155b/7), (155b/10), (156a/2), (156a/5), (156a/10), (156b/2), (156b/4), (156b/8), (157a/2), (157a/5), (157a/10), (157b/4), (157b/8), (158a/7), (158b/9), (159a/5), (160a/7), (160a/11), (160b/2), (162b/9), (163a/11), (164a/5), (165b/3), (169a/1), (170b/6), (170b/9), (171a/6), (171b/8), (172b/9), (173a/10), (173b/10), (174b/9), (176a/6), (176b/4), (177a/4), (177a/7), (177a/8), (177b/2), (177b/9), (178a/1), (178b/8)

k.+dür (177b/10), (178b/1)

k.+ler (76b/11), (120a/11), (166b/11), (167b/5), (168a/2)

k.+niñ (19b/4), (66a/5), (92a/5), (93a/3), (118a/9), (121a/5), (121a/9), (121b/3), (128b/7), (138b/7), (141b/3), (141b/7), (142b/1), (142b/4), (143a/9), (144b/8), (151a/3), (151a/3), (160a/9)

k.+nüñ (122b/4), (140b/3), (141b/10), (142a/2), (142a/7), (147b/10)

k.+ye (19b/3), (69a/11), (131b/9), (133b/8), (140b/1), (148a/9), (151a/4), (160b/1), (172b/5), (175a/4)

k.+yi (93a/10)

[=333]

kır “vücûdun veya nesnelerin üzerinde oluşan pislik”

k. (24a/5), (28b/8)

[=2]

kişi “insan, kimse, şahıs”

k. (177b/5)

k.+leriñ (78b/9)

k.+niñ (183a/8)

k.+ye (18a/2), (19a/2), (183b/1)

[=6]

kitāb < Ar. “bir araya getirilmiş yazılı veya basılı yapraklardan meydana gelen bütün”

k. (86a/8), (177a/11)

k.+da (166a/8), (169a/4)

k.+dan (18b/6)

k.+dır (20a/9)

k.+ı (20a/7)

k.+ında (86b/1), (88a/4), (89b/4), (166a/4), (167b/10), (169a/2)

k.+lar (161a/9)

k.+larda (171a/2), (171a/3)

k.+ları (161a/3)

k.+larıñ (21a/2)

k.+larına (20a/7)

k.+umuz (161a/8)

[=20]

Kitāb-ı İğnā’-ı Bî’l-gınāre < Ar. “eser adı”

k. (171a/1)

[=1]

kitāb-ı istiḥsān < Ar. “eser adı”

k.+da (166b/8)

[=1]

kitāb-ı kerāhat < Ar. “kerahat kitabı” → **kitāb-ı kerāhiyyet**

k.+de (167b/3), (169b/3)

[=2]

kitāb-ı kerāhiyyet < Ar. “kerahat kitabı” → **kitāb-ı kerāhat**

k.+de (168b/5), (168b/8), (172a/8)

[=3]

kitāb-ı müsteṭāb < Ar. “eser adı”

k.+da (18b/4)

[=1]

kitāb-ı şalavat < Ar. “salavat kitabı”

k.+dan (103b/10)

[=1]

kitāb-ı ṭahāret < Ar. “taharet kitabı”

k.+de (167a/9)

[=1]

kitābu Uṣṭuvānī < Ar. “eser adı”

k. (17a/1)

[=1]

kitābü’l-beşer < Ar. “insan kitabı”

k. (84b/7)

[=1]

kitābü’l-ğafir < Ar. “eser adı”

k. (172b/4)

[=1]

kitābü’ş-şalāvat < Ar. “salavat kitabı”

k.+dan (54a/11)

[=1]

kitābu’l-lāhi < Ar. “Allah’ın kitabı”

k. (17a/9)

[=1]

kitle- “kilitlemek”

k.-mek (65b/2)

[=1]

ko- “koymak”

ķ.-dığı (152a/6)

ķ.-duğı (38a/5)

ķ.-duķda (43b/1), (43b/5), (115b/4), (116a/6), (116a/10), (116b/11), (117a/4), (117b/1), (117b/6), (125a/10), (151b/7), (160b/6)

ķ.-duķdan (59b/9), (63b/10)

ķ.-maķ (74b/4), (120b/10), (127b/7)

ķ.-maķdur (47b/1), (50b/8), (51a/7), (51b/1), (51b/2), (55a/1), (55b/1), (63b/3)

ķ.-mamakdır (73b/3)

ķ.-manıń (93a/2)

ķ.-masa (147a/7)

ķ.-mazdan (102a/7)

ķ.-mışdur (20a/5)

ķ.-muş (130b/9)

ķ.-r (93a/7)

ķ.-rlar (178b/3)

ķ.-sa (89a/1), (89b/1), (142a/10), (144a/1), (144a/7), (145b/5)

ķ.-ya (125a/10), (148b/9), (151b/9)

[=44]

ķoca “bir kadının evli olduğu erkek, eş, zevķ”

k. (93b/8), (93b/11), (94a/4), (94a/5), (94a/6)

[=4]

ķoķuř- “kucaklaşmak”

k.-maķ (37b/5)

[=1]

ķoķ (ğ) “cisimlerden yayılan zerrelere burun zarındaki sinirlerde meydana getirdiği duyu”

k. (39b/6)

[=1]

koğla- “koklamak işi”

k.-dukdan (39b/6)

[=1]

koğ- “bir koku yaymak”

k.-mağ (83a/6)

k.-mağdur (56b/3)

[=2]

koğı “cisimlerden yayılan zerrelere burun zarındaki sinirlerde meydana getirdiği duyu” →

koğu

k.+sı (25a/8), (148b/11)

[=2]

koğu “cisimlerden yayılan zerrelere burun zarındaki sinirlerde meydana getirdiği duyu”

→ **koğı**

k.+sın (34b/1)

[=1]

kol “insanın omuzundan parmak uçlarına kadar olan organı”

k.+ı (165b/10)

k.+ları (61b/3)

k.+ların (57b/10), (59b/7)

[=4]

kolluğ “çalışırken elbise ve gömlek kollarının kirlenmemesi için bilekle dirsek arasında örtecek şekilde eğreti olarak kola geçirilen iki tarafı lastikli kumaş”

k.+unda (59a/8)

[=1]

koltuğ “vücutta omuz başının altında kolun gövde ile birleştiği yer”

k.+ların (28a/1), (51b/6)

k.+larından (59b/7)

[=3]

kon- “uçmasına son verip bir yerde durmak”

k.-ar (137b/11)

[=1]

kop- “herhangi bir yerinden ikiye ayrılmak”

k.-sa (22a/1)

k.-unca (147a/6)

k.-up (38a/11)

[=3]

kopar- “kopmasına yol açmak, bağlı bulunduğu yerden ayırmak”

k.-mağdır (70a/9)

[=1]

kork- “korkuya kapılmak, korku duymak, ürkmek”

k.-mazsa (153b/4)

[=1]

korku “bir tehlike veya tehlike ihtimâli karşısında duyulan ürkütücü duygu”

k.+su (154a/4)

[=1]

kov- “uzaklaşmasını, gitmesini sert bir şekilde söylemek, yanından defetmek”

k.-mağ (65b/8)

[=1]

koy- “bırakmak, (bir yere) yerleştirmek”

k.-a (125a/7), (152a/6), (152a/8)

k.-anlara (86a/3)

k.-up (41b/1), (55b/4), (73b/2), (184b/4)

[=8]

ķoyun “geviş getirenlerden, eti, sũtũ ve yapağısından faydalanılan, boynuzlu, memeli, evcil hayvan”

k. (65a/5)

[=1]

ķõmũr “yũksek basınç veya yũksek sıcaklık altında bitkilerin yapısının değişmesi sonucu meydana gelen, karbonca çok zengin, siyah, yanıcı, kalorisi yũksek madde”

k. (26a/2)

[=1]

ķõře < Fars. “iki duvarın birleştiği yer”

k.+de (133a/11)

[=1]

ķudret < Ar. “kuvvet, gũç, tãkat, iktidar”

k.+i (134a/8)

k.+ile (19b/11)

[=2]

ķudũrĩ < Ar. “Ebũ’l-Hũseyn Ahmed b. Ebĩ Bekr Muhammed b. Ahmed el-Kudũrĩ (õ. 428/1037)”

s. (153b/6)

[=1]

ķuhustãnĩ < Ar. “řemsũddin Muhammed b. Hũsamiddin el-Horasani el-Kuhistani (õ. 962/1555)”

k.+de (49b/11), (50a/3), (70a/11), (91a/1), (98b/9), (99a/2), (107b/10), (108a/8), (110b/4), (110b/6), (152a/1), (152b/1), (158b/11), (167b/2)

[=13]

ķuhustãnĩ-yi muştaşar < Ar. “Kuhustani’nin kısaltılmış eseri”

k. (79b/10), (171b/5)

[=2]

ķul “Allah tarafından yaratılmış olan insan, abd”

k. (114a/11), (125b/2), (176a/9)

k.+a (177a/11)

k.+ından (18b/11)

k.+larına (175b/5)

k.+udur (23a/1), (175a/7)

[=8]

ķulaķ “başın iki yanında bulunan işitme organı”

k.+ı (28a/2), (69a/10)

k.+ına (120b/6)

k.+ında (38a/7)

k.+ınını (120b/7)

k.+ları (32b/1), (152a/7)

k.+larına (33b/1)

k.+larından (63b/3), (66a/11)

k.+larınını (51a/10)

[=11]

ķulillāhümme < Ar. “de ki: Ey Allah’ım”

k. (113a/5)

[=1]

ķullan- “hangi işe yarıyorsa o maksatla yararlanmak”

k.-sunlar (130b/9)

[=1]

ķunūt < Ar. “yatsı namazından sonra kılınan vitr namazında okunan dua”

k. (46a/11), (47a/8), (83a/11), (83b/4), (83b/10), (85a/9), (85a/11), (85b/1), (85b/4), (85b/9), (85b/10)

k.+a (86a/1)

[=12]

ķur- “parçaları birleştirerek bütün durumuna getirmek, çatmak”

k.-maķdur (59a/6)

[=1]

ķur’ān < Ar. “Allah tarafından Hz. Muhammed’e vahyedilen kutsal kitap, İslām dīninin temel kitabı, kelām-ı kadīm, Kur’ān-ı Kerīm”

k. (75b/8), (78a/8), (79a/7), (79a/7), (98a/11), (98b/1), (40a/10), (46a/4), (106a/9), (109b/7), (134b/3), (168b/2), (168b/5), (169a/8), (177b/2)

k.+a (106a/7)

k.+dır (20b/2)

k.+la (165b/4), (165b/8)

k.+ladur (161a/9)

[=17]

ķur’ān-ı ‘aẓīmü’ş-şān < Ar. “yüce kitabımız Kur’ān-ı Kerīm”

k. (20b/10), (61a/1), (79a/5), (79a/9), (124b/9), (150b/5), (167b/4)

k.+dan (109b/3)

k.+dur (161a/8)

[8]

ķurbān < Ar. “Allah yolunda kesilen koyun, dana, deve vb. hayvan”

k. (80a/5), (84b/4), (176a/5), (178b/5)

[=4]

ķureyş < Ar. “Kureyş kabīlesi”

k.+iņ (175a/11), (176b/9)

[=2]

ķuri “nemi, suyu olmayan”

k. (21a/7), (146a/7), (146a/7)

[=3]

ķurt “uzun ve yumuşak gövdeli, omurgasız, bacaksız, ayaksız veya çok ilkel ayaklı, sürünerek hareket eden küçük hayvan”

k. (142b/6), (142b/7)

[=2]

ķurtar- “kurtulmasını sağlamak; bir canlıyı bir tehlikeden, mahvolmaktan, helâk olmaktan uzaklaştırmak”

k.-a (154a/7)

[=1]

ķurtul- “sıyrılmak, uzaklaşmak, selâmete çıkmak, halâs olmak”

k.-mış (18b/1)

[=1]

ķuru “nemi, suyu olmayan”

k. (142b/7)

[=1]

ķuru- “ıslaklıķı, yařlıķı kaybolarak kuru duruma gelmek”

k.-sa (28b/6), (28b/9), (139b/11)

[=3]

ķurut- “kuru duruma getirmek”

k.-maķdur (24b/10)

[=1]

ķuř- “mîdesinde bulunanları ağızdan dışarıya atmak”

k.-arsa (37a/2)

[=1]

kuş “yumurtlayan omurgalılarından gagalı, iki ayaklı, iki kanatlı, vücûdu tüylerle kaplı, uçucu hayvanların ortak adı”

k.+ı (55a/10)

[=1]

kuyu “su tabakasına varılınca kadar dâire şeklinde kazılıp çevresine duvar örülen ve içindeki su kova veya tulumba ile alınan derin çukur”

k.+nuş (139b/9), (139b/11)

k.+ya (147a/3)

[=3]

küçük “çok küçük, ufacık”

k. (129a/4)

[=1]

küçük “ölçüleri bakımından aynı cinsteki benzerlerinden daha alçak, daha dar, daha kısa ve daha ufak olan”

k. (92b/5)

[=1]

küçük “ölçüleri bakımından aynı cinsteki benzerlerinden daha alçak, daha dar, daha kısa ve daha ufak olan”

k. (54a/4)

[=1]

küre < Ar. “dünya, arz”

k.+de (54b/1)

[=1]

küffâr < Ar. “kâfirler”

k.+ıla (173a/6), (173a/6)

[=2]

küfür < Ar. “sövme, küfretme”

k. (173b/2), (178b/6)

k.+dür (173b/10), (174b/8), (176a/6), (176b/8), (177a/4), (178a/1)

[=8]

küpe < Ar. “genellikle kadınların kulak memelerine taktıkları süs”

k.+sin (28a/7)

[=1]

L

lafız < Ar. “gerek anlamlı olsun (kelime), gerek anlamı başka kelimelerle ortaya çıksın (edat) ağızdan çıkan veya yazılan söz” → **lafz**

l.+dan (166a/2)

[=1]

lafz < Ar. “gerek anlamlı olsun (kelime), gerek anlamı başka kelimelerle ortaya çıksın (edat) ağızdan çıkan veya yazılan söz” → **lafız**

l. (46a/1)

l.+da (162a/3)

l.+ı (69a/10), (166a/1)

l.+ıla (173a/4)

l.+ın (45b/5)

[=6]

lafz-ı selām < Ar. “selam sözü”

l. (117b/9)

l.+dır (48a/10)

[=2]

lağv < Ar. “hükümsüz, faydasız, çirkin söz”

l. (78b/10)

[=1]

lākin < Ar. “ama, ancak, fakat”

l. (20b/10), (21a/11), (94b/10), (95b/5), (101b/4), (118a/4), (125a/1), (125b/8), (143a/11), (148b/11), (149a/1), (149a/4), (150a/2), (150a/4), (152a/11), (156a/10), (156a/7), (160a/8), (161a/4), (178b/6), (180a/11), (180b/1), (180b/4), (181b/10), (180b/11), (182a/8), (184a/8)

[=27]

lāyık < Ar. “uygun, yaraşır, münâsip”

l. (22b/9), (178b/11)

l.+dur (176b/1)

[=3]

lāzım < Ar. “gerekli, lüzumlu” → **lāzum**

l. (18a/3), (36b/9), (38b/2), (83b/2), (95b/1), (95b/8), (98b/8), (100b/8), (101a/8), (104a/11), (104b/7), (104b/8), (105a/3), (106a/7), (106a/10), (106b/10), (106b/3), (108a/7), (108b/1), (108b/6), (109a/7), (109b/1), (109b/4), (109b/8), (110a/10), (110a/6), (112a/7), (119a/4), (121b/5), (122b/1), (127b/4), (138b/3), (143b/1), (144a/10), (146a/5), (146a/9), (147a/9), (149a/6), (149a/9), (149b/2), (149b/6), (149b/9), (150a/4), (150b/8), (151a/5), (151a/6), (153a/11), (159a/1), (175b/9), (179b/9), (181b/3), (182b/6), (182b/10)

l.+dır (18a/6), (28a/9), (29a/6), (76b/11), (102a/10), (110a/1)

l.+dur (111b/8), (125b/1), (126a/3), (127b/3), (136b/5), (137a/3), (140b/10), (140b/11), (145a/10), (149a/5), (165b/3), (181b/11)

[=71]

lāzum < Ar. “gerekli, lüzumlu” → **lāzım**

l.+dur (181a/1)

[=1]

le'in-i kūr'ān < Ar. “eğer Kur'an (?)”

l.+ı (73b/4)

[=1]

levh-i maḥfūz < Ar. “Allah’ın takdir ettiği, olmuş ve olacak bütün şeylerin üzerinde yazılı bulunduğu kabul edilen levha”

l.+a (22a/11)

[=1]

libās < Ar. “elbise, giyecek şey”

l. (169b/4)

[=1]

M

ma’an < Ar. “anlam”

m. (158a/9)

[=1]

mābeyn < Ar. “iki şeyin arası, ara”

m.+lerinde (57a/3)

[=1]

mādemki < Ar. “Başına getirildiği cümleyi “değil mi ki, –diği için, –diğine göre” gibi anlamlarla daha sonraki cümleye bağlar”

m. (163b/4), (163b/9)

[=2]

maḥall < Ar. “yer, mekân, mevki”

m.+de (27a/8), (34a/3), (39a/3), (43a/5), (43b/7), (48a/6), (54b/8), (98b/7), (100b/6), (110b/3), (161b/4)

m.+i (127a/11)

m.+inde (26b/8), (30a/9), (30b/10), (30b/8), (31a/8), (84b/1), (105b/7), (123b/11), (133b/2)

[=21]

maḥall-i kıṛāt < Ar. “okuma bölümü”

m. (109b/5)

[=1]

maḥaric-i ḥurūfa < Ar. “harflerin teşkil noktası”

m. (50b/4)

[=1]

maḥbūs < Ar. “bir yere kapatılmış, hapsedilmiş”

m. (163b/5)

[=1]

maḥfil < Ar. “konuşup görüşmek, çeşitli konularda fikir alış verişinde bulunmak vb. amaçlar için bir araya gelinen yer, toplantı yeri”

m.+de (79a/9)

[=1]

maḥlūk < Ar. “Allah tarafından yaratılmış, yok iken var edilmiş”

m.+ıdur (19b/8)

[=1]

maḥlūkāt < Ar. “yaratılmış olan şeyler, bütün yaratıklar, mahlûklar”

m. (22b/2)

m.+a (45a/9)

m.+dan (171a/9)

[=3]

maḥreme < Ar. “başkalarından saklanan, başkaları tarafından görülmesi, bilinmesi, duyulması istenmeyen, gizli

m. (66b/11)

[=1]

maḥremiyye < Ar. “mahrem olma durumu, bir kimsenin gizli özelliği”

m.+dir (127b/8)

[=1]

maḥrūm < Ar. “iyi ve güzel bir şeyden hissesi, payı olmayan, yoksun olan, istediğini elde edemeyen (kimse), nasipsiz”

m.+sın (88a/2)

[=1]

maḥşūş < Ar. “yalnız bir kimse, bir nesne veya bir yere âit olan, başkasında bulunmayan, husûsîleşmiş, has, özgü”

m. (31a/3), (125a/1)

m.+dur (87b/10)

[=3]

maḥşūş < Ar. “varlığı beş duyu ile anlaşılan, duyulan, hissedilen”

m. (169b/4), (171a/2)

[=2]

maḥşer < Ar. “ahiret hayâtında bütün insanların, dünyâda yaptıklarının hesâbını Allah huzûrunda vermek üzere tekrar dirilip toplanacakları yer”

m. (18b/3), (87b/2)

[=2]

maḥzûn < Ar. “üzüntülü, gamlı, kederli, hüznü”

m. (45a/7)

[=1]

mā’-ı müsta‘mel < Ar. “kullanılmış su”

m. (30b/3), (123a/9)

[=2]

maḥ‘ad < Ar. “kış, geri, göt”

m.+ı (23b/10)

m.+ında (24a/11)

m.+ından (26b/1), (142a/1)

[=4]

maḳām-ı ḳaṣd < Ar. “niyet makamı”

m. (91a/9)

[=1]

maḳāṣıd-ı ḥasene < Ar. “güzel maksatlar”

m.+sinde (111b/9)

[=1]

maḳber < Ar. “mezar, kabir, medfen”

m. (160b/8)

[=1]

maḳbere < Ar. “mezarlık, kabristan”

m.+ye (160b/5)

[=1]

maḳrama < Ar. “kenarları işlemeli peşkir, el bezi, havlu, destmal”

m. (142a/9)

[=1]

maḳūl < Ar. “akla uygun, akla yatkın gelen, mantıkî”

m. (17b/6)

[=1]

mal < Ar. “bir kimse veya kurumun mülkiyetinde bulunan, taşınır, taşınmaz her çeşit değerli ve gerekli şey, mülk, îrat, varlık, servet”

m.+ın (173a/5)

m.+ının (23a/4)

[=2]

mālīk < Ar. “bir şeye sâhip olan (kimse), sâhip”

m. (23a/4), (170b/4)

[=2]

ma‘lūm < Ar. “herkes tarafından bilinen, öğrenilmiş olan”

m. (17b/9), (166b/2)

[=2]

ma‘nā < Ar. “kelime, söz, hareket, davranış vb.nin ifâde ettiği şey, anlatılmak istenen veya onlardan anlaşılan şey, anlam, medlûl, mefhum”

m. (19b/9), (73b/4)

m.+da (162a/3)

m.+la (148b/4)

m.+sı (18a/8), (19a/8), (20a/6), (21b/8), (22b/8)

m.+sın (111a/3), (111a/8), (113a/9)

m.+sında (161b/7)

[=13]

ma‘nā-yı laṭīf < Ar. “güzel mana”

m.+ileri (19a/7)

[=1]

ma‘nā-yı şerīf < Ar. “saygın mana”

m.+i (21a/4), (22a/6)

[=2]

māni‘ < Ar. “bir işin yapılmasını önleyen şey, engel”

m. (55a/4), (67b/10), (68a/1), (76b/4), (113b/9)

[=5]

marāḡ < Ar. “hastalık, illet” → **marīḡ**

m. (176a/5)

m.+dan (163a/2)

[=2]

marazlu “hastalıklı, hasta”

m. (142a/3)

[=1]

marîz < Ar. “hasta, hastalıklı, marazlı” → **maraz**

m. (141a/6), (142b/10), (143b/4), (143b/6)

[=4]

maşâbih < Ar. “aydınlatma araçları, kandiller, meş’aleler, çırağlar”

m.+de (113b/5), (114b/8)

[=2]

ma’şum < Ar. “suçsuz, günahsız (kimse), bîgünah”

m.+ın (72a/3)

[=1]

maẓmaẓa < Ar. “abdest alırken ağıza su alma, ağız su ile çalkalama”

m. (33a/2), (35b/11)

[=2]

maẓmaẓa-ı mübâlağa < Ar. “abdest alırken abartılı bir şekilde ağıza su alma, ağız su ile çalkalama”

m. (119a/5)

[=1]

maẓmûn < Ar. “kastedilen asıl mânâ, anlam, kavram, meal, mefhum”

m.+ına (18a/9)

[=1]

mecâlis < Ar. “toplantılar, toplantı yerleri, meclisler”

m.+inde (167a/11)

[=1]

mecālis-i rūmiyye < Ar. “eser adı”

m.+de (80a/3), (80a/8), (83a/8), (91a/2), (110b/7), (137a/11), (160b/11), (179b/1)

[=8]

meclis < Ar. “bir konuyu konuşmak, görüşmek için yapılan toplantı, içtimâ”

m. (75b/4)

m.+de (163b/10), (164a/3)

m.+dedür (163b/4)

m.+ine (168a/2)

[=5]

meclis-i ‘ulemā < Ar. “bilginlerin toplandığı yer”

m. (163a/11)

[=1]

mecmau‘l-bahreyn < Ar. “Hanefi fakihî İbnü’s-Saati’nin (ö. 694/1295) eseri”

m. (48b/1), (98a/1), (135b/2), (167a/10)

[=4]

medḥal < Ar. “giriş yeri, giriş”

m. (166a/8), (169a/4)

[=2]

meger < Fars. “önceden farkına varılmayıp sonradan anlaşılan bir durumu bildirir”

m. (25a/8), (66a/7), (148b/8)

[=3]

mekān < Ar. “yer, mahal”

m.+da (35a/6), (149a/1), (150b/4)

m.+dur (139b/8)

m.+ı (42a/10)

m.+ında (128a/2)

[=6]

mekrūh < Ar. “İslâm dîninde haram olmadığı halde hoş görülmeven veya yapılması yasaklanan durum, davranış”

m. (57a/11), (59b/3), (62a/2), (62a/8), (111b/5), (164b/6)

m.+dur (31a/7), (31a/9), (31a/10), (31b/1), (31b/3), (41b/9), (77a/3), (78a/9), (91a/1), (98a/8), (111b/1), (111b/2), (111b/6), (125a/2), (127a/4), (127a/6), (127a/8), (127b/7), (128a/2), (128a/5), (128a/7), (128a/10), (128b/3), (128b/5), (129a/9), (129b/3), (129b/7), (134a/9), (134b/4), (150a/3), (164b/4), (164b/8), (165a/3), (165a/6), (165a/8), (165a/11), (165b/5), (165b/8), (166a/1), (166a/6), (166b/4), (167b/4), (168b/7), (169a/9), (172a/6), (183b/1),

m.+lar (56b/10), (57b/1), (67a/11)

m.+ları (25b/2), (25b/2), (30b/6), (35b/4), (35b/5), (54b/5), (54b/5)

m.+larında (31b/3)

[=63]

melâ'ike-i kirām < Ar. “aziz, şeref ve kerem sahibi melekler”

m. (44a/10), (127b/8)

[=2]

melek < Ar. “gözle görülüp elle tutulmayan, yiyip içmeyen, cinsiyet farkı bulunmayan, sâdece Allah’a itâat etmek ve dâima hayra vâsita olmak üzere yaratılmış olan sayısız nûrânî varlıklardan her biri”

m.+lere (48a/7)

m.+lerine (19b/10), (45a/6)

[=3]

memē “insanların ve memeli hayvanların dişilerinde bulunan ve süt salgılayarak yavruların emzirilmesine yarayan organ”

m.+sinden (73b/9)

[=1]

men' < Ar. "yasaklamak, engellemek, önüne geçmek"

m. (127b/9), (169a/9), (170b/3), (171b/8)

m.+i (168b/9)

[=5]

menber < Ar. "câmi içinde genellikle mihrâbın sağ tarafında bulunan, cuma namazının farzından önce hatîbin üzerine çıkıp hutbe okuduğu merdivenli kürsü"

m.+e (172b/1)

[=1]

mendüb < Ar. "hakkında kesin bir emir bulunmadığı halde dînin temel prensiplerine uyduğu için beğenilen, tavsiye edilen, sevap kazandıran, dince makbul"

m.+dur (120b/8)

[=1]

menhî < Ar. "dînin yasakladığı, nehyettiği şey, yasak"

m. (172a/10)

m.+dür (169b/2)

[=2]

menî < Ar. "neslin devâmını sağlayan erkeklik tohumu, bel suyu, bel, atmık, er suyu"

m. (27a/7), (147a/6), (147a/7)

[=3]

menzil < Ar. "yolcuların konakladıkları yer, konak yeri, konak"

m.+i (169b/6)

[=1]

mertebe < Ar. "kademe, derece, basamak, sıra"

m. (129a/4)

[=1]

meşâb < Ar. "derece, değer, ölçü"

m. (164b/2)

[=1]

mesā' il < Ar. “meseleler”

m. (164a/4)

[=1]

mesā' il-i dīn < Ar. “dinle ilgili meseleler”

m. (17b/3)

[=1]

mesā' il-i şerif < Ar. “kutsal, mübarek meseleler”

m.+e (18b/5)

[=1]

mesā' il-i ş-şeyy < Ar. “sorulan şey”

m. (84a/7)

[=1]

mesā'vī < Ar. “kötülükler, fenâlıklar, seyyiat”

m. (112a/9)

m.+niñ (112a/10)

[=2]

mescid < Ar. “Müslümanların vakit namazlarını kılmaları ve ibâdetlerini yerine getirmeleri için yapılan, içinde cuma ve bayram namazları kılınmayan minâresiz, minbersiz küçük câmi”

m. (26b/6), (127a/6), (162b/3)

m.+de (62a/1)

m.+den (55b/1), (167a/7)

m.+e (54a/5), (67b/5), (75b/3)

m.+lerde (54a/5), (92b/5)

[=11]

mescid-i şerîf < Ar. “Peygamber efendimizin, hicretten sonra Eshâb-ı kirâm (mübârek arkadaşları) ile birlikte Medîne-i münevverede inşâ ettiği mescid, câmi”

m.+e (166b/10)

[=1]

meşelâ < Ar. “misal olarak, örnek olarak, söz gelişi”

m. (76b/5), (139a/2), (145b/11), (146a/3)

[=4]

mes’ ele < Ar. “çözüme kavuşturulması, bir sonuca bağlanması gereken durum, sorun”

m. (33b/11), (52b/3), (54a/11), (76a/1), (76a/7), (76b/7), (76b/9), (77a/2), (77a/4), (77a/6), (77a/10), (77b/2), (77b/6), (77b/9), (78a/3), (78a/10), (78b/11), (79a/2), (79a/4), (79a/8), (79b/3), (79b/11), (80a/1), (80a/3), (80a/8), (80b/1), (80b/6), (81a/6), (81b/11), (82a/4), (82b/5), (82b/10), (83a/3), (83a/10), (83b/2), (84a/8), (84b/3), (84b/8), (85a/2), (85a/8), (85b/2), (85b/7), (86a/4), (86b/1), (88a/8), (88b/11), (89a/3), (89a/11), (89b/6), (90a/5), (90b/1), (90b/9), (91a/2), (91a/6), (91a/8), (91a/11), (91b/4), (91b/10), (92b/11), (92b/5), (92b/9), (93a/5), (93a/8), (93b/1), (93b/7), (94a/7), (94b/1), (94b/4), (95a/1), (95a/6), (95a/9), (95b/2), (95b/9), (96a/10), (96a/2), (96a/5), (96b/2), (96b/6), (97a/3), (97b/1), (97b/2), (98a/2), (98a/6), (98a/9), (98b/2), (98b/6), (98b/9), (99a/2), (99a/4), (99a/9), (99b/4), (99b/10), (100a/5), (100a/10), (100b/5), (100b/9), (101a/5), (101a/11), (101b/6), (102b/1), (102b/8), (102b/10), (103a/2), (103a/5), (103a/7), (103a/11), (103b/9), (104a/1), (104a/6), (104b/2), (104b/9), (105a/5), (105a/10), (105b/4), (105b/9), (106a/5), (106a/8), (106a/11), (106b/4), (106b/7), (106b/11), (107a/4), (107a/9), (107b/1), (107b/6), (107b/10), (108a/5), (108a/9), (108b/2), (108b/4), (108b/7), (109a/5), (109a/8), (109b/1), (109b/6), (109b/8), (110a/5), (110a/6), (110a/11), (110b/4), (110b/6), (110b/8), (110b/11), (111a/5), (111a/6), (111b/1), (111b/7), (111b/9), (112a/6), (112a/8), (112a/11), (112b/5), (113a/3), (113b/7), (113b/10), (114a/3), (114a/7), (114b/3), (116a/1), (116a/2), (116a/3), (116a/5), (117b/11), (118a/3), (118a/5), (118a/7), (118a/10), (118b/7), (119a/1), (119a/5), (119a/7), (119b/1), (119b/7), (119b/11), (120a/7), (120a/11), (120b/2), (120b/6), (120b/9), (120b/11), (121a/5), (121a/9), (121b/2), (121b/6), (122a/3), (122a/6), (122a/9), (122b/3), (122b/6), (122b/10), (123a/2), (123b/1), (123b/6), (123b/11), (124a/2), (124a/8), (124b/5),

(124b/11), (125a/2), (125a/11), (125b/5), (127a/2), (127a/5), (127a/6), (127a/8), (127b/1), (127b/6), (128a/1), (128a/3), (128a/6), (128a/7), (128b/1), (128b/4), (128b/6), (128b/9), (129a/2), (129a/7), (129a/10), (129b/2), (129b/4), (129b/6), (129b/8), (130a/7), (130b/2), (131a/1), (131a/5), (131a/9), (131b/5), (131b/8), (132a/2), (132a/9), (132b/1), (132b/5), (132b/9), (133a/2), (133a/4), (133a/9), (133b/1), (133b/5), (134b/2), (134b/8), (135a/1), (135a/5), (135a/9), (135b/2), (136a/5), (136a/10), (136b/6), (136b/10), (137a/4), (137a/9), (137b/3), (137b/7), (137b/11), (138a/2), (138a/5), (138b/6), (138b/11), (139a/9), (139b/4), (139b/9), (140a/3), (140a/7), (140a/11), (141a/3), (141a/6), (141a/10), (141b/3), (141b/7), (141b/10), (142a/2), (142a/5), (142a/7), (142b/1), (142b/4), (142b/10), (143a/3), (143a/6), (143a/9), (143b/3), (143b/7), (144a/1), (144a/6), (144a/10), (144b/7), (145a/2), (145a/5), (145a/7), (145a/10), (145b/4), (145b/8), (146a/2), (146a/4), (146a/6), (146a/9), (146a/10), (147a/2), (147a/4), (147b/10), (147a/11), (147b/3), (147b/5), (147b/7), (148a/2), (148a/5), (148a/8), (148b/1), (148b/5), (148b/10), (149a/2), (149a/7), (149a/10), (149b/2), (149b/7), (149b/10), (150a/5), (150a/11), (150b/5), (150b/9), (151a/2), (151a/7), (151b/1), (151b/6), (151b/10), (152a/1), (152a/3), (152a/5), (152a/9), (152b/1), (152b/4), (152b/6), (152b/10), (153a/2), (153a/6), (153a/10), (153b/1), (154a/3), (154a/7), (154a/11), (154b/3), (154b/6), (155a/6), (155b/10), (156a/5), (156b/1), (156b/8), (157a/1), (157a/9), (157b/4), (157b/8), (158a/1), (158a/6), (158b/11), (158b/8), (159a/2), (159a/5), (160a/6), (160a/10), (160b/2), (160b/4), (160b/8), (161a/1), (161b/2), (162a/6), (162b/6), (163a/5), (163a/11), (164a/5), (164a/7), (164b/9), (169b/9), (171a/6), (171b/8), (172a/11), (172b/11), (172b/5), (172b/9), (173a/10), (182b/11), (182b/6), (183a/7), (183a/11), (183b/2), (183b/8), (184a/4), (184b/2), (184b/6),

m.+de (31a/5), (77b/11), (138b/1)

m.+ler (23b/4), (23b/5), (76a/1), (80a/1), (83a/9), (89b/6), (97b/2), (104a/1), (110b/9), (117b/11), (129b/9), (130a/7), (135b/5), (140b/6), (146a/5), (151a/7), (158a/1), (161a/1), (171a/6), (179b/2)

m.+leri (143b/9), (149a/6)

[=405]

mesî < Ar. “abdest alırken ıslak eli başın en az dörtte birine veya mest üzerine sürme”

m. (29a/4), (32b/5), (33a/10), (33a/8), (33b/1), (33b/9), (103a/2), (103a/3), (119a/1), (119a/7), (120b/3), (120b/7), (121a/10), (121b/8), (122a/5), (122a/10), (122b/1),

(122b/5), (122b/6), (122b/9), (123a/1), (123a/3), (123a/9), (123b/2), (123b/4), (123b/7), (123b/9), (141a/5), (141b/6)

m.+e (33b/5)

m.+iñ (52b/10), (123b/8)

[=32]

mesih < Ar. “Hz. İsa’nın lakabı”

m. (35a/1), (118a/11), (118b/5), (118b/6), (118b/7), (119a/10)

[=6]

mesnū < Ar. (?)

m. (63a/4)

[=1]

mesnūn < Ar. “alışılmış, âdet olmuş, mûtat”

m. (134a/5)

[=1]

mest < Ar. “incik kemiğinin üstüne kadar çıkan, kundura yâhut lastik içine giyilen, abdest alırken üzerine meshedilmesi dînen câiz olan, kısa konçlu, hafif ve yumuşak ayakkabı”

m. (121b/11)

m.+i (118b/4), (121b/7)

m.+iñ (120b/4)

m.+inden (118b/3)

m.+ine (119a/2), (119a/8)

[=7]

meştūr < Ar. “örtülü, kapalı, gizli, saklı”

m. (30b/5), (49b/6)

m.+dır (24b/4), (47a/3), (59a/10), (75a/1)

m.+dur (28a/4), (28b/10), (30a/4), (30a/8), (31a/6), (45b/3), (47a/5), (48a/6), (52b/4), (52b/11), (54b/10), (54b/4), (56b/10), (58b/3), (63b/2), (65a/6), (66b/1), (67a/5), (67a/8), (69a/9), (70a/10), (70b/1), (70b/10), (73a/2), (74a/6), (74a/9), (74b/5), (80a/3), (80b/5), (84a/7), (90b/8), (94b/4), (98a/2)

[=39]

meşābe < Ar. “gibi”

m.+de (18b/2)

[=1]

meşğūl < Ar. “bir şeyle uğraşan, bir iş yapmakta olan”

m. (131b/1), (169b/5)

m.+den (131b/3)

[=3]

meşrū < Ar. “dince yasaklanmayan, dîne, şerîata, akla, vicdâna ters düşmeyen, kânun ve geleneklere uygun olan”

m. (63a/4), (134b/2)

[=2]

mevāhib-i ledünniyye < Ar. “Ahmed b. Muhammed el-Kastallâni’nin (ö. 923/1517) Hz. Peygamber’in hayatı ve şahsiyetine dair eseri”

m.+de (161b/2), (162b/5), (172a/7)

[=3]

mevķūf < Ar. “tutuklu, tutuklanmış, tevkif edilmiş”

m.+dur (18a/7)

[=1]

mevlid < Ar. “doğma, doğuş”

m.+i (161b/6)

[=1]

mevşuf < Ar. “bir nitelikle nitelendirilmiş, kendisini benzerlerinden ayıran bir nitelik kazanmış, nitelenmiş”

m.+dur (112a/5)

[=1]

mevt < Ar. “ölüm”

m.+in (165a/2)

[=1]

mevzu < Ar. “ele alınan, incelenen, üzerinde durulan mesele, konu”

m.+ını (24b/8)

[=1]

meydān-ı ‘araşāt < Ar. “kıyamet gününde insanların toplanacağı meydanın adı”

m.+da (86a/8), (86b/3)

[=1]

meyl < Ar. “yönelmek, sevgi, ilgi, alâka göstermek, istek ve arzu duymak”

m. (25a/4), (50a/11), (56a/9), (70b/11)

[=4]

meyyet < Ar. “ölmüş insan, ölü” → **meyyit, miyyit**

m.+i (158b/11)

[=1]

meyyit < Ar. “ölmüş insan, ölü” → **meyyet, miyyit**

m. (130b/3), (157b/11), (158a/2), (158a/7), (158a/11), (158b/1), (158b/4), (158b/5), (158b/9), (159a/5), (159a/7), (159a/11), (159b/10), (160a/6), (160a/7), (161a/1), (164b/10)

m.+e (130b/10), (130b/7), (166b/6)

m.+i (27b/1)

m.+iñ (160b/5)

[=22]

mezālif < Ar. “kasabalar veya çölün köşesindeki sahalar, alanlar”

m. (76a/9)

[=1]

mezarlık < Ar. “mezarların toplu olarak bulunduğu yer, kabristan”

m.+da (128a/4)

[=1]

mezberelik < Ar. “çöplük, süprüntülük”

m.+inde (128a/6)

[=1]

mezheb < Ar. “bir dinde belirli görüş ve anlayış farklılıklarından doğan kollardan her biri”

m.+de (164b/11), (166b/4)

m.+imüz (112b/3)

[=3]

mezheb-i şūfiyye < Ar. “sufi mezhebi”

m. (168a/7)

[=1]

mezkūr < Ar. “az önce adı geçen, sözü edilen, yukarıda anılan, zikrolunan”

m. (33b/6)

m.+dır (41a/9), (70a/6)

m.+dur (23b/7), (24b/7), (24b/10), (25a/6), (25a/7), (25b/5), (25b/1), (25b/6), (25b/9), (25b/10), (26a/11), (26a/3), (26a/4), (26a/5), (26a/7), (26a/8), (26a/9), (26b/1), (26b/10), (27a/1), (26a/1), (27b/9), (28a/1), (28a/10), (28b/2), (28b/4), (29a/6), (30a/1), (30a/10), (31a/3), (31a/11), (31b/7), (32b/2), (35a/1), (35a/10), (37a/4), (38b/3), (41b/4), (42a/4), (42a/7), (42b/7), (48a/10), (48b/2), (48b/6), (50a/1), (50a/6), (54a/4), (57a/9), (61b/8), (62a/2), (64a/8), (65a/11), (65b/7), (66b/10), (69b/5), (70b/5), (71a/9), (72a/3), (72b/7), (73a/4), (73b/7), (74b/7), (75a/4), (76b/9), (77a/1), (77a/4), (77a/9), (78a/3), (78a/6), (78b/11), (79a/2), (80a/8), (80b/1), (81b/11), (82a/11), (84b/3), (84b/8), (86b/1),

(89a/3), (89b/5), (90a/5), (90b/1), (91a/2), (92b/4), (93a/5), (93b/7), (96b/1), (98a/6), (98b/9), (99a/4), (99b/9), (100a/10), (102b/1), (103a/5), (104a/6), (105a/4), (112a/11), (114b/3), (114b/9), (128a/1), (129a/7), (151b/1), (171b/4), (179b/1)

[=107]

mi “soru edatı” → **mi**

m. (98b/6), (124b/2), (125b/9), (126a/1), (153a/1), (154b/7), (154b/7), (164b/1)

m.+dur (131b/10), (172b/2)

[=10]

mızrāk < Ar. “ucunda sivri bir demir bulunan, uzun saplı eski bir savaş âleti, kargı”

m. (80a/10)

[=1]

mi “soru edatı” → **mi**

m. (108a/10), (108a/10), (125b/8), (172b/6)

m.+dir (103a/9), (103a/9)

m.+dür (131b/10), (131b/10), (135b/9), (135b/9)

[=10]

mi‘de < Ar. “insanlarda ve hayvanlarda karın boşluğunun üst kısmında bulunan ve yenilen yiyecekleri sindirmeye yarayan torba şeklindeki iç organ, kursak”

m.+ni (34a/9)

[=1]

mihrāb < Ar. “câmi, mescit gibi ibâdet yerlerinde kible duvarında bulunan, cemâatle namaz kılınırken imamın önünde durduğu, zeminden biraz yüksek girintili yer”

m.+a (93a/3)

m.+da (61b/11), (62a/1), (89b/7), (90a/6), (90b/1), (91a/3), (91a/6), (95b/9)

m.+daki (93b/11), (94a/3)

m.+ıñ (61b/9)

[=12]

miḳdār < Ar. “bir şeyin ölçüsü, sayısı veya ölçülebilme, sayılabılme, azalıp çoğalabilme durumu, nicelik, kemiyet”

m. (56a/8), (152a/8)

m.+ı (24a/4), (29a/3), (96b/3), (99a/7), (109a/11), (119a/9), (123a/6), (123a/10), (134a/4), (155b/9), (164a/10)

[=13]

millet < Ar. “genellikle aynı topraklar üzerinde yaşayan, aynı soydan gelen ve aralarında dil, din, târih, sanat, töre, dünya görüşü ve ülkü birliği bulunan insanlar topluluğu, ulus”

m. (161a/11), (161b/9), (162a/5)

m.+imüzün (162a/4)

m.+lerile (161a/5)

[=5]

mīm < Ar. “Arap alfabesinin yirmi dördüncü harfi”

m. (85b/3), (85b/3)

[=2]

mināre < Ar. “müezzinlerin ezan okuması ve okunan ezanın çevreden rahatça duyulabilmesi için câmilerle birlikte yapılan bir, iki veya üç şerefeli, zarif yapılı, yüksek kulelerden her biri, menar”

m.+lerde (79b/9)

[=1]

minber < Ar. “câmi içinde genellikle mihrâbın sağ tarafında bulunan, cuma namazının farzından önce hatîbin üzerine çıkıp hutbe okuduğu merdivenli kürsü”

m.+de (78a/7), (78a/11), (78b/3), (78b/6)

m.+den (78b/1), (78b/4)

m.+e (171b/9), (75a/11)

[=8]

minvāl < Ar. “biçim, şekil, yol, tarz, sûret”

m. (87b/1), (88b/8), (125a/9), (158b/2)

[=4]

mişil < Ar. “eş, benzer”

m.+i (175b/7)

[=1]

misvāk < Ar. “sıcak memleketlerde yetişen dikensiz, ince dallı küçük bir ağaç”

m. (33b/7), (34b/8), (124a/1), (178b/2)

m.+ı (125a/9)

m.+ın (34a/1)

m.+ıñ (34a/2), (125a/3)

m.+sız (34b/9)

[=9]

misvāk-ı şerīf < Ar. “Bu ağacın dalından 20 – 25 santim uzunluğunda kesilip ucu kalem gibi yontulduktan sonra dövülerek lifleri ortaya çıkarılmak sûretiyle fırça hâline getirilen ve dış temizliğinde kullanılması İslâm dînine sünnet olan mübarek çubuk”

m. (83a/4)

[=1]

miyyit < Ar. “ölmüş insan, ölü” → **meyyit, meyyet**

m. (39b/11), (40a/2)

[=2]

Mollā Hüsrev < Ar. “Osmanlı alimi ve müftüsü (ö. 885/1480)”

m. (161b/8)

[=1]

mu‘addili’aşalāt < Ar. “eser adı”

m. (43b/9)

[=1]

mu‘allel-i şulūk < Ar. “eser ismi”

m. (43a/1)

[=1]

mu‘āmele < Ar. “başkasına karşı olan davranış, davranış biçimi, tutum”

m. (70b/11)

[=1]

muammed bin ebī bekir < Ar. “Ebū’l-Kāsım Muhammed b. Ebī Bekr es-Sıddīk Abdillāh b. Osmān el-Kureşî et-Teymî (ö. 38/658)?”

m. (169a/10)

[=1]

mu‘īn-i dīn < Ar. “dinin yardımcısı”

m.+i (17b/1)

[=1]

mu‘azzāb < Ar. “ızdıraplı, azaba uğramış”

m. (88b/1)

[=1]

mūcib < Ar. “sebepe olan, gerektiren”

m.+leri (27a/2)

[=1]

mu‘cizāt < Ar. “mucizeler”

m.+ı (21b/3)

[=1]

muğāyir < Ar. “uymayan, bağdaşmayan, aykırı, zıt”

m. (162a/3)

[=1]

muḥabbet < Ar. “sevgi”

m. (112b/7)

[=1]

muḥāl < Ar. “olması, gerçekleşmesi, yapılması mümkün olmayan, imkânsız”

m.+dür (175a/6)

[=1]

muḥālefet < Ar. “karşı olma, karşı çıkma, aksini savunma”

m. (44b/7), (51b/9)

[=2]

muḥālif < Ar. “karşı çıkan, karşı koyan kimse”

m. (22a/11)

[=2]

muḥammed < Ar. “övülmeye değer olan, en güzel huylara sâhip kimse”

m. (22b/11), (161a/6), (161a/11), (161b/3)

[=4]

muḥammed bahāi ‘afī ‘anhu < Ar. “özel isim”

m. (172b/5)

[=1]

muḥammed bin ‘abdullāh < Ar. “Abdullah’ın oğlu Muhammed, Hz. Muhammed”

m. (20b/3)

[=1]

muḥammedin < Ar. “Peygamberlerin sonuncusu ve en büyüğü olan İslâm peygamberinin adı”

m. (17a/4)

[=1]

muḥarrir < Ar. “yazar”

m.+ini (17b/8)

[=1]

muḥīṭ < Ar. “çepeçevre kuşatan, etrâfını çeviren, çevreleyen ihâta eden”

m.+de (165a/6)

[=1]

muḥīṭ-i burhānī Ar. “eser adı”

m.+da (29a/6)

m.+de (27b/4)

[=2]

muḥşane < Ar. “ergenlik çağına girmiş, hür ve müslüman olan nâmuslu, iffetli, haramdan kaçınan kadın”

m.+ye (173a/3)

[=1]

muḥtâc < Ar. “bir şeye veya kimseye ihtiyâcı olan, ihtiyaç duyan”

m. (19b/5), (67b/8)

[=2]

muḥtâr-ı şerḥ-i ihtiyâr < Ar. “eser adı”

m.+da (160b/4), (160b/7)

[=2]

muḥtaşar < Ar. “ayrıntılı olmayan, derli toplu, kısa, öz, mücmel”

m. (50a/6), (95a/9)

[=2]

muḥtaşar-ı viḳāye < Ar. “eser adı”

m. (23b/5)

[=1]

muḥterem < Ar. “saygı gösterilen, saygıya lâayık olan, saygı değeri”

m. (97b/3)

[=1]

muḵābil < Ar. “bir şeyin tam karşısına gelen, karşısında bulunan, karşı karşıya olan”

m. (173a/7)

[=1]

meḫḫar-i ehl-i sūnnet ve'l-cemā'at < Ar. “cemaat ve ehli sūnnetin övüncü”

m. (17a/7)

[=1]

muḫarreb < Ar. “yaklaşmış, dost kabul edilmiş (kimse), yakın”

m.+leri (20a/4), (175b/10)

[=2]

muḵātala < Ar. “karşılıklı vuruşma, birbirini öldürme”

m.+dan (173a/6)

[=1]

muḵayyed < Ar. “bir şeye veya kimseye maddî yâhut mânevî bir bağla bağlanmış olan, bağlı, kayıtlı”

m. (32a/5)

[=1]

muḵīm < Ar. “bir yere yerleşen, bir yerde oturan, kalıcı olan, ikāmet eden (kimse)”

m. (76a/3), (136a/10), (137b/6), (139b/7), (145a/3)

[=5]

muḵtedā < Ar. “fikir ve davranışları ölçü olarak benimsenen, örnek alınan (kimse)”

m. (102a/7), (102b/6), (108b/9)

m.+nın (102b/4), (102b/6), (102a/8), (146a/3)

[=7]

muḵtedī < Ar. “örnek alan, uyan tâbi olan, iktidâ eden (kimse)”

m. (49a/8)

[=1]

mūm < Fars. “aydınlatma aracı”

m.+a (59b/3)

[=1]

muntazır < Ar. “bekleyen, gözleyen, intizar eden”

m. (52a/5), (52a/8), (52b/1), (52b/9), (53a/4), (53a/10), (53b/7), (54a/2), (54a/8), (108b/11), (127b/3)

[=11]

murād < Ar. “erişilmek istenen, olması, gerçekleşmesi arzu edilen şey, istek, dilek, amaç”

m. (40a/1), (40a/2), (40a/5), (40a/7), (40b/1), (40b/2), (69b/3), (89b/10), (119b/2), (120a/8), (127b/8), (144a/3), (144a/8), (154b/8), (166a/2)

m.+ı (69b/8), (73a/7), (139b/6), (173b/1)

m.+ım (171b/1)

m.+ları (174a/11), (176a/4)

[=22]

muşāfaḥa < Ar. “selâmlaşma, tebrikleşme, dostluk gösterme vb. bir amaçla el sıkışma, tokalaşma”

m. (69a/6), (77a/8)

[=2]

musāfir < Ar. “görüſme, ziyâret vb. amaçlarla birinin evine veya bir yere gelen ve geçici olarak kalan kimse, konuk, mihman”

m. (103a/8), (135b/9), (136a/1), (136a/4), (136a/5), (136a/6), (136a/11), (137b/7), (137b/10), (140a/7)

m.+e (135b/5)

[=11]

muşāḥīb < Ar. “biriyle karşılıklı konuşan, sohbet arkadaşı olan kimse”

m.+lerine (175b/9)

[=1]

musallaṭ < Ar. “bir kimsenin sıkıntı verecek, bıktırarak şekilde üzerine düşen”

m. (87a/6)

[=1]

muşallī < Ar. “beş vakit namazını kılan (kimse)”

m.+niḡ (128b/1), (129b/7), (153a/10)

[=3]

muşḥaf < Ar. “Kur’ân-ı Kerim”

m. (71b/3)

[=1]

muşḥaf-ı şerīf < Ar. “Mübarek Kur’ân-ı Kerim”

m. (153a/10)

[=1]

muşibet < Ar. “insanın başına ansızın gelen belâ, felâket, dert, sıkıntı”

m. (72b/1)

m.+den (68b/9)

[=2]

mu‘tād < Ar. “alışkanlık hâline gelmiş, âdet edinilmiş, alışılmış, her zamanki”

m.+ından (184a/2)

[=1]

mu‘tādī < Ar. “alışagelmişe ilişkin”

m. (183b/9)

[=1]

muṭavvel < Ar. “uzun uzadıya anlatılmış, uzun, mufassal”

m. (171b/4)

[=1]

muṭṭalaḳ < Ar. “herhangi bir şart ve kayıtlı sınırlı olmayan, kayıtsız şartsız”

m. (32a/4), (129b/4)

[=2]

muttaşif < Ar. “bir hal ve sıfatla nitelenmiş olan, kendisinde o hal ve sıfat bulunan”

m.+dur (19b/1)

[=1]

muṣvāfıḳ < Ar. “uygun, münâsip”

m. (18b/9), (178b/11)

[=2]

mübāḥāt < Ar. “övünme

m. (67a/11)

m.+ı (67b/1)

[=2]

mübārek < Ar. “hayırlı, uğurlu, kutlu, mukaddes”

m. (21b/4), (21b/5), (75b/5)

[=3]

mübāşeret < Ar. “bir işe başlama, yapmaya girişme”

m. (32a/5)

[=1]

mübeyyen < Ar. “açıkça ortaya konan, açıkça bildirilen, açıklanan, beyan edilen”

m.+ü (17b/2)

[=1]

mücārī < Ar. “bir tür kerpiç”

m. (155a/10)

[=1]

müctehid < Ar. “Kur’an ve sünnette bulunmayan veya açıkça belirtilmeyen bir meselede yine Kur’an ve sünnetin özüne, rûhuna uygun olarak fikir yürütmek sûretiyle şer’î hüküm koyan büyük din âlimi”

m.+lerin (51b/4)

[=1]

müdâvemet < Ar. “devamlı yapma, ara vermeden, yılmadan sürekli çalışma”

m. (39b/3)

[=1]

müddet < Ar. “bir şeyin, bir olayın başı ile sonu arasında geçen zaman bölümü, süre”

m. (180a/8)

m.+i (52b/10), (123b/2)

[=3]

müdevven < Ar. “kitap veya dîvan hâline getirilmiş, tedvin edilmiş”

m. (20a/9)

[=1]

mü’ebbed < Ar. “sonsuz, ebedî, dâimî”

m. (174b/10)

[=1]

mü’ehhîr < Ar. “sonraya bırakan”

m. (20b/11)

[=1]

mü’ekke < Ar. “sağlam, kuvvetli, tekrar edilmiş”

m.+dür (135a/4), (135a/7)

[=2]

mü’ezzîr < Ar. “tesir eden, tesirli, etkili, etkileyici”

m. (19b/9)

[=1]

mü'ezzin < Ar. “namaz vakitlerini haber vermek için ezan okumakla görevli kimse”

m. (82b/2), (82b/4), (92b/6), (91b/2)

m.+ıñ (82b/1)

m.+ler (111b/10)

[=6]

müfsid < Ar. “ara bozan, bozgunculuk yapan, fitne fesat çıkaran (kimse), bozguncu, karıştırmacı, fesatçı, fitneci” → **müfsüd**

m.+e (130a/6)

m.+leri (68b/2)

[=2]

müfsüd < Ar. “ara bozan, bozgunculuk yapan, fitne fesat çıkaran (kimse), bozguncu, karıştırmacı, fesatçı, fitneci” → **müfsid**

m.+leri (36b/4), (36b/4)

[=2]

mühdiş < Ar. “hadiseye sebep olan”

m. (140b/7)

[=1]

mükellef < Ar. “bir işi yapmak zorunda olan (kimse), yükümlü”

m. (17b/11)

[=1]

mülākī < Ar. “buluşan, kavuşan, görüşen (kimse)”

m. (41b/10), (137a/1)

[=2]

mülāzemet < Ar. “bir kimseye, bir şey veya yere hiç ayrılmak istemeyecek şekilde bağlanma”

m. (75b/3)

[=1]

mülkâniyye < Ar. “Hristiyanlığın bir meshebi”

m. (174a/5)

[=1]

mültekâ < Ar. “İbrâhim b. Muhammed el-Halebî’nin (ö. 956/1549) Hanefî fıkhnı dair eseri” → **mültekâü’l-ebhur**

m. (71b/1)

m.+da (36b/6), (36b/10), (37a/1), (37a/4), (37a/7), (37a/9), (37a/11), (37b/1), (37b/4), (37b/5), (43a/3), (69a/2), (70a/11), (72a/5), (72a/6), (72b/4), (72b/6), (73a/4), (76a/6), (76b/7), (85a/1), (109b/6), (110b/10), (111a/6), (111b/3), (111b/8), (112b/4), (119b/7), (119b/11), (120a/6), (120a/11), (120b/5), (122a/5), (127a/2), (127a/4), (127a/8), (129b/4), (134b/1), (138a/9), (138b/11), (139b/8), (141b/10), (142a/7), (142b/9), (143a/2), (143a/6), (143a/9), (143b/7), (144a/10), (145a/10), (146a/4), (149a/2), (152a/5), (157b/11), (159a/2), (160b/2), (173b/3), (183b/8), (184a/3), (184b/1)

[=61]

mültekâü’l-ebhur < Ar. “İbrâhim b. Muhammed el-Halebî’nin (ö. 956/1549) Hanefî fıkhnı dair eseri” → **mültekâ**

m.+da (123a/2), (123b/6), (123b/10)

[=3]

mü’min < Ar. “Allah’ın varlığına, birliğine, Hz. Muhammed’in O’nun kulu ve peygamberi olduğuna ve İslâmiyet’in diğer îman esaslarına inanan, îman sâhibi kimse, müslüman”

m. (18a/10), (23a/8), (72b/5)

m.+e (97b/6), (151a/8), (178b/10)

m.+in (48a/3)

m.+ler (112b/6)

m.+lere (97b/11)

m.+leriñ (86b/9)

[=10]

mümkin < Ar. “mümkün kelimesinin eski metinlerde geçen asıl şekli” → **mümkün**

m. (55b/7), (67b/5), (118b/4), (118b/5), (140b/2)

[=5]

mümkün < Ar. “olması, gerçekleşmesi imkân dâhilinde olan, olabilir, kâbil, muhtemel” →
mümkin

m. (28a/11), (140a/1)

[=2]

münâfi < Ar. “karşıt, aykırı, uymaz, uyuşmaz, muhâlif, mugâyir”

m. (110a/2)

[=1]

münezzeh < Ar. “(Allah için) İnsanlara mahsus her türlü sıfat, zaaf ve noksanlıktan uzak olan, hiçbir şeye ihtiyâcı bulunmayan”

m.+dür (19a/11), (19b/3), (175a/1), (175a/5)

[=4]

münferid < Ar. “başka kimse veya şeylerden ayrı olan, tek, yalnız, müstakil”

m. (49a/9)

m.+e (49a/5)

[=2]

münkesir < Ar. “kırılmış, kırık”

m. (164a/1)

[=1]

müntehâc < Ar. “eser adı”

m.+da (165b/11)

[=1]

münyād < Ar. “Sedîdüddin el-Kâşgarî’nin (ö. 705/1305) namaza dair eseri” → **münyeti’l-muşallî**

m.+da (30b/2)

[=1]

münye < Ar. “Sedîdüddin el-Kâşgarî’nin (ö. 705/1305) namaza dair eseri” → **münyeti’l-muşallî**

m.+de (38a/6), (110a/6), (138b/6), (139b/3), (146a/10), (147a/4), (147b/4)

[=7]

münyet < Ar. “Sedîdüddin el-Kâşgarî’nin (ö. 705/1305) namaza dair eseri” → **münyeti’l-muşallî**

m.+de (108b/3), (108b/7)

[=2]

münyeti’l-muşallî < Ar. “Sedîdüddin el-Kâşgarî’nin (ö. 705/1305) namaza dair eseri”

m.+de (27a/2), (29b/8), (30a/8), (30a/10), (30a/11), (30b/9), (30b/11), (31a/9), (31a/11), (35b/6), (38a/4), (73b/3), (73b/7), (97a/3), (104a/5), (105a/4), (109a/8), (120b/2), (120b/11), (128a/3), (128a/5), (129b/8), (130b/1), (136b/10), (137a/4), (138a/4), (139a/9), (141b/7), (169a/7), (184b/5)

[=30]

mürekkab < Ar. “birden fazla şeyin bir araya gelmesinden meydana gelmiş, birleşik”

m. (175a/1), (175a/2)

m.+dür (174a/8), (174b/2)

[=4]

mürted < Ar. “İslâm dîninden dönen, müslümanlıktan ayrılıp başka bir dîne giren, irtidat eden (kimse)”

m. (74b/7), (170b/7)

[=2]

müsemmā < Ar. “isimlendirilmiş, belli bir isimle anılmış”

m. (165a/1), (166a/4)

[=2]

müslimān < Ar. “Müslüman kelimesinin eskiden kullanılan bir şekli” → **müslümān**

m. (31a/1)

[=1]

müslümān < Ar. “İslâm dîninden olan kimse, müslim, Muhammedî” → **müslimān**

m. (27b/2), (145a/9)

m.+lar (130b/8)

[=3]

müsteḥāb < Ar. “hakkında kesin bir emir bulunmadığı halde dînin temel prensiplerine uygun olduğu için beğenilen, tavsiye edilen, sevap kazandıran, dince makbul (iş ve davranış), mendup” → **müsteḥāb**

m.+dur (119a/6), (125a/1)

[=2]

müsteḥāb < Ar. “hakkında kesin bir emir bulunmadığı halde dînin temel prensiplerine uygun olduğu için beğenilen, tavsiye edilen, sevap kazandıran, dince makbul (iş ve davranış), mendup” → **müsteḥāb**

m. (24a/10), (24b/11), (54b/3), (150a/7), (150a/9)

m.+dır (23b/8), (24b/1), (27b/2), (39a/11), (113a/7)

m.+dur (134b/11), (135a/4), (135a/8), (151a/10), (152a/4), (153b/6)

m.+ıñ (151a/10)

m.+ları (34b/10), (34b/11), (50a/7), (50a/8)

m.+larıñ (51a/9)

[=22]

müsteḥāblu < Ar. “hakkında kesin bir emir bulunmadığı halde dînin temel prensiplerine uygun olduğu için beğenilen, tavsiye edilen, sevap kazandıran, dince makbul (iş ve davranış), mendup”

m.+dur (120b/11)

[=1]

müstehak < Ar. “hak etmiş, hak kazanmış, lâıyk”

m. (44b/3), (176b/3)

[=2]

müşab < Ar. “?”

m. (172b/3)

[=1]

müşābehet < Ar. “benzerlik, benzeyiş”

m.+den (165a/8)

[=1]

müşābih < Ar. “benzeyen, benzer, mümâsil”

m. (165b/1)

[=1]

müşkil < Ar. “zor, güç, çetin”

m. (177b/3)

m.+dür (172b/4)

[=2]

müşrik < Ar. “Allah’a ortak koşan, birden fazla tanrıya inanan kimse”

m.+ler (178b/7)

[=1]

mütāba‘at < Ar. “birbirinden uzaklaşan, uzağa giden, uzakta olan, uzak, ırak”

m.+a (102a/1)

[=1]

müte‘addī < Ar. “saldırgan, mütecâviz”

m. (101b/8)

[=1]

müteʿallik < Ar. “alakalı, ilgili”

m. (17b/3), (23b/3), (23b/4), (97b/1), (117b/10), (140b/6), (146a/4), (158a/1), (163b/3), (76a/1), (80a/1), (83a/9), (89b/5), (103b/11), (110b/8), (129b/8), (130a/6), (135b/5), (179b/2)

[=19]

müteḥak < Ar. “ait, dâir, ilgili, alâkalı”

m. (22b/9)

[=1]

müteḥiyyât < Ar. “Ettehiyyatü okumak”

m. (42b/9)

[=1]

mütteḥid < Ar. “birleşmiş, birlik olmuş, birleşik”

m.+dür (150b/4)

[=1]

müveddet < Ar. “sevgi, muhabbet, dostluk”

m. (112b/7)

[=1]

müyesser < Ar. “kolaylıkla olan, kolaylıkla yapılan, kolaylaştırılmış”

m. (17b/8), (18b/9), (18b/10)

[=3]

müzākere < Ar. “bir konu üzerinde karşılıklı görüşme, fikir alış verişinde bulunma”

m. (40b/3)

[=1]

N

nāfile < Ar. “boş, faydasız, işe yaramaz”

n. (39a/4), (84a/5), (102b/11), (102b/11), (127a/4), (127a/5), (154a/6), (164b/4)

n.+de (68a/7), (110b/4), (110b/6), (149b/7)

n.+dür (84a/3)

n.+lerde (58b/6), (68a/8), (133a/2)

n.+lerin (58a/10)

n.+leriñ (132b/9)

[=18]

nāḥaḳ < Fars.+Ar. “hakka ve adâlete uygun olmayan, haksız”

n. (173a/2)

[=1]

nā'ib < Ar. “bir makâmın sorumluluğunu asıl sâhibi yerine geçici bir zaman için yüklenen, ona vekâlet eden kimse, vekil”

n.+i (76a/11)

[=1]

nā'il < Ar. “istediği şeye erişen, arzu ettiğini ele geçiren, murâdına eren”

n. (163b/3), (179a/5)

[=2]

ṇākız < Ar. “bozan, nakzeden”

n. (113a/1)

n.+larıñ (113a/1)

[=2]

nākil < Ar. “bir yerden bir yere götüren, taşıyan, nakleden kimse veya şey”

n. (17a/9)

[=1]

naḳil < Ar. “bir yerden başka bir yere götürme, taşıma, aktarma, geçirme” → **naḳl**

n. (40a/11), (57a/2), (164a/4)

[=3]

naql < Ar. “bir yerden başka bir yere götürme, taşıma, aktarma, geçirme” → **naqıl**

n. (33b/8), (89a/7), (171a/1)

[=3]

naql-ı şarîh < Ar. “açık, belirgin bir şekilde bir yerden başka bir yere götürme, taşıma, aktarma, geçirme”

n.+lerden (166b/2)

[=1]

nām < Fars. “ün, şöret, şan”

n. (86b/1), (88a/4), (167b/9)

n.+ına (164a/10)

n.+ında (168a/10)

[=5]

namāz < Fars. “İslâm dînince belli kurallara göre günde beş vakit yapılması müslümanlar üzerine farz kılınmış olan ve İslâm’ın beş şartından birini teşkil eden ibâdet”

n. (18b/2), (23a/2), (31b/2), (31b/3), (34b/8), (34b/9), (35a/8), (37a/5), (42a/10), (44a/2), (44a/7), (55b/6), (56b/6), (59a/4), (60a/11), (63a/8), (64a/7), (64a/9), (64a/11), (64b/4), (64b/6), (64b/8), (64b/11), (65a/6), (66a/3), (66a/4), (66a/5), (66a/9), (66b/7), (66b/8), (67a/1), (69a/5), (69a/11), (69b/1), (69b/6), (69b/10), (70a/2), (72a/11), (72b/3), (72b/5), (72b/7), (72b/9), (72b/10), (73a/3), (73a/5), (73a/6), (74b/5), (75b/9), (77a/7), (78b/8), (89a/4), (91a/3), (91b/4), (94a/9), (106a/5), (106a/8), (107a/5), (109a/5), (109a/8), (109b/2), (111b/7), (113b/10), (114a/3), (124b/5), (125b/11), (127a/3), (127a/8), (128a/2), (128a/5), (128a/7), (128a/7), (129b/3), (130a/11), (131b/5), (134b/7), (137b/1), (140b/3), (144a/8), (144a/11), (144b/4), (147b/1), (147b/5), (147b/7), (147b/11), (148a/2), (148a/9), (148a/10), (148b/2), (148b/3), (148b/6), (149a/1), (149a/3), (151a/1), (152b/7), (153b/3), (153b/11), (154a/3), (154a/8), (154a/11), (154b/3), (157b/4), (157b/8), (162a/11), (162b/4), (170a/10), (181a/8), (182b/7), (183a/3)

n.+a (17b/3), (71a/1), (80a/4), (83a/3), (93b/10), (94a/2), (103b/1), (110a/2), (153a/6)

n.+da (39b/10), (47a/2), (63a/2), (65b/3), (65b/5), (67a/9), (69b/3), (69b/6), (69b/7), (71b/7), (73a/8), (74b/1), (91a/9), (106b/9), (114b/10), (143a/6), (150b/9), (182b/8)

n.+dan (43a/2), (46a/2), (111a/9), (113a/3), (113b/7), (117b/9), (181a/5), (181a/10), (181b/7)

n.+dur (131b/7)

n.+ı (24a/1), (52b/5), (52b/11), (53a/6), (53b/3), (54a/3), (54a/9), (58a/4), (58a/5), (71a/5), (71a/7), (71a/8), (72a/1), (72a/2), (73a/1), (73a/8), (73a/11), (73b/6), (73b/9), (74a/2), (74a/7), (75a/11), (76a/2), (76b/4), (76b/6), (77b/7), (78a/4), (78b/5), (79a/1), (80a/2), (81b/10), (84a/1), (84a/2), (85a/5), (85b/6), (86a/2), (88a/6), (89a/1), (90a/1), (90a/4), (90a/8), (90a/10), (90b/4), (90b/7), (90b/11), (91a/4), (91a/7), (91a/10), (91b/3), (92a/7), (92a/11), (92b/3), (92b/7), (92b/10), (93b/5), (94b/10), (95a/5), (95b/4), (95b/5), (95b/7), (95b/9), (96a/7), (96a/9), (96b/5), (97a/1), (97a/2), (97a/11), (99a/8), (99b/3), (99b/8), (100a/8), (100b/4), (102a/3), (102a/11), (102b/4), (102b/6), (104a/4), (104a/5), (105a/1), (105a/2), (105a/3), (105a/9), (105b/3), (105b/6), (107b/1), (107b/5), (108b/11), (109a/4), (112a/11), (112b/5), (112b/11), (113a/2), (124b/7), (124b/9), (126a/2), (130a/9), (130a/10), (131a/3), (131a/4), (131a/6), (131a/8), (131b/2), (131b/4), (131b/8), (131b/11), (132a/11), (133b/3), (133b/9), (134a/2), (135b/10), (136a/3), (137a/3), (137a/6), (137a/9), (137b/2), (137b/6), (137b/10), (138a/8), (138a/11), (138b/2), (138b/5), (139b/6), (139b/7), (140a/9), (143a/4), (143a/5), (144b/2), (144b/8), (145a/3), (145a/9), (146a/8), (147b/1), (147b/4), (147b/6), (147b/9), (148a/1), (148a/4), (148a/7), (148a/11), (148b/5), (148b/8), (149a/3), (149b/5), (153a/7), (153b/3), (154a/6), (154a/10), (154b/1), (154b/5), (155a/5), (155b/8), (156a/10), (156b/4), (156b/7), (157a/1), (157a/8), (157b/10), (157b/7), (158b/1), (158b/3), (158b/10), (160b/5), (179b/6), (181a/9), (182b/10), (184b/4)

n.+ım (100b/3)

n.+ın (42b/4), (77a/5), (82a/1), (83a/10), (84b/8), (85a/9), (89b/1), (114b/4), (129a/8), (130a/8), (131a/1), (131a/6), (133a/9), (134a/1), (135a/1), (139a/7), (144a/1), (144a/7), (144b/6), (144b/6), (145a/5), (145a/11), (145b/5), (146a/10), (152b/11), (153a/3), (158b/9), (159a/5), (160a/8), (179b/9), (179b/11), (180b/1), (180b/7), (181b/2), (181b/6), (181b/9), (182b/4), (183b/3)

n.+ıñ (39a/4), (42a/5), (42b/3), (44a/5), (44a/8), (45b/1), (45b/2), (45b/7), (47a/3), (47a/4), (49a/1), (50a/7), (50a/8), (54b/4), (54b/5), (67a/11), (67b/1), (68b/2), (106b/4),

(112b/10), (114a/7), (129b/5), (132a/3), (137a/7), (138a/2), (146a/2), (149a/8), (152b/5), (153b/2), (180a/1), (181a/6), (181a/11), (181b/5), (184b/3)

n.+ma (52a/9), (75b/10), (75b/11), (80a/1), (83a/9), (130a/11), (144b/11), (145a/1), (158a/1), (160b/3)

n.+inda (46a/11), (52b/4), (75b/2), (80b/2), (80b/6), (81a/6), (82a/4), (82b/5), (95a/7), (110a/7), (113a/1), (133b/2), (134a/4), (153b/5), (153b/7), (153b/9), (158a/7), (159a/7)

n.+indan (133b/11), (133b/11)

n.+ını (78b/2), (97a/8), (98b/4), (100a/4), (104a/10), (110a/9), (125b/6), (127a/3), (134a/8), (134a/9), (143b/10), (152a/4), (154b/6)

n.+ınıñ (46b/8), (46b/9), (52b/7), (76a/7), (77a/10), (80a/9), (106a/11), (126b/7), (133a/5), (137a/2), (143b/3), (145a/8), (147a/1), (157a/6), (158a/2)

n.+ınñ (132b/2)

n.+inuñ (126a/5), (126a/8), (132a/10), (132a/4), (132a/5), (132a/6), (133b/6), (133b/7), (134b/9), (135a/10), (135a/6), (135a/6)

n.+larda (37b/3), (46b/2), (46b/3), (46b/11), (58b/1), (98a/10), (106b/8), (134a/11)

n.+larıñ (143b/8)

[=465]

nār < Ar. “ateş, od”

n.+a (44b/3)

[=1]

naşāra < Ar. “Hristiyanlar, Nasrânîler”

n. (174a/4)

[=1]

nās < Ar. “insan, halk”

n.+ın (166a/10)

[=1]

nāsiḥ < Ar. “hükümünü ortadan kaldıran, iptal eden”

n.+dür (161a/7)

[=1]

naẓar < Ar. “bakış, bakma, göz atma”

n. (27a/7), (68a/11)

[=2]

naẓīr < Ar. “benzer, eş”

n.+i (19a/10)

n.+lerin (178b/5)

[=2]

nāzil < Ar. “yukarıdan aşağıya inen, nüzul eden”

n. (20b/10), (20b/4), (163b/8), (163b/9)

[=4]

ne “hangi şey”

n. (82b/2), (98b/7), (131b/6), (133a/1), (144b/9), (167a/4), (174b/6), (174b/7), (175a/9), (178a/6), (178a/11), (179b/5), (180a/2)

n.+dir (19a/2)

n.+miş (171b/2)

n.+çün (176b/10)

[=16]

necāset < Ar. “pislik, murdarlık”

n. (23b/11), (24a/4), (24a/8), (24a/11), (26b/2), (30a/1), (120a/2), (120a/8), (148b/6) (148b/11)

n.+e (60a/8)

n.+i (159a/1)

n.+iḡ (25a/7)

n.+le (64b/11)

[=14]

nêce “nasıl; nice”

n. (176b/11)

n.+dür (168a/7)

[=2]

nefās < Ar. “lohusalık halleri”

n.+dan (27a/4)

[=1]

nefes < Ar. “akciğerlere hava alıp verme ve bu yolla alınıp verilen hava, soluk

n.+de (18b/10), (44a/6)

[=2]

nefs < Ar. “bir kimsenin kendi öz varlığı, öz benliği, kişiliği”

n.+in (45a/4)

n.+ine (45a/3)

n.+içün (48a/2), (151b/4), (169b/6)

[=5]

nerde “nerede”

n. (31a/4)

[=1]

nesîḥ < Ar. “hükmünü ortadan kaldırma, hükmü ortadan kalkma, hükümsüz bırakma, hükümsüz kalma” → **nesîḥ**

n.+den (21a/2)

[=1]

nesîḥ < Ar. “hükmünü ortadan kaldırma, hükmü ortadan kalkma, hükümsüz bırakma, hükümsüz kalma” → **nesîḥ**

n. (21a/3)

[=1]

nesne “belli bir ağırlığı, maddesi ve hacmi olan her türlü cansız varlık, şey”

n. (22b/1), (22b/1), (22b/3), (28b/11), (53b/3), (53b/8), (56a/11), (59a/5), (98b/8), (104b/1), (140b/9), (142a/9), (153a/11), (171a/9), (177b/9)

n.+den (175a/1)

n.+dir (19a/4)

n.+dür (19a/3)

n.+sin (154b/1)

n.+ye (46b/11), (47a/1), (58b/11), (68a/8)

n.+yi (55a/6), (177b/10)

[=25]

nêtekim “cümle başında kendisinden önce gelen cümledeki hükmü doğrulamak için “gerçekten, hakîkaten, nasıl ki ... olduğu gibi” anlamlarında kullanılır”

n. (87b/9), (87b/11)

[=2]

nev < Ar. “cins, tür”

n.+dir (23b/5)

n.+i (54b/1)

[=2]

nezir < Ar. “şarta bağlı vaat, adak adama”

n.+ler (176a/6)

[=1]

nidā < Ar. “seslenme, çağırma, bağırma”

n. (160b/3)

[=1]

nifās < Ar. “yeni doğum yapmış kadının durumu, loğusalık”

n. (32a/2), (180a/2), (180b/2), (180b/8), (180b/10), (182a/7), (182a/8), (184a/9)

n.+da (179b/11), (181b/9)

n.+dan (32a/7)

n.+e (179b/2)

n.+ıñ (179b/4), (180a/5)

[=14]

nikāḥ < Ar. “bir kadınla bir erkeğin kânun nazarında karı koca sayılmalarını sağlayan işlem”

n. (184a/6), (184a/8)

n.+ı (184b/1)

n.+ıñ (159a/4)

[=4]

nişāb < Ar. “yeter derece, istenilen oran, kıvam”

n.+a (23a/4)

[=1]

Niṣāb’ül-ḥisāb < Ar. “eser adı”

N.+da (128a/1)

[=1]

niyyet < Ar. “bir şeyi yapmayı önceden kurma, zihinde tasarlama, yapmayı aklına koyma, yapmaya karar verme”

n. (30a/3), (33a/4), (42b/2), (48a/8), (71a/4), (71a/6), (82b/3), (93b/9), (94a/2), (95b/3), (95b/4), (95b/6), (95b/8), (96a/6), (96a/8), (98a/5), (99b/5), (102a/3), (118a/1), (118a/2), (118a/4), (129b/11), (131a/2), (131a/7), (139b/4), (144b/9), (144b/10), (144b/11), (145b/9), (145b/10), (150a/3), (158b/2), (158b/3)

n.+e (130a/6)

n.+i (130a/9)

n.+ine (102a/5)

n.+le (146a/1), (163b/6), (164a/6)

n.+süz (160a/7)

[=40]

noḥūd < Fars. “Baklagillerden yıllık bitki” → **noḡut**

n.+dan (73a/11)

[=1]

noḡṣān < Ar. “eksiklik, kusur”

n. (44a/10)

n.+dan (19a/11)

[=2]

noḡut < Fars. “Baklagillerden yıllık bitki” → **noḥūd**

n. (55a/7)

[=1]

nūr < Ar. “gözle görülen aydınlık, maddî şeyleri görmeye yarayan ışık, ziyâ”

n. (86b/6)

[=1]

O

o “tekil üçüncü şahsı gösterir”

o. (74a/5), (85a/4), (87a/10), (99b/7), (136a/11), (139a/11), (156b/5), (157a/11)

o.+ndan (184a/1)

[=9]

od “ateş”

o.+a (59b/2)

o.+ından (114b/6)

[=2]

odlu “ateşli”

o. (88b/1)

[=1]

odur- “yerine yerleşmek”

o.-up (100b/7)

[=1]

oğlan “erkek çocuk”

o. (77b/6), (182a/6)

o.+cuğ (73b/8)

[=3]

oğul “cinsiyeti erkek olan evlât”

o. (176a/3)

o.+ı (170a/8)

o.+um (171a/8)

[=3]

oķı- “bir yazıda ne yazıldığını sâdece gözle veya aynı zamanda seslendirerek çözmek” →

oķu

o.-dıysa (108a/8)

[=1]

oķu- “bir yazıda ne yazıldığını sâdece gözle veya aynı zamanda seslendirerek çözmek” →

oķı

o.-dıysa (108a/6)

o.-duğı (57a/5)

o.-duğından (57a/1)

o.-duğını (69a/7)

o.-duķda (57b/6), (58a/8), (58b/9)

o.-dukdan (52a/4), (53a/9), (53b/6), (54a/7), (95a/2), (136b/2), (143b/5)

o.-mağa (55a/4), (74b/9)

o.-mağı (46a/4), (46a/5), (110b/5)

o.-mağ (32b/10), (40b/4), (40b/7), (77b/3), (78a/8), (108b/6), (110b/10), (110b/11), (111b/2), (111b/8), (113a/4), (113a/6), (114a/4), (134b/6), (135a/3), (135a/8), (153b/6), (156a/3), (158a/6)

o.-mağda (56a/4)

o.-mağdır (45b/9), (46b/1), (46b/4), (57a/7), (71b/5), (73b/4), (75b/8), (76b/2)

o.-mağdur (32b/11), (35a/10), (46a/4), (46a/6), (47a/11), (48a/1), (48a/3), (50b/4), (51b/5), (57a/1), (57a/6), (58a/11), (58b/1), (58b/5), (58b/7), (61a/2), (63b/7), (68a/2), (68a/7), (115a/2), (115a/2), (115b/7), (115b/8), (116b/4), (116b/4), (117b/9), (158a/5)

o.-makdur (35b/10), (52a/3), (117a/6)

o.-masa (83b/1), (99a/10), (106a/2), (110b/2), (132a/11)

o.-masın (94b/9)

o.-masun (154b/10)

o.-maya (98b/1)

o.-maz (85a/11), (85b/10), (85b/11)

o.-mazsa (99b/3), (100a/8), (150b/6)

o.-nsun (158b/7)

o.-r (85b/9), (115a/11)

o.-rken (73b/5), (98a/11), (108a/2), (168b/2)

o.-rsa (58b/2), (90b/11)

o.-sa (77b/7), (77b/11), (94b/6), (95b/1), (101a/6), (106a/9), (106b/2), (106b/10), (107a/11), (108a/6), (108b/5), (108b/5), (109b/4), (109b/7), (124b/9), (127a/9), (148a/6), (149a/3), (149b/11), (150b/8), (150b/11), (152b/2)

o.-salar (151a/4)

o.-sun (94b/9), (101a/10), (107b/9), (152b/3), (152b/4)

o.-ya (41b/1), (42a/1), (52b/1), (53a/3), (81a/1), (81a/11), (81a/2), (81a/5), (81b/3), (81b/5), (83a/2), (84a/11), (92a/9), (98b/5), (99b/8), (100b/8), (104a/9), (111a/2), (111a/3), (114b/5), (134b/8), (136a/7), (153b/3), (153b/7), (153b/9), (154b/9), (155a/2), (155a/4), (156a/2), (158b/6), (158b/7), (159a/10), (159a/7), (159a/8), (159a/9), (159b/1), (159b/11), (160b/9)

o.-yacak (42b/9), (110b/1), (154b/11)

o.-yan (150a/7)

o.-yup (52b/8), (54a/1), (56b/11), (65a/2), (81b/9), (83b/10), (92b/1), (94b/11), (101a/1), (101a/9), (109a/6), (109a/9), (109b/5), (145b/1), (149b/8), (150a/6), (150b/10), (155b/6), (155b/11), (156a/1), (171b/9)

[=191]

oĸun- “bir yazının ne olduĸu gözle çözülmek veya yüksek sesle söylenmek”

o.-acak (46b/3), (106b/8), (106b/9)

o.-dıĸı (167b/5)

o.-duĸı (77a/11)

o.-duĸun (151a/6)

o.-duĸdan (144a/2)

o.-madan (158a/10)

o.-madısa (97a/2)

o.-maĸ (79b/9)

o.-sa (79a/10)

o.-ucaĸ (46b/1)

o.-uncaya (77b/1)

o.-ur (85b/4)

o.-urken (77a/2), (78b/7), (79a/5), (79a/9)

[=18]

oĸut- “okumak işini başkasına yaptırmak, kırâat ettirmek”

o.-a (106b/8)

[=1]

ol “üçüncü tekil şahıs zamiri ve işâret sıfatı, “o”nun eski şekli”

o. (18a/10), (21a/2), (21b/9), (29a/9), (29a/10), (29a/11), (33b/10), (36b/7), (37a/6), (42b/5), (44a/3), (44b/5), (44b/5), (45a/10), (53b/8), (57b/4), (69b/3), (73a/6), (78b/9), (80a/9), (80b/8), (83b/7), (83b/11), (84a/2), (84a/4), (85b/11), (86a/8), (86b/9), (87a/3), (87b/4), (87b/6), (88a/11), (88b/3), (88b/5), (88b/5), (88b/6), (89a/9), (89b/9), (90a/6), (90b/2), (92a/2), (92a/5), (92a/11), (93b/11), (94a/3), (94b/8), (96b/9), (96b/11), (97a/8), (97a/10), (98a/11), (98b/4), (99b/2), (100a/1), (100a/3), (100a/6), (100a/8), (101a/6), (101b/1), (101b/3), (101b/4), (101b/4), (102a/9), (103b/2), (104b/5), (104b/6), (105b/11), (106a/1), (108b/9), (109a/2), (110a/9), (114a/10), (114b/5), (114b/6), (118a/9), (124b/7), (126b/4), (127a/7), (127b/11), (129a/5), (130a/1), (130a/2), (130a/8), (131b/11), (135b/8), (136a/6), (136b/5), (137a/1), (137a/7), (138a/6), (139a/2), (139a/3), (139a/6), (139a/8), (140b/2), (141b/5), (145b/3), (145b/4), (145b/5), (146a/7), (148b/8), (148b/9), (149a/1), (149b/11), (151a/4), (151a/5), (151b/3), (154a/6), (154b/2), (155b/7), (156a/10), (156a/2), (156b/4), (156b/10), (157a/5), (163a/2), (163b/2), (163b/4), (163b/6), (163b/10), (163b/10), (166a/9), (169a/3), (170a/10), (177b/10), (177b/10), (178a/7), (180a/9), (180b/7), (180b/11), (181a/2), (182a/2), (182a/3), (182b/9)

o.+dır (21a/8)

o.+dur (19b/7), (93a/2), (95a/4), (150a/9), (174a/2), (174b/11), (176a/9), (178a/4)

[=143]

ol- “meydana gelmek, vukû bulmak”

o.-a (25a/9), (45b/11), (65a/8), (66a/7), (119b/3), (125a/3), (127b/11), (137a/8), (151a/11), (172b/3), (179a/2)

o.-acak (22a/10), (55a/4), (58a/4), (104a/11)

o.-acağıdır (97a/1)

o.-an (17b/10), (17b/11), (18b/2), (18b/5), (23b/4), (23b/9), (24a/10), (24a/2), (24a/6), (24b/2), (27b/6), (35a/9), (36b/9), (37b/2), (37b/10), (38b/2), (42b/4), (42b/5), (44b/8), (45b/4), (45b/7), (46a/2), (47a/6), (48b/1), (48b/8), (49a/7), (49a/8), (49a/9), (51a/3), (51a/9), (52a/1), (53b/4), (55a/3), (55a/6), (56b/9), (57b/1), (57b/2), (59a/1),

(61b/7), (67a/9), (68a/7), (68b/9), (71a/1), (74a/8), (74b/10), (76b/10), (83a/9), (86b/4), (86b/11), (87a/2), (87b/3), (89a/6), (89b/6), (94a/7), (94b/10), (95a/4), (95b/2), (96b/7), (97b/2), (103a/5), (103a/6), (104a/1), (110b/9), (113b/8), (114b/11), (115b/6), (116b/1), (117a/5), (117b/10), (124a/5), (125b/11), (125b/2), (128a/5), (129b/9), (130a/6), (133a/8), (134a/5), (134a/11), (134a/11), (135b/5), (136a/10), (136a/11), (137b/5), (137b/9), (139b/9), (140b/6), (141b/5), (143b/1), (146a/4), (147a/3), (149a/8), (150a/7), (151a/11), (158a/4), (158b/5), (161b/7), (165a/1), (165b/2), (167b/2), (168a/1), (169b/5), (170b/5), (170b/5), (170b/9), (170b/9), (171b/10), (173a/1), (175b/7), (177a/7), (178b/11)

o.-anı (175a/9)

o.-anın (50a/10), (67b/3)

o.-anlar (21b/9), (46b/1), (46b/2)

o.-anlara (172b/2)

o.-anlardan (17b/3)

o.-anları (75b/2)

o.-anların (28a/8)

o.-dı (49b/3), (67a/10), (79b/10), (82a/8), (110a/1), (165b/10), (166b/2)

o.-dığı (169b/11), (171a/2), (175b/11)

o.-dıyısı (135b/10)

o.-duğı (27a/5), (27b/2), (27b/5), (41a/4), (50b/2), (65b/10), (111a/6), (111a/11), (112a/10), (112b/4), (118b/11), (126a/11), (126b/3), (142b/10), (143a/2), (143b/7), (145a/3), (156a/4), (158a/6), (161b/4), (162a/9), (170a/3)

o.-duğın (69b/4), (69b/7)

o.-duğına (172a/10)

o.-duğını (111a/4), (174b/6)

o.-duğıçün (17b/7)

o.-duğunı (146a/2)

o.-duğda (105a/2), (107b/5), (123b/2), (123b/10), (163b/8), (173a/7), (180b/5)

o.-duğdan (80a/10), (97a/1), (176a/11)

o.-dum (162b/4)

o.-ıcağ (155a/8), (180a/1), (183a/9)

o.-madan (131b/1)

o.-madı (92a/5)

o.-maduğı (122b/3)

o.-maduğından (179a/5)

o.-mağa (43b/10), (71a/4), (71a/6), (95b/6), (137b/2)

o.-mağıla (176b/7)

o.-mağın (136a/4)

o.-mak (99a/1)

o.-mağ (62a/4), (62a/7), (66a/6), (68a/1), (74b/7), (76a/3), (89a/8), (127b/3), (138a/7), (154b/4), (173a/9), (175a/3)

o.-mağdan (175a/1)

o.-mağdır (23a/3), (27a/8), (32a/1), (32a/7), (46b/6), (75a/5), (75b/4), (76a/4), (76a/4), (76a/5), (76a/5), (76a/6), (76a/8), (76a/9), (76a/10), (76a/11), (76b/1)

o.-mağdur (25a/1), (32a/6), (49a/2), (52a/5), (59b/5), (59b/6), (151b/3)

o.-mamağa (44a/9), (44b/2)

o.-mamağdır (31b/10), (32a/1), (32a/2)

o.-mamış (182b/3)

o.-masa (71a/3), (137a/2), (138b/7), (139a/6), (140a/4), (143a/7), (149a/1)

o.-ması (85a/8)

o.-masın (95a/8)

o.-masının (76a/2)

o.-masun (171a/4)

o.-maya (49a/1), (52b/1), (52b/9), (53a/4), (76b/4) (119b/3), (141a/7), (179a/3)

o.-mayacak (67b/10), (153b/3)

o.-mayan (58b/1), (63a/4), (71b/4), (149a/6)

o.-mayanı (74b/11)

o.-mayup (52a/8), (53a/10), (53b/7), (54a/2), (54a/8), (69b/9), (108b/11), (127b/4)

o.-maz (20a/3), (22b/1), (28b/1), (28b/7), (29a/1), (29b/4), (29b/7), (62a/8), (71b/6), (73a/9), (76b/7), (78b/10), (79a/3), (84b/6), (86b/6), (86b/6), (86b/8), (86b/10), (95a/5), (95b/1), (95b/6), (96a/7), (100b/8), (109a/4), (113b/9), (119a/10), (119b/7), (120a/6), (120a/10), (121b/9), (122b/9), (123a/7), (123a/10), (130b/1), (131a/5), (134a/6), (136a/2), (137a/11), (145b/11), (146a/2), (146a/6), (147a/1), (147b/4), (147b/6), (147b/9), (148a/1), (148a/5), (148a/7), (148b/1), (148b/5), (148b/10), (149a/4), (149a/10), (149b/2), (149b/6), (149b/9), (150a/2), (150b/8), (151a/5), (151a/7), (153a/5), (153a/9), (155a/10), (157b/11), (158b/10), (160a/10), (170a/10), (170b/10), (180b/7), (181a/1), (182a/3), (182a/8), (184a/6)

o.-mazdan (181a/6)

o.-mazlar (20a/2)

o.-mazsa (27a/6), (29a/5), (29b/2), (73a/1), (142b/9), (166a/5)

o.-mışdır (21a/1)

o.-mışdur (18b/6)

o.-ŝun (68b/4)

o.-sa (21b/9), (22a/3), (28a/11), (28a/11), (28a/5), (29a/9), (29b/5), (36b/7), (37b/1), (53b/2), (58a/8), (62a/1), (62a/7), (71b/3), (71b/4), (71b/4), (80b/7), (88a/11), (89b/7), (89b/9), (90a/6), (90a/7), (90b/2), (90b/3), (91a/4), (91b/5), (92a/2), (93b/8), (93b/9), (94a/4), (94a/10), (95a/3), (95a/7), (96b/8), (97a/4), (98a/3), (103a/6), (111b/7), (119b/8), (120a/2), (121a/2), (121a/10), (123b/8), (124b/6), (125a/4), (125b/1), (127a/7), (128b/3), (128b/5), (129a/4), (130b/2), (130b/4), (130b/5), (133a/6), (135b/6), (136a/3), (136a/5), (136b/11), (137a/1), (137b/4), (137b/9), (138a/2), (138a/5), (138a/6), (138a/7), (138a/8), (138a/9), (138b/8), (139a/1), (139a/1), (139a/4), (139a/6), (139a/11), (140b/2), (140b/2), (140b/7), (140b/8), (141a/3), (141b/1), (141b/2), (141b/4), (141b/5), (141b/11), (142a/3), (142b/1), (142b/5), (143a/1), (143a/4), (143a/11), (143b/4), (144b/8), (145a/3), (145a/6), (145a/9), (146a/7), (146a/8), (146a/11), (147a/5), (147b/11), (148b/7), (148b/11),

(153a/11), (154a/5), (154b/4), (157a/11), (160b/2), (164a/1), (164a/11), (177a/2), (180b/1), (182b/3), (183a/2), (183b/10), (184a/4), (184a/5), (184b/1), (184b/3)

o.-salar (22b/2), (83b/6), (103b/1)

o.-sun (17b/9), (18a/2), (18a/3), (31a/4), (100b/3), (130a/4), (140b/4), (140b/4), (154a/5), (154a/6), (159b/1), (159a/11), (180a/4), (180a/4)

o.-ucı (143a/1)

o.-uncaya (123b/5), (126b/6), (126b/9), (126b/10)

o.-up (22a/10), (29a/2), (29a/3), (32a/5), (38a/1), (38a/11), (38a/8), (44a/3), (46b/5), (66a/8), (112b/10), (120a/1), (120a/4), (121b/11), (123b/3), (137b/8), (141a/11), (142a/8), (164b/2), (169b/4), (171b/9), (182a/11), (184a/9)

o.-ur (18a/3), (18b/1), (22a/9), (24a/10), (24a/2), (24a/5), (24b/3), (33b/10), (34a/4), (34a/7), (34b/3), (34b/5), (34b/6), (34b/7), (43b/11), (44a/1), (44a/10), (44a/4), (44a/5), (44a/6), (44a/7), (44a/8), (44a/9), (44a/9), (44b/1), (44b/1), (44b/3), (44b/3), (44b/6), (44b/7), (44b/9), (44b/10), (44b/11), (45a/1), (45a/2), (45a/3), (45a/4), (45a/5), (45a/6), (45a/8), (45a/9), (45a/10), (45a/11), (45a/11), (63a/8), (70a/4), (71a/5), (71a/7), (72a/1), (73a/1), (73a/8), (73b/1), (73b/6), (73b/10), (74a/2), (74a/8), (77b/5), (77b/8), (78a/5), (78b/10), (79a/3), (79a/11), (81b/10), (82b/10), (83b/2), (84a/1), (85a/6), (85b/6), (86a/1), (86a/11), (87a/1), (87a/1), (87a/2), (87a/5), (87a/6), (87b/6), (88b/1), (89a/2), (89a/7), (89a/9), (89b/2), (89b/3), (90a/4), (90a/11), (90b/8), (91a/5), (91a/8), (91a/10), (91b/3), (92a/7), (92a/11), (92b/4), (92b/8), (92b/11), (96a/9), (96b/6), (97a/2), (97a/11), (99a/1), (99a/8), (99b/4), (99b/8), (100a/2), (100a/9), (100b/4), (101b/5), (102a/11), (102b/6), (104a/4), (104b/8), (105a/1), (105a/3), (105a/4), (105b/3), (106a/7), (106a/10), (106b/3), (106b/6), (106b/10), (108a/7), (108a/8), (108b/1), (108b/6), (109a/7), (109b/1), (109b/4), (109b/8), (110a/6), (112b/8), (113a/2), (118a/2), (118b/11), (119a/4), (119a/11), (123a/9), (124a/7), (124b/10), (126a/1), (126b/5), (126b/7), (127a/1), (127a/10), (127b/5), (130a/10), (130a/4), (130b/8), (131a/3), (131a/8), (131b/4), (132a/1), (132b/1), (135b/11), (141b/9), (142a/2), (142a/4), (142a/6), (142b/7), (144b/4), (146a/8), (147a/4), (147b/2), (148b/8), (150a/2), (151a/2), (153a/1), (153a/2), (153a/8), (153b/2), (155a/5), (155b/3), (155b/8), (156b/7), (157a/9), (157b/7), (158b/2), (160a/8), (163b/3), (163b/5), (163b/9), (164a/7), (164b/1), (165b/1), (170b/6), (170b/7), (172b/11), (173b/2), (173b/3), (174b/10), (176b/5), (177a/10), (177b/3), (178b/9), (178b/10), (182a/10), (182a/7), (184b/1), (185a/12)

o.-ursa (29b/1), (31a/4), (54a/6), (57a/4), (57a/6), (69a/2), (73a/11), (110a/10), (114b/5), (121a/11), (121b/2), (123b/4), (134b/7), (155a/8), (155a/10), (166a/7), (168b/3), (173a/8), (176a/10), (178a/6), (179a/4)

[=744]

olun- “olmak fiiline konu olmak”

o.-a (164b/2)

o.-an (23a/10), (43b/7), (46a/10), (49b/3), (54a/11), (54b/3), (88a/3), (132a/7), (164a/4), (170a/9)

o.-dı (17b/8), (34a/3), (162b/2), (165a/7), (165a/9), (165b/2), (166b/9), (167b/3), (168a/5), (168a/7), (168b/10)

o.-duğda (66b/5)

o.-duğdan (41b/7)

o.-mağ (172a/3)

o.-maya (112b/4)

o.-mışdır (23a/11), (23b/3), (97b/5)

o.-mışdur (20b/10), (20b/4), (161b/4), (171a/3)

o.-muşdır (33b/8)

o.-muşdur (53b/1), (129b/4), (170a/1), (170a/4)

o.-sa (52a/9), (135a/11)

o.-up (172b/3)

o.-ur (19a/8), (54b/8), (88b/9), (89a/10), (91b/9), (130b/6), (169a/9), (183a/9)

o.-ursa (23a/8), (23a/9)

[=51]

omuz < Yun. “Vücutta boynun iki yanında kalan, kolların gövdeye bağlandığı kısım”

o.+ına (30a/6), (30a/6)

o.+larına (48b/5), (51a/11), (66b/2)

[=5]

on “dokuzdan sonra, on birden önce gelen sayının adı”

o. (20b/6), (20b/9), (26a/4), (26a/6), (26a/7), (26a/8), (26a/10), (26a/11), (26b/1), (26b/2), (27a/2), (33a/9), (33a/10), (33a/11), (33b/2), (33b/3), (33b/5), (33b/6), (34a/2), (34a/8), (34b/4), (34b/5), (34b/6), (34b/7), (34b/7), (35b/5), (36a/7), (36a/8), (36a/10), (36b/1), (36b/1), (37b/6), (37b/9), (37b/11), (38a/2), (38a/4), (38a/7), (38a/10), (38b/3), (38b/5), (40a/2), (40a/3), (40a/4), (40a/5), (40a/6), (40a/7), (40a/9), (40a/10), (40a/11), (42a/5), (44a/9), (44a/10), (44a/11), (44b/1), (44b/1), (44b/3), (44b/3), (44b/6), (44b/8), (45b/4), (46b/7), (46b/8), (46b/8), (46b/9), (47a/6), (47b/10), (47b/7), (47b/7), (47b/8), (47b/9), (48a/1), (48a/4), (48a/5), (49a/10), (50a/9), (51a/3), (51a/4), (51a/6), (51a/7), (55a/8), (55a/9), (55a/10), (55b/1), (55b/3), (55b/5), (55b/6), (55b/8), (55b/10), (57b/1), (63a/9), (63a/11), (63b/2), (63b/4), (63b/8), (63b/11), (64a/1), (64a/4), (64a/6), (67b/1), (69a/7), (69a/9), (69a/11), (69b/5), (69b/10), (70a/1), (70a/6), (70a/7), (70a/8), (75a/3), (75b/4), (75b/5), (75b/6), (75b/7), (75b/8), (75b/9), (75b/10), (82a/5), (82a/7), (82a/9), (86a/3), (86a/5), (86b/1), (88a/3), (93a/4), (93b/6), (94b/1), (102a/11), (103b/10), (114a/7), (114b/11), (115b/6), (117a/6), (120a/3), (134a/2), (137b/8), (155b/3), (180a/5), (180b/4), (180b/5), (181b/8), (182a/11), (182b/3), (183a/1), (183a/5), (183a/8), (183b/11)

o.+dır (29b/10)

o.+dur (34b/11), (48b/9), (179b/4)

[=150]

onamak “doğru ve uygun bulmak, tasvip etmek”

o.+a (74b/10)

[=1]

onunci “on sayısının sıra sıfatı, sırada yeri dokuzuncudan sonra, on birinciden önce olan”

o. (26a/3), (30b/1), (33a/7), (34b/4), (35b/2), (36a/6), (37b/4), (39b/11), (44a/9), (46b/5), (47b/5), (51a/1), (55a/7), (63a/6), (69a/5), (75b/3), (115b/4), (116a/10), (117a/3), (117b/9)

[=20]

orta “iki uçtan veya bütün noktalardan aynı uzaklıkta olan yer”

o. (152a/1), (153b/8)

o.+sına (157a/6)

o.+sında (183b/4)

o.+ya (126a/9)

[=5]

ortak “birlikte iş yapan, bir menfaatten pay alan veya müşterek bir şeyi paylaşan kimselerden her biri, şerik, hissedar”

o. (130b/7)

[=1]

oruç < Fars. “İslâm dîninin beş şartından biri olan, imsaktan güneş batıncaya kadar yeme, içme ve cinsel ilişkiden uzak durma şeklindeki ibâdet”

o. (18b/3), (178a/9), (179b/6), (180a/7), (181a/1), (182a/2)

o.+dan (181a/5)

o.+ı (180a/9)

o.+un (182b/5)

[=9]

ot “küçük bitkilerin ortak adı”

o.+lar (45a/11)

[=1]

otluğ “otu bol olan yer”

o. (25b/9)

[=1]

otur- “vücûdun belden yukarı kısmı dik duracak ve vücut ağırlığı kaba etler üzerine binecek şekilde bir yere yerleşmek”

o.-a (78b/3), (81b/9), (101a/2), (155a/1), (155a/4), (156b/5)

o.-dı (156a/7), (156a/8)

o.-dığı (152a/7)

o.-duğu (94b/5) ,(100b/6), (124a/10), (133a/3), (141a/7), (141a/8)

o.-dukda (52a/11), (62a/11), (95a/10), (108b/9)

o.-dukdan (81a/7)

o.-ınca (99b/6)

o.-ken (157b/6)

o.-madan (50a/2)

o.-mağı (84a/9), (104a/2), (104b/10), (105a/11), (106b/5), (149b/3)

o.-mağıla (92b/3), (134a/3)

o.-mağ (137b/9), (155b/9), (168a/3)

o.-mağdır (42b/10), (45b/7), (55b/5), (63a/3), (68b/1)

o.-mağdur (25a/4), (49b/6), (59b/11), (62b/10), (116a/9), (116b/2), (117b/5)

o.-ması (124b/3)

o.-maya (104a/3)

o.-mayup (78b/7), (100b/2), (105a/2)

o.-mazsa (99a/7)

o.-sa (45b/8), (74a/2), (96b/3), (99a/10), (100a/7), (105a/1), (107a/2), (107b/3), (108a/1), (110b/2), (124a/9), (124a/11), (149b/5), (151b/7), (157b/10)

o.-ucı (142b/10)

o.-up (22a/2), (49b/1), (84a/11), (92a/10), (97a/7), (99b/3), (100b/11), (112a/8), (136b/1)

o.-ur (43b/4), (85b/5), (94a/11), (107b/4), (115b/2), (116a/8), (117a/2), (117b/3)

o.-urken (62b/8), (96b/10), (102b/8), (111b/2), (111b/4), (134a/8), (140b/4)

o.-urlarsa (68b/1)

o.-ursa (104a/4)

[=94]

otuz “yirmi dokuzdan sonra, otuz birden önce gelen sayının adı”

o. (20b/8), (39a/10), (41a/4), (43b/8), (47a/4), (50a/1), (50a/4), (56b/1), (56b/2), (56b/3), (56b/4), (56b/5), (56b/7), (56b/10), (57a/2), (57a/4), (65a/7), (65b/1), (65b/3), (65b/5), (65b/7), (65b/9), (65b/11), (66a/2), (66a/3), (72a/3), (72a/5), (72a/6), (72a/7), (72a/9), (72a/11), (72b/2), (72b/4), (72b/7), (113a/7), (113a/8), (113a/8), (113b/8)

[=38]

otuzuncı “otuz sayısının sıra sıfatı, sırada yeri yirmi dokuzuncudan sonra, otuz birinciden önce olan”

o. (41a/3), (45a/9), (49b/10), (56a/11), (65a/5), (71b/6)

[=6]

ovala- “ellerini bir şeyin üzerinde gezdirmek”

o.-mamağdır (32a/9)

[=1]

ovuşdur- “elleriyle sürterek ovmak”

o.-mağ (35a/4)

[=1]

oyna- “eğlenmek, oyalanmak maksadıyla bir şeyle meşgul olmak”

o.-duğından (118b/3)

o.-mağ (169b/5)

[=2]

oynat- “oynamasını, hareket etmesini sağlamak”

o.-mağ (28a/9)

o.-up (28a/7)

[=2]

oyun “bir menfaat olmadan hoşça vakit geçirmek için yapılan, çeşidine göre belli kurallara bağlanmış, mahârete dayalı eğlence”

o.+dur (169a/6)

[=1]

Ö

öd “karaciğer tarafından salgılanan yeşil sarı renkte acı sıvı, safra”

o. (29a/3)

o.+i (29a/5)

[=2]

öf “bezginlik, sıkıntı, bıkkınlık, tiksınme ve iğrenme duygularını ifâde eder, üf”

o. (70a/11)

[=1]

öğren- “bir husus hakkında bilgi sâhibi olmak, bilgi edinme”

o.-mek (18a/3)

o.-se (146a/2)

o.-ür (112b/10)

[=3]

ökçe “ayakkabı veya terliğin, topuğun altına gelen yüksek kısmı”

o.+si (29a/8)

[=1]

öksürük “solunum organlarının kasılması ve zorlanmasıyle ciğerlerdeki havanın gürültülü bir şekilde ağızdan dışarı atılması”

o.+üni (50b/3)

[=1]

öl- “hayâtı sona ermek, yaşamaz olmak, can vermek, vefat etmek”

o.-dügi (86b/11)

o.-en (56a/11)

o.-eyin (173b/1)

o.-mek (74b/5)

[=4]

öldir- “bir canlının hayâtına son vermek” → **öldür-**

o.-mekdir (70a/8)

[=1]

öldür- “bir canlının hayâtına son vermek” → **öldir-**

o.-en (19b/6)

o.-mekdür (56a/10), (56b/1)

[=3]

ölü “hayâtı sona ermiş bulunan, artık yaşamayan”

o.+leri (174b/6), (175a/8)

[=2]

‘ömer < Ar. “özel isim”

‘ö. (164a/11)

‘ö.+den (164a/10)

[=2]

‘ömr < Ar. “ömür, hayat”

‘ö.+ünde (86b/5)

[=1]

öğ “arka, sağ ve soldan başka dördüncü yön, görünen ileri taraf”

o.+de (60a/5)

o.+i (180b/9)

o.+ümden (54a/9)

o.+ün (25b/4), (25b/5), (25b/7), (30a/11), (31a/10)

o.+ünce (164b/10), (166b/3)

o.+ünde (59b/4), (128b/2), (153a/10), (166a/11)

o.+ünden (36b/5), (61b/6), (75a/9)

[=17]

öp- “sevgi ve saygısını göstermek üzere dudaklarını bir şeye değdirmek”

o.-se (121a/6)

o.-üp (112a/3)

[=2]

ört- “örtmek işi

o.-erse (121b/8)

o.-mek (57a/8)

o.-mekdür (42b/1), (50b/2)

o.-mezse (121b/9), (122a/1)

[=6]

ötürü “-den dolayı, -in yüzünden, -in sebebiyle” → **ötürü**

o. (68b/10), (68b/11), (70a/5), (89b/1), (134a/7), (164a/2), (165a/9)

[=7]

ötürü “-den dolayı, -in yüzünden, -in sebebiyle” → **ötürü**

o. (82a/3), (140b/8)

[=2]

öyle “güneşin gökyüzünde en yüksek noktada bulunduğu, günün sabahla ikindi arasındaki vakti, gün ortası”

o. (71a/1), (76b/1), (77a/11), (106a/11), (109b/10), (126a/8), (130a/7), (131a/1), (131a/6), (132a/9), (133a/5), (133b/2), (133b/6), (133b/7), (135a/1), (144a/1), (144a/7), (145a/8), (152a/3), (152b/11), (153a/3), (153b/8), (162b/4), (183b/2)

o.+ni (145b/11)

o.+niñ (183b/6)

o.+yi (183b/4), (183b/7)

[=28]

öz “gerçek, hakîkî, has”

o.+ini (120a/4)

[=1]

‘**özr** < Ar. “yanlış, hatâlı bir davranışın elde olmadan veya mecbur kalındığı için yapıldığını bildirmek ve hoş görülmesini istemek üzere öne sürülen sebep, mâzeret” → ‘**özür**

‘ö.+inden (141a/4)

[=1]

‘**özür** < Ar. “yanlış, hatâlı bir davranışın elde olmadan veya mecbur kalındığı için yapıldığını bildirmek ve hoş görülmesini istemek üzere öne sürülen sebep, mâzeret” → ‘**özr**

‘ö. (143a/10)

‘ö.+i (38a/1), (142b/1)

‘ö.+siz (68a/8), (150a/2)

‘ö.+süz (33b/9), (55b/1), (55b/2), (55b/10), (55a/1), (56a/2), (56a/7), (57a/10), (58b/4), (58b/11), (59a/6), (59a/7), (61a/5), (61a/7), (61a/10), (61b/9), (63a/2), (63b/11), (66a/8), (68b/7), (71a/10), (89a/11), (133a/3)

[=28]

P

pābūc < Fars. “ayakkabı”

p.+unu (67a/6)

[=1]

pādiṣāh < Fars. “büyük hükümdar”

p. (66a/7), (76b/5)

p.+a (175b/8)

p.+dan (76b/7)

p.+ı (76a/11), (175b/10)

[=6]

pādiṣāh-ı ḥaṭīb < Fars. “güzel söz söyleyen, hitâbet yeteneği olan büyük hükümdar”

p. (76a/10)

[=1]

pāk < Fars. “temiz”

p. (24a/1), (24a/4), (24a/5), (24a/9), (24a/9), (24b/1), (32a/6), (32a/7), (34b/6), (42a/10), (42a/8), (42a/9), (83a/5), (119b/3), (122a/4), (146a/8), (147a/4), (160a/8), (183a/2)

[=19]

pāre < Fars. “parça”

p. (21b/5), (18b/6)

[=2]

pençşenbe < Fars. “çarşamba ile cuma arasındaki günün adı, haftanın beşinci günü”

p. (75a/4)

[=1]

perde < Fars. “bir yerin dışarıdan görünmesini önlemek, ışığı engellemek veya iki yeri birbirinden ayırmak için gerilen kumaş, naylon vb”

p.+süz (60a/8)

[=1]

perişānlık < Fars. “perîşan olma durumu, dağınıklık, düzensizlik”

p. (95a/8)

[=1]

pes < Fars. “yeter, kâfi”

p. (18a/1), (19a/1)

[=2]

peydā < Fars. “açıkta ve meydanda olan, âşikâr, zâhir”

p. (168a/10)

[=1]

peygamber < Fars. “Allah tarafından emirlerini kullarına bildirmekle görevlendirilmiş kimse, Tanrı elçisi, nebî, resul”

p. (21a/10), (45a/7), (113b/3), (114a/11), (129b/1), (167a/6), (172a/3)

p.+idür (175a/8)

p.+imiz (20b/2), (21a/8), (21a/11), (40b/8), (79b/3), (88a/5), (88a/9), (161a/6)

p.+imüz (161a/11), (161b/3), (161b/5), (161b/10), (162a/6)

p.+ler (161a/2)

p.+lere (21a/5), (89a/1)

p.+leri (20a/4)

p.+leriñ (161a/4)

p.+lerine (20b/5)

[=27]

pul “posta parasına ve damga resmine karşılık mektuplara ve evrâka yapıştırılmak üzere devletçe bastırılan ve belli bir ücret ödenerek alınan arkası yapışkan küçük kâğıt parçası”

p.+u (28b/10)

[=1]

pūšī < Fars. “kadınların başlarına örttükleri, kenarları saçaklı, ipek, pamuk veya yünden baş örtüsü”

p.+yile (64a/9)

[=1]

U

‘ūd < Ar. “odun, ağaç”

‘u. (83a/6)

[=1]

‘ulemā < Ar. “Âlimler, bilginler”

‘u. (112b/1), (118b/2), (138b/1), (147a/8), (147a/9), (147a/10), (151b/5), (164b/3), (171a/5), (171a/11), (178b/6)

‘u.+dan (33b/8)

‘u.+nın (41a/3)

‘u.+sı (43b/11)

[=14]

‘ulemā-yı dīn < Ar. “İslam bilginleri”

‘u.+den (17a/6)

[=1]

‘ulemā-yı müte’ahhîrîn < Ar. “sonraki alimler”

‘u.+i (134b/4)

[=1]

‘uyûn-ı mezâhî < “eser adı”

‘u.+de (77a/6)

[=1]

‘uẓv < Ar. “bir vücûdu meydana getiren ve belli görevleri olan parçalardan her biri, organ”

‘u.+unı (129b/7)

[=1]

‘üryân < Ar. “çıplak”

‘u. (22a/4)

[=1]

R

rabbî'l-‘âlemîn < Ar. “Âlemlerin Rabb’i olan Allah”

r. (17a/3), (17a/5)

[=2]

rāḍīya'llāhu 'anhü < Ar. “Allah ondan razı olsun”

r. (79b/7), (153a/8), (162b/7)

r.+dan (172a/2)

[=4]

rāḍīya'llāhu 'anhümā < Ar. “Allah ikisine rahmet etsin, ikisinden razı olsun”

r. (88a/8), (163a/5)

[=2]

rāḍīya'llāhu te'āla 'anhümā < Ar. “Allah ikisine rahmet etsin, ikisinden razı olsun”

r. (79b/5)

[=1]

raḥimehullāhu < Ar. “Allah onlara rahmet eyleye, meâlinde duadır”

r. (43a/6), (43a/7)

[=2]

raḥmet < Ar. “Allah’ın yaratıklarına olan merhameti, acıma ve esirgemesi”

r. (57b/5), (58b/8), (163b/8)

r.+inden (88a/2)

[=4]

raḥmetullāh < Ar. “Allah’ın rahmeti”

r. (170a/8)

[=1]

raḥmetu'llāhi 'aleyhi < Ar. “Allah rahmet eylesin”

r. (43b/9), (165b/11), (166a/3), (170a/5), (170b/1), (170b/4), (170b/7)

[=7]

raḳş < Ar. “genellikle mûsikî eşliğinde ayakta yapılan, çeşitli âhenkli hareketler dizisi, oyun, dans”

r. (167b/11), (167b/11), (168a/3), (168a/9), (168b/1), (168b/10), (169b/1), (169b/10), (170b/3), (170b/5)

r.+la (169b/5)

[=11]

rağş-ı devrân < Ar. “devrin dansı”

r. (170a/9)

[=1]

ramazân < Ar. “Arabî ayların şâban ve şevval arasında kalan ve devâmı boyunca oruç tutulan dokuzuncu ayı”

r. (85a/2), (85b/7), (133b/10), (134a/5), (134a/10), (134b/2)

r.+da (180b/9)

[=7]

ramazân-ı şerîf < Ar. “Arabî ayların şâban ve şevval arasında kalan ve devâmı boyunca oruç tutulan mübarek ay”

r. (23a/2), (80a/4), (84a/8)

r.+de (83b/3)

[=4]

rastık < Fars. “antimon tozundan yapılan, hanımların kaşlarını veya saçlarını boyamak için kullandıkları siyah boya”

r. (28a/10), (28b/2)

[=2]

ravzatü'l-müttakîn < Ar. “eser adı”

r.+de (151b/5)

[=1]

rayiḥa-ı ṭayyibe < Ar. “güzel, hoş koku”

r. (56b/3)

[=1]

rāyiḥa < Ar. “koku, güzel koku”

r. (83a/6)

[=1]

rāyiḥā < Ar. “hoku, güzel koku”

r.+sı (119b/4)

[=1]

rāzi < Ar. “babul eden, uygun bulup benimseyen, olana boyun eğip rızâ gösteren”

r. (34b/3)

[=1]

redd-i selām < Ar. “selam verenin selamını almamak”

r. (148a/11)

[=1]

ref‘-i şavt < Ar. “sesin yükselmesi”

r. (165a/10), (165b/4), (166b/3), (167b/3)

r.+dur (166a/2)

r.+ıla (165a/6), (165a/7), (166a/6)

[=8]

rek‘at < Ar. “namazda kıyam, rükû ve iki defa secdeden meydana gelen bölüm”

r. (34b/8), (34b/9), (35a/8), (45b/6), (52a/1), (52b/2), (53b/3), (68a/9), (80a/2), (85a/7), (85a/7), (90a/1), (91b/6), (92b/1), (94a/10), (94a/8), (96b/2), (96b/7), (101a/3), (101b/4), (104b/5), (107b/1), (107b/4), (107b/11), (110a/3), (114b/10), (132a/10), (133a/5), (134a/4), (134b/9), (134b/10), (135a/2), (135a/11), (135b/7), (136b/4), (148b/3), (148b/3), (149a/7), (149b/4), (157b/3)

r.+a (85b/9), (100a/2), (105b/1), (155a/2)

r.+da (56b/11), (56b/11), (56b/8), (57a/4), (57a/6), (68a/5), (68a/6), (68a/7), (94a/11), (107a/1), (108a/1), (114b/11), (115b/6), (117a/5), (144b/1), (144b/4), (152b/2), (154b/8), (154b/10), (156b/11),

r.+dan (56b/8), (100a/3)

r.+de (116b/1)

r.+den (134a/3)

r.+dür (134a/2)

r.+i (136a/7)

r.+ı (52a/10), (52b/9), (53a/1), (53a/3), (53a/4), (53a/9), (53a/11), (53b/4), (53b/5), (53b/8), (53b/11), (80b/6), (80b/9), (85b/4), (96b/9), (97a/6), (100b/1), (100b/2), (100b/11), (101a/2), (104b/3), (104b/6), (105a/7), (105b/10), (105b/11), (108a/3), (136b/3), (136b/5), (143b/5), (145b/1), (145b/3), (156b/5), (156b/6), (156b/10), (156b/11), (157a/2), (157a/4), (157a/7), (157b/2)

r.+ın (53a/7)

r.+ıñ (85b/10), (92a/8), (97a/4), (99b/1)

r.+ına (52b/7), (85b/8), (153a/1), (153a/4)

r.+ında (57a/5), (144b/3), (149a/8)

r.+larda (46a/3), (46a/5), (46a/7), (92a/3), (107b/7), (107b/8)

r.+ları (109a/9)

r.+larıñ (105b/6)

r.+larında (52a/2)

r.+te (80b/2)

[=130]

reng < Fars. “cisimler tarafından aksettirilen ışığın gözde yaptığı etki sonucu meydana gelen duyum”

r.+i (25a/8), (119b/3)

[=2]

resûl < Ar. “peygamber, nebî”

r. (23a/1)

r.+in (21b/7)

[=2]

resûlullâh < Ar. “Allah’ın elçisi Hz. Muhammed”

r. (168b/11), (169b/7)

r.+dan (169b/8)

[=3]

rîh < Ar. “rüzgâr, meltem”

r. (164a/10)

[=1]

rîh-i mezkûr < Ar. “bahsi geçen rüzgar”

r.+ı (164a/11)

[=1]

rızâ < Ar. “hoşnut ve memnun olma durumu, hoşnutluk, memnunluk”

r.+sı (93b/10), (94a/2), (153a/6), (158b/3), (179a/1)

[=5]

rızâ-yı şerîf < Ar. “Allah’ın rızası, şerefli, ulu rıza”

r.+ine (18b/9)

[=1]

rızık < Ar. “Allah tarafından herkese takdir edilen nîmet” → **rızık**

r. (176b/5), (176b/6)

[=2]

rızık < Ar. “Allah tarafından herkese takdir edilen nîmet” → **rızık**

r.+ını (86a/6)

[=1]

ri‘āyet < Ar. “uyma, itâat etme”

r. (50b/5)

[=1]

ribḥa < Ar. “?”

r. (45b/8)

[=1]

ridā < Ar. “örtü, şal”

r. (62a/9), (178b/3)

[=2]

risāle < Ar. “genellikle belli bir konuda yazılmış küçük kitap, broşür”

r.+lerde (23a/11)

r.+si (23b/1), (170a/2)

r.+sinde (43b/10)

[=4]

rivāyet < Ar. “bir haberi, söz veya olayı nakletme, anlatma”

r. (40b/1), (51b/4), (88a/9), (97b/4), (162b/7), (163a/6), (172a/2)

[=7]

riyā < Ar. “olduğundan başka türlü görünme, özü sözü bir olmama, iki yüzlülük”

r. (153a/7), (153a/9)

[=2]

rucū‘ < Ar. “dönme, geri dönme”

r. (139b/2)

[=1]

rūḥu’l-ḳudūs < Ar. “Kur’ân-ı Kerîm’de Cebrâîl için kullanılan bir isim”

r. (174a/10), (174b/3)

[=2]

rukṇ < Ar. “Namazda elleri dizlere dayayıp vücûdun belden yukarı kısmı yere paralel gelecek şekilde eğilme, namazın beş erkânından kıyamla secde arasında olanı”→ **rūkūn**

r. (148a/3)

[=1]

rūkū < Ar. “namazda elleri dizlere dayayıp vücûdun belden yukarı kısmı yere paralel gelecek şekilde eğilme, namazın beş erkânından kıyamla secde arasında olanı”

r. (37b/2), (45b/9), (46b/9), (47b/2), (51b/10), (83b/7), (84a/1), (84a/2), (84a/3), (84a/4), (93a/5), (100a/3), (108b/2), (131a/2), (131a/7), (141a/7), (150b/11), (152a/2)

r.+a (50a/4), (50b/5), (51b/6), (60b/5), (61a/8), (61b/4), (80b/4), (80b/11), (81a/4), (81b/4), (81b/8), (83b/4), (83b/5), (83b/7), (83b/11), (85a/10), (63a/9), (101b/1), (101b/2), (101b/3), (103b/7), (115a/6), (116a/2), (116b/7), (117a/9), (141a/8), (156a/1)

r.+da (42b/7), (47b/3), (47b/4), (47b/5), (56a/5), (62b/11), (80b/2), (85b/1), (91b/1), (98b/6), (99b/10), (106a/9), (55a/9), (100a/1), (135b/2), (157b/5), (157b/9)

r.+dan (55a/2), (56a/3), (60b/7), (61a/11), (85a/10), (96a/2), (116b/8), (100a/2), (101b/2), (115a/8), (116a/3), (117a/10)

r.+ında (85b/10)

r.+ya (43a/8), (43a/10)

[=77]

rūmī < Ar. “Anadolu ile ilgili, Anadolu’da yaşayan, Anadolulu”

r. (167a/11)

[=1]

rūzigār < Fars. “yer değiştiren hava, bu havanın hissedilen etkisi, yel”

r. (91a/6), (139b/11)

r.+a (26b/9)

[=3]

rūkūn < Ar. “namazda elleri dizlere dayayıp vücûdun belden yukarı kısmı yere paralel gelecek şekilde eğilme, namazın beş erkânından kıyamla secde arasında olanı” → **rukṇ**

r. (42b/5), (109a/11)

[=2]

rüyā < Ar. “uyku sırasında zihinde beliren görüntülerin bütünü, görülen hayaller dizisi, düş”

r.+da (147a/5)

[=1]

S

sā‘at < Ar. “gece ile gündüzden meydana gelen bir günün yirmi dördte birine eşit olan altmış dakikalık zaman birimi”

s. (149b/11)

s.+lerde (75b/5)

[=2]

şabāḥ < Ar. “günün başlangıcı, gündüzün ilk saatleri”

s. (52a/9), (52b/4), (52b/7), (114b/3), (125b/6), (126a/5), (127a/2), (132b/2), (133a/9), (143b/9), (144b/2), (144b/6), (144b/11), (145a/1), (147a/1), (153b/4), (153b/7)

s.+ıḡ (132b/10)

[=18]

şābi < Ar. “ergenlik çağına gelmemiş olan ve İslam dînine yükümlü sayılmayan erkek çocuk” → **şābī**

s.+nūḡ (132a/2)

[=1]

şābī < Ar. “ergenlik çağına gelmemiş olan ve İslam dînine yükümlü sayılmayan erkek çocuk” → **şābī**

s. (57a/10), (145a/5), (145a/8), (147b/3)

s.+niḡ (111b/1)

[=5]

şābit < Ar. “yerinde duran, yer değiştirmeyen, durağan”

s. (173a/1)

s.+dir (19b/2)

s.+dür (177b/2)

[=3]

şabr < Ar. “olacak, gelecek veya gerçekleşecek bir şeyi telāř göstermeden, telāřa kapılmadan bekleme, acelecilik etmeme”

s. (103b/5)

[=1]

şaç “başı kaplayan kıllar”

s.+ı (182a/5)

s.+ın (70b/8)

s.+ına (147b/11)

s.+ından (70a/9)

s.+ını (64b/2)

[=5]

şadaķa < Ar. “karşılık beklenmeden sādece Allah rızāsı için fakirlere verilen para, mal”

s. (75b/9)

s.+ların (178b/4)

[=2]

şadrü’ş-řerī’a < Ar. “Sadrüřřerīa es-Sānī Ubeydullāh b. Mes‘ūd b. Tāciřřerīa Ömer b. Sadriřřerīa el-Evvel Ubeydillāh b. Mahmūd el-Mahbūbī el-Buhārī (ö. 747/1346)”

s. (36b/6), (98a/6)

s.+da (33b/3), (33b/5), (36b/10), (37a/1), (37a/11), (37a/4), (37a/7), (37a/9), (37b/1), (37b/4), (37b/6), (37b/8), (71a/8), (84b/3), (121a/8), (121b/2), (136a/9), (136b/6), (143b/2), (144a/6), (153a/2), (172a/7), (183a/7)

[=24]

şaf < Ar. “yan yana düzgün bir şekilde sıralanan kimselerin meydana getirdiği dizi, sıra”

s. (70b/7), (71b/9), (71b/10), (133a/10), (148a/3)

s.+a (41b/7)

s.+da (41b/7), (41b/8), (64a/5), (71b/7), (97b/5), (97b/7), (97b/9), (97b/10), (103b/4)

s.+ıñ (103b/1), (103b/3)

[=17]

şafā < Ar. “gönül şenliği, rahat, huzur, kedersizlik”

s.+sın (164a/3)

s.+sından (58b/4)

[=2]

şāfī < Ar. “temiz, hâlis, saf”

s. (87a/5), (180a/3)

[=2]

şaff-ı evvel < Ar. “birinci saf”

s.+e (75a/10)

[=1]

şafṛā < Ar. “karaciğerin salgıladığı yeşil sarı renkte acı sıvı, öd”

s.+yı (34a/10)

[=1]

şāğ “vücutta kalbin bulunduğu tarafın karşısında olan”

s. (25a/11), (26a/8), (30a/6), (36a/5), (41a/11), (42a/3), (47b/1), (49b/1), (49b/5), (49b/7), (76a/4), (76a/5), (86a/9), (96a/11), (97b/7), (125a/7), (141b/4), (141b/5), (142a/8), (151b/11)

s.+ına (48a/4), (48b/6), (50a/11), (51a/8), (56a/9), (62b/4), (94b/3), (95b/11)

s.+ında (103b/4), (128b/4)

s.+ından (33a/9), (71b/11)

[=32]

sağ “yaşamakta olan, hayatta bulunan (kimse), diri, canlı”

s. (19b/6)

[=1]

şağır “kulağı duymayan, işitme duyusundan mahrum olan”

s. (151a/3), (159b/10)

s.+a (151a/5)

[=3]

şağış “sayı, adet, miktar”

s.+ın (21a/10)

[=1]

şağılı “sağılı, sağ tarafa meyilli”

s. (61b/3)

[=1]

şāhib < Ar. “bir şeyin mülkiyetini ve o şeyi istediği gibi kullanabilme hakkını elinde bulunduran kimse, mâlik”

s.+i (153b/6), (169a/6)

[=2]

şāhib-i ‘özr < Ar. “özür sahibi” → **şāhib-i ‘özür**

s.+e (140b/5)

[=1]

şāhib-i ‘özür < Ar. “özür sahibi” → **şāhib-i ‘özü**

s. (140b/7), (141b/8), (141a/3), (142a/1), (142a/4), (142a/6)

[=5]

şāhib-i tertīb < Ar. “Üzerinde altı vakitten az kazâ namazı borcu olan kimse anlamında fıkıh terimi”

s. (144a/5)

[=1]

şāhīn-i taḥrīrin < Ar. “kaleme alınan **sahin (?)**”

s.+i (17b/4)

[=1]

sa‘id < Ar. “kutlu, uğurlu, mübârek”

s. (162b/2)

[=1]

şā’im < Ar. “oruç tutan (kimse), oruçlu”

s. (23a/3)

[=1]

sā’ir < Ar. “başka, diğer, öteki, öbür”

s. (44b/2), (86b/7), (86b/8), (97b/10), (132b/4), (167b/7)

[=6]

şālih < Ar. “elverişli, uygun, yarar”

s. (178b/1)

[=1]

şāliḥa < Ar. “sâlih kelimesinin kadını ifâde eden, kadın ismi olarak kullanılan veya tamlamalarda ortaya çıkan aynı mânâdaki müennes şekli”

s. (173a/3)

[=1]

şahābe-i kirām < Ar. “büyük sahabeler, ulu sahabeler”

s.+dan (82a/6)

[=1]

şahbihi < Ar. “onun müsahebet ve dostluk ettikleri”

s. (17a/4)

[=1]

şahīḥ < Ar. “yalan veya hayal ürünü olmayan, gerçek, doğru”

s. (28b/1), (28b/7), (29a/1), (29b/4), (29b/7), (77b/5), (94a/4), (95a/4), (27b/6), (120a/5), (119b/6), (119b/11), (122b/9), (123a/7), (123a/10), (126a/1), (130a/11), (131a/5), (145b/11), (146a/2), (184a/6)

s.+de (172a/10)

s.+dir (94a/1)

s.+dür (95b/5), (95b/7), (120a/6), (118a/4), (119b/10), (123a/6), (123a/11), (126a/2), (163a/5), (184a/8)

[=33]

şakal “erkeklerde çene ve yanaklarda çıkan kılların bütünü”

s.+ın (33a/6), (33a/7), (70b/8)

s.+ına (148a/1)

s.+ından (70a/9)

s.+ınıḡ (33a/8)

[=6]

saḡat < Ar. “vücûdunda bir eksikliği veya bir organında ârızası bulunan (canlı), engelli, özürlü, alil”

s. (160a/10)

[=1]

şakıl < Ar. “ağır”

s. (58a/4)

[=1]

şakın- “uzak durmak, çekinmek, kaçınmak, içtinap etmek”

s.-mak (140a/1), (166a/9)

[=2]

sākıt < Ar. “hükümsüz, geçersiz ve önemsiz duruma gelen, değeri, kıymeti kalmayan”

s. (151a/1), (164a/7)

[=2]

şakız “sakız ağacının ve bâzı ağaçların kabuklarından sızan, çiğnendiği zaman yumuşayan, sarımtırak beyaz renkli, hoş kokulu reçine”

s. (69a/3)

[=1]

şakla- “kaybolmaması, zarar görmemesi için belli ve emin bir yere koymak, kaldırmak”

s.-ya (179a/10)

[=1]

şalāḥa < Ar. “Düzelme, iyileşme, iyilik”

s.+ya (89a/2)

[=1]

şalavāt < Ar. “namazlar, salâtlar”

s. (48a/1), (48a/2), (95a/11), (101a/8), (106b/2), (107a/10), (113b/3), (135a/3), (135a/8), (149a/11), (158b/6), (159a/9), (167a/2)

s.+da (48b/6), (150a/5)

s.+ı (70a/4)

[=16]

şalavāt-ı şerif < Ar. “Hz. Muhammed'e ve Onun soyundan gelenlere okunan dua”

s. (78b/8)

s.+i (75b/7)

[=2]

şalındır- “dalgalandırmak”

s.-mağ (59b/8), (62a/9)

[=2]

şalivér- “serbest bırakmak, gitmesine izin vermek”

s.-e (81a/4), (81b/1), (81b/7)

s.-se (147a/8)

[=4]

salim < Ar. “sağlam, sağlıklı, sıhhatli”

s. (76a/6)

[=1]

şalla’llāhu ‘aleyhi ve sellem < Ar. “Allah ona salavat ve selam etsin”

s. (162b/8)

[=1]

şalla’llāhu te’āla ‘aleyhi ve sellem < Ar. “Allah’ın salât ve selamı onun üzerine olsun”

s. (20b/3), (40b/8)

[=2]

şaman “tahılların tâneleri alındıktan sonra kalan sapları”

s. (26a/1)

s.+ı (120a/9)

[=2]

şan- “zannetmek”

s.-sa (101b/9)

s.-up (109b/9), (109b/10), (179b/8), (180a/7)

[=5]

şar- “kuşatmak, çevrelemek”

s.-ip (64b/2)

s.-up (64a/2)

[=2]

sarāy < Fars. “hükümdarların veya devlet başkanlarının oturduğu büyük ve gösterişli binâ”

s.+ı (76b/5)

[=1]

şarf < Ar. “harcama, masraf etme”

s. (130b/6), (130b/7)

[=2]

şarı “altın rengi, kükürt rengi” → **şaru**

s. (129b/2)

[=1]

şarık < Fars. “fes, külâh, kavuk gibi başa giyilen şeyler üzerine sarılan tülbent, şal vb., amâme, imâme, destar”

s. (64a/2)

s.+ı (57b/9)

s.+ın (58a/1)

s.+sız (64a/8)

[=4]

şark- “yukarıdan aşağıya doğru eğilmek, uzanmak”

s.-anını (33a/8)

[=1]

şaru “altın rengi, kükürt rengi” → **şarı**

s. (36b/8), (38a/8), (38b/1), (142b/8), (180a/4)

[=5]

şat- “bir bedel karşılığında başkasına devretmek”

s.-sa (139a/2), (139a/3)

[=2]

şatım “satmak işi, satış”

s. (77a/3)

[=1]

sāṭır < Ar. “bir sayfa üzerine enine yazılan veya dizilen kelimelerin meydana getirdiği yazı sıralarından her biri”

s. (87b/7)

[=1]

şatul- “bir bedel karşılığında başkasına devredilmek”

s.-urken (139a/7)

[=1]

şavāb < Ar. “doğruluk”

s. (97b/11)

[=1]

şavm < Ar. “oruç”

s.+1 (70a/4)

[=1]

şay- “aynı cinsten olan şeylerin, 1 sayısından başlayarak her biri için bir sayı eklemek sūretiyle kaç tâne olduğunu belirlemek, sayısını bulmak, tâdat etmek”

s.-mağdur (54b/11)

[=1]

sa‘y < Ar. “çalışma, çalışıp çabalama, emek sarfetme, ceht”

s. (40b/11)

[=1]

sa‘ye < Fars. “gölge”

s. (137b/3)

[=1]

şayıl- “saymak sûretiyle kaç tâne olduğu belirlenmek, tâdat edilmek”

s.-maz (100a/4)

s.-ur (101b/4)

[=2]

sebeb < Ar. “bir şeyin olmasına yol açan şey, durum yâhut kimse, neden, bâis, âmil”

s. (34a/7), (43b/11), (44a/1), (44a/4), (44a/7), (44a/8), (44a/9), (44b/3), (44b/6), (44b/7)

s.+dür (178a/8)

s.+i (45a/11)

s.+iyle (113a/2)

[=13]

secde < Ar. “Allah’ın büyüklüğü, yüceliği önünde hiçliğini göstermek ve O’nu ululamak maksadıyla vücûdu alın, burun, el ayaları, dizler ve ayak parmakları yere değecek duruma getirme, bu durumda yere kapanma”

s. (47b/2), (47b/8), (50b/7), (51a/1), (54a/10), (55b/7), (55b/7), (57b/9), (58b/1), (64a/1), (67b/6), (79a/10), (79a/11), (79b/1), (107b/5), (109a/3), (109a/3), (110b/3), (117b/4), (128a/8), (128a/9), (149a/6), (149b/10), (149b/11), (150a/6), (150a/8), (150b/1), (150b/2), (150b/4), (150b/7), (150b/7), (150b/8), (150b/9), (150b/10), (151a/4), (151a/5), (151a/6)

s.+de (43b/3), (47b/9), (49b/10), (51a/2), (57a/8), (57b/10), (63b/2), (73b/11), (98b/10), (100a/6), (102a/4), (107a/7), (155a/6), (157a/3)

s.+den (43b/2), (50a/2), (50b/9), (60b/9), (60b/10), (61a/3), (62a/10), (101b/7), (102a/7), (115a/10), (115b/2), (116a/7), (117a/1), (117b/3), (150a/8)

s.+dir (101b/9), (101b/11)

s.+dür (42b/8)

s.+niñ (107a/5)

s.+si (62a/1), (74b/2), (102a/8), (155a/9), (157a/5)

s.+sin (105b/1)

s.+sinde (155b/5)

s.+sine (150a/11)

s.+ye (43b/1), (43b/5), (55a/11), (59a/2), (59b/9), (60b/8), (63b/8), (63b/9), (73b/2), (81b/4), (81b/8), (101b/10), (102a/1), (102a/2), (102a/3), (102a/5), (102a/5), (102a/6), (116a/5), (116a/10), (116b/10), (117a/4), (117b/1), (117b/6), (152a/5)

s.+yi (98b/11), (101b/8), (108b/3), (109b/4), (110a/5), (110b/7)

[=109]

secde-i i'āde < Ar. “iade secdesi”

s. (102a/9)

[=1]

secde-i sehiv < Ar. “hata secdesi” → **secde-i sehiv**

s. (46b/10), (82a/3), (83b/1), (84b/2), (85b/5), (89b/8), (89b/10), (92b/9), (95a/7), (95b/1), (104a/5), (104a/11), (104b/1), (104b/6), (104b/8), (105a/2), (105a/3), (105a/9), (105b/8), (106a/4), (106a/6), (106a/9), (106b/2), (106b/6), (106b/10), (107a/3), (107a/8), (107a/11), (107b/9), (108a/4), (108a/7), (108b/1), (108b/5), (109a/1), (109a/7), (109a/11), (109b/5), (109b/7), (110a/4), (110a/5), (110a/10), (110b/5), (149a/5), (149a/9), (149b/1), (149b/6), (149b/9), (157a/4), (157a/8), (157b/2)

s.+de (99a/3)

s.+e (103b/11)

[=52]

secde-i sehiv < Ar. “hata secdesi” → **secde-i sehiv**

s.+inde (81a/8)

[=1]

secde-i tilāvet < Ar. “tilavet secdesi”

s. (39a/6), (90a/7), (90b/5), (151a/1)

s.+dir (46b/7)

s.+i (90b/3)

[=6]

sedki < Ar. (?)

s. (60b/2)

[=1]

sefer < Ar. “yolculuk, seyahat”

s.+de (140a/3), (145a/3)

[=2]

seferī < Ar. “dīnen yolcu kabul edilen, bu sebeple kendisine dört rekâtlı farz namazları iki rekât kılmak, sonradan kazâ etmek şartıyla oruç tutmamak vb. kolaylıklar sağlanan kimse, yolcu, misâfir”

s. (138a/1), (139b/4), (139b/6), (145a/4)

[=4]

segirt- “koşmak”

s.-mek (66a/10)

[=1]

sehāvī < Ar. “Ebü’l-Hasen Alemüddîn Alî b. Muhammed b. Abdissamed es-Sehâvî (ö. 643/1245)”

s.+de (111b/9)

[=1]

sehiv < Ar. “kasten yapılmayan, yanılmaktan doğan yanlış, hatâ”

s. (83b/9), (107b/5), (108b/3), (109a/3), (109b/4), (110b/3), (110b/7), (157a/5)

s.+den (100b/8)

s.+ile (104a/2)

[=10]

sehven < Ar. “yanlışlıkla, hatâ ile”

s. (108a/6)

[=1]

sekerât-ı mevt < Ar. “can çekişirken gelen baygınlık, dalgınlık”

s.+de (34a/6)

[=1]

sekerât-ı mevti < Ar. “insanın ölümüne delalet eden ölüm baygınlığı”

s.+de (86b/10)

s.+ide (86b/2)

[=2]

sekiz “yediden sonra, dokuzdan önce gelen sayının adı”

s.+dir (42a/5)

s.+i (67b/2)

[=2]

sekizinci “sekiz sayısının sıra sıfatı; sırada yeri yedinciden sonra, dokuzuncudan önce olan”

s. (25b/11), (26b/1), (30a/8), (33a/4), (34b/2), (35a/10), (36a/3), (37a/11), (38b/3), (39b/8), (40a/10), (42b/2), (43a/1), (44a/7), (44b/7), (45a/6), (46b/2), (47b/3), (49a/8), (49b/4), (50b/8), (52a/3), (55a/3), (55b/8), (56a/9), (57a/2), (57b/11), (58b/8), (59b/4), (60a/10), (61a/5), (62a/3), (63a/2), (64a/4), (65a/1), (66a/2), (66b/8), (68a/4), (69a/3), (70a/7), (71b/1), (72b/5), (74a/3), (75a/10), (115a/10), (116b/10), (117b/5)

s.+si (32a/1)

[=48]

seksen “yetmiş dokuzdan sonra, seksen birden önce gelen sayının adı”

s. (60b/4), (60b/6), (60b/7), (60b/8), (60b/9), (61a/1), (61a/3), (61a/4), (61a/7)

s.+dir (54b/6)

[=10]

sekseninci “seksen sayısının sıra sıfatı; sırada yeri yetmiş dokuzuncudan sonra, seksen birinciden önce olan”

s. (60b/2)

[=1]

selām < Ar. “bir kimseye veya bir topluluğa yakınlık, sevgi ve nezâket göstermek, sağlık, esenlik ve başarı dilemek için “selâmün aleyküm, merhaba, hayırlı işler” gibi sözlerden birini söyleme yâhut aynı dileği taşıyan bir işâret veya harekette bulunma”

s. (46a/2), (48a/4), (48a/6), (48a/8), (48a/11), (48b/4), (51a/8), (52b/3), (52b/5), (53a/5), (53a/11), (63b/1), (65b/3), (67a/9), (69a/5), (69b/7), (69b/8), (69b/9), (81a/1), (81a/5), (81a/7), (81a/9), (81a/10), (81b/9), (84b/1), (85a/5), (97a/7), (98a/4), (98b/3), (99a/6), (100a/4), (101a/1), (101a/4), (101a/7), (101a/9), (104a/9), (104b/4), (104b/8), (105a/6), (105a/8), (105a/8), (105b/7), (105b/11), (106a/3), (107a/2), (107a/6), (109a/1), (109b/11), (110a/1), (110a/8), (110b/2), (113b/11), (114a/3), (134a/2), (134b/11), (135b/1), (135b/7), (136a/8), (136a/9), (148a/9), (148a/10), (149b/1), (155a/4), (155b/6), (155b/8), (156a/9), (158a/9)

s.+a (94b/2)

s.+dan (51a/4), (55b/9)

s.+ı (48b/2)

s.+ına (52a/5), (52a/7), (52b/1), (52b/9), (53a/10), (53a/4), (53b/7), (54a/2), (54a/8), (108b/10), (127b/3)

s.+ını (65b/4)

[=83]

semā' < Ar. “göğün görünen yüzeyi, gökyüzü”

s. (169a/2), (169b/1), (170b/5)

[=3]

sen “tekil ikinci şahsı gösterir”

s. (87b/10), (87b/11), (87b/11), (88a/1)

s.+i (132a/1)

[=5]

senā < Ar. “övme, övüş, medih”

s.+larda (63b/5)

[=1]

senāüke < Ar. “senin övgün”

s. (159a/7)

[=1]

sene < Ar. “yıl”

s. (146a/3)

[=1]

serḥāt < Fars. “sınır boyu, hudut”

s.+lerde (77a/4)

[=1]

sevāb < Ar. “iyi ve güzel davranışlar karşılığında Allah tarafından verilen mükâfat”

s. (44a/8), (86b/7), (97b/6), (97b/8), (97b/10), (97b/11), (114a/11), (166b/6), (166b/7), (179a/5)

s.+ı (78b/10), (118a/4), (132b/4), (132b/7), (163b/7), (163b/11), (164a/1)

s.+ın (160b/1)

s.+ına (113b/9)

s.+ından (34b/9)

[=20]

sevgili “sevgi duyulan, kendisine sevgi beslenen”

s. (175b/5)

[=1]

sevindir- “sevinmesine sebep olmak, sevinmesini sağlamak, memnun ve hoşnut etmek”

s.-miş (45a/1)

[=1]

seyyidi'l-mürselîn < Ar. “Peygamberlerin efendisi”

s.+e (17a/10)

[=1]

seyyidinā < Ar. “efendimiz”

s. (17a/4)

[=1]

şifāt < Ar. “sıfatlar”

s. (48b/6)

s.+ı (175a/4)

s.+ıdur (178b/2)

s.+ında (19a/10)

[=4]

şifāt < Ar. “bir kimse veya şeyin sâhip olduğu nitelik, ona âit olan özellik, hal ve vasıf”

s. (174a/11)

s.+dan (174b/2)

s.+ı (174b/2), (174b/3), (174b/4)

s.+ıyla (174b/4)

[=6]

şifāt-ı kemāl < Ar. “Eksiksiz ve mükemmel olma sıfatı”

s.+ı (19a/11)

[=1]

şifāt-ı şalavat < Ar. “salavat sıfatı”

s.+da (98a/2)

[=1]

sıĝ- “bütünüyle diğerk bir şeyin içine girebilmek, o şey tarafından istîap edilmek”

s.-acaĝ (121a/10)

[=1]

sıĝır “gevişgetirenlerden manda, öküz, inek vb. büyükbaş, boynuzlu, evcil hayvanların ortak adı” → **sıĝır**

s. (65a/5)

[=1]

sıĝır “gevişgetirenlerden manda, öküz, inek vb. büyükbaş, boynuzlu, evcil hayvanların ortak adı” → **sıĝır**

s. (26a/3), (128a/6)

[=2]

sıĝhat < Ar. “saĝlık, esenlik, âfiyet”

s.+1 (18a/6)

s.+ına (18a/7)

s.+iniĝ (31b/6), (32a/4)

[=4]

sık “birbirine çok yakın olan, aralıksız, bitişik”

s. (121b/11)

[=1]

sık- “çevresine sarılarak veya bir şey sararak sımsıkı kavramak, üzerine basınç uygulamak”

s.-ar (87a/3)

[=1]

sıkça “çok sık bir biçimde, oldukça sık olarak”

s. (152a/6)

[=1]

sıkış- “rahat hareket edemeyecek kadar birbirine yaklaşmak”

s.-up (22a/5)

[=1]

şınıf < Ar. “okul, fakülte, dershâne vb. yerlerde okuyan öğrencilerin öğrenim seviyelerine göre ayrıldıkları bölümlerden her biri”

s. (151b/1)

[=1]

şirât < Ar. “sırat köprüsü”

s.+dan (86a/9)

[=1]

şırça “cam”

s. (49b/8), (120b/7), (125a/4), (125a/5)

[=4]

şırf-ı münâfık < Ar. “has münafık”

s. (89a/9)

[=1]

şırr < Ar. “bilinmesi, duyulması, açığa vurulması istenmeyen, gizli tutulan şey”

s.+ıla (69a/7)

[=1]

şırrın < Ar. “gizli olarak, gizli bir şekilde, gizlice”

s. (166a/4), (166a/5)

[=2]

şıtma “bulaşıcı mikrobik hastalık”

s. (172b/1)

s.+sı (171b/10), (172b/1)

[=3]

şıyır- “kendisine hızla ve şiddetle sürtünen, dokunup geçen başka bir şeyin üzerindeki deri, kabuk, zar vb.ni soyamak veya hafifçe yırtmak”

s.-avêrdi (120b/1)

[=1]

sil- “üzerinde havlu, mendil gibi kuru ve emici başka bir şey gezdirmek sûretiyle kuru duruma getirmek”

s.-dügi (66b/11)

s.-mekdir (24b/5), (24b/6), (24b/9)

s.-mekdür (51a/4), (55b/9), (60b/11), (61a/4), (67a/8)

[=9]

silin- “üzerindeki yaşlık alınarak kuru hâle getirilmek”

s.-dügi (24b/11)

s.-mek (26b/11)

s.-mekdir (25b/8), (25b/9), (26a/1), (26a/3), (26a/5), (26a/6), (26a/7), (26a/10), (26a/11)

s.-mekdür (25b/11), (26a/2), (26b/2), (26b/5), (36b/1)

[=16]

siṇek “çift kanatlılardan, karasinek, sivrisinek vb. pek çok çeşidi olan uçucu böceklerin ortak adı”

s. (65b/8)

[=1]

sirācü'l-vehḫāc < Ar. “Abdülkadir Geylani’nin Siracü'l Vehhac fî Leyleti'l Mirac adlı eseri” → **sirācü'l-vehhāc**

s.+da (31a/5), (34a/3)

[=1]

sirācū'l-vehhāc < Ar. “Abdülkadir Geylani’nin Siracū'l Vehhac fi Leyleti'l Mirac adlı eseri” → **sirācū'l-vehḫāc**

s.+da (92b/4), (100a/9), (101b/5)

[=3]

siyāh < Fars. “en koyu renk, kömür rengi, kara”

s. (28b/3)

[=1]

siz “çoğul ikinci şahsı gösterir”

s. (167a/4)

s.+i (167a/4)

s.+iḡ (167a/5)

[=3]

şok- “içine veya arasına girmesini sağlamak”

s.-ar (88b/4), (88b/7)

s.-duḡı (88b/4)

s.-maḡ (120b/8)

s.-maḡdur (67a/5)

[=5]

şol “kalbin bulunduğu tarafta olan”

s. (25a/3), (25a/4), (30a/6), (35b/11), (36a/1), (41a/10), (41a/8), (41b/11), (47b/1), (49a/11), (49b/5), (49b/8), (97b/9), (124a/6), (125a/8)

s.+ına (48a/4), (48b/7), (50a/11), (56a/9), (65b/11), (94b/3), (96a/1)

s.+ında (128b/5)

s.+ından (71b/11)

s.+una (51a/8), (52b/5), (62b/5)

s.+undan (36b/2)

[=28]

şon “içinde bulunulan vakte en yakın geçmiş zaman yâhut bu zamanda yapılmış veya meydana gelmiş olan” → **şon**

s. (133b/6), (135a/1)

[=2]

şon “içinde bulunulan vakte en yakın geçmiş zaman yâhut bu zamanda yapılmış veya meydana gelmiş olan” → **şon**

s. (44a/6), (132a/5), (132a/7)

[=3]

şonra “içinde bulunulan veya bahsedilen ânın daha ilerisindeki bir zamanda, bilâhare”

s. (21b/10), (24b/8), (30a/6), (39b/11), (39b/5), (39b/6), (39b/7), (39b/9), (41b/7), (47b/11), (48a/2), (48b/3), (49a/1), (50b/7), (50b/9), (50b/10), (52a/3), (52a/4), (52a/5), (52a/7), (52a/10), (52b/3), (53a/2), (53a/8), (53a/9), (53b/5), (53b/6), (53b/11), (54a/7), (59b/9), (63b/10), (65a/8), (65a/8), (65a/10), (71b/8), (75a/11), (77a/8), (78b/1), (78b/2), (78b/5), (78b/5), (80b/10), (80b/11), (81a/1), (81a/11), (81a/2), (81a/7), (81b/1), (81b/2), (81b/3), (81b/4), (81b/5), (82b/9), (83b/1), (83b/11), (84a/10), (84a/3), (84b/1), (84b/9), (85a/6), (85b/5), (85b/5), (88b/7), (92a/9), (92a/11), (92b/3), (94b/11), (95a/2), (95a/11), (95b/10), (97a/1), (97a/10), (98a/7), (99a/7), (99b/2), (101a/3), (101a/9), (104a/4), (104a/10), (104b/7), (104b/11), (105a/6), (105b/2), (105b/7), (106a/3), (107a/8), (107b/3), (107b/9), (108a/3), (108b/5), (108b/10), (108b/7), (109a/1), (110a/3), (110a/9), (111a/1), (111a/9), (113a/3), (113a/5), (113a/11), (113b/11), (113b/3), (113b/6), (113b/7), (114a/3), (114b/4), (118a/8), (118b/3), (119a/1), (119a/7), (120b/9), (124a/4), (124a/10), (125b/7), (125b/9), (126b/3), (126b/6), (127a/3), (130a/9), (131a/2), (131a/7), (131b/3), (132b/6), (133a/6), (133b/11), (133b/3), (134a/1), (134a/3), (135b/7), (136a/8), (136a/9), (136b/2), (136b/9), (138a/11), (138b/5), (140b/8), (142b/11), (143b/5), (143b/6), (143b/11), (144a/2), (144a/5), (144a/11), (145b/1), (145b/3), (146a/10), (146b/1), (147a/8), (148a/4), (149a/11), (149b/6), (150a/1), (150a/10), (152b/11), (153a/4), (153a/7), (155a/1), (155a/4), (156a/6), (156b/1), (156b/10), (156b/3), (156b/6), (156b/9), (157b/1), (157b/3), (158a/3), (158a/9), (158b/1), (158b/11), (159a/6), (159a/8), (172b/6), (176a/11), (179a/8), (180a/11),

(180a/8), (180b/10), (181a/2), (181a/3), (181a/10), (181b/4), (181b/8), (182a/2), (182a/3), (182b/9), (183b/7), (184a/7), (184a/10)

s.+dan (46b/6), (54a/6), (80b/7), (91b/10), (96b/4), (96b/8), (97a/5), (98b/2), (100a/11), (100b/9), (104b/2)

s.+dır (80a/10)

s.+ki (52a/2)

s.+sı (81a/11)

[=203]

şonraki “sonraki”

s. (107b/8)

[=1]

şor- “soru yönelterek bilgi istemek, sual etmek”

s.-madan (69b/11)

s.-mağa (162b/10)

[=2]

şovuk “ısısı düşük, harâreti az olan”

s. (123b/3), (123b/5)

[=2]

söy- “ırza, nâmûsa dokunan, ayıp, çirkin ve haysiyet kırıcı birtakım kalıplaşmış sözler söylemek, küfretmek”

s.-mekdür (173a/4)

[=1]

söyle- “sözle bildirmek”

s.-dikden (39b/7)

s.-düginden (39b/5)

s.-dükde (39b/8)

s.-mek (25a/4), (26b/9), (31a/9)

s.-mekdür (36a/9), (68b/3)

s.-memekdir (75b/1)

s.-memekdür (30b/2)

s.-mese (132b/3)

s.-mesünler (89a/6)

s.-meye (90b/7)

s.-meyüp (89b/11)

s.-mişdir (21b/7)

s.-rler (166b/1)

s.-rse (90a/3), (90a/10), (90b/7)

s.-se (132b/7)

[=20]

söyleş- “karşılıklı konuşmak, sohbet etmek”

s.-mek (112a/9)

[=1]

söz “ağızdan çıkan, bir veya daha çok heceden meydana gelen kelime veya kelime dizisi”

s. (25a/3), (30b/2), (31a/8), (74a/7), (75b/1), (113a/11)

s.+i (91b/8)

[=7]

su “kokusu ve tatı olmayan şeffaf sıvı madde, âb, mâ” → **şu**

s.+ya (25b/3)

[=1]

şu “kokusu ve tatı olmayan şeffaf sıvı madde, âb, mâ” → **su**

s. (24b/7), (28a/8), (28a/11), (28b/9), (29a/1), (36b/8), (38a/9), (38b/1), (40a/6), (72a/6), (119a/2), (119a/8), (119b/2), (119b/7), (120a/1), (120a/4), (120a/9), (121a/7),

(121a/7), (122a/2), (122b/9), (124b/3), (129b/10), (130a/2), (130b/5), (138a/3), (138a/10), (138a/10), (138b/1), (138b/5), (138b/7), (139a/1), (139a/11), (146a/7), (177b/6)

s.+dan (142b/8)

s.+dur (32a/4), (177b/7)

s.+lar (21b/4)

s.+suz (87a/2)

s.+ya (36a/4)

s.+yı (28a/3), (28a/3), (28a/6), (28a/7), (29b/6), (122a/7), (123a/8), (129b/11), (138a/8), (138b/7), (138b/8), (139a/2), (139a/3), (139a/4)

s.+yıla (33b/1)

s.+yla (36a/11)

s.+yu (31a/6), (32b/1), (35a/11), (35b/6), (83a/7), (138a/6)

s.+yuğ (31b/10), (31b/11), (120a/5), (120b/1)

[=67]

su'āl < Ar. “sorulan şey, soru”

s. (23a/7), (23a/9), (69b/1), (73a/5), (73a/7), (131b/6), (131b/9), (135b/11), (136b/7), (168a/6)

s.+lerine (17b/5)

[=11]

subḥā' < Ar. “nur ve azamet”

s. (87a/6)

[=1]

subḥānallāh < Ar. “Allah eksikliklerden uzaktır, mânâsında bir tabir”

s. (43a/9), (43a/10), (43b/1), (43b/4), (43b/6)

[=5]

subḥāneke < Ar. “dua”

s. (47a/11)

[=1]

şubh-ı şadık < Ar. “tan yerinin ağarması”

s. (126a/6), (127a/1)

[=2]

şûfî < Ar. “tasavvufa inanan, tasavvufu bir hayat görüşü olarak benimseyen, tasavvuf ehli kimse, derviş, mutasavvıf”

s. (169a/9)

s.+leri (169a/3)

s.+lerin (167b/8), (168b/9)

[=4]

şûfîlik < Ar. “sûfî olma, mutasavvıf olma durumu”

s. (168a/1)

[=1]

şuhuf < Ar. “Allah’ın Tevrat, Zebur, İncil ve Kur’ân-ı Kerim isimleriyle bilinen dört büyük kitaptan başka bâzı peygamberlere gönderdiği vahiyleri ihtivâ eden sahîfeler, risâleler”

s. (20b/6), (20b/7), (20b/8), (20b/9)

[=4]

sû-i zân < Ar. “kötü zan besleme, kötü zan”

s. (44a/11)

[=1]

sukût < Ar. “susma, konuşmama, sessizlik”

s. (165b/3), (166a/5)

[=2]

sulţānî’l-vā’izīn < Ar. “vaizlerin sultanı”

s. (17a/8)

[=1]

sûre < Ar. “Kur’ân-ı Kerîm’in en küçüğü üç, en büyüğü 286 âyetten meydana gelen ve Fâtiha, İhlâs, Nur gibi ayrı ayrı isimleri olan yüz on dört bölümünden her biri”

s. (46a/8), (46a/10), (56b/11), (56b/6), (57a/1), (57a/3), (58b/2), (58b/7), (81a/2), (115a/3), (115a/5), (115b/9), (153b/8)

s.+nı (57a/5), (65a/1), (68a/5), (68a/5), (68a/6)

s.+si (153b/9), (153b/11)

s.+sin (73b/5)

s.+yi (46a/9), (108b/4), (150b/10)

[=24]

sûre-i âlî ‘imrân < Ar. “Kur'an'ın üçüncü suresidir”

s.+da (169b/10)

[=1]

sûre-i baqara < Ar. “Kur’ân-ı Kerîm’in en uzun suresidir”

s.+da (161b/9)

[=1]

sûre-i fâtiha < Ar. “Kur'an'ın ilk suresidir”

s. (92a/8), (109a/9)

s.+nı (109a/5), (149b/7)

s.+yı (105b/5), (108a/5)

[=6]

sûre-i ihlâş < Ar. “Mekke döneminde inmiş olup dört âyetten oluşan suredir”

s. (134b/6)

[=1]

sûre-i nisâ < Ar. “Medine döneminde inmiş ve kadın haklarından bahseder”

s.+da (173a/10)

[=1]

süre-i zamm < Ar. “namaz kılınırken Fatiha'dan sonra okunan, kısa surelerdir”

s. (81b/3)

[=1]

şüret < Ar. “gözün ilk bakışta gördüğü şey, dış görünüş, şekil, biçim”

s. (128b/3), (128b/5), (128b/7), (129a/3), (140b/10)

s.+dir (129a/2)

s.+i (59b/5), (59b/6), (127b/6), (127b/7), (127b/11)

s.+in (128b/9)

[=12]

şüretā < Ar. “dış görünüşe göre, görünüşte, zâhiren”

s. (178b/7)

[=1]

şuş “konuşmaya ara vermek, konuşmayı kesmek veya sözünü bitirmek”

s. (46b/5)

[=1]

susuz “suyu bulunmayan veya az olan”

s. (22a/4)

[=1]

sübḥānallāh < Ar. “Allah’ın her türlü kusur ve noksanlıktan, beşerî sıfat ve zaafılardan uzak olduğunu kabul ve tasdik ederim, anlamında tespih ve zikir sözü”

s. (115a/9), (115a/11), (115b/3), (115b/4), (116a/2), (116a/4), (116a/6), (116a/9), (116a/11), (116b/7), (116b/9), (116b/11), (117a/2), (117a/4), (117a/9), (117a/11), (117b/1), (117b/4), (117b/6)

s.+u (113a/7), (115a/7)

[=21]

sübḥāneke < Ar. “Allah'ın yüceliğinden, her şeyden üstün olduğundan bahseden duadır”

s. (81a/11), (83a/1), (98b/1), (98b/5), (158b/6), (159a/7)

s.+den (98a/7)

[=7]

sücūd < Ar. “secde etme, secde”

s. (37b/2), (45b/9), (51b/10)

s.+a (51b/6), (141a/9)

s.+da (62b/11), (91b/1), (135b/3), (157b/9)

[=9]

südük “ıdrar”

s.+ün (142a/5)

[=1]

şüleḥā < Ar. “salihler, erdemliler”

s. (178b/3)

[=1]

süm kür- “kuvvetli bir nefes verip burunda biriken sümüğü dışarı atmak”

s.-mekdir (36a/4), (36a/5)

s.-mekdür (26b/11), (55a/3), (122a/8)

s.-memekdür (41b/5)

[=6]

şümme < Ar. “sonra”

s. (173b/6), (177b/11)

[=2]

sümük “burun boşluklarından gelen yapışkan sıvı”

s.+ü (66b/11)

[=1]

sünen-i vuzû < Ar. “abdestlerin sünnetleri”

s.+da (24b/4)

[=1]

sünnet < Ar. “Hz. Muhammed’in müslümanlarca uyulması gereken sözleriyle örnek iş ve davranışlarının tamâmı”

s. (24a/6), (27a/5), (34b/5), (48a/5), (48a/7), (49b/3), (65a/8), (67b/10), (131b/10), (134a/11), (135a/4), (142b/2), (154a/5)

s.+den (63b/6)

s.+dir (23b/8), (24a/9), (27a/8), (83a/8), (95b/11), (113a/4), (113a/9)

s.+dür (112a/4), (114a/2), (114a/4), (118b/1), (135b/3), (151a/10)

s.+i (24a/10), (24b/5), (78b/5), (132a/4), (132a/5), (132a/6), (132a/6), (132a/7), (132a/10), (132b/5), (133a/10), (143b/11)

s.+iñ (132b/7), (151a/9)

s.+inde (132b/10), (134b/9), (172a/1)

s.+ine (147a/1)

s.+ini (78b/2), (106b/1), (132b/2), (133a/6), (133b/6), (133b/7), (135a/6), (135a/7), (135a/10)

s.+ler (48b/9)

s.+lerde (58b/5), (132b/4), (133a/1)

s.+lerden (55a/7)

s.+leri (29b/9), (29b/9), (32b/7), (32b/8), (44b/8), (47a/3), (47a/4), (133a/3)

s.+lerin (135a/2)

s.+leriñ (47a/6), (54b/7), (132a/8), (132b/9), (133b/4)

s.+siz (125a/11)

[=74]

sünnet-i mü'ekke < Ar. "Hz. Muhammed'in devamlı şekilde işlediği fakat nadiren terk etmiş olduğu vacip ya da farz olmayan ameller"

s. (112b/3), (112b/4)

s.+dür (110b/10), (111a/5), (132a/8), (133b/10)

[=6]

sür- "değdirmek, dokundurmak"

s.-mek (112a/3)

s.-se (141b/11), (148a/1)

[=3]

sür'at < Ar. "çabukluk, hızlılık, hız"

s.+ıla (94b/6)

[=1]

sürür < Ar. "sevinç"

s. (72b/3)

[=1]

sütire < Ar. "perde, örtü"

s. (61b/7)

[=1]

Ş

şāh < Fars. "pâdişah, hükümdar"

s. (118b/8)

[=1]

şāhid < Ar. "bir şeyin olduğu yerde hazır bulunup olanları gören kimse"

s. (45a/8)

[=1]

şān < Ar. "iyi bir nitelikle tanınmış olma durumu, ün, şöhret, itibar"

s.+ıdur (175a/3)

[=1]

şarāb < Ar. “meyve sularının ve özellikle üzüm suyunun belli usûllerde mayalandırılmasından elde edilen alkollü içki”

s. (37b/7)

[=1]

şāriḥ < Ar. “şerheden, açıklayan, bir eseri açıklamak üzere başka bir eser yazan kimse”

s. (166a/1)

[=1]

şarṭ < Ar. “bir şeyin varlığının veya meydana gelebilmesinin kendisine bağlı olduğu şey, bir şeyin var olabilmesi için gerekli olan husus, koşul”

s. (122b/2), (122b/2), (129b/10), (152b/6)

s.+dur (150a/4)

s.+ı (22b/4), (23a/9), (31b/6), (76a/2), (76a/7), (163a/4)

s.+ın (76b/11)

s.+ını (76b/10)

s.+ının (31b/7), (32a/4)

s.+ıyla (68a/1)

s.+ları (42b/4)

[=17]

şebih < Ar. “benzer, mûmâsil”

s.+lerde (63b/5)

s.+leri (91b/1)

[=2]

şehādet < Ar. “görülen ve bilinen bir durum veya iş hakkında şâhitlik etme, tanıklık yapma”

s. (22b/11), (22b/9), (154a/9)

s.+den (44a/1)

s.+i (170b/10)

[=5]

şehidullāh < Ar. “Allah’ın şehitleri”

s. (113a/5)

[=1]

şehir < Fars. “yerleşim merkezi, kent” → **şehir**

s. (135b/9), (140a/7), (140a/8)

s.+de (76a/3)

s.+den (139b/5)

[=5]

şehirli < Fars. “kentte oturan”

s. (76a/8)

[=1]

şehir < Fars. “yerleşim merkezi, kent” → **şehir**

s.+e (76a/8), (139b/7), (140a/10)

[=3]

şehvet < Ar. “karşı cinse duyulan şiddetli arzu, cinsel istek”

s. (147a/7)

s.+ile (147a/5)

s.+ine (151b/3)

s.+le (27a/7)

[=4]

şeker < Fars. “şekerle hazırlanmış akide, lokum, karemela vb. yiyeceklere verilen ortak ad”

s. (69b/11)

[=1]

şekk < Ar. “şüphe, zan”

s. (68a/10), (85b/2), (91b/5), (108a/10), (118a/6), (124a/11), (154b/7)

[=7]

şemsü'l-e'immeti'l-serahsî < Ar. “Ebû Bekr Şemsü'l-eimme Muhammed b. Ebî Sehl Ahmed es-Serahsî (ö. 483/1090 [?])”

s. (27b/3)

[=1]

şer' < Ar. “şerîat, İslâm şerîatı”

s. (22a/8)

s.+e (178b/11)

[=2]

şerenbelâl-i dürer < Ar. “eser adı”

s. (39a/1)

[=1]

şerh < Ar. “açma, ayırma, yarma”

s.+inde (34a/5), (39a/2), (79b/11), (91a/11), (91b/4), (92b/8), (95a/9), (111a/11), (111a/4), (113b/10), (158b/8), (161b/5), (165a/1), (167a/10), (169a/11), (171b/6), (172a/9)

s.+iniş (171b/4)

[=18]

şerh-i 'alî-i Kārî < Ar. “eser adı”

s. (171b/6)

[=1]

şerh-i ibn-i melek < Ar. “eser adı”

s. (98a/1)

s.+de (48b/2), (135b/2)

[=3]

şerḥ-i kuhustānī < Ar. “Kuhustani şerhi, eser adı” → **şerḥ-i kuhustānī**

s.+de (23b/6), (48a/9), (48b/8), (57a/9), (59a/10), (60b/4), (61a/6), (61b/5), (62a/5), (79b/2), (105b/9), (106b/11), (107a/4), (135b/4)

[=14]

şerḥ-i kuhustānī < Ar. “Kuhustani şerhi, eser adı” → **şerḥ-i kuhustānī**

s.+de (62b/1), (63a/1), (63b/7), (64a/7), (64a/10), (64b/1), (64b/3), (64b/5), (64b/8), (66b/9)

[=10]

şerḥ-i ṭahāri < Ar. “Tahari şerhi”

s.+de (164b/9)

[=1]

şerīʿat < Ar. “Allah’ın kulları için peygamberleri vâsıtasıyla koymuş olduğu îman, ahlâk, ibâdet ve hukukla ilgili kural ve hükümlerin bütünü, din”

s. (162a/1)

s.+ları (161a/3), (161a/4)

[=3]

şerīf < Ar. “şerefli, kutsal, mübârek”

s.+in (18a/8)

s.+lerinde (40b/9)

[=2]

şerīf-i ḥülāşatü’l-fetāwī < Ar. “eser adı”

s.+de (103b/9)

[=1]

şerīk < Ar. “ortak”

s.+i (19a/10)

[=1]

şer‘-i şerîf < Ar. “şerefli İslâm şeriatı”

s. (167b/1)

s.+i (21b/2)

s.+inden (18b/8)

[=3]

şer‘iyye < Ar. “şeriatla ilgili işlerle uğraşan resmî teşkilât”

s.+den (23a/7)

[=1]

şerr < Ar. “kötülük, fenâlık”

s.+i (173b/8), (174a/2)

[=2]

şey’ < Ar. “belli bir nesne, oluş veya düşünceyi belirtmeyen, anlamı kendinden önceki ve sonraki kelimelerle ortaya çıkan; söz, olay, iş, durum, husus, madde, eşyâ vb. yerine kullanılan belirsiz kelime” → **şey**

s. (32a/8), (70a/5), (71a/2), (72b/3), (178a/6)

s.+i (37a/6), (68a/1), (73a/10), (119b/3), (119b/9), (143b/7), (163b/1)

s.+iñ (119b/5), (126a/10), (126b/2)

[=15]

şey < Ar. “belli bir nesne, oluş veya düşünceyi belirtmeyen, anlamı kendinden önceki ve sonraki kelimelerle ortaya çıkan; söz, olay, iş, durum, husus, madde, eşyâ vb. yerine kullanılan belirsiz kelime” → **şey’**

s.+den (174a/8)

s.+e (49b/11)

s.+ler (178a/8)

s.+lerde (177a/7)

s.+lerden (179a/10)

s.+lerdür (161b/2)

[=6]

şe[y]h < Ar. “bir tarîkata girip seyr ü sülûkünü tamamladıktan sonra o tarîkatın başı durumundaki en yüksek mertebeye çıkan bulunan ve kendisine derviş yetiştirme (irşat) izni verilen kimse”

s.+ler (178b/2)

[=1]

şeytân < Ar. “meleklerin başı ve hocası olduğu halde isyan edip Allah’ın emirlerine karşı geldiği için huzurdan kovulan ve rahmetten uzak kalan âsî varlık, iblis”

s. (34b/3)

s.+dur (173b/9)

s.+ı (45a/1)

s.+ıñ (151b/1)

[=4]

şifâ < Ar. “hastalıktan kurtulma, iyi olma, eski sağlığına tekrar kavuşma, onma”

s. (163a/3)

[=1]

şî‘ir < Ar. “duygu ve heyecanları, güzellikleri, seslerin uyumundan ve âhenginden faydalanarak etkili bir şekilde anlatma sanatı ve bu sanat yoluyla verilen edebî eser”

s. (39b/8)

[=1]

şimdi “içinde bulunduğumuz zamanda, şu anda”

s. (21a/4), (161a/10), (161a/4)

[=3]

şir‘a < Ar. “Hanefî fakihi İmamzâde’nin (ö. 573/1177) Osmanlı âlimleri arasında çok rağbet gören ilmihal ve ahlâk kitabı” → **şir‘atü’l-islâm**

s.+da (41b/4)

[=1]

şir‘atü’l-islâm < Ar. “Hanefî fakihi İmamzâde’nin (ö. 573/1177) Osmanlı âlimleri arasında çok rağbet gören ilmihal ve ahlâk kitabı” → **şir‘a**

s. (41b/5)

[=1]

şirk < Ar. “Allah’a eş ve ortak koşma, ortak isnat etme”

s. (173b/3), (173b/4), (173b/5), (176b/8), (177b/4)

s.+dür (171a/11)

s.+i (173b/5), (174a/6), (177b/4), (178a/9)

s.+iñ (179a/11)

s.+ine (178b/8)

s.+leri (175b/1)

[=13]

şirk-i billâh < Ar. “Allah’a ortak koşmak”

s. (173a/2)

[=1]

şirk-i i‘râzî < Ar. “gerçek şirk”

s.+dür (178a/8)

[=1]

şirk-i takrîb < Ar. “Allah'a yaratıcı olarak inanmakla birlikte ona yaklaştırır veya şefaatt eder ümidiyle başka varlıklarada tapmak ibadet etmektir”

s.+dür (175a/11)

[=1]

şirk-i teb‘îz < Ar. “Allah'ın bir olduğunu kabul etmekle beraber, birden fazla tanrının toplanmasından meydana gelmiş bir Allah kabul etmektir”

s.+dür (174a/4)

[=1]

şol “şu, o”

s. (46b/10), (47a/1), (65a/7), (166a/8), (176b/4)

[=5]

şu “çok uzakta olmayan kimse veya şeyi işâret yoluyle belirtir”

s. (93b/11), (94a/3), (95b/3), (131a/10), (158b/4), (158b/10), (164a/10), (167b/5), (178a/11)

[=9]

şürû‘ < Ar. “başlama”

y. (17b/8)

[=1]

şürût < Ar. “şartlar”

s.+ı (31b/4), (31b/5)

[=2]

T

tâ < Fars. “bir şeyin bulunduğu, başladığı veya sona erdiği yeri yâhut zamânı anlatırken söze mübâlağa katar”

t. (87b/1), (97b/5), (98a/3), (103b/6)

[=4]

ta‘âm < Ar. “yemek, aş”

t. (40a/5), (72a/5), (172b/6), (177b/5)

t.+dur (177b/6)

t.+ı (172b/6)

[=6]

ṭāʿat < Ar. “Allah’ın emirlerine uyma, emredileni yapma”

t. (163b/10)

t.+ıñ (18a/4)

[=2]

taʿavvuz < Ar. “Allah’a sığınma”

t. (49a/2), (49a/4), (81b/2), (98a/7)

[=4]

ṭabāyiʿ uyyūn < Ar. “tabii olanlar”

t. (177b/4)

[=1]

tabḥ < Ar. “pişirme”

t.+ların (51b/10)

[=1]

tābiʿ < Ar. “birinin emri altında bulunan, onun hâkimiyeti altında olan, bağlı”

t. (46b/6), (49a/2), (76a/8), (83b/6), (99a/1), (151b/3)

t.+dir (106a/7)

[=7]

tabiʿyyet < Ar. “huy, mizaç”

t. (136b/4), (156a/4)

[=2]

ṭabl < Ar. “davul”

t. (169b/2)

[=1]

taʿdîl-i erkân < Ar. “rükûnları düzgün yapmak”

t. (43a/4), (43a/4), (43b/7), (44b/4)

t.+dır (43a/3)

t.+ıñ (43a/8)

t.+sız (44b/5)

[=7]

tafşıl < Ar. “bir şeyi bütün ayrıntıları ile açıklama”

t. (78a/3), (169b/11), (170a/3), (170a/7)

t.+i (23a/11)

[=5]

tafşilen < Ar. “ayrıntılı olarak”

t. (23b/2)

[=1]

tağannī < Ar. “zengin olma, zenginleşme”

t. (91b/2), (110b/11), (111a/7), (111a/10), (166a/11), (166b/5)

t.+niñ (111a/3), (111a/10)

[=8]

tağıl- “bütünlüğünü kaybedip parçalara ayrılmak, bütün durumundan çıkmak”

t.-madan (142a/9)

t.-masa (143b/1)

[=2]

taḥāret < Ar. “temiz olma, temizlik”

t. (23b/9), (24a/2), (24a/6), (24a/11), (24b/2), (24b/3), (24b/8), (25a/6), (26a/9)

t.+de (183a/9)

t.+e (23b/3), (23b/4)

t.+in (122b/11)

t.+iñ (33b/11)

[=14]

taḥarrī < Ar. “arama, aranma, araştırılma, bir şeyi bulmaya çalışma”

t. (136b/8), (138a/10)

[=2]

taḥfif < Ar. “hafifletme”

t. (58a/6)

t.-i (164b/9)

[=2]

ṭahīriyye < Ar. “eser adı”

t.+de (165b/5)

[=1]

taḥiyyāt < Ar. “namazların kādelerinde (birinci ve ikinci oturuşlarda) okunan duânın ilk kelimesi olup Türkçede bu duânın adı olarak kullanılır”

t. (43b/3), (47b/11), (52a/4), (52a/11), (53a/9), (80b/11), (94a/11), (94b/7), (109b/3), (110b/1), (117b/8), (155b/6), (156a/3)

t.+a (68b/1), (99b/6), (100b/6), (101a/2), (107a/2), (115b/2), (116a/8), (117a/2), (117b/3), (151b/6), (156b/5)

t.+da (49a/11), (51a/6), (55b/3), (63b/6), (81a/7), (92a/10), (156a/6), (157b/5), (157b/10)

t.+dan (95a/11), (149a/11)

t.+ı (45b/8), (52a/6), (52a/11), (52b/8), (53a/3), (53b/6), (54a/1), (54a/7), (81a/5), (81b/9), (84a/11), (94b/5), (94b/8), (99a/10), (99b/3), (99b/7), (100a/8), (100b/7), (100b/11), (101a/6), (101a/8), (101a/10), (104a/9), (108a/2), (108b/9), (109b/5), (110b/2), (115a/11), (116b/3), (136a/7), (136b/2), (145b/1), (155a/1), (155a/4), (155b/11), (156a/2)

[=71]

taḥiyyāt-ı mescid < Ar. “camiye girildiğinde hemen kılınması gereken namaz” → **taḥiyyetü’l-mescid**

t.+i (79a/6)

[=1]

taḥīyyetü'l-mescid < Ar. “camiye girildiğinde hemen kılınması gereken namaz” →
taḥīyyāt-ı mescid

t.+i (78a/8)

[=1]

taḥḫīk-i rakş < Ar. “dansın hakikati”

t. (170b/8)

[=1]

taḥḫīk-i semā' < Ar. “gökyüzünün araştırılması”

t. (167b/10)

[=1]

taḥrīme < Ar. “namaza, “Allâhü ekber” diyerek iftitah tekbîriyle başlama ve namaz dışı şeylerle ilgiyi kesme”

t. (41b/8), (45b/5)

[=2]

taḥt < Fars. “hükümdarların üzerine oturdukları koltuk”

t.+lar (22a/2)

[=1]

ṭā'ife < Ar. “grup hâlindeki insan topluluğu, bölük, fırka, takım, cemâat”

t.+niṭ (174a/6)

t.+sinden (174a/5)

[=2]

tāk < Fars. “asma, üzüm kütüğü”

t. (24b/11)

[=1]

taḫāzzī < Ar. “bitirme, tamamlama, sonlandırma”

t. (53b/10)

[=1]

taḳdīm < Ar. “kendinden büyük ve üstün bir kimseye verme, sunma”

t. (46a/11), (115a/5), (116a/1)

[=3]

taḳdīr < Ar. “beğenme, güzel bulduğunu, beğendiğini belirtme”

t. (22a/10)

t.+iyle (22a/9)

[=2]

taḳlīd < Ar. “belli birine veya bir şeye benzemeye veya benzetmeye çalışma”

t.+idür (176b/8)

[=1]

ṭalāḳ < Ar. “nikâhlı eşini boşama, boşanma, nikâhın sona ermesi”

t. (183b/1)

[=1]

ṭalep < Ar. “isteme, dileme, arzu etme”

t. (130a/1)

[=1]

ṭālib-i āḫiret < Ar. “öbür dünyayı arzu etme”

t. (17b/10)

[=1]

ṭālib-i ‘ilim < Ar. “ilim isteme” → **ṭālib-i ‘ilm**

t. (163b/7)

[=1]

ṭālib-i ‘ilm < Ar. “ilim isteme” → **ṭālib-i ‘ilm**

t.+iṣ (164a/3)

[=1]

tamām < Ar. “bütünlüğünü bozacak bir eksiği olmayan şey, bütün”

t. (21a/1), (49b/3), (55a/9), (67a/10), (85a/7), (85b/4), (85b/6), (91b/2), (92a/11), (92b/4), (94b/9), (94b/11), (95b/10), (100b/3), (104a/5), (105a/2), (105a/4), (106b/6), (107b/5), (110a/1), (113a/2), (123b/2), (124a/7), (124b/7), (156a/10), (156b/4), (156b/7), (157a/9), (165b/10), (180b/5), (183a/8)

[=31]

ṭamar “canlı varlıkların vücûdunda kan veya lenf dolaşımını sağlayan kanal”

t.+ların (34b/1)

t.+larını (118b/8)

[=2]

ṭamla “bir sıvının ufak bir yuvarlak şeklindeki çok küçük parçası, katre”

t. (102b/3)

[=1]

ṭamla- “damla hâlinde düşmek, damla damla akmak”

t.-r (122b/9)

t.-sa (142a/6)

[=2]

ṭaḡrı “Allah”

t. (174b/1), (175a/7), (175b/3), (175b/6)

[=4]

ṭara- “tarakla tellerini birbirinden ayırmak, karışıklığını gidermek”

t.-maḡdır (70b/9)

[=1]

ṭaraf < Ar. “ön, arka, sağ, sol, üst ve alt yanlardan her biri, cihet, yön”

t.+a (125a/8)

t.+da (103b/2)

t.+1 (38a/5), (103b/2), (103b/3)

t.+ına (25a/4), (136b/9)

t.+ını (152b/8)

[=8]

ṭarāk “saç, sakal ve tüylü şeylerin kıllarını birbirinden ayırmaya ve karışıklığını gidermeye yarayan, kadınların süs olarak veya saçlarını tutturmak için de kullandıkları dişli âlet”

t. (70b/8)

[=1]

ṭarīk < Ar. “yol”

t. (155a/5)

t.+ıla (81b/10)

[=2]

ṭarīka-ı muḥammediyye < Ar. “Birgivî Mehmed Efendi’nin (ö. 981/1573) Kur’an’a ve sünnete uygun bir dinî hayatın esaslarını ortaya koyduğu ve bid’atlara karşı uyarılarda bulunduğu eseri” → **ṭarīkat-ı muḥammediyye, ṭarīkat-ı muḥammediyye**

t.+de (112a/10)

[=1]

ṭarīkat-ı muḥammediyye < Ar. “Birgivî Mehmed Efendi’nin (ö. 981/1573) Kur’an’a ve sünnete uygun bir dinî hayatın esaslarını ortaya koyduğu ve bid’atlara karşı uyarılarda bulunduğu eseri” → **ṭarīka-ı muḥammediyye, ṭarīkat-ı muḥammediyye**

t.+de (151a/11)

[=1]

ṭarīk-i ‘ām < Ar. “herkesin geçmesine mahsus yol”

t.+da (128a/2)

[=1]

ṭarīkat-ı muḥammediyye < Ar. “Birgivî Mehmed Efendi’nin (ö. 981/1573) Kur’an’a ve sünnete uygun bir dinî hayatın esaslarını ortaya koyduğu ve bid‘atlara karşı uyarılarda bulunduğu eseri” → **ṭarīka-ı muḥammediyye, ṭarīkat-ı muḥammediyye**

t.+de (170a/5)

[=1]

ṭarīk-i muḥtelif < Ar. “çeşitli yollar”

t. (166b/1)

[=1]

ṭarīkū’ş-şalavat < Ar. “salavatı terk etme”

t. (88a/11)

[=1]

ṭartu “tartmak işi”

t.+sından (168a/6)

[=1]

taşdıḳ < Ar. “gerçek olduğunu söyleme, doğru olduğunu bildirme, doğrulam”

t. (18a/9), (19a/4)

[=2]

taşṭüdiyye < Ar. “bir taife, grup adı”

t. (174a/5)

[=1]

taş “yeryüzünün sertleşmiş ve katılaşmış tabakalarında bulunan, içindeki mâden, tuz ve oksitlere göre değişik renkte ve değişik birleşimdeki çok sert cisim”

t. (24b/11), (24b/5), (176a/4)

t.+dan (176a/3)

t.+lar (21b/6)

t.+ları (55b/8)

[=6]

taş- “bulunduğu yere sığmayarak dışarıya doğru akmak”

t.-sa (154b/5)

[=1]

taşra “bir ülkede başşehir veya diğer önemli şehirler dışında kalan yerler, dışarlık”

t. (38a/5), (125b/4), (136a/2), (140b/2), (143a/11), (146a/9), (147a/7), (167a/7)

t.+da (111b/7)

t.+dan (57b/2)

t.+sından (42b/3)

[=11]

tātārḥānī < Ar. “EL-Fetava’t Tatarhâniyye, Hindistanlı fıkıh âlimlerinden âlim bin Âlâ’nın fıkha dair eseri, Zatü’l-Müsafir adıyla meşhurdur” → **tātārḥāniye**

t.+de (24b/3), (83a/2), (89a/7), (91b/9), (165b/1), (167a/8)

[=6]

tātārḥāniye < Ar. “EL-Fetava’t Tatarhâniyye, Hindistanlı fıkıh âlimlerinden âlim bin Âlâ’nın fıkha dair eseri, Zatü’l-Müsafir adıyla meşhurdur” → **tātārḥānī**

t.+de (65b/2), (65b/6), (65b/9)

[=3]

taṭhīrī’n-necāse < Ar. “pisliğin temizlenmesi, Şerḥ-i Kūhustānī’nin bir bölümü”

t.+de (23b/6)

[=1]

ṭavāf < Ar. “kutsal sayıp etrâfını dolaşma, ziyâret etme”

t. (9)

[=1]

tevaḳḳuf < Ar. “bekleme, durma”

t. (57b/5), (58a/9)

[=2]

ṭavar “inek, özellikle koyun ve keçi gibi hayvanların ortak adı”

t. (70b/2), (70b/3)

[=2]

ṭavīl < Ar. “uzun”

t. (171a/4)

[=1]

ṭavīl-i mufaṣṣal < Ar. “uzun açıklama”

t. (153b/7)

[=1]

ṭayan- “kendini dayamak, vücûdunu bir yere yaslamak, abanmak”

t.-duğı (37a/6)

t.-madan (49b/11)

t.-maḳdur (59a/1), (61a/8)

t.-makdır (68a/9)

t.-makdur (61a/6)

t.-up (37a/5), (62b/9), (62b/10)

[=9]

ta‘yīn < Ar. “belli etme, ayırarak belirleme, belirli duruma getirme”

t. (46a/4), (46a/6), (56b/6), (66a/2), (150a/4), (152b/5)

[=6]

tāzele- < Fars. “yenisiyle değiştirmek”

t.-mezse (102b/5)

t.-rse (102b/4)

t.-ye (102b/7)

[=3]

ta‘zīb < Ar. “eziyet verme, azâba sokma, üzme”

t. (88b/9)

[=1]

ta‘zīm < Ar. “hürmet etme, saygı gösterme, büyük sayıldığını belli edecek şekilde güzel muâmelede bulunma”

t. (171a/11), (171b/2), (175b/11), (175b/11)

[=4]

te‘âla < Ar. “Şânı yüce olsun, anlamında olup Allah, Hak, Tanrı kelimelerinden sonra kullanılır”

t. (114a/10), (114b/6), (163a/2), (168b/11), (174b/1)

t.+dan (161b/1)

t.+nuñ (175a/7)

t.+ya (175b/4), (175b/6)

[=9]

tebdīl < Ar. “değiştirme, değiştirilme, başka şekle sokma”

t.+den (21a/2)

[=1]

tebevül < Ar. “işeme, idrarını yapma”

t. (139b/10)

[=1]

tebyīnū’l-meḥārim < Ar. “Yûsuf Sinânüddîn el-Amâsî’nin eseri”

t.+de (77a/9), (168a/5)

[=2]

tecāvüz < Ar. “saldırma, hücum etme:”

t. (24b/1), (82a/8)

[=2]

tecni̇s < Ar. “cinas yapma”

t. (45a/5)

[=1]

tefekkür < Ar. “düşünme”

t.+süz (131b/7)

[=1]

tefsîr-i kı̇adı < Ar. “Nâsirüddîn Ebû Saîd (Ebû Muhammed) Abdullâh b. Ömer b. Muhammed el-Beyzâvî (ö. 685/1286) eseri”

t. (173a/9)

[=1]

tefsîr-i keşşâf < Ar. “Mu‘tezile âlimlerinden Zemahşerî’nin (ö. 538/1144) ağırlıklı olarak dirâyet metoduyla yazdığı tefsiri”

t.+da (169b/9)

[=1]

tefsîr-i vasaı < Ar. “eser adı”

t.+da (162a/4)

[=1]

teğayyüd < Ar. “büyük def-i hâcet”

t. (164a/4)

[=1]

teḥâvî < Ar. “Ebû Ca‘fer Ahmed b. Muhammed b. Selâme el-Ezdî el-Hacrî el-Mısrî et-Tahâvî (ö. 321/933)”

t.+de (165b/1)

[=1]

te’ḥîr < Ar. “erteleme, sonraya bırakma”

t. (53a/1), (53a/7), (84b/1), (84b/10), (85a/1), (88a/7), (138a/4), (143a/8), (150a/3), (152a/4)

[=10]

teḳāza < Ar. “serzeniş, azarlama, başa kakma”

t.+sı (60b/1), (60b/2)

[=2]

tekbîr < Ar. “İslâm dîninde Allah’ın büyüklüğünü belirtmek için söylenen “Allâhu ekber” sözü”

t. (47a/9), (80a/2), (81a/4), (81b/1), (81b/3), (81b/8), (82a/7), (82b/2), (82b/7), (83b/9), (92b/7), (99b/11), (108a/10), (108a/11), (135a/10), (143a/2), (152a/10), (156b/8), (158a/7), (158a/10), (158a/11), (159a/8), (159a/9)

t.+de (81a/3), (81b/1), (81b/7), (82b/3), (82b/3)

t.+den (152a/11)

t.+i (48b/11), (62a/11), (80a/5), (80a/6), (80b/10), (81a/3), (81b/6), (82a/9), (82b/1), (82b/4), (92b/6), (158a/8)

t.+in (42b/3), (47b/2), (82a/6), (82a/11), (83b/4), (158a/3)

t.+inde (47a/7), (47a/8)

t.+lerde (63b/5)

t.+lerdür (158a/4)

t.+leri (48b/10), (54b/9), (63b/9), (80b/4), (82a/4), (83a/1)

t.+leridir (46b/8), (46b/9)

[=59]

tekbîr-i iftitâh < Ar. “başlama tekbiri”

t. (69a/9), (80b/3), (80b/7), (81a/9), (104a/8), (142b/11), (152a/9), (159a/6)

[=8]

tekbîr-i intikâlat < Ar. “rükûa ve secdeye giderken, secdeden ve ikinci rek'atta tahiyyattan sonra kıyama kalkarken okunan tekbirlerdir”

t.+1 (61b/4)

[=1]

tekbîr-i zevāyid < Ar. “fazladan yapılan tekbir”

t. (82a/1)

[=1]

tekrār < Ar. “aynı olay, iş yâhut eylemin yeniden bir veya daha çok defa meydana gelişi”

t. (43b/5), (44a/5), (54b/9), (58b/5), (58b/7), (108a/6), (108b/1), (108b/3), (109b/11), (115b/4), (116a/10), (117a/3), (117b/5), (140b/9), (146a/8), (152b/3)

[=16]

telķîn < Ar. “bir kimseye bir fikri aşılama, aşılıp zihnine sokma, öğretme”

t. (154a/9), (154a/10)

[=2]

temmetü’r-risāle < Ar. “risale bitti”

t. (185a/5)

[=1]

tenaħnuħ < Ar. “hafif şekilde öksürme”

t. (55a/1)

[=1]

tenbîhi’l-ġāfilin < Ar. “Ebü'l Leys Semerkandi’nin eseri”

t.+de (89a/8), (164a/5)

[=2]

tencere “içinde yemek pişirilen kapaklı mâdenî kap”

t.+si (154b/5)

[=1]

tenhā < Fars. “ıssız, içinde az insan bulunan yer”

t.+da (89a/4)

[=1]

tenvîrû'l-ebşâr < Ar. “Şihâbüddîn (Şemsüddîn) Muhammed b. Abdillâh b. Ahmed el-Ömerî et-Timurtâşî el-Gazzî'nin eseri”

t.+da (133a/8)

[=1]

ter “deriden sızan, kendine has kokulu, yapışkan, renksiz, tuzlu sıvı”

t.+i (51a/3), (55b/9)

t.+ini (66b/11)

[=3]

terâviḥ < Ar. “ramazanda yatsı namazından sonra kılınan yirmi rekâtlık namaz”

t. (85a/5), (109b/9), (133b/9), (134a/1), (134a/2), (134a/4), (134a/8), (134b/1)

t.+de (90b/9)

[=9]

terk < Ar. “bırakma”

t. (24a/10), (33b/10), (43b/7), (44b/4), (44b/9), (44b/10), (55a/8), (56a/6), (61b/7), (68b/8), (82a/2), (92a/7), (99a/11), (99b/1), (105b/6), (107a/6), (110b/5), (112b/3), (137a/7), (137a/9), (144b/1), (144b/3), (144b/5), (162b/1), (166b/7)

t.+i (134a/6)

t.+idir (54b/7)

[=27]

terkîb < Ar. “birkaç şey birleşip yeni bir şey meydana getirme”

t. (83a/2)

[=1]

tertib < Ar. “sıraya koyma, sıralama”

t. (122b/2), (122b/2)

t.+idür (115a/6), (116a/1)

[=4]

tertibce < Ar. “sıraya koyma, sıralama”

t. (33b/2), (68a/2)

[=2]

tertüb-i erkân < Ar. “sıralama esasları”

t.+dır (42b/11)

[=1]

tesbiḥ < Ar. “Allah’ı takdis ve tenzih etme, Hakk’ın her türlü kusurdan ve noksandan uzak olduğunu dile getirme”

t. (78b/9)

t.+leri (54b/10), (80b/4), (113a/10), (113b/8)

[=5]

te’sirât < Ar. “bir nesnenin, bir hâlin başka bir kimse veya nesne üzerinde kendini hissettiren gücü, etki”

t.+ında (19a/10)

[=1]

teskîn < Ar. “yatıştırma, sükûnete erdirmе”

t. (34b/2)

[=1]

teşbih < Ar. “benzetme, benzetilme”

t. (151b/5)

[=1]

teşdid < Ar. “şiddetlendirme, şiddetini arttırma”

t. (148a/6)

[=1]

teşehhüd < Ar. “namazda oturulduğu vakit “Ettahiyyâtü” duâsını okuma”

t. (96b/3), (99a/7), (155b/9)

t.+den (96b/11)

[=4]

tevāḥid-i sāmirī < Ar. “özel isim”

t. (168a/9)

[=1]

tevbe < Ar. “işlediği bir hatâdan, suç veya günahıtan pişmanlık duyup bir daha yapmamaya karar verme”

t. (176a/10), (179a/6)

[=2]

teveccüh < Ar. “bir tarafa doğru yönelme, doğrulma”

t. (51a/2)

[=1]

tevḥīd < Ar. “Allah’ın birliğine inanma, bir ve tek olduğunu kabul edip söyleme”

t. (18a/1)

[=1]

tevrāt < Ar. “dört kutsal kitaptan Hz. Mûsâ’ya indirileni, Mûsevîlerin mukaddes kitabı”

t.+dır (20a/9)

[=1]

teyemmüm < Ar. “suyun bulunmadığı veya kullanılmasının mümkün olmadığı durumlarda toprak, kum vb. ile kolları ve yüzü meshetmek sûretiyle abdest alma”

t. (129b/9), (130b/10), (138a/8), (138a/11), (138b/9), (138b/11), (139a/6), (139a/8), (139b/3), (140a/5), (140a/6), (140a/9), (140a/10), (141b/2), (146a/8), (149a/2)

t.+e (129b/8)

t.+i (130a/3)

t.+leri (130a/5)

[=19]

tez < Fars. “çabuk geçen, süratli”

t. (101a/6)

[=1]

tezek “bâzı yerlerde yakıt olarak kullanılan kurutulmuş sığır tersi”

t.+i (26a/3)

[=1]

tezellül < Ar. “kendini hor ve hakir gösterme, kendini aşağı kabul etme, zillete katlanma, alçalma”

t. (60a/2)

[=1]

tırnağ “insan ve omurgalı hayvanlarda parmak uçlarının üst kısmını örten boynuzsu tabaka”

t.+ı (28b/5), (28b/8)

[=2]

tilâvet < Ar. “Kur’ân’ı güzel sesle ve kurallara göre okuma”

t. (150a/10), (150b/3)

[=2]

tirmidî < Ar. “Ebû Îsâ Muhammed b. Îsâ b. Sevre (Yezîd) et-Tirmizî (ö. 279/892)”

t. (163a/3)

[=1]

toğ- “gününi tamamlayıp ana karnından dışarıya çıkmak, dünyâyâ gelmek, tevellüt etmek”

t.-duğı (126a/6)

t.-duğdan (125b/6), (143b/10)

t.-madan (52b/2)

t.-uncaya (126a/7), (127a/2)

[=6]

toğrı “bir uçtan bir uca y6n6n6 değiştirmeden giden, aynı doğrultuda devam eden, m6stakim”

t. (103a/5), (120b/5)

[=2]

toğur- “d6ny6ya getirmek, (hayvan) yavrulamak”

t.-mış (182a/6)

t.-urken (184b/2)

[=2]

toğsan “seksen dokuzdan sonra, doksan birden 6nce gelen sayının adı”

t. (18b/5), (61a/10), (61b/1), (61b/2), (61b/4), (61b/6), (61b/8), (61b/10), (62a/3), (62a/5)

[=10]

toğsanıncı “doksan sayısının sıra sıfatı, sırada yeri seksen dokuzuncudan sonra, doksan birinciden 6nce olan”

t. (61a/8)

[=1]

toğkuz “sekizden sonra, ondan 6nce gelen sayının adı”

t. (52a/1), (80a/1), (183b/10)

t.+dur (31b/6), (42b/5)

t.+ı (50a/10)

[=6]

toğkuzuncı “dokuz sayısının sıra sıfatı, sırada yeri sekizinciden sonra, onuncudan 6nce olan”

t. (26a/2), (26b/2), (30a/10), (34b/3), (35b/1), (37b/2), (38b/6), (39b/9), (40a/11), (41a/2), (42b/2), (43a/3), (44a/8), (44b/8), (45a/8), (46b/4), (47b/4), (49b/7), (50b/11), (54b/2), (55a/5), (55b/10), (56a/10), (57a/4), (58a/1), (58b/10), (59b/5), (60b/1), (61a/7),

(62a/5), (63a/4), (64a/6), (65a/3), (66a/3), (66b/10), (70a/8), (71b/2), (72b/7), (74a/5), (74b/8), (75b/1), (33a/6), (36a/5), (49a/9), (115b/1), (116a/7), (117a/1), (117b/7)

t.+sı (32a/2)

[=49]

tol- “içine giren bir şeyle dolu hâle gelmek, boş olmaktan çıkmak”

t.-dura (120b/10)

t.-sa (71b/10), (71b/10), (119b/9)

[=4]

tolu “içinde, alabileceği kadar veya ona yakın derecede kimse veya şey bulunan, dolmuş olan, boş yeri bulunmayan, memlû”

t. (70a/3)

t.+sı (37a/2)

[=2]

tolun- “içine giren bir şeyle dolu hâle gelmek, boş olmaktan çıkmak”

t.-dukdan (145b/3)

t.-sa (145b/2)

t.-urken (127a/5)

[=3]

ton “vücûdun belden aşağı kısmına ve tenin üstüne giyilen iç çamaşırı, külot”

t.+ını (74a/11)

[=1]

ton- “şiddetli soğuk etkisiyle buz tutmak”

t.-mak (123b/4)

[=1]

toprak “yer kabuğunun, üzerini kaplayan çürümüş organik maddelerden ve kütle kırıntılarından oluşan canlıların yaşamasına elverişli kısmı”

t. (24b/6), (28b/8), (124b/11)

t.+ını (60b/11), (61a/4), (170a/11)

[=6]

topuk “ayağın toparlakça olan arka kısmı”

t. (121b/7)

t.+ın (122a/1)

t.+ını (121b/7)

t.+ları (63a/2)

t.+ların (63a/9)

t.+ların (50a/4)

t.+larına (32b/6)

[=7]

toyur- “yedirip açlığını gidermek, tok hâle getirmek”

t.-an (177b/6), (178a/4)

[=2]

toz “çok hafif ve küçük parçalara bölünmüş çok ince toprak”

t.+ı (51a/4)

t.+unı (61a/4)

[=2]

tuç “tunç kelimesinin eski metinlerde geçen asıl şekli”

t. (66b/8)

[=1]

tuḥfe-i şerh-i ‘ayni < Ar. “Bosnalı Atfî Ahmed Efendi’nin eseri”

t.+de (168b/7)

[=1]

tuḥfetü’l-kulüb < Ar. “Hatim b. İbrahim el-Hamidi’nin eseri”

t.+da (165a/9)

[=1]

tır- “yapmakta olduğu hareketi kesmek, hareketsiz kalmak”

t.-a (103b/2), (103b/4), (103b/6), (103b/8), (155a/1), (155a/3)

t.-duğı (71b/9), (155a/7)

t.-duğda (143b/4)

t.-mağa (134a/7)

t.-mak (43a/11), (43a/9), (43b/2), (115a/9)

t.-mağdır (43b/4), (70b/5), (115a/8), (115b/1), (115b/3), (116a/3)

t.-mağdur (61b/11), (115b/5), (116a/5), (116a/6), (116a/11), (116b/10), (116b/8), (117a/1), (117a/3), (117a/5), (117a/10), (117a/11), (117b/2), (117b/7)

t.-maz (149a/4)

t.-mış (103b/1)

t.-sa (71a/2), (142a/6), (148b/6)

t.-up (62a/6), (91b/11)

t.-urken (65b/5)

t.-ursa (56a/8)

[=43]

tuṭ- “elle kavramak, elde bulundurmak, eline almak” → **tut**

t.-a (182b/5)

[=1]

tut- “elle kavramak, elde bulundurmak, eline almak” → **tuṭ**

t.-anlar (22a/1)

t.-arlar (178a/10)

t.-duğı (47b/6)

t.-mağa (164b/1)

t.-mak (179b/6)

t.-mağdır (47b/5), (49b/9)

t.-mağdur (55a/5)

t.-masa (142a/5)

t.-mış (45a/9)

t.-sa (18b/3), (164a/6), (180a/8)

[=13]

ıuy- “ıışitmek”

t.-arsa (70a/1)

[=1]

tükrük “tükürük bezlerinden ağıza akan ve yutmayı kolaylaştıran salgı”

t. (121a/3)

t.+i (121a/1)

[=2]

tükür- “ağızdaki tükürüğü, balgamı veya yutulmak istenmeyen bir şeyi dışarı atmak”

t.-mekdür (36a/4), (56b/1)

t.-se (38b/4), (121a/1)

t.-üp (26b/11), (41b/5)

[=6]

türkî “çoğunlukla dörder mısırâlı bentlerden oluşan, 11’li hece vezniyle düzenlenen ve kendine mahsus bir beste ile okunan halk edebiyâtı nazım şekli”

t. (167b/10), (168a/4)

[=2]

tüy “insanlarda ve hayvanlarda deri üzerinde bulunan çok ince kıl”

t. (32a/11)

[=1]

Ü

ü < Fars. “ve”

u. (170b/5)

[=1]

üç “ikiden sonra, dörtten önce gelen sayının adı”

u. (20b/11), (30a/5), (33a/5), (39a/1), (45b/7), (46a/8), (47b/3), (47b/9), (50b/3), (53b/5), (54b/3), (54b/8), (56a/7), (56b/8), (58a/7), (63a/8), (70a/7), (70a/9), (70b/3), (72a/10), (73b/8), (74a/7), (80b/10), (81a/3), (81b/1), (81b/6), (82b/7), (85a/6), (85a/7), (86b/11), (87a/3), (87b/7), (90b/9), (91b/6), (91b/8), (95a/2), (100b/1), (104b/3), (105b/10), (110a/5), (113a/7), (113a/8), (113a/8), (113b/8), (115a/3), (115b/9), (119a/8), (119b/3), (119b/5), (119b/9), (120a/4), (120b/5), (121a/9), (121a/11), (121b/1), (123a/5), (123a/6), (123a/10), (123b/9), (123b/10), (125a/6), (130b/2), (134b/6), (137b/11), (157b/3), (158a/4), (160b/6), (162b/2), (164b/6), (173a/8), (174a/8), (174a/8), (174b/1), (175a/1), (179b/3), (179b/7), (179b/10), (180a/11), (181a/6), (181b/2), (181b/4), (182a/1), (182a/8), (182b/1), (183b/9), (184a/6)

u.+den (35b/7), (35b/9), (119a/9)

u.+dür (27b/8), (50a/8), (129b/10), (151b/2), (158a/2)

u.+i (67b/3), (86b/2), (86b/3), (156b/3), (157a/10)

u.+ünde (122a/8)

[=100]

üçüncü “üç sayısının sıra sıfatı, sıradaki yeri ikinciden sonra, dördüncüden önce olan”

u. (20b/1), (23a/2), (23b/8), (25b/5), (26a/7), (26b/8), (27a/5), (27a/10), (27b/11), (30a/1), (32b/11), (33a/11), (34a/9), (34b/6), (35a/3), (35b/8), (36a/10), (36b/10), (37b/11), (39a/6), (39a/10), (39b/3), (40a/4), (40b/4), (40b/5), (41a/11), (42a/8), (42b/7), (43b/1), (44a/1), (44a/11), (45a/2), (45b/8), (46a/6), (46b/9), (47b/8), (48a/11), (49a/1), (50b/2), (51a/6), (51b/2), (52b/11), (54b/11), (55a/10), (56a/2), (56b/3), (57b/2), (58a/7), (59a/6), (60a/1), (60b/7), (61b/2), (62b/3), (63b/2), (64b/4), (65b/3), (66a/9), (67a/9), (67b/7), (68a/9), (68b/6), (69a/11), (70b/4), (72a/6), (73a/10), (74a/11), (75a/6), (75b/6), (76a/4), (76a/11), (85b/9), (85b/10), (86a/8), (86b/6), (87a/2), (87a/5), (87b/6), (87b/11), (99b/1),

(108a/1), (112b/9), (115a/2), (115b/8), (116b/1), (116b/4), (117a/8), (149a/8), (151b/3), (155a/2), (158a/5), (163b/5), (173a/3), (174a/10), (175a/11)

u.+de (85b/3)

u.+nün (91b/11), (145b/2), (145b/6)

u.+si (31b/8), (32a/6), (32b/4)

u.+sini (155b/11)

[=102]

ümmet < Ar. “bir peygambere îman edenlerin, onun getirdiklerine inanıp tâbi olanların meydana getirdiği topluluk”

u.+i (21b/1)

u.+lerden (21b/1)

[=2]

ümmet-i muḥammed < Ar. “Muhammed'e iman edip ona tâbi olan topluluk”

u. (18b/7)

[=1]

üst “bir şeyin yukarıya, göğe doğru bakan yüzü, yüzeyi”

u.+i (123a/5)

u.+ünde (128b/2)

u.+ünden (29b/1), (57a/5)

u.+üne (74a/1), (125a/6), (125a/9), (152a/2)

[=8]

üstād < Fars. “herhangi bir ilimde veya sanat alanında bilgi ve söz sâhibi olan, üstün bir yeri, tam vukūfu bulunan kimse”

u.+ım (17a/10)

u.+ımızı (17b/6)

[=2]

üşüt- “üşümekten dolayı vücûdunda rahatsızlık duymak, soğuk almak”

u.-en (177b/8), (178a/5)

[=2]

üzere “niyet, gāye, amaç bildirir” → **üzre**

u. (19b/2), (22a/5), (44a/10), (46a/10), (51b/5), (61a/5), (61a/8), (66b/5), (78a/3), (81a/3), (81b/7), (87b/1), (88b/8), (89a/8), (100b/7), (102b/8), (103a/3), (104a/3), (104a/7), (125a/9), (134a/7), (134b/2), (140b/4), (143a/1), (148b/6), (150a/10), (153a/8), (155a/5), (158b/3), (162a/5), (163a/5), (168b/6), (169b/11), (170a/3), (170a/7), (172a/3), (174b/9), (176a/7), (177a/4), (178a/2), (181b/7)

[=41]

üzeri “bir şeyin yukarıya, göğre doğru bakan yüzü, yüzeyi, üst tarafı”

u.+nde (23a/5), (80b/3), (81a/9), (99b/11), (128a/4), (160b/6), (170a/9)

u.+nden (183a/3)

u.+ne (17b/11), (20b/4), (22a/2), (25a/5), (29a/4), (47b/1), (47b/8), (49b/1), (51a/7), (55b/4), (57b/8), (57b/9), (59a/5), (63a/3), (64a/1), (64a/2), (74b/4), (79a/10), (80a/11), (86b/9), (87a/5), (93a/7), (103a/2), (115a/5), (115b/11), (121a/10), (121b/8), (122a/5), (123b/4), (127a/6), (128a/9), (141a/5), (146a/5), (151b/7), (151b/9), (152b/7), (152b/8), (158b/5), (162a/9), (163b/8), (163b/9), (164a/9), (169a/6), (170b/2), (173b/11)

u.+nedir (27a/2)

u.+nedür (92a/5), (148a/8)

[=56]

üzre “niyet, gāye, amaç bildirir” → **üzere**

u. (35a/11), (56a/2)

[=2]

U

uç (c) “bir nesnenin genellikle sivri olan bitim noktası”

u.+dan (51b/11)

u.+ıyla (67b/4), (68a/11)

u.+un (122b/8)

u.+una (120b/4)

u.+undan (32b/3), (35b/2), (35b/3)

[=8]

uç- “havada yol almak, havada gitmek”

u.-an (55a/9)

[=1]

ud < Ar. “göğsü ladinden, perdesiz, kısa saplı, beşi çift, biri tek on bir telli, mızraplı çalgı”

u. (29b/11)

[=1]

ufak “boyutları gerekenden veya olağandan küçük”

u. (55b/7)

[=1]

uğur “yön; yol”

u.+dan (72a/8), (118b/1)

[=2]

uķnūm < Ar. “asıl, esas, temel”

u.+dan (174a/11)

[=1]

uķnūm-ı ūelāūe < Ar. “üç esas”

u. (174a/9)

[=1]

ulaū- “belli bir noktaya erişecek uzunlukta veya yükseklikte olmak, yetişmek”

u.-sa (143b/6)

[=1]

ulaşdır- “ulaşmasını sağlamak” → **ulaşdır**

u.-mağdır (30a/7)

u.-mağdur (33b/4)

[=2]

ulaşdur- “ulaşmasını sağlamak” → **ulaşdır**

u.-mağdur (57b/8)

[=1]

ulu “çok üstün niteliklere sâhip, çok büyük, yüce”

u. (66a/4), (176b/6)

u.+dur (19b/5)

[=3]

ululuk “ulu olma durumu, büyüklük, yücelik, azamet”

u.+da (175b/2)

[=1]

umūr-ı mekrüh < Ar. “istenmeyen yasak olan işler”

u.+ınığ (44b/9)

[=1]

unut- “aklında kalmamak, irâdesi dışında hatırlından çıkmak”

u.-duğı (124a/4)

u.-sa (92a/3), (106a/6), (107b/8), (109a/7), (110b/7), (118a/8), (122a/10), (130a/9), (149b/1), (149b/9)

u.-up (69b/6), (82a/2), (83a/11), (83b/4), (84a/10), (85a/10), (96b/4), (99a/11), (100b/6), (104a/2), (104b/10), (105a/11), (105b/5), (106a/2), (106b/5), (107a/2), (107a/6), (108b/4), (110b/2), (113b/8), (124a/3), (131a/1), (132a/11), (149b/3), (152b/1)

[=36]

ur- “vurmak”

u.-duğı (87a/8)

u.-mağdır (35b/6), (64b/10), (74a/4), (74a/5), (72a/10)

u.-mağdur (55a/10)

u.-sa (172b/7)

u.-ur (87a/11)

u.-urlar (44a/11)

[=10]

uş “akıl”

u.+şı (37a/10)

[=1]

uşţuvānī muḥammed efendi < Ar. “Kadıızâdeli hareketinin önde gelen liderlerinden, Osmanlı âlimi, vâiz”

u. (17a/10)

[=1]

uy- “ölçüleri ve nicelikleri denk gelmek, tam gelmek, uygun olmak”

u.-an (52a/3), (52a/6), (65b/10), (98a/3), (101b/6), (136a/8), (155b/5), (155b/10), (156a/3)

u.-anıñ (96b/5)

u.-anlar (48b/11), (58a/9), (58b/9)

u.-anlara (97b/1)

u.-duğı (46b/4)

u.-duğdan (157b/1)

u.-dum (93b/10), (94a/3), (158b/4), (158b/9)

u.-mağ (177a/8)

u.-mağdur (60a/6)

u.-ması (98b/8), (103a/9)

u.-maz (102b/11)

u.-muş (71a/3)

u.-sa (46b/7), (71b/8), (92a/1), (97a/10), (98b/3), (98b/10), (99a/5), (101a/5), (102b/2), (102b/9), (103a/1), (103a/8), (104a/8), (108b/8), (127b/2), (130a/8), (136b/1), (145b/6), (146a/1), (146a/6), (156b/2), (157a/11), (157b/1), (158a/8)

u.-up (85a/6), (100a/7), (100b/10), (133b/3), (157a/2)

[=55]

uyan- “uyku durumundan çıkmak”

u.-duğda (151a/5)

u.-duğdan (99a/6)

u.-ınca (156a/9)

u.-mağdur (59a/5)

u.-sa (99a/6), (155b/7), (156a/2), (156b/4), (156b/10), (157a/3), (157b/2), (157b/7)

u.-up (85a/4)

[=13]

uyar- “yaptıklarının veya kendisine yapılanların yanlış yâhut tehlikeli olabileceği husûsunda bir kimsenin dikkatini çekmek, îkaz etmek”

u.-sa (177a/10)

[=1]

uyku “organizmanın, dinlenip toparlanabilmesini sağlamak üzere vücuttan ve dış dünyâdan gelen uyarıları fizyolojik ve geçici olarak idrak edememesi durumu”

u.+dan (39b/1), (156a/8), (163a/9)

u.+sına (84b/10)

[=4]

uyluğ “bacağın kalçadan dize kadar olan kısmı”

u.+ının (72b/11)

u.+ları (151b/9)

u.+ların (51b/8)

[=3]

uyu- “uyku hâlinde olmak”

u.-duğı (39b/2)

u.-mağ (40a/8)

u.-r (151a/2)

u.-sa (37a/5), (37a/8), (38b/9), (85a/3), (155b/6), (156a/7), (156b/3), (156b/9),
(157a/3), (157b/1)

u.-yan (151a/4)

u.-yup (99a/10)

[=15]

uyul- “uymak işi yapılmak, tâbi olunmak, riâyet edilmek”

u.-sa (81a/10)

[=1]

uzak “arada çok mesâfe bulunan, uzun sürede gidilebilen, ırak”

u.+dan (129a/3), (129a/4)

[=2]

uzat- “uzamasına yol açmak, uzamasını sağlamak”

u.-mağdur (58a/4)

u.-sa (91b/1), (101b/8)

[=3]

uzunluk “bir yer veya nesnenin bir ucundan öbür ucuna kadar olan mesâfe, boy”

u.+ı (87a/9), (88b/3), (125a/3)

[=3]

V

vācib < Ar. “yapılması gerekli olan, terkedilmesi câiz olmayan husus”

v. (24a/2), (44a/5), (79a/11), (79b/1), (97b/3), (114b/10), (131b/10), (150a/1), (160a/9)

v.+dir (23b/8), (24a/5), (27b/1), (27b/6), (80a/2), (99a/2), (108b/7), (112b/2)

v.+dür (43a/8), (129b/6), (151a/9), (168b/9), (170b/2)

v.+i (82b/9), (117a/8)

v.+iñ (114b/11), (115a/6), (115b/6), (116a/1), (116b/1), (117a/6), (151a/8)

v.+leri (45b/1), (45b/2), (46a/1), (116b/6)

v.+leriñ (46a/3)

[=36]

vācibāt < Ar. “vâcip olan, yapılması gerekli şeyler”

v.+lar (47a/2)

[=1]

vācid paşa < Ar. “özel isim”

v.+da (168b/3)

[=1]

va’id < Ar. “iyiliğe yöneltmek ve kötü şeylerden sakındırmak için bir kimseyi cehennem azâbı ile korkutma”

v. (88a/7)

[=1]

va’iz < Ar. “ibâdethânelerde kalpleri yumuşatacak, sevâba, tâata, güzel ahlâka, iyiliğe, nefsi ıslâha sevkedecek, kötülüklerden tövbe ettirecek şekilde dînî konuşma yapan, nasihat veren kimse”

v. (169a/8)

[=1]

vaḳfe < Ar. “duraklama, durma”

v.+ye (40b/10)

[=1]

vākı < Ar. “mevcut; meydana gelme”

v. (82a/8), (89b/7), (90a/6), (90b/2), (91b/5), (92a/2), (92a/5), (124b/6)

[=8]

vakıt < Ar. “zaman” → **vaqt**

v. (23a/2), (39a/4), (80a/9), (115a/7), (136a/11), (137a/5), (137a/9), (138a/11), (138b/4), (140a/9), (145a/6), (183b/3), (183b/5)

v.+da (111b/8), (135b/11), (141b/9), (144a/9), (145b/7), (171a/7)

v.+dan (35a/3)

v.+larıñ (126a/4)

[=21]

vaqt < Ar. “zaman” → **vaqt**

v. (77a/10)

v.+da (51b/4), (76b/2)

v.+ı (53a/5), (53b/1), (76b/1), (77b/1), (80a/11), (123b/8), (126a/7), (126a/8), (126a/10), (126b/4), (126b/5), (126b/7), (126b/8), (127a/1), (127a/1), (137a/2), (153b/2), (183b/6), (184b/3)

v.+ın (29a/11), (47b/6), (123a/4), (171a/11), (179b/5), (182b/6)

v.+ıñ (131a/11)

v.+ına (53a/1), (53a/6), (138a/4), (181a/7), (181b/1), (181b/5)

v.+ında (27a/11), (40a/3), (40a/9), (94b/5), (137a/3), (138a/3), (181a/7), (183b/3)

v.+ından (88a/6), (143b/10), (153b/2), (153b/4), (184b/5)

v.+ını (126a/6)

v.+ıyla (86a/2)

v.+idür (32a/3)

v.+in (46b/4)

v.+in (32a/3), (42a/7)

v.+inde (145a/8)

[=55]

vaqt-ı kerāhat < Ar. “caiz olmayan zaman”

v.+in (126a/4)

[=1]

vaqt-ı mekrūh < Ar. “yapılması uygun olmayan zaman”

v. (35a/8)

[=1]

var “kâinatta veya düşüncede bulunan, mevcut olan”

v. (39b/4), (41b/8), (53b/10), (54a/4), (60a/6), (60b/2), (60b/3), (84b/11), (88b/3), (121a/5), (121b/3), (122b/4), (125b/3), (132b/8), (134a/8), (140a/5), (142b/5), (172b/2), (179a/8)

v.+dır (19b/11), (20a/5), (22b/10), (34a/2), (43b/8), (48a/7), (76a/2), (78a/1), (83a/3), (86a/4), (87a/9)

v.+dur (87a/7), (88b/2), (112b/6), (114b/8), (114b/10), (132b/11), (159a/4), (162a/5), (163b/2), (170a/3), (171b/1)

v.+ısa (30a/2)

v.+sa (111b/5), (153a/1), (153a/4)

[=45]

var- “ulaşmak, vâsıl olmak”

v.-a (41b/7), (76b/4), (80b/11), (80b/4), (81a/5), (81b/4), (81b/4), (81b/8), (81b/9), (150a/11)

v.-amaduğı (59a/9)

v.-ayım (124b/6)

v.-dığı (160b/8)

v.-dır (84b/5)

v.-duğı (50a/4), (50b/5), (115a/7), (116a/2), (152a/2)

v.-dukda (43a/9), (61a/9), (63a/9), (66a/6), (102a/1), (116b/7), (117a/9), (122a/11), (156a/1)

v.-ınca (113a/6), (115a/1), (115b/7), (116b/3), (117b/8), (132b/3), (181b/8)

v.-incaya (125a/8), (140a/8)

v.-ırken (59a/2)

v.-mağa (103b/7)

v.-mağdır (75a/8), (75a/10)

v.-mağdur (60b/5), (60b/8)

v.-masa (101b/2)

v.-sa (83b/5), (83b/11) (85a/10), (101b/1), (101b/3), (101b/10), (102a/6), (125b/7), (162b/11), (163a/11)

v.-up (102b/3), (131b/2)

v.-urlar (178a/11)

[=57]

vārid < Ar. “gelen, ulaşan, vâsıl olan”

v. (35a/9)

[=1]

vaṭṭ < Ar. “erkeğin hanımına yaklaşması, cima etmek”

v. (184a/8)

[=1]

vazgeç- < Fars. + Tü “artık istemez olmak, terketmek, bırakmak”

v.-e (181a/11), (181b/7)

[=2]

vazgel- “vazgeçmek”

v.-e (181a/5)

[=1]

ve < Ar. “iki kelime, cümle ve öbeği birbirine bağlar”

v. (17a/4), (17a/4), (17a/6), (17b/2), (17b/2), (17b/3), (17b/6), (18a/4), (18a/5), (18a/8), (18a/9), (18b/2), (18b/6), (18b/8), (18b/9), (19a/3), (19a/10), (19a/10), (19a/10), (19b/6), (19b/6), (19b/8), (20a/2), (20a/3), (20a/4), (20a/6), (20b/4), (20b/6), (20b/9), (21a/2), (21a/3), (21b/1), (21b/2), (21b/2), (21b/5), (21b/6), (21b/6), (21b/6), (21b/9), (21b/11), (21b/11), (22a/4), (22a/4), (22a/8), (22a/8), (22a/8), (22a/9), (22a/11), (22b/4), (22b/8), (22b/9), (22b/11), (23a/1), (23a/4), (23a/6), (23a/7), (23a/8), (23a/10), (23b/2), (24a/1), (24a/5), (24b/7), (24b/10), (25a/3), (25a/4), (25a/5), (25a/10), (25b/6), (26b/6), (28a/1), (28a/2), (28a/2), (28a/5), (28a/5), (28a/6), (28a/7), (28a/10), (28b/1), (28b/7), (28b/8), (29a/1), (29a/7), (29a/7), (29a/10), (29b/1), (29b/3), (29b/4), (29b/5), (30a/11), (30b/6), (30b/9), (31a/1), (31a/3), (31a/6), (31b/2), (32b/1), (34a/4), (36a/4), (36b/6), (36b/8), (36b/8), (36b/10), (37a/1), (37a/11), (37a/4), (37a/7), (37a/9), (37b/1), (37b/2), (37b/4), (37b/6), (37b/8), (38a/11), (38a/8), (38a/8), (38a/8), (38b/1), (38b/1), (39a/4), (41b/6), (41b/6), (42a/1), (43a/5), (43a/6), (43a/7), (43a/7), (45a/8), (45b/8), (45b/9), (46a/10), (46b/11), (47b/2), (48a/4), (48a/8), (48a/8), (48b/4), (48b/8), (49a/3), (49a/4), (49a/4), (49a/5), (50a/11), (50b/8), (51a/1), (51a/4), (51a/8), (51a/9), (51a/11), (51b/6), (51b/7), (51b/10), (54b/11), (55a/6), (57a/3), (57b/3), (58b/6), (59b/3), (60a/4), (60b/10), (61a/4), (62a/1), (62b/4), (62b/11), (63a/4), (63b/5), (63b/5), (63b/5), (64a/6), (66b/11), (67b/6), (67b/9), (67b/11), (68a/5), (68a/6), (68b/1), (69a/2), (69a/4), (69b/8), (70a/4), (70a/11), (70b/8), (70b/9), (71a/2), (71a/4), (71a/5), (71b/2), (71b/10), (72a/8), (72a/9), (72a/11), (72b/6), (73a/3), (73a/8), (75b/1), (76a/9), (77a/3), (77a/7), (78a/5), (78a/7), (78a/8), (79b/4), (79b/5), (79b/5), (80a/6), (81a/2), (81b/5), (81b/8), (83a/1), (83a/2), (83a/5), (83a/5), (83a/7), (83b/10), (84b/3), (85b/4), (85b/6), (86b/10), (87a/2), (87b/2), (89a/1), (89a/5), (89a/8), (89a/10), (89b/3), (90a/1), (90a/3), (90a/4), (90a/6), (90a/10), (90a/11), (90b/5), (90b/9), (91a/2), (91b/1), (93b/2), (93b/8), (94b/3), (94b/9), (95a/5), (95a/7), (96a/1), (98a/5), (99b/9), (100a/9), (101a/8), (101b/8), (103b/7), (111a/1), (111a/2), (111a/7), (111a/8), (111a/9), (111b/1), (111b/11), (112a/4), (112a/7), (112b/2), (112b/7), (112b/9), (113a/1), (113a/4), (113a/7), (113a/8), (114b/2), (115b/5), (116b/1), (117a/5), (119b/4), (119b/4), (122a/4), (123b/3), (125a/9), (125a/9), (125b/7), (126a/4), (127a/6), (127b/6), (128a/2), (128a/4), (128a/4), (128a/6), (128b/5), (129b/2), (130a/6),

(130b/3), (130b/4), (130b/10), (131a/10), (132a/4), (132a/5), (132a/6), (132a/7), (132b/9), (133a/1), (134a/1), (134a/1), (134a/2), (134a/3), (134a/4), (134a/7), (134a/9), (134a/10), (134b/3), (135b/3), (137a/5), (139b/10), (140a/8), (140b/7), (142b/8), (144b/6), (146a/8), (147a/1), (147a/9), (148a/1), (148b/9), (148b/11), (149a/6), (150a/3), (150a/8), (150b/2), (151a/5), (151b/5), (153a/9), (153b/8), (153b/8), (154a/1), (154b/10), (154b/9), (155a/4), (158a/10), (158b/2), (158b/6), (158b/7), (159a/1), (159a/7), (161a/1), (161a/2), (161a/3), (161a/3), (161a/5), (161a/5), (161a/7), (161b/5), (161b/8), (162a/4), (162a/11), (162a/11), (163a/4), (163a/9), (163b/1), (164a/11), (165a/10), (165b/8), (166a/4), (166a/11), (166a/11), (166b/5), (166b/6), (167a/2), (167a/8), (167a/9), (167a/11), (167b/8), (167b/9), (167b/11), (168a/3), (168a/3), (169a/8), (169b/5), (170a/4), (170a/6), (170a/10), (170b/1), (170b/3), (170b/6), (170b/7), (171b/5), (171b/6), (171b/6), (171b/11), (171b/11), (172a/6), (172a/7), (172a/9), (172a/10), (173b/5), (174a/2), (174a/5), (174b/6), (174b/7), (175a/8), (175a/9), (175a/9), (175b/1), (175b/2), (176a/3), (176a/4), (176a/4), (176a/5), (176a/5), (176a/9), (176b/3), (176b/5), (176b/6), (177a/2), (177a/9), (177a/11), (177b/1), (177b/6), (178a/4), (178a/5), (178a/5), (178a/5), (178a/6), (178a/10), (178b/2), (178b/4), (178b/5), (178b/9), (179a/1), (179a/10), (179b/2), (179b/6), (179b/11), (180a/2), (180b/11), (181a/1), (181a/3), (181a/4), (181a/5), (181a/5), (181a/8), (182b/1), (184a/5)

[=434]

vecd-i muḥabbet < Ar. “İradesi dışında sâlikin kalbine ansızın gelip beşerî vasıflarından soyutlanmasına yol açan sevgi, muhabbet hali”

v. (167b/6)

[=1]

vecd-i ʔarîḳ < Ar. “istiḡrak yolu (ʔ)”

v. (168b/6)

[=1]

vech < Ar. “yüz, çehre”

v. (27a/2), (27a/3)

[=2]

vefât < Ar. “ölüm, ölme”

v. (140a/3), (159a/3)

[=2]

veled < Ar. “çocuk”

v.+ine (173a/9)

[=1]

vêr- “iletmek, eriştirmek”

v.-di (177a/11)

v.-digi (164a/8)

v.-digini (164a/6)

v.-dikde (98b/3)

v.-dikden (81a/1), (81a/11), (110a/8), (136a/8)

v.-diyise (136a/1)

v.-dügi (48a/6), (48a/11), (98a/4), (110b/3)

v.-dügine (161b/11)

v.-dükde (51a/8), (52b/6), (97a/7), (100a/4), (101a/1), (105b/11), (107a/3)

v.-dükden (104a/10), (105a/8), (106a/3), (109a/1), (113b/11), (114a/3)

v.-e (52b/3), (53a/5), (53a/11), (81a/5), (81b/9), (84b/1), (101a/4), (101a/9),
(105a/8), (114a/11), (135b/1), (136a/9), (154a/2), (155a/5), (163a/3)

v.-ecek (72b/3), (139a/5)

v.-eler (86a/9)

v.-en (177b/10), (178a/6)

v.-eniğ (65b/3)

v.-irken (48b/5), (99a/6), (107a/6), (155b/7)

v.-irler (178a/10)

v.-irse (138b/9)

v.-mege (48a/8), (98a/4)

v.-mek (67a/10), (101a/7), (183b/1)

v.-mekde (172b/2)

v.-mekdir (23a/4), (48a/4), (48b/3), (75b/9)

v.-mekdür (48b/7)

v.-memekdür (63b/1)

v.-mesün (68a/3)

v.-meyüp (158a/9)

v.-mez (28b/9), (29b/2), (37a/4), (58b/2), (68b/11), (86b/7), (173a/8)

v.-mezden (81a/7), (81a/9)

v.-mezse (138b/10), (141b/6)

v.-miş (156a/9)

v.-se (85a/5), (104b/4), (104b/8), (105a/6), (109b/11), (110a/2), (131b/7), (148a/9), (149b/1), (154a/1), (155b/8), (171b/10), (177b/9)

v.-üp (63b/1), (135b/7), (139a/4)

[=96]

vêrici “Veren, verme özelliği olan, yardım etmeyi seven (kimse)”

v. (176b/5), (176b/7)

[=2]

vêril- “vermek işi yapılmak, vermek işine konu olmak”

v.-üp (97b/8)

v.-ür (97b/6), (97b/10), (98a/1), (130b/11), (163b/11), (163b/7), (164a/2)

[=8]

vesâ'ir < Ar. “sayılan birkaç şeyden sonra “bunun gibi olanlar ve benzerleri de” anlamında kullanılır”

v. (30a/7), (48a/3), (113a/11), (176a/4)

[=4]

veṣenīyye < Ar. “puta tapan kimse, putperest”

s.+iṅ (173b/5)

[=1]

ve’ş-şalavātu < Ar. “ve salavat ile”

v. (17a/3)

[=1]

ve’s-selāmu < Ar. “Allah’tan gelen iyilik ve esenlik”

v. (17a/3)

[=1]

veyā < Ar. + Fars. “cümlede bildirilen husûsun sayılan birden fazla şey için aynı zamanda söz konusu olduğu durumlarda bunların arasına getirilir”

v. (51b/11), (52a/1), (55a/4), (56a/7), (56a/10), (62b/10), (68b/9), (68b/11), (70a/9), (128b/2), (128b/2), (143a/8), (143a/10), (153a/11), (170b/3), (171a/8), (171a/8), (171a/9), (176a/2), (182a/5), (182a/5), (182b/2)

[=22]

veyāhūd < Ar. + Fars. “yâhut, veya”

v. (115a/3), (115a/4), (124b/8)

[=3]

viḳāye < Ar. “koruma, gözetme, kayırma”

v. (79b/10), (95a/9)

v.+de (159a/5)

[=3]

viḳāye-i şerḥ-i ḳuhustānī < Ar. “eser adı”

v.+de (48b/4), (50a/6)

[=2]

vilāyet < Ar. “bir vâli yönetimindeki en önemli idârî bölüm, il”

v. (170b/2)

v.+de (137b/8)

v.+inde (137b/4), (146a/10), (146a/3)

v.+ine (146b/1)

[=6]

vitir < Ar. “yatsı namazından sonra kılınan üç rekâtlık namaz, salât-ı vitir” → **vitir**

v. (46a/11), (83a/9), (83a/10), (84a/9), (133b/11), (134a/1), (134a/9), (144b/2)

v.+de (85b/2)

v.+iñ (85b/8)

[=10]

vitir < Ar. “yatsı namazından sonra kılınan üç rekâtlık namaz, salât-ı vitir” → **vitir**

v. (85a/9)

v.+i (83b/3), (84b/4), (84b/9), (85a/3), (85a/7)

[=6]

vucûbet < Ar. “lüzümlü, zaruri”

v.+in (84b/5)

[=1]

vużū < Ar. “abdest”

v. (17b/2), (91a/5)

[=2]

vücüb < Ar. “yapılması gerekli, lüzumlu ve zarûrî olma, vâcib olma, terkedilmesi câiz ve mümkün olmama”

v.+ınıñ (31b/5), (31b/7)

[=2]

vücüd < Ar. “insan veya hayvan gövdesi, beden”

v. (22b/10)

v.+a (22b/1), (22b/3)

[=3]

Y

yā < Ar. “ey”

y. (29a/6), (29a/9), (56b/4), (56b/5), (64a/9), (64a/9), (64b/10), (65a/1), (65b/7), (65b/11), (67a/7), (67b/6), (71b/3), (71b/4), (73a/4), (74a/4), (75a/6), (81a/8), (82a/1), (82a/5), (82b/4), (115b/10), (128b/11), (142a/9), (142b/2), (142b/2), (143b/5), (148a/11), (148a/11), (153b/5), (154a/5), (154a/6), (157b/5), (157b/5), (157b/9), (157b/9), (157b/9), (160a/7), (160a/7), (164b/5), (171a/7), (176b/11), (180a/5), (180b/4), (180b/10), (182a/5), (182a/9), (182a/11), (183a/3)

[=49]

yaban < Fars. “insan yaşamayan ıssız yer”

y.+a (170a/11)

[=1]

yād < Fars. “anma, hatırlama”

y. (17b/7)

[=1]

yağ “zeytin, ay çiçeği, mısır, susam, pamuk çekirdeği, haşhaş tohumu gibi bitki meyvelerinden veya çekirdeklerinden elde edilen ve genellikle besin olarak kullanılan, yüksek enerji veren madde”

y. (29a/9), (147b/10)

y.+ı (29a/10), (29b/1), (29b/3), (147b/11)

[=6]

yağ- “gökten yere düşmek”

y.-maz (45a/11)

[=1]

yağmur “atmosferdeki su buharının yoğunlaşması sonucu yeryüzüne damlalar hâlinde düşen su”

y. (45a/11), (70a/3)

[=2]

yāḥūd < Fars. “veya”

y. (23b/10), (24a/3), (24b/6), (28b/5), (28b/11), (29a/8), (36b/11), (45b/7), (46a/8), (46a/8), (49a/1), (57b/6), (58a/7), (58b/4), (58b/8), (59a/2), (62b/8), (63a/6), (65a/2), (69b/7), (70a/3), (76a/8), (76a/10), (78b/8), (90b/10), (99a/11), (99a/11), (102a/1), (102a/2), (106a/2), (109b/10), (112a/2), (115b/9), (119a/2), (119a/9), (140b/1), (141b/1), (141b/11), (143a/4), (144b/11), (145a/9), (148b/7), (151a/3), (154b/4), (182b/8)

[=45]

yahūdī < Ar. “Hz. Mûsâ’nın dînine mensup kimse, Mûsevî”

y. (168a/10)

[=1]

yağ- “yanmasını sağlamak, tutuşturmak”

y.-ar (70a/3)

[=1]

yağın “arada az mesâfe bulunan”

y. (45a/3), (137b/1), (160a/7), (162b/4)

[=4]

yağîn < Ar. “yakın”

y. (17b/8)

[=1]

yağînen “hiç şüphesiz olarak, kat’i surette”

y. (140a/8)

[=1]

yağınlık “yakın olma durumu”

y. (183a/3), (183a/6)

[=2]

yağlaş- “yaklaşmak işi”

y.-a (103b/8)

[=1]

yalā- “yalamak işi”

y.-sa (129b/7)

[=1]

yalan “aldatmak maksadıyla bilerek söylenen gerçeğe aykırı, asılsız söz”

y. (39b/7)

[=1]

yalın “gösterişsiz, süsü olmayan, sâde”

y. (21b/11)

[=1]

yalıñız “yanında başka biri bulunmayan, başkası ile birlikte olmayan (kimse)” → **yalıñız,**
yalñız, yalğuz

y. (51b/6), (51b/10)

[=2]

yalıñız “yanında başka biri bulunmayan, başkası ile birlikte olmayan (kimse)” → **yalıñız,**
yalñız, yalğuz

y. (65b/10), (111b/4), (181b/3)

[=3]

yalıñız “yanında başka biri bulunmayan, başkası ile birlikte olmayan (kimse)” → **yalıñız,**
yalñız, yalğuz

y. (83a/11)

[=1]

yalıuz “yanında başka biri bulunmayan, başkası ile birlikte olmayan (kimse)” → **yalıuz,**
yalıuz, yalıuz

y. (60a/6), (61b/11), (62a/6), (96a/4)

[=4]

yalvar- “birinden bir şey isterken yumuşak ve acındırıcı bir tavır takınmak, saygılı bir ısrarla istediğini söylemek”

y.-up (176a/3)

[=1]

yan “bir yerin ön veya arka kabul edilen kısmına göre sağ yâhut solda olan tarafı, bir eksene göre sağ veya solda kalan taraf”

y.+ın (74a/5)

y.+ına (49b/5), (55b/4), (63a/11), (63b/1), (81a/4), (81b/7)

y.+ında (55a/3), (71a/1), (72b/8), (89a/4), (97b/7), (97b/9), (112b/7), (151a/3),
(151a/3), (165a/2), (166a/11)

y.+ından (125a/7)

y.+larına (59a/3)

y.+larında (130b/4)

[=21]

yan- “ısı ve ışık yayarak yok olmak, kül hâline gelmek”

y.-ar (179a/7)

[=1]

ya‘nī < Ar. “anlatılmak, açıklanmak istenen bir hükümden önce “Şu anlatılmak isteniyor ki, demek ki” anlamında kullanılır”

y. (20b/5), (45b/6), (45b/10), (48b/11), (51b/11), (54a/9), (54b/9), (73b/5), (76b/3), (78b/10), (89a/5), (89a/9), (91b/2), (140b/10), (143b/4), (173a/3), (173a/6), (173b/7), (173b/9), (174a/8), (174b/1)

[=22]

yağlı “doğru olmayan, hatâli”

y. (73b/4)

[=1]

yapca “yavaş”

y. (48b/7)

[=1]

yapış- “ayrılmayacak şekilde tutunup kalmak” → **yapuş**

y.-a (177b/8)

y.-up (93a/3), (147a/6)

[=3]

yapışdır- “yapışmasını sağlamak”

y.-up (29a/9)

[=1]

yaprağ “ağacın dallarını örten yeşil uzantı”

y. (26a/11), (119b/8)

[=2]

yapuş- “ayrılmayacak şekilde tutunup kalmak” → **yapış**

y.-up (28b/5), (28b/11)

y.-ur (87a/10)

[=3]

yara “bir dış etkiyle, bir hastalık veya ârıza sebebiyle vücutta meydana gelen kesik, yarık veya çıban”

y. (29a/11), (103a/2), (103a/3), (141b/4)

y.+dan (36b/8), (140b/9)

y.+sı (29a/2), (36b/7), (38a/8), (96a/11), (140b/11), (142a/7), (142b/4)

y.+sından (142a/8), (142b/3)

y.+sını (142b/6)

y.+ya (29a/9), (141b/5)

[=18]

yara- “bir işe uygun olma”

y.-maz (64a/6)

[=1]

yaradıcı “her şeyi yaratan, Allah, Tanrı, hâlık”

y. (174a/3), (176b/5), (176b/6)

[=3]

yaramazlık “yaramaz olma durumu”

y.+ı (177b/1)

[=1]

yarat- “yoktan var etmek, halketmek”

y.-an (173b/7), (173b/8), (174a/2), (178a/7)

y.-mıdır (21a/7)

[=5]

yarık “yarılmış”

y.+ı (29a/8)

[=1]

yarım “bir bütünün ayrıldığı iki eşit parçadan her biri, bir bütünün yarısı”

y. (155b/2)

[=1]

yarlıġa- “birinin suçunu baġışlamak, maġfiret etmek”

y.-maz (179a/7)

[=1]

yarul- “yarmak işi yapılmak”

y.-up (29a/8)

[=1]

yaş “göz yaşı”

y. (38a/1)

[=1]

yat- “boyu boyunca uzanmak”

y.-a (182b/5)

y.-dugı (146a/10)

y.-maya (180b/2)

y.-sa (145a/6)

y.-up (37a/8)

[=5]

yatsu “güneşin batışından bir iki saat sonraki vakit”

y. (84b/8), (133b/11), (135a/6), (145a/5), (146a/10)

y.+n (132a/5)

y.+nuş (109b/9), (126b/11)

y.+ya (145a/7)

[=9]

yatur- “birinin yatmasını sağlamak, yatmasına sebep olmak”

y.-mayup (122b/7)

[=1]

yayka- “yıkamak işi”

y.-mak (119a/4)

y.-ya (30b/5)

[=2]

yaz “yılın en sıcak mevsimi”

y. (152a/4)

[=1]

yaz- “yazmak işi”

y.-ar (23b/6), (25a/1), (25a/9), (25a/10), (25b/4), (25b/8), (25b/11), (26b/5), (26b/6), (26b/8), (27a/3), (27b/10), (28b/1), (28b/7), (29a/7), (29b/4), (29b/8), (29b/11), (30a/2), (30a/3), (30b/1), (30b/2), (30b/9), (30b/11), (31a/8), (31a/9), (31b/2), (31b/4), (32b/4), (32b/7), (32b/9), (32b/10), (33a/2), (33a/3), (33a/3), (33a/4), (33a/6), (33a/7), (33a/9), (33a/11), (33b/2), (33b/3), (33b/5), (33b/8), (33b/11), (35a/4), (35a/6), (35a/7), (35a/9), (35b/1), (35b/2), (35b/4), (35b/7), (35b/8), (35b/10), (35b/11), (36a/1), (36a/2), (36a/3), (36a/5), (36a/6), (36a/7), (36a/8), (36a/10), (36a/11), (36b/3), (36b/6), (36b/10), (37a/1), (37a/8), (37a/9), (37a/11), (37b/2), (37b/4), (37b/6), (37b/9), (37b/11), (38a/2), (38a/4), (38a/7), (38a/10), (38b/5), (38b/8), (38b/10), (41a/11), (41b/3), (41b/6), (42a/2), (42a/6), (42a/9), (42a/10), (42a/11), (42b/2), (42b/6), (42b/8), (42b/9), (42b/10), (42b/11), (43a/1), (43a/2), (43a/3), (48b/4), (48b/8), (48b/9), (49b/2), (49b/9), (50a/3), (50a/9), (53a/5), (53b/9), (54b/1), (56b/9), (58a/2), (58a/6), (59a/3), (59b/2), (59b/4), (60a/1), (60a/3), (60a/5), (60a/9), (60a/11), (60b/4), (60b/6), (61a/1), (61a/2), (61a/7), (61a/10), (61b/2), (61b/3), (61b/6), (61b/10), (62a/5), (62a/8), (62a/9), (62b/1), (62b/2), (62b/4), (62b/6), (62b/7), (63a/2), (63a/3), (63a/6), (63a/7), (63a/11), (63b/4), (63b/8), (63b/11), (64a/3), (64a/10), (64b/1), (64b/3), (64b/5), (64b/9), (65a/3), (65a/4), (65b/2), (65b/4), (65b/9), (66b/3), (66b/6), (66b/7), (67a/1), (67a/3), (67a/10), (67b/2), (68b/4), (68b/5), (68b/7), (68b/8), (69a/2), (69a/3), (69a/4), (69a/7), (69a/11), (69b/10), (70a/1), (70a/7), (70b/2), (70b/4), (70b/7), (71a/8), (71a/11), (71b/2), (71b/6), (72a/4), (72a/5), (72a/6), (72a/9), (72a/11), (72b/2), (72b/4), (72b/10), (73a/10), (73b/1), (73b/3), (73b/7), (73b/10), (74a/3), (74a/4), (74a/8), (74a/10), (74b/3), (74b/6), (74b/9), (76a/7), (76b/7), (77a/6), (77b/2), (77b/5), (77b/9), (79a/4), (79a/8), (79b/3), (79b/11), (82a/4), (82b/5), (83a/8), (83b/2), (84a/6), (85a/1), (85a/8), (85b/2), (85b/7), (86a/2), (89a/7), (91a/6), (91a/8), (91b/9), (92b/11), (93a/4), (93a/8), (93a/11), (93b/6), (94a/7), (94b/1), (95a/1), (95a/6),

(95a/9), (95b/2), (95b/9), (96a/2), (96a/5), (96a/9), (96b/6), (97a/3), (97a/11), (98a/9),
 (98b/2), (98b/6), (99a/2), (99a/8), (99b/4), (100a/5), (100b/5), (100b/9), (101a/4),
 (101a/11), (101b/5), (102b/7), (102b/10), (103a/2), (103a/7), (103a/10), (103b/11),
 (104b/2), (104b/9), (105a/10), (105b/4), (105b/9), (106a/5), (106a/8), (106a/11), (106b/3),
 (106b/7), (106b/11), (107a/4), (107a/9), (107b/1), (107b/10), (107b/6), (108a/4), (108a/9),
 (108b/2), (108b/3), (108b/7), (109a/5), (109a/8), (109b/1), (109b/6), (109b/8), (110a/4),
 (110a/6), (110a/11), (110b/4), (110b/6), (110b/8), (110b/10), (111a/6), (111a/11), (111b/3),
 (111b/6), (111b/8), (112a/8), (112b/5), (113a/3), (113b/10), (114a/6), (118a/3), (118a/5),
 (118a/7), (118a/10), (118b/2), (118b/7), (119a/1), (119a/4), (119a/6), (119b/1), (119b/7),
 (119b/11), (120a/7), (120a/11), (120b/2), (120b/6), (120b/9), (120b/11), (121a/4), (121a/8),
 (121b/2), (121b/6), (122a/2), (122a/6), (122a/9), (122b/3), (122b/6), (123a/11), (123a/2),
 (123b/6), (123b/11), (124a/2), (124a/8), (124b/4), (124b/10), (125a/2), (125a/11), (125b/5),
 (127a/2), (127a/5), (127a/8), (127b/1), (127b/6), (128a/3), (128a/6), (128b/1), (128b/4),
 (128b/6), (128b/8), (129a/2), (129a/10), (129b/4), (129b/6), (129b/8), (130a/5), (130b/1),
 (130b/11), (131a/5), (131a/9), (131b/5), (131b/8), (132a/2), (132a/9), (132b/1), (132b/5),
 (132b/9), (133a/4), (133a/9), (133b/1), (133b/5), (133b/9), (134b/2), (134b/8), (135a/1),
 (135a/5), (135a/9), (135b/2), (135b/4), (136a/5), (136a/10), (136b/6), (136b/10), (137a/4),
 (137a/8), (137a/11), (137b/3), (137b/7), (137b/11), (138a/2), (138a/5), (138a/9), (138b/6),
 (138b/11), (139a/9), (139b/4), (139b/9), (140a/2), (140a/7), (140a/11), (140b/5), (141a/3),
 (141a/6), (141a/10), (141b/3), (141b/7), (141b/10), (142a/2), (142a/5), (142a/7), (142a/11),
 (142b/10), (143a/3), (143a/6), (143a/9), (143b/3), (143b/7), (143b/11), (144a/6), (144a/10),
 (144b/7), (145a/2), (145a/5), (145a/7), (145a/10), (145b/8), (146a/2), (146a/4), (146a/6),
 (146a/9), (146a/10), (147a/2), (147a/4), (147a/11), (147b/3), (147b/5), (147b/7), (147b/10),
 (148a/2), (148a/5), (148a/8), (148b/1), (148b/5), (148b/10), (149a/2), (149a/5), (149a/10),
 (149b/2), (149b/7), (149b/10), (150a/5), (150a/9), (150a/11), (150b/5), (150b/9), (151a/2),
 (151b/6), (152a/1), (152a/3), (152a/5), (152a/9), (152b/1), (152b/4), (152b/6), (152b/9),
 (153a/2), (153a/5), (153a/10), (153b/1), (154a/2), (154a/7), (154a/11), (154b/2), (154b/6),
 (155a/6), (155b/4), (155b/10), (156a/5), (156b/1), (156b/8), (157a/1), (157a/9), (157b/4),
 (157b/8), (157b/11), (158a/6), (158b/8), (158b/11), (159a/2), (159a/5), (160a/10), (160b/2),
 (160b/4), (160b/7), (161b/7), (162b/6), (164a/5), (164a/7), (164b/9), (168b/1), (168b/5),
 (168b/8), (169a/2), (169a/8), (169b/1), (169b/3), (169b/9), (171b/6), (172b/11), (173a/10),
 (173b/3), (182b/11), (183a/7), (183a/11), (183b/2), (183b/8), (184a/3), (184b/2), (184b/5),
 (185a/15)

y.-arken (150b/6)

y.-mışdur (22a/11)

y.-sa (74a/7), (150b/6)

[=531]

yazı ““yazılmış şey” → **yazu**

y. (71b/3)

[=1]

yazıl- “yazıya geirilmek”

y.-duğı (68a/2)

y.-ur (87b/7)

[=2]

yazmak “belli işâret ve harflerle bir yere geçirmek”

y.+ıla (150b/7)

[=1]

yazu “yazılmış şey” → **yazı**

y. (74a/7)

[=1]

yê- “yemek işi”

y.-dükde (41a/1)

y.-medigi (172b/6)

y.-mek (40a/5), (173a/5)

y.-mekdir (72a/5)

y.-meye (180b/11)

y.-mezler (20a/2)

y.-se (177b/6)

y.-ye (181a/3), (182a/3)

[=10]

yedek “gerektiğinde kullanılmak üzere bir şeyin elde bulundurulan eşi veya aynı işi görecek olan benzeri”

y. (82a/7)

[=1]

yêdi “altıdan sonra, sekizden önce gelen sayının adı”

y. (47b/8), (48a/5), (49b/3), (51b/11), (52a/7), (54a/11), (103b/9), (114b/4), (162b/11), (163b/2)

y.+dir (75a/3)

y.+dür (41a/7), (57b/1), (173a/1)

y.+niñ (45b/4)

y.+si (45b/3), (47a/5), (47a/6), (54b/6)

[=19]

yêdinci “yedi sayısının sıra sıfatı, sırada yeri altıncıdan sonra, sekizinciden önce olan”

y. (25b/10), (26a/11), (33a/4), (33b/7), (34b/1), (35a/9), (36a/2), (37a/10), (38a/10), (39b/7), (40a/9), (40b/11), (42a/2), (42b/1), (42b/11), (44a/6), (44b/4), (45a/5), (46a/1), (46b/1), (47b/2), (48a/4), (49a/6), (50b/6), (52a/1), (54a/4), (55a/3), (55b/7), (56a/7), (56b/10), (57b/10), (58b/6), (59b/2), (60a/8), (61a/3), (61b/10), (62b/10), (64a/1), (64b/10), (66a/1), (66b/6), (68a/3), (69a/1), (70a/6), (71a/10), (72b/3), (73b/10), (74b/6), (75a/9), (75b/10), (115a/8), (116b/8), (117b/2), (164a/2), (173a/8)

y.+si (32a/1)

[=55]

yedindir- < (?)

y.-ir (34b/3)

[=1]

yêdir- “yedirmek işi”

y.-se (172b/6)

[=1]

yeḳūlü’l-‘abd < Ar. “Ali b. Osman el-Ûşî’nin (ö. 575/1179 [?]) Mâtürîdiyye akaidine dair manzum risâlesi”

y. (169a/11)

[=1]

yêl “havanın yer değıştirmesi sonucunda meydana gelen esinti, rüzgâr”

y. (142a/1)

[=1]

yelim “yapışkan bir nesne”

y. (88b/1)

[=1]

yellen- “yelpâze, körük vb. araçların meydana getirdiğı rüzgârın etkisinde kalmak”

y.-mekdür (56b/5)

y.-se (24b/2)

[=2]

yêlli “rüzgârı çok olan, rüzgârlı”

y. (141b/11)

[=1]

yelpâze “iki tarafa sallandığı zaman bir hava esintisi yaparak serinlemeyi sağlayan hasır, fildişi, kumaş, kâğıt, kuş tüyü vb.nden yapılmış küçük taşınır âlet”

y. (56b/4)

[=1]

yêne “bir daha, tekrar, gene”

y. (88b/7), (89a/7), (130a/5), (139b/7), (140a/11), (143a/2), (145a/7), (148a/4), (163b/1), (183b/11), (184a/1)

[=11]

yêr “bir nesne veya kimsenin kapladığı yâhut kaplayabileceği boşluk, bulunduğu mahal”

y. (41b/8), (60a/5), (66a/2), (103b/4), (155a/7)

y.+de (31b/1), (31b/2), (39a/11), (52a/7), (61b/7), (64b/4), (65a/6), (71a/9), (71b/4), (77a/5), (84a/7), (84b/7), (119b/7), (120a/1), (128a/5), (129a/7), (130b/2), (133a/3), (141a/8), (148b/10), (167b/5), (170b/9)

y.+den (32a/11), (70b/1), (70b/6), (124a/10), (141a/7), (149b/4), (155a/7)

y.+e (36b/9), (37b/10), (38b/2), (55b/1), (57b/10), (59a/9), (62b/9), (64b/10), (64b/10), (76b/4), (87a/8), (124a/11), (125a/10), (152b/9), (167a/1), (170b/5)

y.+i (35b/9), (141b/5), (146a/7), (170a/11), (180b/9), (181a/2), (182a/1), (182a/7)

y.+in (29b/11), (33a/5), (35b/7), (36a/2), (42a/11), (54a/10), (67b/7)

y.+ince (45b/11), (116b/5), (117a/7)

y.+inde (46a/1), (53b/2), (78a/1), (87b/2), (116b/6), (117a/8)

y.+indedir (84a/2), (102b/5)

y.+indedür (93b/5), (94b/10), (105a/9), (118a/10), (124b/2), (132a/1), (136a/3)

y.+inden (54a/5), (55b/7), (59b/10), (65a/11), (74b/2), (82b/9), (147a/6), (158a/11)

y.+ine (28b/10), (74b/11), (77b/10), (80b/5), (89b/7), (89b/9), (90a/8), (90b/3), (92a/2), (93a/9), (109b/3), (142a/8), (149a/4)

y.+lerde (41a/4), (56a/3), (63a/5), (176b/2)

y.+lerden (127b/2)

[=109]

yêrlü “olması gereken yerde”

y. (45b/11), (46a/1), (116b/5), (116b/6), (117a/7), (117a/8), (135b/9)

[=7]

yêt- “yetişecek miktarda veya derecede olmak, elvermek, kâfi gelmek”

y.-ecek (130a/3)

[=1]

yêter “gereken kadar, ihtiyâcı karşılayacak kadar olan, kâfi”

y. (181b/4)

[=1]

yêtir- “ulaştırmak, eriştirmek”

y.-dükden (145b/1)

[=1]

yêtiş- “ulaşmak”

y.-e (52b/8)

y.-ecek (130b/5)

y.-mek (66a/9)

y.-miş (86a/1), (100a/2)

y.-se (81a/8), (81a/8), (85b/8), (85b/11), (99b/5), (101b/1), (153a/1), (153a/5)

y.-sün (57b/4)

[=14]

yêtişdir- “yetiştirmek işi”

y.-mese (94b/7), (101a/7)

[=2]

yêtmîş “altmış dokuzdan sonra, yetmiş birden önce gelen sayının adı”

y. (34a/4), (34a/6), (34b/8), (59b/8), (59b/10), (60a/1), (60a/3), (60a/5), (60a/7), (60a/7), (60a/9), (60b/1), (88b/6), (88b/7), (97b/8), (137a/10)

[=16]

yêtmîşinci “yetmiş sayısının sıra sıfatı, sırada yeri altmış dokuzuncudan sonra, yetmiş birinciden önce olan”

y. (59b/7)

[=1]

yemîn < Ar. “Allah’ı veya mukaddes bir varlığı şâhit tutarak verilen söz, ant, kasem”

y. (152b/10), (153a/3), (173b/1), (173b/2)

[=4]

yeŋ “giyecek şeylerin kol kısmı”

y.+leri (152b/8)

[=1]

yeŋi “hiç kullanılmamış olan”

y. (56b/4)

[=1]

yeŋice “oldukça yeni”

y. (75a/6)

[=1]

yeŋil- “yenilgiye uğramak, mağlûp olmak”

y.-se (143a/3)

[=1]

yeŋile- “eskisinin yerine yenisini koymak, yenisini alma”

y.-se (82a/5)

[=1]

yer “bir nesne veya kimsenin kapladığı yâhut kaplayabileceği boşluk”

y. (27a/5)

y.+e (22b/2), (49b/6), (143b/1), (173a/2)

y.+inde (38a/10)

y.+ine (93a/1)

y.+ini (59a/7)

[=8]

yercegiz “bir nesne veya kimsenin kapladığı yâhut kaplayabileceği küçük boşluk”

y.+i (146a/6)

[=1]

yeşil “sarı ile mâvi arasında yer alan renk”

y. (26a/10)

[=1]

yetim < Ar. “babası ölmüş çocuk”

y. (173a/5)

[=1]

yevm-i âhiret < Ar. “ahiret günü”

y.+e (21b/8)

[=1]

yezdân < Fars. “Zerdüşť dîninde hayır tanrısı”

y.+dur (173b/7)

[=1]

yıka- “su veya başka bir sıvı ile temizlemek”

y.-mağ (29a/6)

y.-sa (160a/7)

[=2]

yıl “dünyânın güneş çevresinde tam bir devir yapması için geçen zaman, sene”

y. (18b/2), (18b/3), (23a/5), (88b/6), (88b/8), (150a/1)

y.+da (21a/1)

y.+dan (146b/1)

[=8]

yılan “uzun sürüngen hayvan”

y. (67b/7), (88b/2)

[=2]

yıldırım “bulutlarda toplanan elektriğin kuvvetli bir ışık yayarak gümbürtülü bir şekilde yere boşalması olayı”

y. (86a/10)

[=1]

yırt- “elle iki tarafından tutarak parçalara ayırmak”

y.-mağ (168b/2), (169a/5)

y.-mağdur (169a/10)

[=3]

yigin “yığılmış şeylerden meydana gelen tepecik, küme”

y.+i (128a/8)

[=1]

yigirmi “on dokuzdan sonra, yirmi birden önce gelen sayının adı”

y. (20b/11), (25b/3), (26b/5), (26b/6), (26b/8), (26b/9), (26b/11), (40b/2), (40b/3), (40b/4), (40b/5), (40b/6), (40b/7), (40b/10), (40b/11), (41a/1), (41a/2), (44b/10), (45a/1), (45a/2), (45a/2), (45a/3), (45a/4), (45a/5), (45a/6), (45a/8), (45b/2), (47a/5), (49b/3), (49b/4), (49b/7), (50a/8), (54b/3), (54b/6), (55b/11), (56a/1), (56a/1), (56a/3), (56a/4), (56a/5), (56a/6), (56a/9), (56a/10), (64a/11), (64b/1), (64b/4), (64b/6), (64b/7), (64b/9), (64b/10), (65a/1), (65a/3), (70b/1), (70b/2), (70b/4), (70b/6), (70b/8), (70b/10), (71a/10), (71b/1), (71b/2), (97b/11), (134a/2)

y.+dür (36b/5)

[=64]

yigirminci “yirmi sayısının sıra sıfatı, sırada yeri on dokuzuncudan sonra, yirmi birinciden önce olan”

y. (26b/3), (38b/8), (40b/1), (44b/9), (55b/11), (64a/8), (70a/10)

[=7]

yine “bir daha, tekrar, gene”

y. (139a/8), (151a/6)

[=2]

yiğ “giyecek şeylerin kol kısmı”

y.+le (65b/7)

[=1]

yo(k)ğ “bulunmayan, mevcut olmayan şey” → **yok**

y.+ısa (24b/9)

[=1]

yoh “bulunmayan, mevcut olmayan şey”

y.+sa (124b/1), (125b/9)

[=2]

yok “bulunmayan, mevcut olmayan şey” → **yoğ**

y. (79b/7), (84b/11), (103b/4), (122a/4), (125b/11)

y.+dur (18a/11), (18b/4), (19a/11), (19b/3), (19b/9), (22b/10), (28b/4), (112a/6), (118a/4), (128a/11), (129a/5), (162a/10), (166b/6), (167b/8), (172b/4), (174a/4), (175b/5), (176b/4), (177b/11), (179b/4)

y.+ıdı (167a/6)

y.+ısa (140a/6)

[=26]

yokaru “bir şeyin aşağı kabul edilen kısmına göre üstte kalan tarafı veya bu tarafta bulunan kısmı”

y. (61a/9), (61a/11), (66a/11)

y.+da (54b/6)

y.+ya (59a/2)

[=5]

yol “bir yerden bir yere gitmek amacıyla içinden veya üzerinden geçilen yer, tarik, rah”

y. (26b/3), (87a/10), (88b/3), (136a/2), (136a/4)

y.+a (138a/1), (177b/3)

y.+da (66a/4), (80a/4), (80a/6), (136b/11), (138a/10)

y.+dan (80a/7), (80a/7)

y.+ı (93a/2), (151b/2)

y.+ını (177b/2)

y.+una (125b/7)

[=18]

yolcu “yolculuk eden kimse”

y. (123b/8), (136b/11), (138a/2), (138a/5), (138a/9), (139a/1)

[=6]

yoldaş “yol arkadaşı”

y.+ında (138b/7), (139a/1)

[=2]

yonka “rendelenen, yontulan veya kesilen bir şeyden çıkan parça, iri talaş”

y. (26a/7)

[=1]

yörü- “adım atarak ilerlemek”

y.-rse (148a/3)

y.-se (148a/4), (148a/4)

[=3]

yu- “yıkamak”

y.-duğı (29a/11)

y.-dukda (35a/2)

y.-madan (36b/1)

y.-mağa (35b/1), (35b/3), (118a/1)

y.-mağ (27b/9), (28a/3), (28a/6), (40a/1), (125b/1), (146a/9), (159a/1)

y.-mağdır (28a/2), (29b/10), (29b/11), (30a/2), (30a/5), (32b/2), (32b/4), (32b/6), (32b/11), (33a/5), (35b/8), (35b/9)

y.-mağdur (25a/6), (27b/10), (27b/11)

y.-masa (124a/3)

y.-ması (36b/9), (37b/10), (38b/1), (143b/1)

y.-maya (28b/2)

y.-mayınca (28b/6)

y.-mazsa (29b/3), (33a/8)

y.-nan (35b/7), (35b/8)

y.-p (178b/4)

y.-sa (29b/2), (122b/10), (146a/6), (146a/7)

y.-sun (121b/5)

y.-ya (25a/10), (124a/6), (141b/5)

y.-yan (160a/9)

[=49]

yular “hayvanı çekmek veya bağlamak için başına takılan ipten dizgin”

y.+ını (70a/6)

[=1]

yum- “sıkıp kapamak”

y.-mağdır (36a/6)

y.-mağdur (55b/6), (65a/4)

y.-mayup (47a/10)

[=4]

yumşak “üzerine dokunulduğunda çöken, çukurlaşan, eski biçimini kaybeden”

y.+ına (51a/10)

y.+ından (32b/1)

[=2]

yun- “yıkanmak, yıkanıp temizlenmek”

y.-an (33a/5)

y.-mayınca (170a/10)

y.-mışca (75a/6)

y.-sa (147a/4)

[=4]

yut- “ağızda olan bir şeyi boğazdan aşağı indirmek”

y.-mağdur (55a/6)

y.-sa (73a/11)

[=2]

yü- “yıkamak”

y.-dükden (158b/11)

y.-mek (159a/3)

[=2]

yük “bir insan veya taşıtın taşıdığı şeylerin bütünü”

y.+ünde (139a/10)

[=1]

yükre “(?)”

y. (129a/7)

[=1]

yüksek “tabanı ile en üst noktası arasındaki mesâfe kendi cinsinden olan şeylere göre fazla olan”

y. (35a/6)

y.+de (62a/4), (62a/6)

[=3]

yükseklik “yüksek olma durumu”

y.+i (155a/8), (155b/2)

[=2]

yürek “kalp”

y.+i (141b/11), (142a/3)

y.+inde (88b/6)

y.+inden (142a/3)

[=4]

yürü- “yürümek”

y.-meden (131a/11)

y.-mek (118b/4)

y.-mekdir (70b/7)

y.-mekdür (56a/7)

[=4]

yüz “başın, üzerinde alın, kaş, göz, burun, yanaklar, ağız, ve çene bulunan ön kısmı, surat, çehre”

y. (20a/7), (54b/6), (54b/7), (62a/9), (62b/1), (62b/3), (62b/4), (62b/6), (62b/7), (62b/10), (63a/2), (63a/4), (63a/6), (63a/8), (63a/11), (63b/2), (63b/4), (63b/8), (63b/11), (64a/1), (64a/4), (64a/6), (64a/8), (64a/10), (64b/1), (64b/4), (64b/5), (64b/7), (64b/9), (64b/10), (65a/1), (65a/3), (65a/5), (65a/7), (65b/1), (65b/3), (65b/5), (65b/7), (65b/9), (65b/11), (66a/2), (66a/3), (66a/4), (66a/5), (66a/7), (66a/9), (66a/10), (66b/2), (66b/4), (66b/6), (66b/8), (66b/10), (67a/1), (67a/3), (67a/6), (67a/8), (97b/6), (137a/6), (172b/9)

y.+in (27b/10), (48b/1), (51a/9), (67b/4)

y.+inde (51a/3)

y.+inden (55b/9)

y.+ine (44a/11), (172b/7)

y.+iniñ (60b/10)

y.+ün (32a/11), (48b/3), (94b/3), (95b/10), (128b/10)

y.+ünde (86b/6)

y.+üne (35b/6), (59b/1)

[=76]

yüz- “yüzmek, derisini çıkarmak, derisini soymak”

y.-mek (128b/10)

[=1]

yüzük “parmağa takılan, genellikle altın, gümüş vb. mâdenî halka”

y. (64b/7)

y.+ile (64b/6), (66b/7), (66b/8)

[=4]

yüzünci “yüz sayısının sıra sıfatı, sırada yeri doksan dokuzuncudan sonra, yüz birinciden önce olan”

y. (62a/8)

[=1]

Z

zabt < Ar. “tutma, tutanak”

z. (163b/1), (164a/4)

[=2]

zâhir < Ar. “meydanda olan, görünen, açık ve belli olan şey”

z. (79b/9)

[=1]

za‘îf < Ar. “zayıf”

z. (17a/5)

[=1]

zamān < Ar. “Olmuş ve olacak hâdiselerin birbiri ardınca cereyan edişinin düşüncemizde meydana getirdiği başı ve sonu belli olmayan soyut kavram, vakit”

z. (25a/3), (25a/11), (27b/3), (35a/5), (39b/2), (41a/8), (41b/11), (42a/3), (48a/11), (50a/4), (50b/1), (50b/6), (50b/7), (65b/10), (67a/2), (69a/10), (87a/1), (87a/8), (88b/4), (88b/9), (98a/4), (111a/7), (116a/2), (118a/1), (118a/11), (118b/8), (120b/3), (120b/6), (125a/5), (128a/8), (129a/5), (135a/2), (137b/5), (138b/10), (144b/10), (152a/10), (152a/2), (152a/6), (152a/7), (158b/9), (159a/6), (160b/9)

z.+da (30b/1), (41a/11), (49b/10), (139a/6), (139a/8), (148b/9), (151b/11), (164a/1)

z.+dır (77a/11), (80a/11)

z.+dur (126a/7), (126a/9), (126a/11), (126b/3), (141a/1)

z.+ımızda (168a/1)

z.+ına (45b/10)

z.+ında (79b/4), (79b/7), (79b/8), (167a/6)

[=63]

zamāne < Ar. “devir, zaman”

z. (172b/10)

[=1]

ẓamm < Ar. “ bir şeye bir şeyi ekleme”

z. (46a/9), (46a/10), (92a/10), (115a/4), (115b/10), (134b/10)

[=5]

ẓamm-ı sûre < Ar. “ Fatiha'dan sonra okunan kısa sure”

z. (57a/7), (79a/3), (81a/2), (81b/6), (92b/2), (106a/2), (107b/7), (149a/9), (154b/10), (154b/9)

z.+yi (107a/1), (109a/10), (110b/6)

[=13]

ẓann < Ar. “gerçeğini bilmeden ihtimal üzerine hüküm verme, bu yolda verilen hüküm, sanı”

z. (43a/11), (85a/5), (105a/6), (107b/2), (107b/11)

[=5]

ẓann-ı ġālibī < Ar. “çok kuvvetli zan”

z. (138b/8), (138b/10)

z.+de (125b/10)

[=3]

ẓarar < Ar. “bir kimse veya şeyin sebep olduğu kayıp, kötü sonuç, ziyan”

z. (22a/8), (28b/9), (29b/2), (37a/3), (58b/2), (68b/11), (69b/4), (141b/6), (173a/8)

z.+ı (28b/3), (43b/8), (84b/5), (86a/4), (88a/3), (171b/1)

z.+ıñ (86b/2), (86b/5), (86b/11), (87a/3), (87b/3)

[=20]

ẓarūret < Ar. “mecbûriyet, zorunluluk”

z.+sız (69a/1), (70b/6)

[=2]

ẓāt < Ar. “kimse, kişi, şahıs, özellikle saygıdeğer kimse”

z.+ında (19a/9)

[=1]

ẓāt-ı şerīf < Ar. “şerefli kişi, soylu kimse”

z.+i (19b/1), (19b/4), (175a/2)

[=3]

ẓāyi‘ < Ar. “kayıp, yok olmuş, elden çıkmış şey”

z. (87b/9), (88a/1)

[=2]

zebūr < Ar. “Dâvut peygambere indirilen ve münâcatları ihtivâ eden ilâhî kitap”

z.+dur (20a/11)

[=1]

zehir < Fars. “girdiği organizmada fizyolojik görevleri bozan veya yok ederek ölüme sebep olan madde, ağı, sem” → **zehr**

z. (88b/5), (88b/7)

[=2]

zehr < Fars. “girdiği organizmada fizyolojik görevleri bozan veya yok ederek ölüme sebep olan madde, ağı, sem” → **zehir**

z.+i (88b/4)

[=1]

zekāt < Ar. “İslâm dîninin beş şartından biri olarak, sâhip olunan ve belli bir miktârı aşan mal ve paranın yoksullara dağıtılması gereken kırkta biri ve bunun yoksullara dağıtılması işi” → **zekût**

z.+ın (23a/4)

[=1]

zeker < Ar. “erkeklik organı”

z.+i (121a/6)

z.+iğ (27a/5)

z.+inde (125b/2)

z.+ine (147a/6)

[=4]

zekût < Ar. “İslâm dîninin beş şartından biri olarak, sâhip olunan ve belli bir miktârı aşan mal ve paranın yoksullara dağıtılması gereken kırkta biri ve bunun yoksullara dağıtılması işi” → **zekāt**

z. (178a/10)

z.+ına (164a/6)

z.+ların (178b/4)

[=3]

zemzem < Ar. “Kâbe yanındaki meşhur kuyudan çıkan kutsal su”

z. (139a/11)

[=1]

zerre < Ar. “çok küçük parçacık”

z. (18a/11), (18b/4), (179a/7)

[=3]

zevācir < Ar. “yasak edenler, men edenler, önleyenler”

z. (86a/11), (88a/4)

z.+inde (88b/10), (89a/3), (172b/8), (172a/9)

[=5]

zevācir-i akrārī'l-kebā'ir < Ar. “eser ismi”

z. (89b/4)

[=1]

zevā'id < Ar. “fazla şeyler, fazlalıklar”

z. (82b/7)

[=1]

zeyd-i ḥaṭīb < Ar. “özel isim”

z. (172a/11)

[=1]

zeyd 'ömer < Ar. “özel isim”

z.+e (164a/8)

[=1]

zeylā'ī kenz < Ar. “eser ismi”

z. (172a/8)

[=1]

zift < Ar. “Kömür katranı, odun katranı ve petrolün damıtılması esnâsında elde edilen, teknelerin kalafatlanmasında, çatı ve damlardan, kaldırım taşları arasından su sızmasını

önlemede kullanılan, biraz ısınınca hemen yumuşayan, yapışkan, soğukken kırılgan, koyu siyah renkli madde, kara sakız”

z. (29a/9)

z.+i (29a/10), (29b/1), (29b/3)

[=4]

zihgīr < Fars. “Sağ elin başparmağına takılan atış yüzüğü”

z.+i (28a/5)

[=1]

zikir < Ar. “Sözünü etme, ismini söyleme, anma” → **zīkr**

z. (23a/10), (23a/11), (23b/3), (39a/2), (41b/9), (43b/10), (43b/7), (49b/2), (53b/1), (54a/10), (54b/3), (54b/7), (54b/8), (75b/2), (88a/3), (88a/5), (88b/11), (91a/11), (91b/4), (92b/8), (111a/5), (111b/3), (113b/6), (114a/2), (129b/4), (132a/7), (161b/4), (162a/2), (162a/6), (165a/4), (165a/7), (165a/7), (165a/9), (165b/2), (165b/4), (165b/6), (165b/8), (165b/11), (166a/4), (166a/8), (166a/11), (166b/3), (166b/5), (166b/9), (167a/10), (167b/3), (168a/5), (168b/10), (169a/4), (171a/3), (172b/9)

z.+den (166b/6)

[=52]

zīkr < Ar. “Sözünü etme, ismini söyleme, anma” → **zīkir**

z. (19a/8), (27b/4), (27b/5), (28a/8), (34a/3), (34a/4), (34a/5)

[=7]

zīkrullāh < Ar. “Allah’ı zikretme, anma”

z. (164b/10), (165a/10), (167a/1)

z.+ı (167b/9)

[=4]

zīkrullāhu < Ar. “Allah’ı zikretme, anma”

z. (165a/3)

[=1]

zindān < Fars. “İçine tutukluların, hükümlülerin konulduğu kapalı yer”

z.+da (146a/7)

[=1]

zīrā < Ar. “çünkü”

z. (18a/6), (76b/6), (79a/7), (82b/8), (84a/3), (85b/1), (85b/11), (94a/5), (98b/1), (99a/1), (106a/7), (108b/6), (109b/4), (122b/2), (124a/7), (124b/2), (127a/10), (127b/8), (131a/4), (131a/9), (136a/3), (136a/4), (136b/4), (139b/8), (144b/3), (145b/7), (155b/8), (156a/2), (157a/6), (159a/4), (165a/11), (166a/6), (166b/1), (166b/6), (167a/5), (173b/6), (174a/7), (176b/4), (177a/10), (177b/5), (178a/9), (178b/7), (179a/3), (183b/5)

[=44]

ziyāde < Ar. “çok, fazla”

z. (23b/11), (34b/5), (35b/7), (38b/4), (50b/4), (51b/11), (56b/8), (63b/6), (73a/11), (82a/5), (82a/10), (82a/10), (82b/2), (113b/9), (121a/3), (121a/4), (121b/11), (123b/2), (139a/6), (143a/5), (155a/9), (180b/3), (184a/2), (184a/2)

z.+dir (34b/10), (121a/2)

z.+si (162a/5)

[=27]

ziyāret < Ar. “bir kimseyi veya bir yeri görmeye gitme”

z. (40b/9)

z.+ine (160b/8)

[=2]

zūhre < Ar. “Utârit’ten sonra güneşe en yakın gezegen”

z. (79a/2)

[=1]

zūlm < Ar. “zulüm”

z. (89a/2)

[=1]

zurna < Fars. “özellikle davul ve dümbeleklerle çalınan, keskin sesli, kamıştan yapılmış üflemlî saz”

z. (168a/4) [= 1]

SONUÇ

Üstüvanî Mehmed Efendi'nin *Kitâb-ı Üstüvânî* adlı eserinin incelenmesiyle ortaya çıkan sonuçları imlâ özellikleri, dil bilgisi ve söz varlığı gibi başlıklar altında inceleyebiliriz.

İmlâ Özellikleri

Arap harfli bu metinde ünlülerin yazımında döneminin genel eğilimine uyulmuştur. Yazma harekelidir. Türkçe sözcüklerde de hareke kullanılmış olması sözcüklerin ünlülerine dikkat edilerek okunmasını sağlamıştır. Bu bakımdan hareke hem sözcüğün o dönemki sesletimine ışık tutmaktadır hem sözcüklerin ve eklerin ses düzeni hakkında fikir vermektedir.

Türkçe kelimelerin imlâsındaki muhtelif şekiller mütercimin ait olduğu çevreyle ilişkilendirilip, diyalekt temelli bir unsur olarak değerlendirilebilir.

Türkçenin her döneminde bir mesele olarak görülen kapalı /è/ metnimizde kimi zaman /y/ ile kimi zaman hareke ile gösterilmiştir. Bu çalışmada kapalı /è/ etimolojik bir mesele olarak ele alınmıştır. Bu noktada tarihî Türk lehçelerinde karşılaşılan imlâ (Harezmi Türkçesindeki *Nehcü'l-Ferâdis* gibi) ile çağdaş Türk lehçelerindeki (Ör. *Azerbaycan Türkçesi*) durumlar göz önünde bulundurularak bu kabul temellendirilmiştir. Özellikle metinde karşılaşılan ikili imlâlı ve ön sıradan ünlülerle oluşturulmuş Türkçe sözcüklerde kapalı /è/'nin var olduğu etimolojik zaviyeden öne sürülebilir.

Dil Bilgisi

Bu metin 18. yüzyıl Osmanlı Türkçesi ile kaleme alınmıştır. Yazmada Türkçe kelimelerin imlâsında karşılaşılan ikilik metnin ses bilgisel özellikler ışığında dönemi tanıtıcı bir unsur olmuştur. Bu metinde aynı sözcüğün hem dudak uyumuna göre hem de dudak uyumuna aykırı kullanımları mevcuttur.

Yazma şekil bilgisi bakımından dönemden çok farklı unsurlar taşımamaktadır. Eserde isimden isim yapan 15, fiilden isim yapan 14, fiilden fiil yapan 11, isimden fiil yapan 3, toplamda ise 43 tane yapım eki yer almaktadır.

Söz Varlığı

Eser söz varlığı açısından incelendiğinde dizin/sözlükte bulunan madde başına göre Arapça sözcüklerin sayısı 1295; Farsça sözcüklerin sayısı 98; fiillerin sayısı da 301'dir. Yazmada Arapça ve Farsça sözcüklerin bu denli çok olmasının sebebi metnin konusunun dinî

olmasına ayrıca eserin sahibi olan Üstüvanî Mehmed Efendi'nin çok iyi bir dinî eğitimle yetiştiği sonucuna bağlanabilir. Bununla beraber, eserin kaleme alındığı dönemlerde bu metinde geçen Arapça ve Farsça sözler, esasında dönemin diline yerleşmiş unsurlardır. Eser, Türkçe terim bakımından doyurucu olmasa da eserde verilen dinî bilgiler, İslamiyet'e ve onunla şekillenen tasavvuf yaşamına işaret eder niteliktedir.

KAYNAKÇA⁹

- Arat, R. R. (1979). **Kutadgu Bilig III Indeks, (İndeksi neşre hazırlayanlar: K.Eraslan, O. F. Sertkaya, Nuri Yüce)**. İstanbul: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü.
- Arat, R. R. (2007). **Yusuf Has Hacip Kutadgu Bilig I Metin**. Ankara: TDK Yayınları.
- Atalay, B. (1940-43). **Divanü Lügat-it-Türk, I-II-III-IV**. Ankara: TDK Yayınları.
- Ayazlı, Ö. (2012) **Altun Yaruk Sudur VI. Kitap Karşılaştırmalı Metin Yayını**. Ankara: TDK Yayınları.
- Aydın, E. (2012). **Orhon Yazıtları (Köl Tegin, Bilge Kağan, Tonyukuk, Ongi, Küli Çor)**. Konya: Kömen Yayınları.
- Dankoff, R. vd. (1982-85) **Maḥmūd al-Kāşğarī, Compendium of the Turkic dialects (Diwān luġāt at-turk), Ed. and transl. with introduction and indices. P. 1-3**. Harvard University.
- Demir, N. vd. (2010). **Türk Dili El Kitabı (5. Baskı)**. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Develi, H. (1995). **Evliya Çelebi Seyahatnamesine Göre 17. Yüzyıl Osmanlı Türkçesinde Ses Benzeşmeleri ve Uyumlar**. Ankara: TDK Yayınları.
- Develi, H. (2006). **Osmanlı Türkçesi Kılavuzu 1-2**. İstanbul: Kesit Yayınları.
- Devellioğlu, F. (2011). **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat (28. Baskı)**. Ankara: Aydın Kitabevi.
- Dilçin, C. (1983). **Yeni Tarama Sözlüğü**. Ankara: TDK Yayınları.
- Ergin, M. (1993). **Türk Dil Bilgisi**. İstanbul: Bayrak Yayınevi.
- Erkan, A. (2006). **El-Beyân Arapça-Türkçe Büyük Sözlük. c. 1-2**. İstanbul: Huzur Yayınevi.
- Göçmen, M. (2012). “Üstüvânî Mehmed Efendi”. **DİA**, c. 42, Ankara. 396-397.
- Gülsevin, G. (2007). **Eski Anadolu Türkçesinde Ekler**. Ankara: TDK Yayınları.

⁹ Bu bölümde, çalışmada doğrudan faydalanan kaynaklara ilaveten doğrudan atıf yapılmayan özellikle metin neşrinde istifade edilen sözlüklere ve bununla birlikte de dil incelemesi hazırlanırken metot olarak takip edilen eserlere de yer verilmiştir.

- Gümüşkılıç, M. (2005). **Phonological Features of the 18th Century Ottoman Turkish(18. Yüzyıl Osmanlı Türkçesi Ses Hadiseleri), I-VI**. Amerika Birleşik Devletleri: Harvard Üniversitesi Yakınoğu Dilleri ve Medeniyetleri Bölümü.
- Hacıeminoğlu, N. (1992). **Türk Dilinde Edatlar**. İstanbul: MEB Yayınları.
- Kanar, M. (2009). **Arapça Türkçe Sözlük**. İstanbul: Say Yayınları.
- Kartallıoğlu, Y. (2011). **Klasik Osmanlı Türkçesinde Eklerin Ses Düzeni (16. 17. ve 18. Yüzyıllar)**. Ankara: TDK Yayınları.
- Kaya, C. (1994). **Uygurca Altun Yaruk, Giriş, Metin ve Dizin**. Ankara: TDK Yayınları.
- Korkmaz, Z. (2005). “Eski Anadolu Türkçesinde İmlâ-Fonoloji Bağlantısı Üzerine Notlar”, **Türk Dili Üzerine Araştırmalar I**. Ankara: TDK Yayınları. 491-505.
- Korkmaz, Z. (2009). **Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi** (3. Baskı). Ankara: TDK Yayınları.
- Mutçalı, S. (2012). **Arapça-Türkçe Sözlük**. İstanbul: Dağarcık Yayınları.
- Özkan, M. (2009). **Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski Anadolu Türkçesi**. İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Redhouse, S. J. (2006). **A Turkish and English Lexicon, Shewing in English the Significations of Turkish Terms**. İstanbul: Çağrı Yayınları.
- Sağol, G. (1997). “Kur’an’ın Türkçe Tercüme ve Tefsirleri Üzerinde Yapılan Çalışmalar”, **Türklük Araştırmaları Dergisi**, 8, 379-396.
- Sami, Ş. (2004). **Kamus-ı Türki**. İstanbul: Çağrı Yayınları.
- Sarı, M. (1984). **El-Mevârid, Arapça Türkçe Lügat**. İstanbul: İpek Yayınları.
- Steingass, F. (1884). **Arabic-English Dictionary**. London.
- Steingass, F. (1998). **Persian- English Dictionary. Including The Arabic Words And Phrases To Be Met With In Persian Literature**. Librairie du Liban.
- Şahin, H. (2011). **Eski Anadolu Türkçesi**. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Tekin, T. (2006). **Orhon Yazıtları**. Ankara: TDK Yayınları.
- Timurtaş, F. K. (2005). **Eski Türkiye Türkçesi**. Ankara: Akçağ Yayınları.

- Timurtaş, F. K. (2011). **Osmanlı Türkçesine Giriş I** (29. Baskı). İstanbul: Alfa Basın Yayın Dağıtım.
- Tulum, M. (2011). **17. Yüzyıl Türkçesi ve Söz Varlığı**. Ankara: TDK Yayınları.
- Türkçe Sözlük** (2011). (11. Baskı). Ankara: TDK Yayınları.
- Türkiye’de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü** (2009). Ankara: TDK Yayınları.
- Yazım Kılavuzu** (2012). (Haz. Şükrü Haluk Akalın vd.) (27. Baskı). Ankara: TDK Yayınları.
- Yılmaz, E. (2007). “Ana Türkçede Kapalı e Ünlüsü”. László Károly (Ed), **Turcology in Turkey, Selected Papers**. Szeged: University Press. 521-539.
- Yurdaydın, H. (1963). “Üstüvanî Risalesi”. **Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dergisi**, X, 71-78.

EKLER

EK 1

Yazı Çevrimi İşaretleri

ع	: '	ش	: ş
آ	: ā, a	ص	: ş
ا	: a, e	ض	: d, ž
ب	: b, p	ط	: t
پ	: p	ظ	: z
ت	: t	ع	: '
ث	: s	غ	: ğ
ج	: c, ç	ف	: f
چ	: ç, c	ق	: k
ح	: h	ك	: k, g, ŋ
د	: d	ل	: l
ذ	: z	م	: m
ر	: r	ن	: n
ز	: z	و	: v, o, ö, u, ū, ü
ژ	: j	ه	: h, a, e
س	: s	ی	: y, ı, i, ì